ఓం

శ్రీ రాజరాజేశ్వర్యై నమః.

శ్రీమత్సకలాగమ ప్రాచీన తాళపత్ర గ్రంథాదులనుండి

సంగ్రహింపఁబడిన

స్మార్త శైవాగమ ప్రయోగము.

ప్రథమ, ద్వితీయభాగ సహితము.

ఇది

శతాధిక వైదికగ్రంథ ప్రకాశకులగు

చల్లా లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిగారిచే

వ్రాయఁబడి,

వారి ద్వితీయ పుత్రులు

నాగేశ్వరశాస్త్రిచే

స్వకీయ

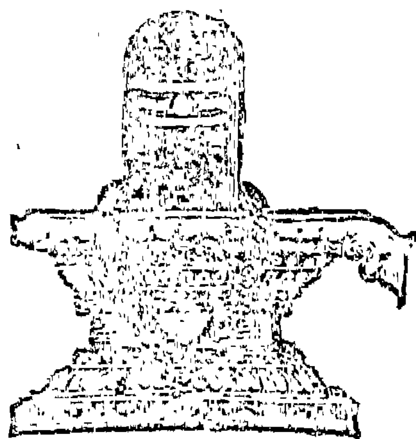
శ్రీ ఆర్యానంద ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రించి ప్రకటింపఁబడియె.

మచిలీపట్టణము.

(ద్వితీయ ముద్రణము 500 ప్రతులు)

 1958. దీని వెల రు 2-50 న.పై.

—* శ్రీ శివ ధ్యానమ్ *—

శ్లో॥ శాంతం పద్మాసనస్థం శశిధరమకుటం పంచవక్త్రం త్రినేత్రం।
శూలం వజ్రంచ ఖడ్గం పరశు మభయదం దక్షభాగేవహంతం ।
నాగంపాశంచఘంటాం ప్రళయహుతవహం సాంకుశంవామభాగే।
నానాలంకారయుక్తం స్ఫటికమణినిభం పార్వతీశం నమామి ॥

శ్లో॥ వందే శంభు ముమాపతిం సురగురుం వందే జగత్కారణం ।
వందే పన్నగభూషణం మృగధరం వందే పశూనాంపతిం ।
వందే సూర్యశశాంకవహ్నినయనం వందే ముకుందప్రియం ।
వందే భక్తజనాశ్రయంచ వరదం వందే శివం శంకరమ్ ॥

కలికల్మషనాశన స్తోత్రమ్.

శ్లో॥ హరేరామ హరేరామ రామరామ హరేహరే ।
హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే ॥

శ్లో॥ ఇతి షోడశకంనామ్నాం కలికల్మషనాశనం ।
నాతఃపరతరోపాయ స్సర్వవేదేషు దృశ్యతే ॥

౪

ఉపోద్ఘాతము.

శ్లో॥ వృషాధిరూఢం దేవేశం సర్వలోకైకకారణం ।
ధ్యాయేద్బ్రహ్మాదిభి స్తుత్యం పార్వతీసహితంశివమ్ ॥

శ్లో॥ తటాకం ధననిక్షేపం బ్రహ్మస్థాప్యశివాలయాః ।
ఆరామకృతికూపాశ్చ సంతానా స్సప్తసమ్మతాః ॥

శ్లో॥ తేషాంమధ్యే శివంస్థాప్యం సర్వపుణ్యైకముత్తమమ్ ॥

అని ప్రాచీన గ్రంథములయందు మహర్షులు వ్రాసియుండిరి. శివాలయము ప్రతిష్ఠించుట, ప్రతిష్ఠించిన దేవాలయమునకు ఆగమ శాస్త్రప్రకారము దేవోత్సవములు, నిత్య ధూప దీప నైవేద్యములు జరిపించుట మొదలగునవి జరిపించు పుణ్యపురుషులకు "స్వర్గేమహీయతే" స్వర్గలోకనివాసము తప్పక కలుగును. గ్రామములో శివాలయము లేని గ్రామము వ్యర్థము. గ్రామదేవతార్చనము, నిత్యము శివాలయదర్శనము, తత్ర ఘంటానాదము మొదలగునవి పుణ్యపురుషులకు శ్రేయోదాయకములు. శివాలయ దేవోత్సవ ప్రతిష్ఠాతంత్రములు మన పూర్వులకందఱికిని తెలిసియేయుండెను. పోనుపోను కలిప్రాబల్యమున ప్రయోగములు తెలియుటలేదు. పఠించినవారు మనకు దొరకుట దుర్లభము. గ్రంథ ప్రచురణము తప్పక ప్రకటింపుడని బ్రహ్మశ్రీ నిరాఘాటం మహాగ్నిచ్చితు రఘురామచేనులుగారు నాకు పంపించిన తాళపత్రగ్రంథములును, మఱికొందరు పంపించిన తాళపత్రస్థప్రయోగములును చాలాభాగము పరిశోధించి ధర్మశాస్త్ర కారికలకు ఆంధ్రతాత్పర్యముగూడ జేర్చి ముద్రించితిని. ఈగ్రంధమును గుఱించి సహాయులు కీ॥ శే॥ కావూరి రంగయ్యశాస్త్రిలుగారును, కీ॥ శే॥ బుద్ధు నాగభూషణశాస్త్రిలవారు మొదలగువారి కనేక వందనములు. స్మార్తశైవాగమ ప్రయోగమందు ముద్రణ స్ఖాలిత్యదోషములు కొన్ని నిలిచియుండవచ్చును. అవి ప్రాజ్ఞులగు వేద పరిజ్ఞాతలు

సవరించి వ్రాసి పంపించినచో రాబోవు కూర్పునందు దిద్దింపించెదనని బుధోత్తములను బ్రార్థించెదను. ఈ ముద్రింపించుచుండగా "శ్రేయాంసిబహువిఘ్నాని" అన విఘ్నములు తటస్థించినందున దరఖాస్తుదారు లందఱిని వేడెదను,

చ॥ ల॥ శాస్త్రి.

...♦ శౌనకోక్త రుద్రాధ్యాయ జప హోమాది ♦

ప్రత్యహం స్నానముచేసి రుద్రాధ్యాయము (నమ చినచో పంచమహాపాతకములు నశించును. ప్రత్యహం పదకొండుమాఱులుజపించినప్పుడును అంతమున చమకము డనువాకములలో నొక్కొక్కయనువాకము జపించునది. పం చామృతములచేతను అటుపిమ్మట బంచగవ్యములచేతను నది. "నమస్తే" అను మొదటిబుక్కుచే సర్వోపచారము వలెను. పిమ్మట రుద్రాధ్యాయులగు బ్రాహ్మణులను భుజింపఁ జేయునది. సమస్త కోటికలు సిద్ధించును. ర రుద్రాతిరుద్రములయం దేదేని జపించి యుక్తసంఖ్యచేఁ జ మము సేయునది. అటుగానియెడ యథాశక్తి క్షీరముచేతన చేతను అభిషేకించునది. లేక రుద్రాధ్యాయముచే నభిమం నాజ్యసహిత పాయసముచేఁ బదివేలు వేల్చునది. హోమ కామంబులు సిద్ధించును. దుష్టగ్రహోచ్చాటనమునందును నమే గ్రహించునది. ఫట్కారముచే సర్వకార్యముల వలెను. రాజ్యకాముఁడగు రాజు 'ప్రముఞ్చధన్వనః' అను చేత శివుని శిరస్సున రక్తచందనముచేతను, శ్వేతచందనః శివునికిప్రియమగు లక్షబిల్వములచేతను (మారేడుదళము పూజించిన రాజ్యలక్ష్మిఁజెందును.

నమోవఃకిరికేభ్యః అను మంత్రముచే ఘృతము తిలః లతో లక్షహోమములుచేయుటచే రాజ్యమునొందును. ఇఁక

నోక్త ప్రయోగము చెప్పఁబడును. రుద్రమహారుద్రాతిరుద్రములు జపించిన (సమిదాజ్యచరువ్రీహిభిః) చతుర్విధహోమములు సేయుటచే రాజ్యశ్రీ లభించును. ధనకాముఁ డగువాఁడు (ఇమాగ్ంరుద్రాయ) అను మంత్రముచే లక్షతిలహోమము చేయవలెను. కొందరు మహా రుగ్మతలభయము గలవారై యుందురు. అట్టివారందఱు రుద్రము ౧౧ మారులుచో॥ ప్రత్యహం ౧౧ మంది బ్రాహ్మణులచే నమకముచే విధ్యుక్తముగా శివుని కభిషేకము వేదోక్తవిధిచే జరిపించి బ్రాహ్మ ణుల కన్నదానముచేసిన మానవునికి మహారుగ్మతలన్నియు నివర్తిం చును. అన్నము కావలెననువాఁడు "అన్నా య స్వామ్రః" "అన్నా యో ఉవసర్పతి" రెండుమంత్రములు పఠించిన అన్నము కలుగును. రుద్రాధ్యాయమునందుండు ప్రతియక్షరము మహాపుణ్య ప్రదఁబగును.

నమస్తేరుద్ర – అగ్నావిష్ణు అను ప్రశ్నములు ౨ ఆవర్తనము చేయుటచే గంగాస్నానఫలము.

ఆ వ ర్త న ము .

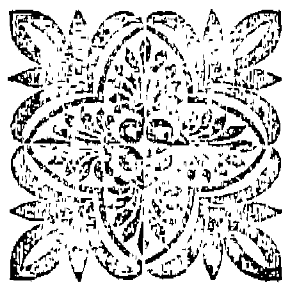
నమస్తే రుద్రమన్యవ అను నధ్యాయము నొక్కొక్కమాఱు పఠించునప్పుడును అగ్నావిష్ణూ అను నధ్యాయమునందలి యొక్కొక్క యనువాకము క్రమముగాఁ బఠింపవలెను. ఇట్లు 'నమస్తే' పదునొ కొండుమాఱులు పఠించినచో 'అగ్నావిష్ణూ' పదునొకొండు అను వాకములును సరిపోవుచున్నవి. ఇది యావర్తన మనఁబడును. ఇది రుద్ర మనఁబడును. ఇట్లు ఒకసంవత్సరము ప్రతిదినమును అభిషేక మును జేసినచో పూర్వజన్మకృత పాపములు నశించును. ఇట్లు పద కొండురుద్రిలు లఘురుద్రమనఁబడును యమభయ నివర్తి యని చెప్పఁబడును.

పై ప్రకారం ౧౧ మాఱులు చేసిన మహారుద్రము. మహా పాతకములు నశించును.

ఏకాదశ మహారుద్రము లతిరుద్రమనఁబడును. సమస్త పాతక ములు నశించును.

పాపములన్నియు నశించుటచేఁ జిత్తశుద్ధియగును. చిత్తశుద్ధిచే జ్ఞానేచ్ఛగలుగును. జ్ఞానముచే మోక్షమని పెద్దలుచెప్పుదురు. రుద్ర పాఠము మోక్షమునకు ముఖ్యోపాయము. ఇచ్చట "యశ్శతరుద్రీయ మధీతే, సోగ్నిపూతోభవతి, సురాపానా త్పూతోభవతి, బ్రహ్మ హత్యా త్పూతోభవతి, కృత్యాకృత్యా త్పూతోభవతి, తస్మాదవి ముక్త మాశ్రితోభవతి, అత్యాశమీ సర్వదా సకృద్వా జపేత్, అనేన జ్ఞాన మాప్నోతి, సంసారార్ణవ నాశనమ్. ఇట్లు శ్రీ కైవ ల్యోపనిషత్తునందు జెప్పఁబడెను.

నమకము మొదలగు సమస్త విషయములు యాజుష స్మార్త మంత్రపాఠము (ప్రథమభాగము) అను పుస్తకమునందు ముద్రింపించి యున్నందున ఆమంత్రములన్నియు నాగ్రంథమందు జూడఁదగును.

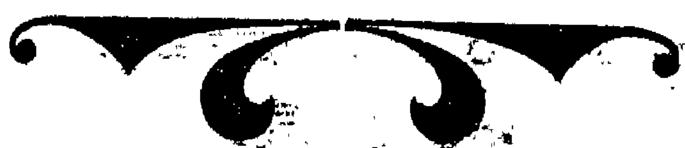
వి ష య సూ చి క.

ప్రథమభాగస్థ విషయములు.

ద్వితీయ భాగస్థవిషయములు

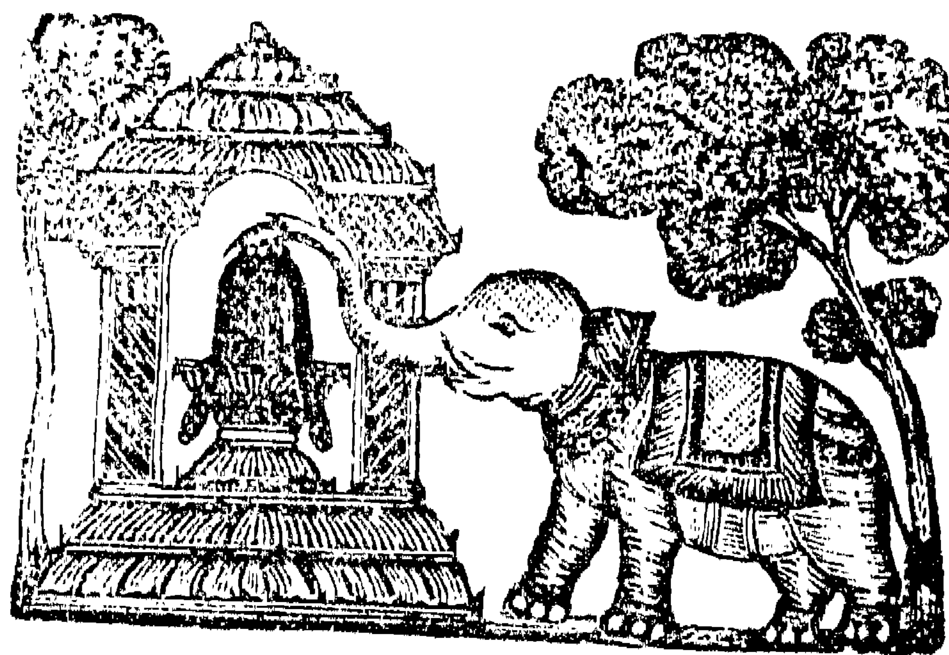
విషయములు సమాప్తము.

ఓం.

శ్రీ రాజరాజేశ్వర్యై నమః.

స్మార్తశైవాగమప్రయోగః.

అథాద్రిదా నిత్యశివాలయార్చనక్రమః.

హరిః ఓం॥ నిత్యశివాలయ నిత్యార్చనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః॥ అర్చకః॥ బ్రాహ్మేముహూర్తే చోత్థాయ॥ ఓం నమో భగవతే రుద్రాయేతి గురువందనం కృత్వా॥ శౌచాది నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య॥ సాధకః॥ నదీ హ్రద తటాక వాపీ కూపాదీనాం తదాసీమదూరే యత్సంభవతి తం గత్వా॥ బాహ్యాభ్యంతరావగాహనం విధాయ॥ ఆహ్నికోక్తవిధినా భస్మస్నాన భస్మోద్ధూళన భస్మధారణ రుద్రాక్షధారణ సంధ్యావందనాదీన్నిర్వర్త్య॥ శివాలయం ప్రతిగత్వా॥ పూర్వగోపురద్వారాదంతః ప్రవిశ్య॥ భద్రమంటపం ప్రాప్య॥ తత్ర భైరవప్రార్థనం కుర్యాత్॥ శ్లో॥ ప్రపూజనార్థం శివపాదపద్మయోః భజన్వ్రజామ్యద్య శివాంతికం ప్రతి। శివాజ్ఞయా భైరవదేవదేవ కవాటముద్ఘాటయ విశ్వమూర్తే॥ ఇతి భైరవానుజ్ఞాం ప్రాప్య॥ తతః యంత్రికాన్నిరస్తగ్ం రక్షేతి మంత్రేణ హస్తేనాదాయ॥ నిరస్తగ్ం రక్షో నిరస్తో ఘశగ్ంసో నిరస్తా అరాతయః నిరస్తగ్ం సోస్తిరోయస్మాన్ ద్వేష్టి యంచ వయం ద్విష్మః॥ ససోమో

దేవారక్షధ్వం॥ హిరణ్యపాణిమితి కవాటేసంయోజ్య ॥ హిరణ్యపాణి మూతయే సవితారముపహ్వయే । సచేత్తా దేవతాపదం ॥ దివంవివృణోత్వితి కవాటోద్ఘాటనంకృత్వా ॥ దివం వివృణోతు దివస్స్వర్గందివా తాద్వారంవివృణోత్॥ దివ్యాంతరిక్షందేవతానాగ్ం సాప్సరోగణమభి దర్శయతాం ॥ మంటపా ద్యాలయోపకరణ శుద్ధి పూజాద్రివ్యాణి నానాద్యుపచారాన్ పరిచారకాధీనం కృత్వా ॥ తతో భ్యంతరం ప్రవిశ్య ॥ ఉద్దీప్యస్వేతి పార్శ్వయోః దీపానుద్దీప్య ॥ ఉద్దీప్య స్వజాత వేదోపఘ్నం నిర్ ఋతింమమ। పశూగ్శ్చమహ్యమావహ జీవనంచ దిశోదిశ ॥ ప్రక్షాళితఘటం శిష్యాత్ దుహతాం దివమిత్యాదాయ ॥ దుహతాం దివమింద్రస్సవితేమాం దుహతాం మేదినీం తదుభయం ప్రజానాం దుహతాం నిర్ ఋతయేనిర్ధ్యేగాయ॥ నదీ తటాక కూపా దీనా మలాభే పూర్వపూర్వా దుత్తరోత్తర ముపతిష్ఠేత ॥ గాయత్ర్యోదకేన భూమింసంప్రోక్ష్య ॥ ఓంభూర్భువస్సువః ప్రచోదయాత్॥ తతః ప్రాగగ్రా న్కుశానాస్తీర్య। ఆజ్యమభిగృహ్ణామి ఇత్యాదావంతే కించిన్న్యూనం పూరయిత్వా ! ఆజ్యమభిగృహ్ణామి నారమభిగృహ్ణామి తోయమభిగృహ్ణామ్య మృతమభిగృహ్ణామి ॥ కుశాస్తరణోపరి కలశం నిధాయ । భస్మనా సంలిప్య । గంధాక్షత పుష్పమాలాద్యై రలంకృత్య । ఇమంమేవరుణ ఇత్యుదక మన్యపాత్రేణమాపూర్య । ఇమంమేవరుణ ... వశ్యురాచకే ॥ ఆపోవాఇత్యుదకమభిమంత్ర్య ॥ ఆపోవా ఇదగ్ంసర్వం... రాపఓం ॥ తన్ముఖే చూతపల్లవాని నిక్షిప్య ॥ గజానయనపక్షే స్నాపిత గజమాహూయ ... సాధకః ॥ అగ్నిశ్శుచివ్రతతమేతి సంమార్జనంకృత్వా। గంధాక్షతైర్గజమలంకృత్య। పుష్పమాలికాంనిక్షిప్య । తత్పృష్ఠే వస్త్రమాచ్ఛాద్య ... తదుపరి ఆసీనో । ధవళాంబరేణవేష్టితవలయం కుంభస్థలేనిధాయ ... తస్మిన్నర్వాంచమింద్రమితి సర్వవాద్యసమాయుక్త మాలయ ప్రదక్షిణత్రయం ప్రణామంచ కృత్వా । అర్వాంచమింద్రమముతోహవామహే యోగోజిద్ధనజిదశ్వజిద్యః। ఇమన్నోయజ్ఞంవిహవేజుషస్వాస్యకుర్మో హరివోమేదినంత్వా ॥ బాహ్య మంటపముఖే గజంనిధాయ । సాధకలంసే పూర్ణకలశం సం

ధార్య। లింగసన్నిధింగత్వా। ప్రాగ్భాగే శ్వేతతండులచూర్ణేన షడ్దళ కమలంలిఖిత్వా। వసిత్యమృతబీజేనాభిమంత్ర్య। సోమగ్ంరాజాన మిత్యాలయే పూర్ణకలశం నిధాయ। సోమగ్ంరాజానం వరుణమగ్ని మన్వారభామహే॥ ఆదిత్యాన్విష్ణుగ్ం సూర్యం బ్రహ్మాణంచ బృహస్పతిం॥ స్నానపానీయశాలాయాం సోమంరాజానముచ్చరన్ ఉదకుంభంచసంన్యస్య తస్మిన్ సర్వతీర్థానావాహనః॥ గంధాది పరిమళద్రవ్యాణి నిక్షిప్య॥ అవధూతమితి గర్భాలయాది సర్వత్ర ప్రదక్షిణగ్ం సంమార్జయిత్వా। అవధూతగ్ం రక్షోవధూతా అరాతయః అవధూతగ్ం పోస్తిరోస్నా స్త్వష్టీయంచవయుంద్విష్మః। పాంస్వాదీన్ పరిత్యజ్య। ఆశాసానస్త్రేతి గోమయేనోపలిప్య। ఆశాసానసుప్రాస్యే కంటరేఖా హ్రాసస్వసమ్ గ్రా స్వసమాసనహాని సోమాగ్ని సూర్య మమృతప్రుమ్రరీణాం ఆప్స్వమానాత్య ఆసస్యదిష్యే॥ రంగవల్ల్యాదిభిరలంకృత్య॥ గంధపుష్పాక్షతపాత్ర హస్తేనాదాయ। గణపతిస్థానంగత్వా। తత్పురతోపవిశ్య। శ్రుతిస్మృతిపురాణోక్త వేదోక్త ఫలప్రాప్తికామః చతుర్వర్గఫల ప్రాప్త్యర్థం ప్రతిదోష యాగచతుష్టయాధికరణక వరద్రియ పాతకహంత చతుష్కృత్వా। ఉపూజానమహేశ్వర పూజాంకరిష్యే। తదంగత్వేన గణపత్యాదిపూజాంకరిష్యే॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ గణపతిపూజాం కుర్యాత్॥ అనంతరం నందీశ్వరపూజాం కుర్యాత్॥ షోడశోపచారైః పూజయేత్॥ యుగానుకృత్ప్రాకారో నసనాత్మతరంభనః। పితరంచ ప్రయాంత్సవః॥ తథాచప్రార్థనా॥ స్త్రీసువాసనిస్రసనన్నాసవద్రా సభఃపత్యా। భగవన్నగ్నిరూపత్వం మహావాద్యాయుమః ప్రాహా॥ శ్లో॥ నందీశ్వరనమస్తుభ్యం సాంబప్రీతిప్రదాయక। మహాదేవస్యపూజార్థ మనుజ్ఞాందాతుమర్హసి॥ తతోభ్యంతరం ప్రవిశ్య। శివముఖ పూజనమాహ॥ షోడశోపచారపూజాం కుర్యాత్॥

ధ్యానం॥ అనసేస్వాహా। వసనేస్వాహా। విభువేస్వాహా। వివస్వతేస్వాహా। గణశ్రియేస్వాహా। గణపతయేస్వాహా। అభిభువేస్వాహా। అధిపతయేస్వాహా। శూషాయస్వాహా। సగంసర్పాయస్వాహా। చంద్రాయస్వాహా। జ్యోతిషేస్వాహా। మలిమ్లుచాయ

స్వాహా । దివాపతయేస్వాహా ॥ సహశ్చమ ఆయుశ్చమే జరాచమ ఆత్మాచమే తనూశ్చమే శర్మచమే వర్మచమే ంగానిచమే స్థానిచమే పరూగ్ంషిచమే శరీరాణిచమే॥ ఇతికీర్తి ముఖం ప్రార్థయేత్ ॥ ఈశ్వర సమీపే ఆసనోపరిఉపవిశ్య ॥ ఆచమ్య । హరేః శ్రీకృష్ణాయనమః ॥ తతః ఘంటనాదంకుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ ఆదౌమధ్యేభిషేకాంతే ధూపేదీపే తథైవచ । నీరాజనేచశయనే ఘంటానాదం సమాచరేత్ ॥ ఘంటా నాదవిహీనాయా సాపూజానిష్ఫలంభవేత్ । స్నానేధూపే తథాదీపే ఏకపార్శ్వంతుతాడయేత్। పార్శ్వాభ్యాంతాడనంచే త్స్యాచ్ఛాగస్య గళఘంటవత్ । నైవేద్యకాలేయఃకుర్యా ద్రౌరవంనరకంవ్రజేత్ ॥ ఇతిప్రమాణం॥ శ్లో॥ ఆగమార్థంతుదేవానాం గమనార్థంతురక్షసాం । కురు ఘంటారవంతత్ర దేవతాహ్వానలాంఛనం ॥ అపసర్పంతు యే భూతా యేభూతాభూమిసంస్థితాః । యేభూతావిఘ్నకర్తారః తేనశ్యంతుశివాజ్ఞయా ॥ అపక్రామంతుభూతాద్యాః సర్వేతేభూమిభారకాః । సర్వేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మసమారభే ॥ ప్రాణానాయమ్య । దేశ కాలౌ సంకీర్త్య ॥ యజమానస్య … … గోత్రస్య … నామధేయస్య । యజమానస్య మనోభీష్టసిద్ధ్యర్థం ఉమామహేశ్వర షోడశోపచార పూజాంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య॥ ఆదౌ స్త్రీ శూద్ర పాషండ వేదదూషక దుశ్శీలబ్రాహ్మణ మాధ్య తైలాభిషిక్త కుష్ఠోన్మాద దేవతాభక్తానా మపి పూజాకాలే దర్శనంచే న్మహత్తర దోషో భవతి ॥ తత్పూజా నిష్ఫలంభవతి ॥ తస్మాద్ద్వారప్రదేశే తిరస్కరిణీంకరోతీతివిజ్ఞాయతే । తతోమహాదేవస్యపురతః సాధకః మూర్ధాంజలిపుటస్సన్ ధ్యాయేత్ ॥ శ్లో॥ ముక్తకేశీంవివసనాం సర్వాలంకారభూషితాం। స్వయోనిదర్శనా న్మహ్యా త్పశువర్గాంస్మరామ్యహమ్ ॥ ఇతిధ్యాయన్ ॥ ద్వారప్రదేశే అక్షతాన్నిక్షిప్య॥ తతః కలశపూజాం కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ కలశస్యముఖే రుద్రః … కలశాంబుసమాశ్రితాః ॥ ఆకలశేషు … స్వరాపఠం ॥ కలశ మధ్యే వమి త్యమృతబీజం లిఖిత్వా ॥ అవకుంఠన ధేనుయోన్యమృతీ కరణ లింగముద్రాం దర్శయిత్వా ॥ శ్లో॥ గంగేచయమునేకృష్ణే… సన్నిధింకురు॥ లింగస్యదక్షిణభాగే కూర్మాధారోపరి శంఖంసంస్థాప్య ॥

తస్మిన్ కలశోదకేన శంఖే జలమాపూర్య ॥ గంధపుష్పాక్షతై రభ్య ర్చ్య ॥ శ్లో॥ పీఠేతు వేదసంస్థస్య పునర్మూలేతువిన్యసేత్ । హృదయే చంద్రమావాహ్య అగ్రే గంగా సరస్వతీ ॥ శంఖే సర్వత్రవిన్యస్య ఆది త్యంమహా తౌజసః ॥ శంఖపీఠే బ్రహ్మాణ మావాహయామి ॥ శంఖ మూలే ప్రజాపతిమావాహయామి ॥ శంఖహృదయే చంద్రమావాహ యామి ॥ శంఖాగ్రే గంగామావాహయామి ॥ సరస్వతీ మావాహ యామి ॥ శంఖే ఆదిత్య మావాహయామి ॥ శంఖా ద్యష్టముద్రాః ప్రదర్శ్య ॥ శ్లో॥ శంఖంచక్రంగదాపద్మం ఖడ్గంముసలమేవచ । ధేను శ్చైవతథాబాణో అష్టముద్రాఃప్రకీర్తితాః ॥ ఓం ఏం హేం ఈశా నాయనమః । ఇతి లింగముద్రాంప్రదర్శ్య ॥ ప్రణవేన ద్వాదశవారం గాయత్ర్యా త్రివార మభిమంత్ర్య ॥ శ్లో॥ త్వంపురాసాగరోత్పన్నో విష్ణునావిధృతఃకరే । పూజితస్సర్వదేవైశ్చ పాంచజన్యనమోస్తుతే ॥ దర్శనాదేవశంఖస్య స్పర్శనేనతు కిం పునః । విలయంయాంతిపాపాని హిమవద్భాస్కరోదయాత్ ॥ నత్వాశంఖం కరైస్స్పృష్ట్వా మంత్రైరే భిశ్చవైష్ణవైః । యస్స్నాపయతి దేవేశం తస్యపుణ్యమనంతకం॥ తతః పునఃకలశోదకేన శంఖోపరి కించి న్నిధాయ ॥ శంఖోదకేన పూజా ద్రవ్యాణి దేవమాత్మానం సంప్రోక్ష్య ॥ శ్లో॥ యన్మేకే శేషుదార్భా గ్యం సీమంతేయచ్చమూర్ధని । లలాటేకర్ణయోరక్ష్ణో రాప స్తద్ఘ్నంతు సర్వదా ॥ ఇతిధ్యాయం శ్శిరస్సంప్రోక్ష్య ॥ శేష మీశానదేశే పరి త్యజ్య ॥ పున శ్శంఖంపూరయిత్వా ॥ శ్లో॥ త్రైలోక్యేయానితీర్థాని దేవదేవస్యచాజ్ఞయా । శంఖేతిష్ఠంతిసతతం తస్మాచ్ఛంఖం ప్రపూజ యేత్ ॥ ఓం హ్రాం శివాయనమః । ఇతి శంఖే గంధపుష్పాక్షతై రభ్యర్చ్య ॥ పూర్వస్థానే శంఖంనిక్షిప్య ॥ ఇతి శంఖపూజా ॥

అథ పీఠార్చనంకుర్యాత్॥ ఆధారశక్త్యైనమః । పార్థివాసంద కంద యనమః । వహ్నితత్త్వాంతరాళాయనమః । అనంతాసనాయ నమః । వృత్తాకారాయనమః । అనంతాయనమః । కోటిసూర్యసమ ప్రభా యనమః । పంచవక్త్రాయనమః ॥ తదుపరి సింహాసనాయనమః। ఆగ్నేయాదీశానాంతం తత్తద్వారేషు సింహరూపేణ శుక్లవర్ణాయ-

ధర్మాయనమః । పద్మరాగవర్ణాయ-జ్ఞానాయనమః । హేమవర్ణాయ-వైరాగ్యాయనమః । మరకతప్రభాయ- ఐశ్వర్యాయనమః । రాజావర్తనిభేషు ప్రాగాదిగాత్రేషు ధర్మాయనమః । అధర్మాయనమః । అజ్ఞానాయనమః। అవైరాగ్యాయనమః। అనైశ్వర్యాయనమః। సత్వాయనమః। రజసేనమః ॥ ఇత్యాచ్ఛాదనం ॥ తదుపరి యోగాసనాయ నమః ॥ ఆగ్నేయాదీశానాంతం శ్వేతవర్ణాయ- కృతయుగాయనమః । రక్తవర్ణాయ- త్రేతాయుగాయనమః। పీతవర్ణాయ- ద్వాపరయుగాయ నమః । నీలవర్ణాయ- కలియుగాయనమః । ప్రాగాదిగాత్రేషు స్ఫటిక వర్ణాయ- అవ్యక్తాయనమః । కాలాంజనద్యుతయే- నియతిశక్తయే నమః । దాడిమీపుష్పాయ- కాలాయనమః । భిన్నాంజనప్రభాయ నమః । మధ్యపాదే కేశవాయనమః । మాయాతత్వబృహద్గ్రంథినే నమః। శుద్ధవిద్యాద్వ్యష్టదళేషు విద్యేశ్వరేభ్యోనమః। కేశరేషు వామ శక్తిభ్యోనమః । విద్యాతత్వే కర్ణికాకారాయనమః । తద్బీజే సృష్టి శక్తిభ్యోనమః । మధ్యే మనోన్మన్యైనమః । దక్షిణే ఆత్మతత్వాయ నమః । ఉత్తరే విద్యాతత్వాయనమః । మధ్యే శివతత్వాయనమః । తదుపరి విమలాసనాయనమః । వహ్నిమండలాయనమః । సూర్య మండలాయనమః। సోమమండలాయనమః । శక్తిమండలాయనమః । ఇత్యాసనపంచకంవిన్యస్య ॥ అథ ఆత్మవిన్యాసః ॥ యాతేరుద్ర ఇతి శిఖాయాం। అస్మిన్మహత్యర్ణవఇతిశిరసి। సహస్రాణీతిలలాటే। వయగ్ం సోమవ్రతేతి భ్రువోర్మధ్యే । త్ర్యంబకమితినేత్రయోః ॥ అగ్నిర్జ్యోతి ర్జ్యోతిరగ్నిస్స్వాహా । సూర్యోజ్యోతి ర్జ్యోతిస్సూర్యస్స్వాహా । అగ్ని ర్వర్చో జ్యోతిర్వర్చస్స్వాహా। సూర్యోవర్చో జ్యోతిర్వర్చస్స్వాహా। జ్యోతిస్సూర్యో సూర్యోజ్యోతిస్స్వాహా । తృతీయ్యనేత్రే నమస్సౌ ధ్యాయచేతి కర్ణయోః । మానస్తోకేతినాసికయోః। అవతత్యేతిముఖే। నమోవంచితేతి గ్రీవాయాం। నీలగ్రీవాశ్శితికంఠేతి కంఠదేశే। నమస్తే అస్త్వాయుధాయేతి బాహ్వోః । యేతీర్థానీతిహస్తయోః । నమోజ్యేష్ఠాయచేతి అంగుళీషు। నమఃపర్ణాయచేతిహృదయే । నమోగణేభ్య ఇతిపృష్ఠే। వికిరదవిలోహితేతిఉదరే। నమశ్శంభవేచఇతి దక్షిణకుక్షౌ।

ద్రాపేఅంధసస్పతేతివామకుక్షౌ। హిరణ్యగర్భఇతినాభౌ। మీఢుష్టమ ఇతికట్యాం। శివోనామాసిస్వధితి స్తేపితా। నమస్తేఅస్తుమామామాహిగ్ంసీఃనివర్తయామ్యాయుషేన్నాద్యాయ ప్రజననాయ రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయ లింగే। ఇమాగ్ంరుద్రాయేతిగుహ్యే। ఇషేత్వోర్జేత్వా వాయవస్థోపాయవస్థ దేవోవస్సవితా ప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయకర్మణా ఆప్యాయధ్వమఘ్నియా దేవభాగమూర్జస్వతీః పయస్వతీః ప్రజావతీ రనమీవా అయక్ష్మామావ స్తేన ఈశతమాఘశగ్ంసోరుద్రస్య హేతిః పరివోవృణక్తు ధ్రువాఅస్మిన్గోపతౌస్యాతబహ్వీర్యజమానస్య పశూ న్పాహి వృషణయోః। మానోమహాంత మితి ఊర్వోః। ఆఖుస్తేరుద్రపశు స్తంజుషస్వైష తేరుద్రభాగ స్సహస్వస్రాంబికయాతంజుషస్వ జాన్వోః। నమో జ్యేష్ఠాయచేతిజంఘయోః॥ నమో హ్రస్వాయచేతి గుల్ఫయోః। యేపథామితి పాదయోః। అధ్యవోచ దధీతికవచం। నమోబిల్మినేచేతి అస్త్రం। విజ్యంధనురితి ధనుః। యత్ర బాణాస్సంపతంతీతి బాణః। వికిరిదవిలోహితేతి ఖడ్గః। యఏతావంత శ్చేతి దిగ్బంధః॥ ఏవం న్యాసవిధింకృత్వా॥ శివోహమితిభావయేత్॥ ఏవం శివలింగేపి న్యాసవిధిం కుర్యాత్ ॥

అథ ధ్యానం॥ శ్లో॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశం త్రినేత్రం పంచవక్త్రకం। గంగాధరం దశభుజం సర్వాభరణభూషితమ్॥ నీలగ్రీవం శశాంకాంకం నాగయజ్ఞోపవీతినం। వ్యాఘ్రచర్మోత్తరీయంచ వరేణ్యమభయప్రదం॥ కమండల్వక్షసూత్రాభ్యా మన్వితంశూలపాణినం। జ్వలంతంపింగళజటా శిఖాముద్యోతధారిణమ్॥ అమృతేనాప్లుతంహృష్టముమాదేహార్ధధారిణం। దివ్యసింహాసనాసీనం దివ్యభోగసమన్వితమ్॥ దిగ్దేవతాసమాయుక్తం సురాసురనమస్కృతం। నిత్యంచ శాశ్వతం శుద్ధం ధ్రువమక్షరమవ్యయం। సర్వవ్యాపిన మీశాన మేవం న్విశ్వరూపిణమ్॥ ఏవం ధ్యాత్వా॥ మానోమహాంతముతమానో అర్భకం ... స్తనువోరుద్రరీరిషః॥ ఆవాహనం॥ యాతేరుద్రశివాతనూరఘోరా పాపకాశిని... తాభిచాకశీ॥ ప్రతిష్ఠాపనం॥ యామిషుంగిరిశంతహస్తే ...పురుషంజగత్॥ పాద్యం। శివేనవచసాత్వా గిరిశాచ్ఛావదామసి

...సుమనాఅసత్ ॥ అర్ఘ్యం ॥ అధ్యవోచదధివక్తా ప్రథమోదైవ్యో... సర్వాశ్చయాతుధాన్యః ॥ ఆచమనం ॥ అసౌయస్తామ్రో అరుణ ఉత బభ్రుస్సుమంగలః... హేడఈమహే ॥ స్నానం ॥ అథ పంచామృత స్నానం ॥ ఆప్యాయస్వేతిక్షీరం । ఆప్యాయస్వసమేతు తే విశ్వతస్సోమ వృష్ణియం॥ దధిక్రావ్ణ్ణఇతిదధి । దధిక్రావ్ణ్ణోఅకారిషం జిష్ణోరశ్వస్య వాజినః సురభినోముఖాకరత్ ప్రణఆయూగ్ంషితారిషత్ ॥ శుక్రమసీత్యాజ్యం । శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోసి దేవోవస్సవితోత్పునా। త్వచ్ఛిద్రేణపవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్యరశ్మిభిః ॥ మధువాతాఋతాయ తేతిమధు। మధువాతాఋతాయతే మధుక్షరంతిసింధవః । మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః మధునక్తముతోషసి । మధుమత్పార్థివగ్ంరజః మధుద్యౌరస్తునఃపితా। మధుమాన్నోవనస్పతి ర్మధుమాగ్ంఅస్తుసూర్యః। మాధ్వీర్గావోభవంతునః ॥ స్వాదుఃపవస్వేతి శర్కరా ॥ స్వాదుఃపవస్వ దివ్యాయజన్మనే స్వాదురింద్రాయసుహవేతునామ్నే స్వాదుర్మిత్రాయ వరుణాయ వాయవే బృహస్పతయే మధుమాగ్ం... అదాభ్యః॥ యాః ఫలినీర్యేతి నారికేళఫలోదకాని ॥ యాఃఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చపుష్పిణీః । బృహస్పతిప్రసూతా స్తానోముంచం త్వగ్ంహసః॥ తతః నమక చమక పురుషసూక్తేన శుద్ధోదకస్నానం కుర్యాత్ ॥ ఓం అణోరణీయా మహమేవ తత్వం మహానహం విశ్వమిదం విచిత్రం । పురాతనోహం పురుషోహమీశో హిరణ్మయోహం శివరూపమస్మి ॥ ఇతి లింగమూర్ధ్ని అభిషిచ్య॥ అనంతరం దశశాంతిం పఠిత్వా॥ అధ్యవోచదధివక్తా ప్రథమోదైవ్యోభిషక్ ... యాతుధాన్యః ॥ తతః స్నానాంగాచమనం దత్వా ॥ అసౌయోవసర్పతినీల... సదృష్టోమృడయాతినః॥ వస్త్రం ॥ పరిధాస్యై ... యశోధాస్యై ॥ దీర్ఘాయుత్వాయ జరదష్టిరస్మి శతంజీవామిశరదఃపురూచి రాయస్పోషమభిసంవ్యయిష్యే ॥ వస్త్రేణ కటిబంధనం ॥ అగ్నిరితిభస్మ వాయురితిభస్మ జలమితిభస్మ స్థలమితిభస్మ వ్యోమేతిభస్మ సర్వగ్ంహవాయ ఇదగ్ం సర్వంభస్మ॥ త్ర్యంబకంయజామహే... మామృతాత్ ॥ ఇతి భస్మధారణం ॥ ఓం యజ్ఞోపవీతంపరమం... బలమస్తుతేజః॥ ఇతియజ్ఞోపవీతధారణం॥ యో

వైరుద్రస్సభగవాన్యశ్చసోమో భూర్భువస్సువ స్తస్మైవైనమోనమ
శ్శీర్షంజనదోం విశ్వరూపోసి॥ గంధద్వారాం దురా... యే శ్రియం ॥
ఇతిగంధం॥ ఆయనే తేపరాయణే... గృహాఇమే॥ ఇత్యక్షతాన్ ॥ తదే
వర్తంతదుసత్యమాహు స్తదేవబ్రహ్మపరమంకవీనాం । ఇష్టాపూర్తం
బహుధాజాతం జాయమానం విశ్వంబిభర్తిభువనస్యనాభిః । పుష్పా
వతీః ప్రసూవతీః ఫలినీ రఫలాఉత అశ్వాయివ సజిత్వరీ ర్వీరుధః పార
యిష్ణవః ॥ ఇతి పుష్పాణి ॥ నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యవర్ణాయ
హిరణ్యరూపాయ హిరణ్యపత యేంబికాపతయ ఉమాపతయే పశు
పతయే నమోనమః॥ ఇతి మకుటాద్యాభరణాని దత్వా ॥ నమోఽస్తు
సర్పేభ్యో యేకేచపృథివీమను। యేఅంతరిక్షే యేదివి తేభ్యస్సర్పేభ్యో
నమః॥ ఇతి నాగాభరణానిదత్వా॥ యోవైరుద్రస్సభగవాన్ యానిచ
నక్షత్రాణి భూర్భువ స్సువ స్తస్మైవైనమోనమ శ్శీర్షంజనదోం విశ్వ
రూపోసి॥ ఇత్యక్షతాన్దత్వా ॥ యోవైరుద్ర స్సభగవాన్ యశ్చ
సూర్యో భూర్భువ స్సువ స్తస్మైవై నమోనమ శ్శీర్షంజనదో విశ్వ
రూపోసి । అమృతోద్భవ శ్రీవృక్షం శంకరస్యసదాప్రియం । తత్తే
శంభో ప్రయచ్ఛామి బిల్వపత్రంసురేశ్వర ॥౧॥ త్రిశాఖైర్బిల్వపత్రైశ్చ
అచ్ఛిద్రైః కోమలైశ్శుభైః । తవపూజాంకరిష్యామి అర్చయామి మహే
శ్వరం ॥౨॥ గృహాణబిల్వపత్రాణి సుపుష్పాణిమహేశ్వర । సుగంధీని
భవానీశ శివత్వం కుసుమప్రియ ॥౩॥ బిల్వపత్రాణి సమర్పయామి ॥
అనంతరం అష్టోత్తరశతనామైర్వా త్రిశతినామైర్వా సహస్రనామైర్వా
ప్రపూజయేత్ ॥ వసవస్త్వాధూపయంతు గాయత్రేణ ఛందసాంగిరస్వ
ద్రుద్రాస్త్వాధూపయంతు త్రైష్టుభేన ఛందసాంగిరస్వ దాదిత్యాస్త్వా
ధూపయంతు । జాగతేన ఛందసాంగిరస్వ ద్విశ్వేత్వాదేవా వైశ్వా
నరా ధూపయంత్వానుష్టుభేన ఛందసాంగిరస్వ దింద్రస్త్వాధూపయం
త్వంగిరస్వ ద్విష్ణుస్త్వాధూపయంత్వంగిరస్వ ద్వరుణస్త్వా ధూపయత్వం
గిరస్వ దదితిస్త్వాదేవీ ర్విశ్వదేవ్యావతీః పృథివ్యాస్సధస్థే అంగిరస్వ
ఖటదేవానాంత్వాపత్నీః॥ ఇతిధూపం॥ శ్లో॥ [illegible]
శక్తిః పశ్యామ్యచక్షుస్సశృణోమ్యకర్ణః । స వే[illegible]

వేత్తా తమాహురగ్ర్యంపురుషంమహాంతం ॥ సర్వవ్యాపినమాత్మానం క్షీరేసర్పిరివార్పితం । ఆత్మవిద్యా తపోమూలం తద్బ్రహ్మోపనిషత్పదం ॥ నతత్రసూర్యోభాతి నచంద్రతారకం నేమావిద్యుతోభాంతి కుతోయమగ్నిః । తమేవభాంతిమనుభాంతిసర్వం తస్యభాసాసర్వమిదం విభాతి ॥ ఇతి దీపం ॥ అనంతరం ఆచమనం ॥ పురతః నైవేద్యం సంస్థాప్య॥ కలశోదకేన పూర్వపరిషేచనపూర్వకం ప్రాణాయస్వాహేతి పంచాహుతి మంత్రైః సమర్ప్య ॥ చంద్రమామనసో జాతః చక్షోస్సూర్యోఅజాయత। ముఖాదింద్రశ్చాగ్నిశ్చ ప్రాణాద్వాయురజాయత॥

శ్లో॥ రాజాన్నం దధిశర్కరామధుయుతం మాణిక్యపాత్రేస్థితం । హింగూజీరకసన్మరీచిమిళితైః శాకైరనేకైశ్శుభైః ॥ సాకం సమ్యగపూపసూపసహితం సద్యోఘృతేనాప్లుతం । శ్రీమృత్యుంజయసుస్థిరో భవ విభో సాపోశనంభుజ్యతామ్ ॥ సద్యోజాతముఖాయస్వాహేతి పంచబ్రహ్మమంత్రైః ధేనుముద్రయా సదాశివం చార్పయేత్ ॥ మధ్యే మధ్యే ఉదకపానీయం ॥ హగ్ంసశ్శుచిషత్ ...... ఋతంబృహత్ ॥ హస్తాప్రక్షాళనం ॥ ఏతావానస్యమహిమా... అమృతందివి ॥ పాదాప్రక్షాళనం॥ శుద్ధాచమనం॥ సవిశ్వకృద్విశ్వవిదాత్మయోనిః జ్ఞః కాలకాలోగుణీసర్వవిద్యః । ప్రధానక్షేత్రజ్ఞపతిర్గణేశః సంసారమోక్షస్థితిబంధహేతుః ॥ పరాస్యశక్తిర్వివిధైవశ్రూయతే స్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచ ॥ ఇతి ద్వాభ్యాం మంత్రాభ్యాం తాంబూలం సమర్ప్య ॥ తాంబూలచర్వణానంతరం ఆచమనం ॥ తతః ఈశ్వరనివేదనానంతరకృత్యం॥ కించిదన్నం పృథక్ నిక్షిప్య॥ సాధకః హస్తేనాదాయ। ధ్వజసమీపంగత్వా ॥ బలిపీఠే ॥ అగ్నిశ్శుచి వ్రతతమశ్శుచి ర్విప్రశ్శుచిః కవిశ్శుచిరోచతఆహుతః ఉదగ్నిశుచయస్తవ శుక్రాభ్రాజంత ఈరతే తవజ్యోతీగ్ంష్యర్చయః॥ ఇతిమంత్రేణాద్భిస్సంప్రోక్ష్య ॥ భూఃప్రపద్యే భువఃప్రపద్యే సువఃప్రపద్యే భూర్భువస్సువఃప్రపద్యే వాయుంప్రపద్యే నార్తాందేవతాంప్రపద్యే శ్మానమాఖిణంప్రపద్యే ప్రజాపతేర్బ్రహ్మకోశం బ్రహ్మప్రపద్య ఓంప్రపద్యే ॥ ఇతిమంత్రేణ ధ్వజేశ్వరాయనమః । ఇమంబలిందదామి ॥ హస్తాపాదాప్రక్షాళ్య ॥ లింగ

సన్నిధింగత్వా ॥ ఆచమ్య ॥ శ్లో॥ పరానందచిదాకాశే పరబ్రహ్మస్వ రూపికా । నీరాజనంగృహాణేశ ఆనందాఖ్యంసదాశివ ॥ సర్యప్రజాం మేగోపాయ అమృతత్వాయజీవసే । జాతాంజనిష్యమాణాంచ అమృ తేసత్యేప్రతిష్ఠితాం । అథర్వపితుంమేగోపాయ రసమన్నమిహాయుషే। అదబ్ధాయోశీతతనో అవిషన్నఃపితుంకృణు। శగ్గస్యపశూన్మేగోపాయ ద్విపాదోయేచతుష్పదః । అష్టాశఫాశ్చయఇహాగ్నే యేచైకశఫాఆశు గాః। సప్రథసభాంమేగోపాయ యేచసభ్యాస్సభాసదః। తానింద్రియా వతఃకురు సర్వమాయురుపాసతాం । అహేబుధ్నియ మంత్రంమే గో పాయ యమృషయ స్త్రైవిధావిదుః । ఋచస్సామాని యజూగ్ంషి సాహిశ్రీరమృతాసతాం । మానోహిగ్ంసీజ్జాతవేదో గామశ్వం పురు షంజగత్। అబిభ్రదగ్న ఆగహిశ్రియామాపరిపాతయా సంమ్రాజంచ విరాజం । చాభిశ్రీర్యాచనోగృహే లక్ష్మీరాష్ట్రస్యయాముఖే తయా మాసగ్ంసృజామసి ॥ సంతతశ్రీరస్తు ॥ నిత్యశ్రీరస్తు ॥ నిత్యమంగళాని భవంతు ॥ ఇతికర్పూరనీరాజనం ॥ అనంతరం ఆచమనీయం॥ మంత్ర పుష్పం ॥ సహస్రశీరుషాపురుషః సహస్రాక్షః స్సహస్రపాత్ ... ...

శ్లో॥ విశ్వంనారాయణోదేవ శ్చాక్షరః పరమఃప్రభుః । ఇతిధ్యాత్వా పునస్తస్య హృదయాంభోజమధ్యమే ॥ ప్రాణాయామైర్వికసితే పర మేశ్వరమందిరే । అష్టైశ్వర్యదళోపేతే విద్యాకేశరసంయుతే ॥ జ్ఞాన నాళేమహత్కందే ప్రణవేనప్రబోధితే । విశ్వార్చిషం మహావహ్నిం జ్వలంతంవిశ్వతోముఖం ॥ వైశ్వానరంజగద్యోనిం శిఖాతన్వీనమీశ్వ రం । తాపయంతం స్వకందేహ మాపాదతలమస్తకం ॥ నివాతదీపవ త్తస్మిన్ దీపితంహవ్యవాహనం । నీలతోయదమధ్యస్థాద్విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరం ॥ నీవారశూకవద్రూపం పీతాభాసంవిచింతయేత్ । తస్య వహ్నిశిఖాయాంతు మధ్యే పరమకారణం॥ పరమాత్మానమానందం పరమాకాశమీశ్వరం । ఋతుగ్ంసత్యంపరంబ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపిం గలం ॥ ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపం మహేశ్వరం। నీలగ్రీవం స్వమాత్మానం పశ్యంతంపాపనాశనం ॥ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానైర్ధ్యే యంధ్యేయవివర్జితం। సోహమిత్యాదరేణైవ ధ్యాయేద్యోగీశ్వరేశ్వరం॥

అయముక్తో మహామార్గో నిగమాంతైకసంశ్రితః ॥ నదీ ముత్తరిష్యన్న మోభిమంత్రయతే- నమోరుద్రాయాప్సుషదే స్వస్తిమాసంపారయేతి వనస్పతిమారోక్ష్య న్నమోభి మంత్రయతే- నమో రుద్రాయ వనస్పతిషదే స్వస్తిమాసంపారయేతి- గిరిమభిమంత్రయతే- నమోరుద్రాయగిరిషదే స్వస్తిమాసంపారయేతి- చతుష్పదమభిమంత్రయతే- నమోరుద్రాయపథిషదే స్వస్తిమాసంపారయేతి- స్మశానమభిమంత్రయతే- నమోరుద్రాయపితృషదే స్వస్తిమాసంపారయేతి- గోష్ఠమభిమంత్రయతే- నమోరుద్రాయ శకృత్పిండషదే స్వస్తిమాసంపారయేదితి- ఏవమన్యత్రాపి నమోరుద్రాయేత్యేవంబ్రూయాత్ ॥ ఈశానస్సర్వవిద్యానా మీశ్వరస్సర్వభూతానాం బ్రహ్మాధిపతి ర్బ్రహ్మణోధిపతిర్బ్రహ్మాశివోమే అస్తుసదాశివోమ్ ॥ ఇతిమంత్రపుష్పం సమర్ప్య॥ శ్లో॥ యానికానిచ పాపానిజన్మా... రక్షరక్షమహేశ్వర॥ ఆత్మప్రదక్షిణనమస్కారాన్ సమర్ప్య॥ యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యా ...సుప్రసన్నోవరదోభవత్ ॥

జపప్రకరణమ్.

అస్యశ్రీ శుద్ధపంచాక్షరీ మహామంత్రస్య. వామదేవఋషిః, భూరుగనుష్టుప్ఛందః, శ్రీసాంబసదాశివోదేవతా, ఓంబీజం, నమశ్శక్తిః, శివాయేతికీలకం, మమ శ్రీసాంబసదాశివప్రసాదసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః, ఓం నం సద్యోజాతంప్రపద్యామి... వోద్భవాయనమః, హ్రాం అంగుష్ఠాభ్యాంనమః, ఓం మం వామదేవాయనమః, హ్రీం తర్జనీభ్యాంనమః, । ఓం శిం అఘోరేభ్యోథ... రూపేభ్యః। హ్రూం మధ్యమాభ్యాంనమః । ఓం వాం తత్పురుషాయ... చోదయాత్ ॥ హ్రైం అనామికాభ్యాంనమః । ఓం యం ఈశానస్సర్వ... ...సదాశివోమ్ । హ్రౌం కనిష్ఠికాభ్యాంనమః । ఓం నమశ్శివాయ... సద్యోజాతంప్రపద్యామి... సదాశివోమ్॥ హ్రః కరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః॥ ఏవంప్రకారేణ హృదయాది షడంగన్యాసం కుర్యాత్ ॥ భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ వందేహారంవరదశూలకపాలహస్తం సాభీతిముద్రసుతనోజ్జ్వలపూర్ణకాంచీ । వామోరుపీనగత[illegible]

త్రిజవామహస్తా న్యస్తారుణోత్పల కుచోపరిబద్ధదేహాం ॥ లమిత్యాది పంచపూజ ॥ అథ ఓం నమశ్శివాయ ॥ యథాశక్తిజపం కుర్యాత్ ॥ ఏవం శ్రీ ఉమామహేశ్వరార్పణమస్తు॥ పునః ఋష్యాది అంగన్యాస కరన్యాసాది ధ్యానాంతం కుర్యాత్ ॥ అథధ్యానం ॥ శ్లో॥ ఓంకారం బిందుసంయుక్తం నిత్యం ధ్యాయంతి యోగినః । కామదంమోక్షదం చైవ ఓంకారాయనమోనమః ॥౧॥ శ్లో॥ నజాతిర్నమృతిర్యస్య క్షయో యస్యనవిద్యతే । నమంతేదేవతాస్సర్వే నకారంతంనమామ్యహం॥౨॥ శ్లో॥ మహాదేవం మహావక్త్రం మహాధ్యానపరాయణం । మహాపాప హారం దేవం మకారాంతంనమామ్యహమ్ ॥౩॥ శ్లో॥ శివాత్పరతరో నాస్తి శివశాస్త్రేషు నిశ్చయః । శమంతి సర్వపాపాని శకారాంతం నమామ్యహమ్ ॥౪॥ వాహనంవృషభోయస్య వాసుకిఃకంఠభూషణం । వామేశక్తిధరందేవం వకారాంతం నమామ్యహమ్ ॥౫॥ శ్లో॥ యత్ర యత్రస్థితోదేవః సర్వవ్యాపీమహేశ్వరః । యోగుస్సర్వదేవానాం యకారాంతంనమామ్యహమ్ ॥౬॥ శ్లో॥ ఇదం షడక్షరీస్తోత్రం పాత్ర రుద్రాయయఃపఠేత్ । ముచ్యతేసర్వపాపేభ్యో శివలోకంసగచ్ఛతి ॥ తతః శివదీక్షితానాం భక్తజనానాం విద్వజ్జనానాం కర్తృణాంచేతర జనానాం సర్వేషాం ఈశ్వరప్రసాదద్రవ్యాణి ప్రదాస్య । తద్ద్రవ్యేణ సకలభక్తజనసౌభాగ్యసంపత్కరాయుష్యాభివృద్ధిర్భవతి॥ శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

కవాటబంధనమ్.

శ్లో॥ రాక్షసానాం నిరోధాయ శంభోరాజ్ఞా ప్రవర్తయేత్ । కవాటంబంధయ స్వామిన్ మహాభైరవ పాహిమామ్ ॥ శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

మంత్రః ॥ యత్ర బాణా స్సంపతంతి కుమారా విశిఖా శివ । ఇంద్రోన స్తత్రవృత్రహా విశ్వాహా శర్మయచ్ఛత్ ॥ ఈ మంత్రమును పఠింపవలెను.

ఇతి శైవాగమోక్త నిత్యశివాలయార్చనవిధి స్సమాప్తః.

మహాదేవస్య మహోత్సవ క్రమః.

శ్రీ మహాదేవస్య మహోత్సవవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । ధ్వజారోహణస్య పూర్వదినే దేశికో ఋత్విగ్భిస్సహ కేశశ్మశ్రులోమనఖాని వాపయిత్వా। విధివత్స్నాన దుకూల భస్మ రుద్రాక్షమాలికాధారణ సంధ్యాది నిత్యకర్మాణినిర్వర్త్య । యజమాన భక్తజనై ర్వేదవిద్భి ర్బ్రాహ్మణై ర్విప్ర సువాసినీభి ర్ధ్వజ పతాక ఛత్ర చామర ధారిభి ర్మంగళగీతపాఠకై ర్భేర్యాది వాద్యఘోషైస్సహ శనై శ్శనై రాలయ ప్రదక్షిణపురస్సరం ధ్వజాంతికంగత్వా। దండవత్ప్రణామంకృత్వోత్థాయాంజలిం బద్ధ్వా ॥ శ్లో॥ దేవదేవ జగన్నాథ చంద్రార్ధకృతశేఖర । మహోత్సవస్యసేవార్థ మనుజ్ఞాందాతుమర్హసి ॥ ఇతిసంప్రార్థ్య ॥

ఆదౌ గణపతి ప్రార్థనమ్.

గణేశ మాసాద్య । దేవస్య దక్షిణపార్శ్వే కృష్ణాజినే ఉపవిశ్యాచమ్య। ప్రాణానాయమ్య। దేశకాలౌసంకీర్త్య । ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ మహాదేవస్య మహోత్సవార్థ మవిఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం। శ్రీ మహాగణపతిప్రీత్యర్థం। విధివదారాధనం కరిష్యే । తదంగ కలశార్చనంకృత్వా । ఆధారశక్త్యాది షడాసనాని పరికల్ప్య । ఓంహ్రామితి సర్వత్ర ॥ ఓం హ్రాం ఆధారశక్త్యైనమః । అనంతాసనాయనమః । ధర్మాసనాయనమః । జ్ఞానాసనాయనమః । వైరాగ్యాసనాయనమః । ఐశ్వర్యాసనాయనమః । పద్మాసనాయనమః । మహాపద్మాసనాయనమః ॥ తన్మధ్యే గణేశంధ్యాత్వా ॥ శ్లో॥ లంబోదరం శ్యామనిభం గణేశం కుఠారమక్షస్రజమూర్ధ్వకాభ్యాం । సలడ్డుకం దంత మధఃకరాభ్యాం వామేతరాభ్యాంచ దధానమీళే ॥ గణానాంత్వేతి మంత్రం జప్త్వా ॥ గణపతి గాయత్ర్యామూలేనచ ఆవాహనా ద్యుపచారాన్ కుర్యా ద్దంత పాశా ఽంకుశ ముద్రాః ప్రదర్శ్య ॥ శ్లో॥ భగవ న్సర్వ విద్యేశ సర్వవిఘ్నవినాశక । శంభోరుత్సవసేవార్థ మవిఘ్నం కురుమే ప్రభో ॥ ఇతి సంప్రార్థ్య ॥ అవిఘ్నముద్రాం కేవలంవా ప్రదర్శయే దితి గణేశారాధనవిధిః॥

అథ భగవత్ప్రార్థనమ్.

లబ్ధానుజ్ఞస్సన్నివాంతికంగత్వా । ఆవాహనాది దశసంస్కారై స్సంస్కృత్య । ధూపదీపౌదత్వా। ముద్గాన్నంనివేద్య । నత్యంతముపచారాన్కృతో త్థాయాంజలింబధ్వా॥ శ్లో॥ సృష్టిస్థితితిరోధాన లయానుగ్రహకారక । మహోత్సవావసానాంత మత్రసన్నిహితోభవ॥ ఇతి సంప్రార్థ్య ॥ మూలేన భగవత్పీఠా ఉధోభాగే పుష్పాక్షతాన్ సమర్ప్య ॥ ఇతి ॥

అథాచార్యానుగ్రహ క్రమః.

గళంతికాన్వితో దేశికోఋత్విగ్భిస్సహ భద్రంకర్ణేభిరితిమంత్రమనుస్మరన్ మహామంటపమాసాద్య । మార్జన ప్రోక్షణ గోమయానులేపన రంగవల్ల్యాదిభిరలంకృత భూతలే । యజ్ఞీయవృక్షనిర్మిత పీఠే । కృష్ణాజినేవా శివమంత్రేణ చతుస్సంస్కార సంస్కృత శుద్ధాసనే చోత్తరాభిముఖ ఉపవిశ్యాచమ్య। ప్రాణానాయమ్య। తిథ్యాదీనుచ్చార్య। మహాదేవస్య మహోత్సవకర్మ కర్తుం గుర్వాద్యనుగ్రహార్థం దక్షిణ తాంబూలాదికం గృహీతో త్థాయ॥ వక్తి॥ శ్లో॥ ఆదౌశివగురుస్కంద శ్చాగస్త్యశ్చతతఃపరం। దూర్వాసాశ్చోపమన్యుశ్చ త్వఘోరాచార్య ఏవచ। త్రిలోచనశివశ్చేతి సంప్రదాయక్రమా ద్గురూన్ ॥ యోవేదాదౌ...మహేశ్వరః ॥ ఇతి ప్రార్థ్య ॥ తతః ఓం నమ స్సదసే... ... పృథివ్యై॥ మయాసమర్పితామిమాం దక్షిణాంస్వీకృత్యానుగృహ్ణాంతు భవంతః । ఇతి గురుజనమధ్యే నిక్షిప్య । నమోమహద్భ్యఇతి దండవత్ప్రణమ్యోత్థాయ । లబ్ధానుజ్ఞస్స్వాసనేచోపవిశ్య ॥ ఇతి ॥

అథ పుణ్యాహవిధిః.

అథ పుణ్యాహవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ ఆచమ్య । పవిత్రపాణిర్గురు రాపోహిష్ఠేతిమంత్రేణ కలశద్వయ మాదాయ । గంధద్వారామితి చందనేనానులిప్య। తంతుంతన్వేతి శ్వేతసూత్రేణావేష్ట్య। కాంస్యపాత్రే ప్రస్థద్వయతండుల కల్పితా ఉష్టదళపంకజే ఆకలశేష్వితి సంస్థాప్య । ఇమంమేగంగేతి శుద్ధజలమాపూర్య । సహిరత్నానీతి పంచ

రత్నాని । కాండాత్కాండాదితి కూర్చం । హిరణ్యరూపమితి హిర
ణ్యం । అశ్వత్థేవఇతి పల్లవాన్ । యాఃఫలినీర్యాఇతి ఫలం నిక్షిప్య ।
యువాసువాసాఇతి వస్త్రేణావేష్ట్య। శివగాయత్ర్యా గంధమాల్యాదిభి
రలంకృత్య। తత్పురతః గమితి గణపతిబీజంసంలిఖ్య । గణానాంత్వేతి
మంత్రంజప్త్వా। తతః తత్పురుషాయవిద్మహే వక్రతుండాయధీమహి ।
తన్నోదంతిః ప్రచోదయాత్ ॥ ఓం గాం గీం గూం గైం గౌం గః
గణపతయేనమః । పాశాంకుశముద్రే ప్రదర్శ్య । షోడశోపచారైస్సం
పూజ్య ॥ శ్లో॥ అభ్యర్చ్య ప్రార్థయేదేవం విఘ్నసంఘనివృత్తయే ।
పుణ్యాహాంగం గణాధీశ అవిఘ్నం కురుమే సదా ॥ ఇతి సంప్రార్థ్య ॥
విఘ్నేశ్వరానుజ్ఞా మాదాయ ॥ దక్షిణకలశే శక్త్యా ద్యాసనాంతం
సంపూజ్య॥ శ్లో॥ కుంభమధ్యగతంతోయం తోయమధ్యేతుపంకజం ।
పంకజస్యచతన్మధ్యే పార్వతీపరమేశ్వరౌ ॥ అస్మిన్కుంభే వరుణరూపి
ణం భగవంతం సదాశివమావాహ్య॥ త్వమగ్నే రుద్రమంత్రంజప్త్వా॥
తన్మహేశాయవిద్మహే వాగ్విశుద్ధాయధీమహి । తన్నశ్శివః ప్రచో
దయాత్॥ వామకలశే గౌరీమిమాయేతిమంత్రేణ గాయత్ర్యాచ గౌరీ
మావాహ్య॥ గణాంబికాయైవిద్మహే కర్మసిద్ధ్యైచధీమహి। తన్నోగౌరీ
ప్రచోదయాత్॥ ఓం హ్రీం హ్రాం పార్వతీపరమేశ్వరాభ్యాన్నమః ॥
ఆవాహన స్థాపన సన్నిధాన సన్నిరోధ నావకుంఠన ధేనుముద్రాః ప్ర
దర్శ్య॥ ధ్యానాదిభిస్సంపూజ్య॥ శ్లో॥ దేవదేవోత్తమంశంభుం వృషం
విరించషణ్ముఖం। చండేశంయస్స్మరేద్భక్త్యా భూతిరాయుర్వివర్ధతే(?)వం॥
సర్వమంగళమాంగళ్యే శివే సర్వార్థసాధికే । శరణ్యే త్ర్యంబకే దేవి
నారాయణి నమోస్తుతే ॥ తదేవలగ్నం సుదినం తదేవ తారాబలం
చంద్రబలంతదేవ । విద్యాబలం దైవబలం తదేవ గౌరీపతే తేంఘ్రి
యుగం స్మరామి ॥ అనయోః కలశయోః ఉమామహేశ్వరాభ్యాం
నమః । వాణీ హిరణ్యగర్భాభ్యాంనమః । లక్ష్మీ నారాయణాభ్యాం
నమః । బ్రాహ్మ్యాది మాతృభ్యోనమః । శివాది గురుభ్యో నమః ।
ఆచార్యేభ్యోనమః । సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యోనమః । ప్రణవస్య పర
బ్రహ్మఋషిః । పరమాత్మాదేవతా । దైవీగాయత్రీచ్ఛందః । ప్రాణా

యామేవవినియోగః॥ ఓంభూః। ఓంభువః ...రోం॥ శోభనేముహూర్తే అద్యబ్రహ్మణః, ద్వితీయపరార్థే, శ్వేతవరాహకల్పే, వైవస్వతమన్వంతరే, కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భరతవర్షే భరతఖండే, అస్మిన్వర్తమానే వ్యవహారికే, చాంద్రమానేనాస్మిన్సంవత్సరే, అయనే, ఋతౌ, మాసే, పక్షే, తిథౌ, వాసరయుక్తాయాం, శుభనక్షత్ర శుభయోగశుభకరణ ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ। అస్యభగవతో దేవదేవోత్తమస్య, దేవతాసార్వభౌమస్య, అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీ చంద్రశేఖరస్వామినః నవదిన ధ్వజారోహణ సౌఖ్యోత్సవాంగత్వే నాదౌ విఘ్నేశ్వరప్రార్థ నాచార్యానుగ్రహ పుణ్యాహవాచన కరన్యాసా ఽంగన్యాసపూర్వక సకలీకరణ భూశుద్ధి భూతశుద్ధి గవ్యార్ఘ్యప్రోక్షణ రక్షాబంధన మృద్గ్రహణా ఽంకురార్పణ వాస్తుపూజా హోమబలి వృషయాగ భేరీతాడ నాస్త్రావాహన ధ్వజారోహణ దిక్పాలకావాహన శాలాప్రవేశ కలశస్థాపన యాగేశ్వరారాధన శివాగ్నిప్రతిష్ఠాపన నిత్యహోమ శివలింగాది మూర్తీనాం నిత్యస్నపనార్చన ప్రతిదినదేవతాబలిభ్రమణ సింహయానాది నానాయాన గిరిజావివాహ రథారోహణానంతర ముత్సవేశ్వర స్నపనవిశేష నైవేద్య రాజోపచార మృగయాత్రా చూర్ణోత్సవా ఽవభృథస్నాన పూర్ణాహుతి కుంభాభిషేచన ధ్వజపటావరోహణ లోకపాల విసర్జన మానబలి చండయాగ పుష్పయాగ మిత్యుత్సవక్రియాకలాపే తత్తత్కాలే తత్తత్కర్మకరిష్యమాణ స్సన్ పూర్వాచార్యానుగ్రహేణ నంది స్కంద చండేశ్వరాదిభిస్సహ శ్రీమత్పరమేశ్వరస్య గర్భమంటప స్నానమంటప స్నపనమంటప నైవేద్యమంట పాస్థానమంటప యాగమంటప యానమంటప నృత్యమంటప గోపుర ప్రాకారాభ్యంతరావరణాది తత్తన్మంటపశుద్ధ్యర్థం, తత్తద్వాహనశుద్ధ్యర్థం, తత్తద్బింబశుద్ధ్యర్థం. ద్రవ్యశుద్ధ్యర్థ మాత్మశుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థంచ మహోజ్ఞైస్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనకర్మ కరిష్యే ॥ పుణ్యాహాంగ చతురో బ్రాహ్మణాన్ తోషయిష్యే ॥ ఓం వాచ్యతాం । ఓం ఆపశ్శివాఆప

స్సంతు । గంధాఃసుగంధాఃపాంతు । అక్షతంచారిష్టంచాస్తు । అన్వాహార్యస్యోన్వాహార్యస్తు। దక్షిణాః స్వస్తిదక్షిణాఃపాంతు। బహుధేయం చాస్తు । ఇడాదేవహూ... మదంతు ॥ మనస్సమాధీయతాం । సమాహితమనసస్స్మః । ప్రసీదంతుభవంతః । ప్రసన్నాస్స్మః ॥ ఓంశాంతిరస్తు। పుష్టిరస్తు । తుష్టిరస్తు । వృద్ధిరస్తు । ఆయుష్యమస్తు । ఆరోగ్యమస్తు। ఐశ్వర్యమస్తు । స్వస్త్యస్తు । శివంకర్మాస్తు । కర్మసమృద్ధిరస్తు। వేదసమృద్ధిరస్తు । శాస్త్రసమృద్ధిరస్తు । ధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు । ఈశాన్యాంబహిర్దేశే అరిష్టనిరసనమస్తు । యత్పాపం తత్ప్రతిహతమస్తు । యచ్ఛ్రేయస్తదస్తు । అఘానినశ్యంతు। శుభానివర్ధంతాం ॥ తిథి వార నక్షత్ర యోగ లగ్న కరణ ముహూర్తాది దిగ్దేవతాః ప్రియంతాం ॥ సూర్య సోమా ఽంగారక బుధ బృహస్పతి శుక్ర శని రాహు కేత్వభిధానాగ్రహాః ప్రియంతాం । సద్యవామాఘోర తత్పురుషేశానహృదయ శిర శ్శిఖా కవచ నేత్రా స్త్రాద్యావరణదేవతాః ప్రియంతాం। బ్రహ్మచ బ్రాహ్మణాశ్చ ప్రియంతాం । బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరాశ్చ ప్రియంతాం । శ్రద్ధామేధేప్రియేతాం । సర్వే దేవాః ప్రియంతాం । మహాదేవః ప్రియతాం । ప్రియతాం భగవాన్మహాదేవః॥ యత్పుణ్యాం నక్షత్రం... ఏవకురుతే ॥ ఓం పుణ్యాహంభవంతోబ్రువంతు ॥ వాచ్యతాం ॥ భద్రంకర్ణేభిః... ర్దధాతు ॥ స్వస్తయేనాయు... భవంతునః ॥ ఓం స్వస్తిభవంతోబ్రువంతు ॥ ఓగ్‌స్వస్తి ॥ ఋధ్యాస్మహావ్యై... సువీరాః ॥ త్రీణితీర్ణివై... ప్రతితిష్ఠతి॥ ఓంఋద్ధింభవంతోబ్రువంతు ఓంవృధ్యతాం వృద్ధిస్సమృద్ధిః ॥ ఓం దధిక్రావ్ణోఅకారిషం... ...రిషత్ ॥ హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః... నిధత్తా ॥ ఆపోహిష్ఠా... చనః ॥ పవమానస్సువర్జనః... పునాతు ॥ ప్రాచ్యాందిశిదేవా ఋత్విజోమార్జయంతాం। దక్షిణాయాందిశిమాసాఃపితరోమార్జయంతాం। ప్రతీచ్యాం దిశి గృహాః పశవోమార్జయంతా ముదీచ్యాందిశ్యాపఓషధయో వనస్పతయోమార్జయంతాం। ఊర్ధ్వాయాందిశి యజ్ఞసంవత్సరో యజ్ఞపతిర్మార్జయంతాం॥ ఏతేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో నానాగోత్రేభ్యః నానానామభ్య స్స్వస్తిపుణ్యాహవాచనమంత్ర జప దక్షిణాః యేభ్యస్తేభ్య

స్సంప్రదదేనమమ ॥ శుచీవోహవ్యా...పానకాః ॥ అగ్నిశ్శుచివ్రత ...మ్యర్చయః॥ వాస్తోష్పతేప్రతిజానీ...శంచతుష్పదే॥ వాస్తోష్పతే శగ్మయా...సదానః ॥ అమీవహావాస్తోష్పతే...ఏధినః ॥ శుభగ్ం శుభం ॥ శైవపుణ్యాహవాచనవిధి స్సమాప్తః.

అథ ఆచమనవిధిః,

పుణ్యాహాంతే కృష్ణాజినే ఉత్తరాభిముఖ ఉపవిశ్య । గోకర్ణాకృతినా మాషమగ్నజలం గృహీత్వా । పృథివ్యాదిమాయాం త్రైకత్రింశత్తత్వశుద్ధ్యర్థం బ్రహ్మాణంధ్యాత్వా । ఓం హాం ఆత్మతత్వాయ స్వాహా । శుద్ధవిద్యాది సదాశివాఖ్యతత్వత్రియ శుద్ధ్యర్థం విష్ణుంధ్యాత్వా। ఓం హీం విద్యాతత్వాయస్వాహా। శివతత్వశుద్ధ్యర్థం శివంధ్యాత్వా। ఓం హూం శివతత్వాయస్వాహా । ఇత్యపఃపీత్వా । ప్రత్యేకం పాణింప్రక్షాళ్య । ఓష్ఠావంగుష్ఠమూలేన ద్విఃపరిమృజ్య। హస్తతలేనా ఽధోముఖం సకృత్పరిమృజ్య। అంగుష్ఠానామికాభ్యాం ముఖనాసాక్షికర్ణవివరాణి హృదంసద్వయ శిరాంసి దక్షిణవామక్రమేణ సంస్పర్శనా దాచమనంభవతి ॥ ఇత్యాచమనవిధిః ॥

అథ ప్రాణాయామ విధిః.

దేహస్యాంతర్గత మశుద్ధవాయుం రేచకప్రాణాయామేన అస్త్రమంత్రేణో త్సార్య । బాహ్యవాయు నోదరం ప్రపూర్య । అకార ఉకార మకారాత్మకాభి రిడాపింగళా సుషుమ్నానాడీభి ర్యథాక్రమం పూరక కుంభక రేచకైః ప్రత్యేకం దశమాత్రికం ప్రాణాయామ త్రయం కృత్వా ॥ ఇతి ప్రాణాయామవిధిః ॥

అథ కరన్యాస సాంగన్యాసపూర్వకం సకలీకరణం కుర్యాత్ ।

ఓం హః అస్త్రాయహుంఫడితి వామపాణితలపృష్ఠ మణిబంధాదారభ్య దక్షిణపాణినాద్విఃపరిమృజ్య। వామపాణితలపృష్ఠ మణిబంధాదారభ్య వామపాణినా సకృత్పరిమృజ్య । ఓం హాం శక్త్యేవౌష డితి శివామృతేనాప్లావ్య । పద్మముద్రాంబధ్వా। తద్గర్భకర్ణికాయాం। ఓం హాం శివాసనాయనమః। ఓం హాం శివమూర్తయేనమః। ఓంహాం

శివాయనమః। ఇతివిన్యస్య। శివకరావితిధ్యాత్వా॥ ఓం హాం ఈశాన మూర్ధ్నే నమః । ఇత్యంగుష్ఠేనవిన్యస్య ॥ ఏవ మంగుష్ఠతర్జ న్యంగుష్ఠ కనిష్ఠాంతం క్రమేణ । ఓం హేం తత్పురుషవక్త్రాయనమః। ఓంహోం అఘోరహృదయాయనమః । ఓం హీం వామదేవగుహ్యాయనమః । ఓం హాం సద్యోజాతపాదాభ్యాన్నమః । ఇతి విన్యస్య । ఓం హాం విద్యాదేహాయనమః । ఇతి కరతలయోః ॥ కనిష్ఠాద్యంగుష్ఠాభ్యాం । ఓం హాం హృదయాయనమః ॥ ఏవంతర్జన్యంగుష్ఠాంతం ॥ శిరశ్శిఖా కవచాదిషువిన్యస్య ॥ ఓం హః అస్త్రాయనమః। తాళత్రయపురస్సరం దిగ్బంధనం కృత్వా వౌషడంతమూలేన మహాముద్రాం ప్రదర్శ్య । మస్తకాది పాదాంతం పాదాది మస్తకాంతం మహా ముద్రయా సంస్పర్శ్య । తత శ్శివసమాన రూప మాత్మానం చింతయే దితి సకలీకరణమ్ ॥

అథ భూతశుద్ధిః.

పాదయోః ఓం లం కం సద్యోజాత హ్లాం నివృత్తికలా బ్రహ్మాధిపతయే హృదయాయ పృథివ్యైనమః ॥ జాన్వోః॥ ఓం వం ఖం వామ దేవ హ్రీం ప్రతిష్ఠాకలా విష్ణ్వధిపతయే శిరసే అద్భ్యోనమః। నాభౌ। ఓం రం గం అఘోర హ్రూం విద్యాకలా రుద్రాధిపతయే శిఖాయై తేజసేనమః ॥ గళే ॥ ఓం యం ఘం తత్పురుష హ్రైం శాంతికలా ఈశ్వరాధిపతయె కవచాయవాయవేనమః ॥ లలాటే ॥ ఓం హాం ఙం ఈశానశాంత్యతీతకలా సదాశివాధిపతయే అస్త్రాయ ఆకాశాయ నమః ॥ ఇతిపంచభూతాని స్వశరీరే సంపూజ్య ॥ ఓం హాం ఆత్మ తత్వాయ హుంఫట్ పాదయోః । ఓం హీం విద్యాతత్వాయ హుం ఫట్ హృదయె । ఓం హూం శివతత్వాయ హుంఫట్ శిరసి । ఇతి తత్వత్రయం। సంశోధ్య ॥ పంచభూతానిస్వశరీరె పూర్ణవటవృత్తవ ద్విభావ్య ॥ పంచచతుస్త్రిద్వ్యేకోద్ఘాతక్రమేణ పృథివ్యాది పంచ భూతాని పాశుపతాస్త్రేణఛేదయేత్ ॥ తద్యథా॥ శ్లో॥ పంచవక్త్రం మహాఘోరం దశబాహుం త్రిలోచనం । వికృతంభాసురం ఘోరం పింగభ్రూశ్మశ్రుమూర్ధజం॥ ఖడ్గఖేటకనారాచ ధనుస్సూత్ర కమండ

లూఞ్ । శక్తింశూలంచపరశుం వహంతంబ్రహ్మదండకం ॥ ఏకపాదం ద్విపాదంచ సమపాద చతుష్టయం సర్వాంగ భుజగోపేతం నాగ యజ్ఞోపవీతనం ॥ ఏవంధ్యాత్వాయజేదస్త్రం ప్రణతార్తి వినాశనం॥ ఆత్మానం సంహారముద్రియా ద్వాదశాంతే సంయోజ్య । ఓం శ్లీం పశుం పాశుపతాస్త్రాయహుంఫట్ । ఇతి పాదపచ్ఛేదనం విభావ్య । ఓంహ్రైమితి వాయుబీజేనశోష్య । ఓంహ్రూమిత్యగ్నిబీజేనదగ్ధ్వా । ఓం హ్రీమి త్యమృత బీజేన సంప్లావ్య । ఓం హ్లామి త్యచలాబీజేన తద్భస్మపిండీకరణంవిభావ్య । ఓం హామి త్యాకాశబీజేన జీవాత్మ పర మాత్మనోరైక్యం సంచిత్య । ఓం హాం హ్ర్యాం హ్రూం హ్రీం హ్లా మిత్యాకాశాది పృథివ్యంత మత్పాద్య । ఆత్మానంసుఖమితిసంభావ్య॥ స్వశరీరే శివతనుంసంచిత్య । ద్వాదశాంతస్థమాత్మానం హృత్పద్మే సంస్థాప్య । ప్రాణప్రతిష్ఠాంకుర్యాత్ ॥

అథ ప్రాణప్రతిష్ఠావిధిః.

అస్యశ్రీ ప్రాణప్రతిష్ఠాపన మహామంత్రస్య । బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరా ఋషయః ।ఋగ్యజుస్సామాథర్వాణశ్ఛందాంసి । ప్రాణ శక్తిఃపరాదేవతా । ఆం బీజం । హ్రీం శక్తిః । క్రోం కీలకం। మమ ప్రాణప్రతిష్ఠాసిద్ధ్యర్థే జపేవినియోగః॥ హ్రామిత్యాది కరన్యాస స్తథా హృదయాద్యంగన్యాసశ్చ॥ భూర్భువస్సువరోమితిదిగ్బంధః॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ రక్తాంభోధిస్థపోతోల్లసదరుణ సరోజాధిరూఢా కరాబ్జైః పాశం కోదండ మిక్షూద్భవమణిగణ మప్యంకుశంపంచబాణాన్ । బిభ్రాణా సృక్కపాలం త్రినయనసహితా పీనవక్షోరుహాఢ్యా । దేవీ బాలార్క వర్ణాభవతుసుఖకరీ ప్రాణశక్తిఃపరానః ॥ ఓం ఆం హ్రీం క్రోం య ర ల వ శ ష స హోం । హంసస్సోహంస్వాహా ॥ అముష్యప్రాణా ఇహప్రాణా అముష్యజీవ ఇహస్థితః అముష్య సర్వేంద్రియాణిచ మనో బుద్ధ్యహంకారచిత్త పృథివ్యప్తేజో వాయ్వాకాశ శబ్దస్పర్శరూప రస గంధ శ్రోత్ర త్వక్చక్షు జిహ్వా ఘ్రాణ వాక్పాణి పాదపాయూపస్థ వచన గమనా దాన విసర్గానంద ప్రాణాపాన వ్యానోదాన సమానా ఇహైవాగత్యసుఖం చిరంతిష్ఠంతుస్వాహా ॥

హాంసస్సోహం॥— అసునీతేతి మంత్రంజప్త్వా ॥ తతో దండభఙ్గీన్యాసం కుర్యాత్ ॥

ఓం హూం ఈశానమూర్ధ్నే నమః। ఓం హేం తత్పురుషవక్త్రాయనమః। ఓం హూం అఘోరహృదయాయనమః। ఓంహీం వామదేవగుహ్యాయనమః। ఓం హాం సద్యోజాతపాదాభ్యాంనమః। ఇతి శిరో వక్త్ర హృదయ గుహ్యాంఘ్రిస్థానేషు క్రమేణ విన్యసేదితి దండభంగీన్యాసః ॥

అథ అంతర్యజనవిధిః.

తతః అంతహృదయాకాశే శివార్చనమంటపం మనసా సంకల్ప్య। హృదయకమలకర్ణికాసంస్థిత కుండలినీశక్తిరూప జీవాత్మకే పీఠే నాద రూప దీప శిఖాకారం పరశివంవిచింత్య। ద్వాదశాంతస్రవ బహుళామృతధారయాభిషించ్య వైరాగ్యవస్త్రాభరణ చందనాదిభిరలంకృత్య। దయాతపస్సత్యభావరూపైః పుష్పైరభ్యర్చ్య। మనఃప్రాణాగ్నా వహంకారరూప ధూపందద్యాత్। శివజ్ఞానమేవ దీపం। ప్రత్యాహృతంమనో నైవేద్యమితిసమర్ప్య। గుణత్రయాత్మకతాంబూలం। తతః ప్రదక్షిణనమస్కారాంతం మనసాపరికల్ప్య। నాభికుండే జ్ఞానాగ్నిం ప్రజ్వాల్య। విద్యాదేహవిన్యాసపురస్సరం శివమావాహ్య సుషుమ్నాస్రువేణ ద్వాదశాంతస్థితామృతధారయామూలమనునాష్టవారంజుహుయాత్। హుం శక్తయేవౌషడితి పూర్ణాహుతింహుత్వా। తమగ్నిం హృత్పద్మస్థశివేసంయోజ్య। శివం సకళ నిష్కళరూపాన్వితం ధ్యాత్వా॥ ఇత్యంతర్యజనః ॥

అథ ఆత్మార్చనవిధిః.

స్వశిరస్యర్ఘ్యోదక బిందుమస్త్రేణ నిక్షిప్య। లలాటే చందనేన తిలకంకృత్వా। స్వశిరసి పుష్పమారోప్య। శివాయస్వాహే త్యర్ఘ్యం దద్యాదిత్యాత్మయజనమ్ ॥

అథ మంత్రశుద్ధిః.

హృద్యంజలింబధ్వా। బింద్వంతం బ్రహ్మరంధ్రాంతం శిఖాంతంవా హ్రస్వదీర్ఘ ప్లుత సూక్ష్మాతిసూక్ష్మయుక్తాన్ ప్రణవాదిమంత్రానుచ్చారయేదితి మంత్రశుద్ధిః ॥

అథ స్థాన శుద్ధిః.

స్థానశుద్ధ్యర్థ మస్త్రమంత్రేణ చతురశ్రమండలం కృత్వా ॥ ఓం హాం హృదయాయనమఇతి ధరాం ప్రార్థ్యాభ్యర్చ్య ॥ ధనుర్ధరాయవిద్మహే సర్వసిద్ధ్యైచ ధీమహి । తన్నోధరాః ప్రచోదయాత్ ।

ఇతిజప్త్వా । ఊర్ధ్వాభిముఖౌ కరౌకృత్వా । ఓం హః అస్త్రాయహుం ఫడితి తాళత్రయేణ తథాఛోటికయా దశదిక్షువిఘ్నా నుచ్చాట్య । అస్త్రేణ జలదగ్నివర్ణప్రాకారం కృత్వా । కవచేన దక్షిణకరతర్జనీ భ్రమణేన పరిఘాంకృత్వాస్త్రమంత్రాక్ష శక్తయేవౌషడితి ఊర్ధ్వాధః పరితశ్చవిభావ్య । మహాముద్రాం ప్రదర్శయేదితి స్థానశుద్ధిః ॥

అథ ద్రవ్యశుద్ధిః.

సర్వాణి యాగద్రవ్యాణి ఓం హాం శివాయ నమఇతి నిరీక్ష్య । ఓం హః అస్త్రాయనమఇతి సంరక్ష్య । కవచాయనమ ఇత్యవకుంఠ్య । శక్తయెవౌషడితి సురభిముద్రయా అమృతీకుర్యాదితి ద్రవ్యశుద్ధిః॥

అథ సామాన్యార్ఘ్యవిధిః,

తదగ్రేస్థండిలెసామాన్యార్ఘ్యం పరికల్ప్య ॥ సామాన్యార్ఘ్యపాత్రం మస్త్రేణ ప్రక్షాళ్య । హృదయాదిభిరభిమంత్రిత గంధతోయేనపూరిత పాత్రం స్థండిలోపరి విన్యస్య । కుశదూర్వాక్షతాన్నిక్షిప్య । శివాస్త్రమనునా పంచబ్రహ్మ షడంగమంత్రై శ్చాభిమంత్ర్య । శూలముద్రాం ప్రదర్శ్య । అగ్నిశ్శుచిరితి తేనోదకేన యాగద్రవ్యాణి ప్రోక్షయేదితి సామాన్యార్ఘ్యవిధిః ॥

అథ పంచగవ్యవిధిః.

అథ పంచగవ్యపూజార్థం ప్రస్థద్వయపరిమిత తండులై శ్చతురశ్రమండలం విధాయ । దర్భైః పరిస్తీర్య । సుప్రతిష్ఠిత సుశాంత తేజోరూపామృతావ్యక్త సర్వపాత్రాభిధానాని పాత్రాణి విన్యస్య । తేషు క్రమేణ । మధ్యే క్షీరం । ప్రాచ్యాం దధి । యామ్యే ఘృతం। ప్రతీచ్యాం గోమయం । ఉదీచ్యాం గోమూత్రః । ఈశాన్యాం కుశతోయం విన్యస్య । ఈశానేన క్షీరం । తత్పురుషేణ దధి । అఘోరే

ణాజ్యం । వామదేవేనగోమూత్రం । సద్యోజాతేన గోమయం । ప్రా సాదబీజైః కుశోదక మభిమంత్ర్య ॥ తథా । ఆప్యాయస్వేతి క్షీరం । దధిక్రావ్ణ్ణేతి దధి । శుక్రమసీత్యాజ్యం। గాయత్ర్యా గోమూత్రం । గంధద్వారేతి గోమయం । దేవస్యత్వేతి కుశోదక మేతైర్మంత్రై రభి మంత్ర్యావాహనాది పూజాం కృత్వా । ధేనుముద్రాం ప్రదర్శ్య । గోమయం గోమూత్రే। గోమూత్రం ఘృతే, ఘృతందధిని । దధి క్షీరే । క్షీరం కుశోదకే సంయోజ్య । బ్రహ్మాంగమంత్రై రష్టావింశతి వార మభిమంత్ర్య । గంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య । మహాముద్రాం ప్రదర్శ్య । పాత్రాంతరే కించదానీయ । దేవస్యాగ్రే త్రిపాద్యార్ధ్యేవ విన్యస్య । దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య వశిష్టగవ్య మాచార్యాది ఋత్విగ్జన శరీరశుద్ధ్యర్థం ప్రాశయేత్ ॥ తన్మంత్రః ॥ శ్లో॥ యత్వగస్థిగతంపాపం దేహేతిష్ఠతిమామకే । ప్రాశనం పంచగవ్యస్య దహత్యగ్నిరివేంధన మితి పంచగవ్య విధిః ॥

అథ రక్షాబంధనమ్.

అథ రక్షాసూత్ర విధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ పరమేశ్వరస్య స్థాపన ప్రోక్షణ మహోత్సవాదికర్మసు ॥ దేవస్యాగ్రే కాంస్యపాత్రే తండులకల్పితాష్టదళపద్మమధ్యే సౌవర్ణ రాజితంకార్పాస సూత్రేషు యథాలాభసూత్రాణి నవసప్తత్రితంతుభిర్వాయుతాని ప్రతిమా వితస్తిమాత్ర లింగస్థూలదైర్ఘ్యాణి రజనీచూర్ణ లిప్తాని బేరసంఖ్యయా సంపాదితాని సుదృఢానివిన్యస్య । తదగ్రే కదళీ జంబీర దాడిమ నారి కేళఫలాని భస్మరజనీచూర్ణ సుమపాత్రాణిచ విన్యస్య । పుణ్యాహ జలేన శుచీవోహవ్యేతిప్రోక్ష్య । శ్రీమహాదేవస్య మహోత్సవకర్మణి ధ్వజారోహణా ద్యవభృథాంతం శివాదిమూర్తీనాం స్థిరీకరణసాన్ని ధ్యర్థ మాచార్య ఋత్విక్పరిచారకానాం జననాద్యాశౌచ దోషనిరస నార్థం రక్షాసూత్రధార ణాంగరక్షాసూత్రపూజాంకరిష్యే । నిరీక్షణ ప్రోక్షణ తాడనాభ్యుక్షణాఖ్య చతుస్సంస్కారైః స్సంస్కృత్య । త్ర్యం బకమితి మంత్రేణ పూర్వసాధిత సామాన్యార్ఘ్యోదకేన ప్రోక్ష్య । అస్త్రేణ సప్తవారమభిమంత్ర్య। ఆధారశక్త్యాది షడాసనాని పరికల్ప్య।

ఓం హాం ఆధారశక్త్యేనమః । అనంతాసనాయనమః । ధర్మాసనాయనమః । జ్ఞానాసనాయనమః । వైరాగ్యాసనాయనమః । ఐశ్వర్యాసనాయనమః । పద్మాసనాయనమః । మహాపద్మాసనాయనమః । తతః హరిద్రాచూర్ణసుమఫలానిచ॥ తత్వత్రయైరభ్యర్చ్య । ఓం హాం ఆత్మతత్వాయనమః । ఓం హీం విద్యాతత్వాయనమః । ఓం హూం శివతత్వాయనమః । పాత్రస్థభస్మని ॥ ఓం హ్రీం ఉమాయైనమః । ఓం హాం లకులీశాయనమః । ఇత్యభ్యర్చ్య । సూత్రాణ్యనంతమయాని ధ్యాత్వా ॥ ధ్యానం ॥శ్లో॥ ఫణాసహస్రయుక్తాంగ మనంతం కమలాకృతిం । క్షీరార్ణవప్రతీకాశం విద్యుత్పుంజసమప్రభం । కోటియోజనవిస్తీర్ణం ధ్యాయేదిష్టార్థసిద్ధిదమ్ ॥ నమోఅస్తుసర్పేభ్య ఇతిఋత్విగ్భిస్తిసృభిమంత్ర్య। రభిఆపోహిష్ఠేతితిసృభి హిరణ్యవర్ణాఇతిచతసృభిర్విహిహోత్రేతిసూక్తేన సర్పగాయత్ర్యాచ శుద్ధాంభసాప్రోక్ష్య । భుజంగాయవిద్మహే చక్షుశ్రవణాయధీమహి। తన్నస్సర్పః ప్రచోదయాత్॥ సూత్రాధిపాయ అనంతాయనమః । ఆవాహనాదిముద్రాః ప్రదర్శ్య । ధ్యానావాహనాదిభిస్సంపూజ్య ॥ మూలలింగాంతికంగత్వా । దశసంస్కారైస్సంస్కృత్య । దేవస్యాగ్రే జంబీర కదళీ నారికేళాదీని ఫలాని విన్యస్య। త్ర్యంబకేతిమంత్రేణ శివలింగే సూత్రంబధ్వా । మానస్తోకేతి భస్మ సమర్ప్య ॥శ్లో॥ భగవాన్ సర్వ లోకేశ భక్తేష్ట ఫలదాయక । ఆరబ్ధకర్మసంపూర్తిం కురుదేవదయానిధే ॥ ఇతిసంప్రార్థ్య తతః గౌర్యాలయం గత్వా । దశసంస్కారై స్సంస్కృత్య। యోనిముద్రాం ప్రదర్శ్య । క్షీరాన్నంనివేద్య । నీరాజనాంత ముపచారాన్కృత్వా । గౌరీగాయత్ర్యా వామహస్తే బధ్వా । మానస్తోకేతిభస్మసమర్ప్య । లంబోదరాదిమూర్తీనా ముక్తమంత్రైర్బంధయిత్వా ॥ తద్యథా ॥ శ్లో॥ లంబోదరస్యహస్తేతు గణానాంత్వేతి మంత్రతః । త్రిశూలమధ్యపత్రేతు బంధయేచ్ఛశివాస్త్రతః । ఇతి బధ్వా ॥ తతోఆచార్యస్సోమాస్కందాగ్రే స్వదక్షిణహస్తే బృహత్సామేతి మంత్రేణ సమ్యగ్ధారయేత్ ॥ తథా మాతాపాదయః ॥ పశ్చాద్దేవం ప్రార్థయేదితి రక్షాసూత్రవిధిః ॥

అథ మృత్సంగ్రహణవిధిః.

అథ మృద్గ్రహణవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో గురు ర్మహాదేవం ప్రణమ్య । లబ్ధానుజ్ఞస్స న్నపరాహ్ణే మృద్గ్రహణార్థం సకూర్చసోదకామ్రపల్లవాన్విత కలశం తిల తండుల కుశ వస్త్ర తాంబూల గంధ పుష్ప ధూప దీపోపహారాదిద్రవ్యాణి సంగ్రాహ్య । శిబికాయామస్త్రరాజం కుద్దాలీం చండేశ్వరంచ సంస్థాప్య । నృత్తగీత వాద్యఘోషై ర్వేదపాఠకై ర్మహాజనై ర్వందిమాగధాలాపై ర్యజమాన భక్తజనై శ్ఛత్రచామర కరదీపికాధారిభిస్సహ గ్రామా త్ప్రాచీ ముదీచీం నదీతీరే చోపవనే బిల్వారామేశ్వత్థమూలే వల్మీకదేశేవా ఇష్టదేశ ముపగమ్య । చతుర్వింశత్యంగులవిస్తృతాం సమచతుర శ్రామచలాంజలే నాస్త్రమంత్రేణసంప్రోక్ష్య । తదీశదేశే చండేశం ప్రతీచ్యాం మస్త్రరాజ ముదీచ్యాం కుద్దాలీం విన్యస్య । దేశిక ఉత్తరా భిముఖస్సన్ పుణ్యాహంవాచయిత్వా । శుభతిథౌ మహాదేవస్య మహోత్సవాంగమృద్గ్రహణార్థం స్థాన శుద్ధ్యర్థ మాత్మ శుద్ధ్యర్థం ద్రవ్య శుద్ధ్యర్థం పుణ్యాహవాచనంకరిష్యే ॥ పుణ్యాహాంతే పునః ప్రాణానాయమ్య । తిథ్యాదీనుచ్చార్య । శుభతిథౌ మహాదేవస్య మహోత్సవార్థ మంకు రార్పణాంగమృత్తికాగ్రహణార్థం భూదేవ్యారాధనం కరిష్యే ॥వా॥ పూర్వసాధిత పుణ్యాహతోయేన ప్రోక్ష్య । తద్భూమౌ ప్రాగగ్రానుదగగ్రాన్ దర్భానుపరి స్తీర్య । నవకోష్ఠానిపరికల్ప్య । పశ్చిమదిశి ॥ శివాస్త్రాసనాయనమః । శివాస్త్రమూర్తయేనమః । శివాస్త్రాయనమః । ఐశాన్యే॥ చండేశ్వరాయనమః ॥ ఉదీచ్యాం॥ కుద్దాల్యస్త్రాయనమః ॥ ఆవాహనా ద్యుపచారై స్సంపూజ్య । పూర్వాదికోష్ఠే ష్వింద్రాది దిక్పాలా స్తత్త న్మంత్రై స్సంపూజ్య । ఓం హాం ఇంద్రాయనమః । అగ్నయేనమః । యమాయనమః।నిరృతయేనమః । వరుణాయనమః। వాయవేనమః । కుబేరాయనమః । ఈశానాయనమః ॥మధ్యే॥ ఓం హాం భూదేవ్యాసనాయనమః । ఓం హాం భూదేవిమూర్తయేనమః । ఓం హాం భూదేవ్యైనమః ॥ధ్యానం॥శ్లో॥ శ్యామలాంగీం పద్మహస్తాం దుకూలవసనాన్వితాం। ఉత్తుంగపీవరకుచాం సంస్మరేదచలాంవరాం॥

ఇతిధ్యాత్వా। ఆవాహనాదిముద్రాః ప్రదర్శ్య। ఓం హాం భూదేవ్యై
నమః। మేదినీదేవీతి భూసూక్తేన భూగాయత్ర్యాచాభిమంత్ర్య। ధను
ర్ధరాయైవిద్మహే సర్వసిద్ధైచధీమహి । తన్నోధరాః ప్రచోదయాత్॥
ఆవాహనా ద్యుపచారై స్సంపూజ్య । మాహోరిషత్ఖనితేతి కుద్దాల్య
స్త్రేణ భువంఖనిత్వా । మూలేనాభిమంత్ర్య। స్వర్ణాద్యధాలాభపాత్రే
పాణిభ్యాం కుక్షై గృహ్ణామీతి మృద మాదాయ । కుశైరాచ్ఛాద్య।
వ్రీహితండులదర్భాన్ ఖాతభూమౌనిక్షిప్య । లోకపాలబలిందత్వా ॥
విసృజ్య । తత్పాత్రం శిబికాంతరే పరిచారకశిరసివా ధృత్వా। యజ
మాన భక్తజనైస్సహ గ్రామప్రదక్షిణపురస్సర మాలయే యజ్ఞమం
టపంప్రవిశ్య। వేదికాయాం మృత్పాత్రంవిన్యసేదితి మృద్గ్రహణవిధిః॥

అథాంకురార్పణ విధిః

అథాంకురార్పణవిధి రుచ్యతే॥ యాగ మంటపం పంచగవ్య
సామాన్యార్ఘ్యేణచ ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభిఃప్రోక్ష్య । సూత్రశాలిపిష్ట
యోః ఓం హ్రీం హాం శక్తిశివాభ్యాన్నమఇతి సంపూజ్య। ప్రాగుద
గగ్రాణాం ప్రత్యేకం పంచసూత్రకల్పనేన షోడశకోష్ఠానికృత్వా ।
మధ్యచతుష్ప్రదేష్టదళపద్మం వ్రీహితండులతిలైః కల్పితస్థండిలే సం
లిఖ్య । అస్త్రేణ సంప్రోక్ష్య । తదుపరి సూత్రవస్త్ర నారికేళపల్లవ
కుసుమా ద్యలంకృతసోదకం కలశం విన్యస్య । పరితః దూర్వాశ్వత్థ
పత్రసూత్రేణాచ సంవేష్టితశరావపాలికాఘటికాః ఐశానాది ద్వాదశ
కోష్ఠేషు క్రమేణ చతుశ్చతుస్సంస్థాప్య । పుణ్యాహజలేన ప్రోక్ష్య ॥
ప్రాణానాయమ్య। దేశకాలౌసంకీర్త్య। శుభతిథౌ । భగవతః నవ
దినసాధ్యోత్సవాంగ సోమకుంభపాలికార్చనంకరిష్యే॥ సోమకుంభస్య
షడాసనానిపరికల్ప్య । ఓం సాం సీం సోమాసనాయనమః। ఓం సూం
సైం సోమమూర్తయేనమః । ఓం సౌం సః సోమాయనమః ॥ అథ
ధ్యానం॥ శ్లో॥ శ్వేతవర్ణం ద్వినేత్రంచ శ్వేతపద్మోపరిస్థితం। ద్విభుజం
ముకుటోపేతం శ్వేతవస్త్రేణవేష్టితం । శ్వేతచందనలిప్తాంగం ప్రభా
మండలమండితం ॥ ఆప్యాయస్వేతి మంత్రంజపిత్వా। ఓం భూః సోమ

మావాహయామి। ఓం భువః ఇందుమా...మి। ఓగ్ంసువః నిశాకర మా...మి। ఓంభూర్భువస్సువః ఓషధీశమా...మి । ఓం హాం సోమాయనమః । ఓం హాం ఇందవేనమః । ఓం హాం నిశాకరాయనమః। ఓం హాం ఓషధీశాయనమః।ఆవాహనాద్యుపచారాంతం సంపూజ్య । చతుశ్చరావేషు ॥ శ్లో॥ పీతం పీనం చతుర్బాహుం బ్రహ్మాణం చతురాననం । హంసారూఢంచ బిభ్రాణం దండాక్షస్రుక్కమండలూన్ ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానమితి బ్రహ్మాణమావాహ్య। ఓంభూః బ్రహ్మాణమావాహయామి । ఓం భువః ప్రజాపతిమా...మి। ఓగ్ం సువః హిరణ్యగర్భమా...మి । ఓం భూర్భువస్సువః పితామహమా...మి ॥ ఓం హాం బ్రహ్మణేనమః । ఓంహాంప్రజాపతయేనమః । ఓం హాం హిరణ్యగర్భాయనమః । ఓం హాం పితామహాయనమః।జ్ఞానముద్రాం ప్రదర్శ్య । పుస్తకాక్షముద్రాభ్యాం సంతోష్య । అవాహనాద్యుపచారైస్సంపూజ్య । చతుఃపాలికాసు ॥ శ్లో॥ అనంతం పుండరీకాక్షం ఫణాదశశతైర్యుతం। విద్యుత్కోటిప్రతీకాశం కూర్మారూఢంకృతాంజలిం॥ ఇదంవిష్ణు రితి విష్ణుమావాహ్య ॥ ఓం భూః విష్ణుమావాహయామి । ఓం భువః వాసుదేవమా...మి । ఓగ్ంసువః ప్రద్యుమ్నమా...మి ॥ ఓం భూర్భువస్సువః చక్రహస్తమా...మి ॥ ఓం హాం విష్ణవేనమః । ఓం హాం వాసుదేవాయనమః । ఓం హాం ప్రద్యుమ్నాయనమః । ఓం హాం చక్రహస్తాయనమః । చక్రముద్రాంప్రదర్శ్య । శంఖముద్రయాసంతోష్య ॥ఆవాహనాద్యుపచారై స్సంపూజ్య । ఘటికాచతుష్టయే॥ శ్లో॥ మహేశంవృషభారూఢం జటామకుటమండితం । వరదాభయహస్తాఢ్యం నానాలంకారసంయుతమ్ ॥ ఈశాన స్సర్వవిద్యానామిత్యావాహ్య । ఓం భూః ఈశ్వరమావాహయామి । ఓం భువః వృషభారూఢమా...మి । ఓగ్ం సువః శూలహస్తమా...మి । ఓం భూర్భువస్సువః శ్వేతవర్ణమా...మి ॥ ఓం హాం ఈశానాయనమః । ఓం హాం వృషభారూఢాయనమః । ఓం హాం శూలహస్తాయనమః । ఓం హాం శ్వేతవర్ణాయనమః ॥ శూలముద్రాం ప్రదర్శ్య ॥ మహా

ముద్రయాసంతోష్య । ఆవాహనాద్యుపచారై స్సంపూజ్య । శుద్ధ పాత్రిస్థక్షీరే । ఓం శ్రీం శక్తయేనమఇతి సంపూజ్య । తస్మిన్ చతుస్సంస్కార సంస్కృత నీవార ముద్గ మాష తిల శింబ నిష్పావక సర్షప ధాన్యానినిక్షిప్య । ఓషధయస్సంవదంతేతిమంత్రేణాభిమంత్ర్య । సంహితయాసంపూజ్య। మంగళవాద్యఘోషై ర్వేదఘోషైః హృదయేన బీజానివాపయిత్వా। సికతాభిస్సుష్కగోమయచూర్ణేనచ ప్రచ్ఛాద్య। చంద్రకుంభజలేనాప్లావ్య । ధూపదీపౌ దత్వా । క్షీరాన్నం నివేద్య । అపశిష్టోపచారాన్కృత్వా ॥ శ్లో॥ నిశాంపతేనమస్యామి సర్వకామఫల ప్రద । మయాకృతమిదంకర్మ సఫలంకురుసర్వదా ॥ ఇతి ప్రార్థ్య ॥ దక్షిణతాంబూలాదినా ఆచార్యాదీ న్సంతోష్య । సద్యోంకురార్పణే నారికేళప్రసూన దూర్వాక్షతాన్దద్యాది త్యంకురార్పణవిధిః ॥

వాస్తుపూజా హోమబలి పర్యగ్నికరణవిధిః.

అథ వాస్తుపూజా హోమబలి పర్యగ్నికరణ విధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । మనోరమే ప్రాసాదాగ్రే వాస్తుపూజాస్థానం పరికల్ప్య ॥ శివలింగాదిస్థాపన మహోత్సవాదికర్మసు । హస్తమాత్రాం సమచతురశ్రాం వేదికాంప్రకల్ప్య । తన్మధ్యే స్థండిలం తదుప ర్యాగమోక్త ప్రకారేణ వాస్తుమండలంవిధాయ । పుణ్యాహంవాచయిత్వా । ఏవం గుణేత్యాది శుభతిథౌ శ్రీమత్పరమేశ్వరస్య ధ్వజారోహణాంగ దేవాలయ ప్రాకారాంతరే బ్రహ్మఘ్నాది పతితజనప్రవేశదోషనిరసనార్థం, దైవిక రాజవిద్వరేణ సుప్త మూత్రపురీషోత్సర్జన దోష పరిహారార్థం, శ్వాన కుక్కుట వరాహాది ప్రవేశ దోషనిరసనార్థం, శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, వాస్తుపూజా హోమబలి పర్యగ్నికరణార్థం, స్థలశుద్ధ్యర్థం, ద్రవ్యశుద్ధ్యర్థం, స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ పుణ్యాహాంతే పునః ప్రాణానాయమ్య । ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ । ఈశ్వరస్య ధ్వజారోహణాంగ వాస్తుపూజాం కరిష్యే ॥ సూత్రవేష్టిత శుద్ధోదక పూరిత వస్త్ర పల్లవాద్యలంకృత కుంభం మండలకర్ణికామధ్యే సంస్థాప్య। షడాసనాని పరికల్ప్య। ఓం హాం వాస్తుబ్రహ్మాసనాయనమః ।

ఓం హాం వాస్తుబ్రహ్మమూర్తయేనమః। ఓం హాం వాస్తుబ్రహ్మణే నమః ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ చతుర్వక్త్రం చతుర్బాహుం నయనాష్టసమన్వితం। తప్తకాంచనసంకాశం కించిత్ప్రహసితాననం। సంస్మరేద్వాస్తు బ్రహ్మాణం నానాభూషణభూషితం॥ ఓం హాం హూం విద్యాదేహాయ నమః। బ్రహ్మదేవానాం వాస్తోష్పతేతి ద్వామంత్రౌజప్త్వా । ఆవాహనాది దశసంస్కారైస్సంస్కృత్య। జ్ఞానముద్రయా సంతోష్య । ధూపదీపాదికందత్వా ॥ పూర్వాది షట్పదేషు ॥ ఓం హాం మితి సర్వత్ర ॥ మరీచయేనమః । వివస్వతేనమః । మిత్రాయనమః । ధరాధరాయ నమః॥ ఆగ్నేయాది ద్విద్వికోష్ఠగతేషు॥ అద్భ్యోనమః। ఆపవత్సాయ నమః । సవిత్రేనమః । సావిత్రీనమః । ఇంద్రాయనమః । ఇంద్రజయాయనమః । రుద్రాయనమః । రుద్రజయాయనమః ॥ ఐశానాద్యేకైకపదేషు ॥ ఈశానాయనమః । పర్జన్యాయనమః। జయంతాయ నమః । మహేంద్రాయనమః । రవయేనమః । సత్యకాయనమః । భృంశాయనమః । అంతరిక్షాయనమః । వహ్నయేనమః । పూష్ణేనమః । వితథాయనమః । గ్రహక్షతాయనమః । యమాయనమః । గంధర్వాయనమః । భృంగరాజాయనమః । మృగాయనమః । నిర్ఋతయేనమః । దౌవారికాయనమః । సుగ్రీవాయనమః । పుష్పదంతాయనమః । వరుణాయనమః । అసురాయనమః । శోషాయనమః । రోగాయనమః । వాయవేనమః । నాగాయనమః । ముఖ్యాయనమః। భల్లాటాయనమః । సోమాయనమః । మగధాయనమః । అదిత్యై నమః ॥ ఆగ్నేయాది కోణశూలేషు ॥ చరక్యైనమః। విదార్యైనమః। పూతనాయైనమః । పాపరాక్షస్యై నమః ॥ పూర్వాది చతుర్దిక్షు ॥ స్కందాయనమః । అర్యమ్ణేనమః । విజృంభాయనమః । పిలిపించాయ నమః ॥ తద్బహిః పూర్వాద్యష్టదిక్షు॥ ఆదిత్యాయనమః । సోమాయ నమః । కుజాయనమః । రాహవేనమః । శనయేనమః । శుక్రాయ నమః । బృహస్పతయేనమః । బుధాయనమః ॥ ఆసత్యేనాప్యాయస్వాగ్నిర్మూర్ధా కయానశ్చిత్ర శమగ్ని శుక్రంతే బృహస్పతే ఉద్బుధ్యస్వాగ్నేతిమంత్రైరాదిత్యాదిగ్రహాణ। ఇంద్రంవోగ్నిందూతం యమాయ

యత్తే దేవీతత్వాయామితపవాయు సోమో ధేనుతమీశానమితిమంత్రై ర్దిక్పాలాన్ ॥ అవశిష్టదేవతా స్తత్తన్మూలమంత్రై రావాహనాదిభి స్సంపూజ్య । తదగ్రే విధివదగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య । తన్మధ్యే వాస్తుబ్రహ్మాణ మావాహ్య । సమిదాజ్య చరు క్షీర తిలతండులై ర్హ్రాంమిత్యాది బీజ సంపుటిత హృదయా ద్యంగమంత్రైః ప్రత్యేకం దశవారం జుహుయాత్ । ద్రవ్యాంతే వ్యాహృతీర్హుత్వా । బ్రహ్మ దేవానాం వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీ వాస్తోష్పతే శగ్మయా అమీవహా వాస్తోష్పతేతి చతుర్భిర్మంత్రైః పూర్వోక్తద్రవ్యైర్ద్వాదశవారం ప్రత్యేకం ప్రత్యేకం హుత్వా । మధ్వాజ్యమిశ్రితచరుణా ఓం హాం వాస్తోష్పతే॥ బ్రహ్మణే స్వాహేతి పంచవింశతివార మవశిష్టదేవతా నామమంత్రై రాజ్యేనైకైకాహుతీర్జుహుయాత్ । జయాదిహోమం కృత్వా । బ్రహ్మగాయత్ర్యా పూర్ణం దత్వాగ్ని ।విసర్జనాంతం విధివత్కృత్వా । మండలదేవానాం తత్తన్నామమంత్రై స్స్వాహాంతేన పాయసాన్న కృసరాన్న ముద్గాన్న తిలాన్నాదిభి ర్బలిం దద్యాత్ । పశ్చాద్దేవాన్విసృజ్య॥ దర్భై ర్వ్రీహితృణై ర్వా కబళం బంధయిత్వా । సంపాతాజ్యేన సిక్త్వా । అగ్న అయాహీతి మంత్రేణ తేనాగ్నినా ప్రజ్వాల్యాన్య విప్రేణ ధృత్వా । దేవాలయాంతరే ప్రాకారాంతరే రథపథిపర్యగ్నికరోతీతి పర్యగ్నికరణం కుర్యా ద్గురుర్వాస్తుకుంభజలేన వాస్తోష్పతేతి దేవాలయాభ్యంతరప్రాకారాదిషు మార్జయిత్వా । తత్కుంభం విసృజ్యాస్త్రమంత్ర మనుస్మరన్ । పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచ మ్యాలయం ప్రవిశ్య । భగవంతం సమస్కృత్య । ప్రార్థయేదితి వాస్తుపూజాహోమబలిర్యగ్నికరణవిధిః ॥

అథ వృషయాగవిధిః.

అథ వృషయాగవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । ధ్వజస్తంభస్య ప్రాచ్యాం ప్రతీచ్యా ముదీచ్యాం వా గోమయానులేపన రంగవల్ల్యాద్యలంకృతమంటపే సోమాస్కందం తత్పార్శ్వే చండేశ్వర మన్నలింగం చ ప్రతీచ్యా మస్త్రరాజ మైంద్రదిశి త్రిపాదూర్ధ్వే ధ్వజపటం తదుదీచ్యాం స్థండిలం విన్యస్య । అగ్నిప్రతిష్ఠార్థం తదుత్తరే స్థండిలం

తమదీచ్యాం స్థండిలేభేరీంవిన్యస్య । పుణ్యాహంవాచయిత్వా । ఏవం శుభతిథౌ । మహాదేవస్య ధ్వజారోహణాంగభూత సుమాస్కందేశ్వ రార్చన చండేశ్వరారాధన అన్నలింగ యజనాస్త్రార్చన కలశపూజా ధ్వజపటారాధన తదంగహోమం కరిష్యమాణస్సన్ తదంతర శూలా వాహన భేరీతాడన దిగీశావాహన బలిదానంకరిష్యమాణస్సన్ । తదం గత్వే నాదౌఆలయశుద్ధ్యర్థం ద్రవ్యశుద్ధ్యర్థం మహాజనైస్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనంకరిష్యే ॥ పుణ్యాహాంతే పునః ప్రాణ నాయమ్య ।

అథ సోమా స్కందేశ్వరార్చనమ్,

శుభతిథౌ । సోమాస్కందేశ్వరార్చనంకరిష్యే ॥ షడుత్థాసనందత్వా ఓం హాంసోమాస్కందేశ్వరాసనాయనమః । ఓం హాం సోమాస్కంద మూర్తయేనమః । ఓం హాం సోమాస్కందాయనమః ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ నీలపాండురవర్ణౌచ ద్వితిద్రృక్పరిశోభితౌ । రక్తవర్ణాంబరధరౌ హేమకుండరభూషణౌ ॥ మణిరమ్యాఖరంధాఖ్య జటామకుటమండితౌ। దివ్యాభరణసంయుక్త నానాకాంతి సమప్రభౌ ॥ స్కందేనసహితౌ దివ్యరత్నసింహాసనస్థితౌ । ఉమామహేశ్వరౌ ధ్యాయే త్సర్వాభీష్ట ఫలప్రదౌ ॥ ఓం హాం సోమాస్కందేశ్వరాయనమః । ఆవాహనాది ముద్రాః ప్రదర్శ్య । యోరుద్రోఅగ్నావితి మంత్రంజప్త్వా । ధూప

అథ చండేశ్వరారాధనమ్.

దీపాదికందత్వా ॥ అథ చండేశ్వరస్య షడుత్థాసనందత్వా ॥ ఓం హాం చండాసనాయనమః । ఓం హాం చండమూర్తయేనమః । ఓం హాం చండాయనమః ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ ఏకవక్త్రం ద్వినయనకం రండమకు టాన్వితం । కుఠారంసవ్యహస్తేన వామేనాదాయమధ్యమం ॥ లంబ దక్షిణపాదాబ్జం కుంచితాన్యపదంవిభుం । చండేశ్వరంతు తంధ్యాయే త్పంచార్ణజపతత్పరమ్॥ ఇతిధ్యాత్వా॥ ఓం హాం చండేశ్వరాయనమః। మూలేనావాహనాదిభి స్సంపూజ్య ॥

అన్నలింగార్చనమ్.

అథాన్నలింగస్య షడాసనానిపరికల్ప్య । ఓం హాం అన్నమయ శివాసనాయనమః। ఓం హాం అన్నమయ శివమూర్తయేనమః । ఓం

హాం హాం అన్నమయశివాయనమః ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ ముక్తాకాంతి విభాసితంశశినిభం దుగ్ధాజ్యసమ్మిశ్రితం । లోకానాంబలదంమనోజయ కరం శుద్ధాన్నలింగంస్మరేత్ ॥ ఓం హాం అన్నమయశివాయనమః । ఆవాహనాది దశసంస్కారైస్సంస్కృత్య ॥ ఓదనముద్బ్రువతేతి మంత్రంజప్త్వా । ధూపదీపాదికందత్వా ॥

అథ అస్త్రారాధనమ్.

అథ శూలాంతికంగత్వా । పద్మాసనం దత్వా । ఓం హాం శివాస్త్రాసనాయనమః। శివాస్త్రమూర్తయేనమః। శివాస్త్రాయనమః॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ శ్రుత్యశ్రత్రితయోజ్జ్వలం సవలయం మేరుంచ దండాకృతి । రుద్రబ్రహ్మ ముకుంద దేవసహితం పత్రం త్రిరేఖాన్వితం ॥ దైత్యానాం మదభంజకం భయకరం త్విష్టార్థసందాయకం । విద్యుత్రోల్లసితం సదాశివకరం శూలంస్మరేఽహంవరమ్॥ ఓం హాం శివాస్త్రాయనమః ॥ కద్రుద్రాయేతి మంత్రంజప్త్వా॥ ఆవాహనాదిముద్రాః ప్రదర్శ్య। శూలముద్రయాసంతోష్య। ధూపదీపాదికందత్వా। పశ్చా

అథ వృషభకరకార్చనమ్.

దుక్తలక్షణలక్షిత వృషకుంభం ॥ తత్పరితః దిగీశఘటాన్ స్థండిలే విధివత్సంస్థాప్య । మధ్యే వృషభకుంభస్య పద్మాసనందత్వా । ఓం హాం వృషభాసనాయనమః । ఓం హాం వృషభమూర్తయేనమః । ఓం హాం వృషభాయనమః ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥తీక్ష్ణశృంగం విశాలాక్షం వేదపాదం మహోన్నతం। ఘంటికానాదసంయుక్తం హేమరత్నవిభూషితం । సాక్షాద్ధర్మతనుందేవం శివరూపం వృషేశ్వరమ్ ॥ ఓం హాం వృషభాయనమః । ఓం హాం విద్యాదేహాయనమః । ఓం హాం నేత్రేభ్యోనమః॥ యస్సశృంగస్సువృషభేతి మంత్రం జప్త్వా। తీక్ష్ణశృంగాయ విద్మహే వేదపాదాయధీమహి । తన్నో వృషప్రచోదయాత్ ॥ ఆవాహనాది దశసంస్కారైస్సంస్కృత్య । ధూపాదికందత్వా । పరితః లోకపాలఘటేషు । ఇంద్రంవో విశ్వతస్పరీత్యాది దిక్పాలకమంత్రైరావాహ్యాభ్యర్చ్య । ధూపదీపాదికందత్వా ॥

ధ్వజ పటాదివాసా ద్యారాధనమ్.

ధ్వజపటాంతికంగత్వా। తత్పటం జలపూరితపాత్రోపరినిక్షిప్య। స్వర్ణనిర్మితవృషభ జలమధ్యే నిక్షిప్య । ఆపోవాఇతిమంత్రంజప్త్వా । కూర్చేన తత్పటంచాభిమంత్ర్య । దశసంస్కారైస్సంస్కృత్య । తతః క్షీరపూరిత భాండోపరి మధ్యేచ పూర్వవత్పటం బింబంచనిక్షిప్య । ఆప్యాయస్వేత్యద్భ్యస్సంభూతమి త్యనువాకచ పఠిత్వా । పశ్చాత్కృష్ణాజినే శయ్యాధివాసం సుగంచమే శయనంచమేతిమంత్రేణ కృత్వా। ఆశుశ్శిశానేతిజప్త్వా । ప్రతిమాం పటంచ పూర్వవ త్త్రిపాద్యాదైర్ధృత్వా విన్యస్య । ఆసత్యేనాప్యాయస్వేతి ద్వాభ్యాం మంత్రాభ్యాం నేత్రోన్మీలనంకృత్వా । ప్రాణప్రతిష్ఠాంకృత్వా । ఆవాహనా ద్యుపచారైస్సంపూజ్య । ముద్గాన్నం నివేద్య । శృంగముద్రాంప్రదర్శ్య । మహా

అథ హోమవిధిః,

ముద్రయా సంతోష్య। తదంగహోమంకుర్యా దుదీచ్యాం ముక్తలక్షణ లక్షితస్థండిలే విధివదగ్నిముఖాంతంకృత్వా । అగ్నిమధ్యే షడాసనాని పరికల్ప్య । తత్ర వృషభమావాహ్య । వృషమూలేన గాయత్ర్యా చాష్టోత్తరశతాహుతీః కేవలాజ్యేన పృథక్పృథగ్జుహుయాత్। యస్యశృంగేతి మధ్వాజ్యక్షీరాక్తాన్నసక్తుభి స్త్రిస్త్రిస్సాహుతీర్హుత్వా। ఆవాహిత దేవతామనునా ప్రత్యేక మాజ్యే నైకైకాహుతిం జుహుయా జ్జయాద్యగ్నివిసర్జనాంత ముక్తవత్కుర్యాద్దక్షిణాం వృషపటేసమర్ప్య। ప్రార్థయేదితి ॥ పునశ్శూలాంతికంగత్వా । తస్మిన్ శివాస్త్రే శివాది దేవతావాహనార్థం తత్తద్ద్రవ్యపతన పురస్సర మావాహనా ద్యుపచారా న్పృథక్పృథక్కుర్యాత్ ॥

అథ దేవతావాహన గద్యాని.

స్వస్తి సమస్త చరాచర శివతత్త్వ శక్తి బిందునాద సదాశివాది సకలతత్త్వాత్మ కైకపాద ద్విరూప త్ర్యంబక చతుర్వేదజనక పంచకృత్యషడధ్వాత్మక సప్తధాతు స్థితాష్టైశ్వర్య నవశక్త్యధిప దశహస్త దశాయుధ రుద్రమూర్తే శివాస్త్ర దివ్యశూలమధ్యపతే సన్నిధీ

కృత్వా ప్రసాదం కరోతు ॥ ౧ ॥ సకలసురా ఽసుర నర మృగ పశు పక్ష్యాది సృష్ట్యధిప చతుర్ముఖ పుస్తకా ఽక్షమాలా కమండలుధర హంసవాహనారూఢ వాణీసహిత పరమేష్ఠిన్ శివాస్త్ర దివ్యశూల దక్షిణపత్రే సన్నిధీకృత్య ప్రసాదంకరోతు ॥ ౨ ॥ సకలసురాఽసుర మునివర సిద్ధ విద్యాధర పారిష దుపాస్యమాన పాదారవింద ద్వంద్వ శంఖ చక్రా ద్యాయుధాన్విత గరుడారూఢా ఽరవిందనాభ సకల జగత్ప్రాణిపాలక విష్ణో శివాస్త్ర దివ్యశూల వామపత్రే సన్నిధీకృత్య ప్రసాదంకరోతు ॥ ౩ ॥ భవ దురితజ్వాలావళిత సకలజంతు సంతాప శమనామృతానుకూలంకషే మాయామయ రజని జనిత మహామోహాంధకారనిరసన మంగళమణిదీపికే పరమేశ్వరవల్లభే విశ్వోదరి ఉమే శివాస్త్ర దివ్యశూల మధ్యపత్ర మూలే సన్నిధీకృత ప్రసాదంకరోతు ॥౪॥ శరదుదితచంద్ర చంద్రికాభిరామగాత్రే చతుర్భుజలతాకుసుమితాక్షమాలా పుస్తక జ్ఞానముద్రా వల్లకీకమండలురంజితే । అత్వేతర మహిత మహిమాకార కబళిత జగదండమండలే। వాగీశ్వరి సరస్వతీ శివాస్త్ర దివ్యశూల దక్షిణపత్ర మూలే సన్ని ... తు ॥ ౫ ॥ సకల కల్యాణపురస్సరపతాకాకార కరతల విరాజమానరాజీవయుగళే। కమలోద్భవే । లక్ష్మి శివాస్త్ర దివ్యశూల వామపత్రమూలే సన్ని ... తు ॥౬॥ కమలాసనప్రముఖా ఽఖిలమునివర హృత్కమలవాస ముక్తిప్రద సప్తకోటి మహామంత్రాధ్యక్ష సర్వకార్యాగ్రపూజ్య సర్వవిఘ్నవినాశహేతో విఘ్నేశ్వర శివాస్త్ర దివ్యశూల కుంభవదనే సన్ని ... తు ॥ ౭ ॥ సుబ్రహ్మణ్యస్వామిన్ కుమార సకలవిద్యా రాజహంసవిహార వదన షట్కోకనద విప్ర మయూరవాహన సురహిత విద్యా మూర్తే శివాస్త్ర దివ్యశూలకుంభే సాన్నిధ్యంకరోతు ॥ ౮ ॥ తరుణేందు శేఖర గిరిసుతా బహుళ విగ్రహ స్పర్శ పుణ్యాగణ్యా వివిధ గంధలేపన మాల్యాలంకార ప్రసాదభోజన శివభక్తి సంపూర్ణ సేనాధిపతే చండేశ్వర శివాస్త్ర దివ్యశూలదండమధ్యే సన్నిధీకృత్య ప్రసాదంకరోతు ॥ ౯ ॥ అమృతమథనసమయ సంభూత సురాఽసురవివాదోన్ముఖ దామోదర

సమాసాదిత నిఖిలజన హృదయమోహన మోహినీవేషలాలస గంగాధరాంగసంభూత మహాశాస్తః శివాస్త్ర దండమూలే సన్నిధీకృత్య ప్రసాదంకరోతు ॥ ౧౦ ॥ త్రిభువనలక్ష్మ్యాఖండ నాయక గ్రహాధిప సప్తాశ్వరథ సహస్రకిర ణాదిత్య కనకమణిరుచి కవచగాత్రి కుండలమణి మయూఖ మండిత కపోల భాస్కర శివాస్త్ర దివ్యశూల దండాగ్రే సన్నిధీకృత్య ప్రసాదంకరోతు ॥ ౧౧ ॥ మంగళాంకురువిక్షేప మాతృకాభిధానే త్రైలోక్యరక్షాకరే సర్వభూతాధిభూతే సర్వాప ద్వ్యభ్యుదయకారిణి సకలసమయసాదృశ్యమాతః ధరాదేవి శివాస్త్రదివ్యశూల పాదపద్మ పూర్వదళే సన్నిధానంకరోతు ॥౧౨॥ ఖరవాహినికాకధ్వజే కాలాంజనవర్ణే కరాళకలిత వదనే కలికాలప్రియవల్లభే నీలోత్పలాన్వితకరకమలే జ్యేష్ఠాదేవి శివాస్త్ర దివ్యశూల పాదపద్మ పశ్చిమదళే సన్నిధానంకరోతు ॥౧౩॥ వామే జ్యేష్ఠే రౌద్రి కాళి కలవికరణి బల వికరణి బలప్రమథిని సర్వభూతదమని మనోన్మన్యాఖ్యా ద్యష్టశక్తయ శ్శివాస్త్ర దివ్యశూల పాదపద్మ సౌమ్యదళే సన్నిధీకృత్య ప్రసాదం కుర్వంతు ॥౧౪॥ సద్య వామా ఘోర తత్పురు షేశానహృదయ శిర శ్శిఖాకవచనేత్రాస్త్ర దేవతాశ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు॥౧౫॥ అనంతేశశ్చ సూక్ష్మశ్చ శివశ్చైవైకనేత్రకః । ఏకరుద్రస్త్రిమూర్తిశ్చ శ్రీకంఠశ్చశిఖండికః॥ ఏతేద్వితియ్యావరణదేవా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥౧౬॥ శ్లో॥ ఉమాచైవతుచండీశో మహాకాళోవృషస్తథా । నందీశశ్చగణాధ్యక్షః భృంగీశస్కందఏవచ ॥ ఏతే తృతియ్యావరణ దేవా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥ ౧౭ ॥ శ్లో॥ వజ్రం శక్తిశ్చ దండశ్చ ఖడ్గం పాశం తథాంకుశం । గదా త్రిశూల చక్రేచ పద్మం చేతి దశాయుధం ॥ ఏతే తురీయావరణదేవా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥౧౮॥ ఇంద్రాగ్ని యమ నిరృతి వరుణవాయుకుబేరేశాన బ్రహ్మావిష్ణవః॥ ఏతే పంచావరణదేవా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥౧౯। శ్లో॥ దర్పణం పూర్ణకుంభంచ వృషభో యుగ్మచామరం । శ్రీవత్సంస్వస్తికంశంభో దీపవాష్టమంగళమ్ ॥ ఏతా న్యష్టమంగళాని

శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥ ౨౦ ॥ శ్లో॥ మహాదేవ శ్శివో రుద్ర శ్శంకరో నీలలోహితః । ఈశానో విజయో భీమో దేవదేవో భవాంతకః। కపాలీశోప్యమీరుద్రాః॥ ఏతే ఏకాదశరుద్రా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥ ౨౧ ॥ శ్లో॥ వైకర్తనో వివస్వాంశ్చ మార్తాండో భాస్కరో రవిః । లోకప్రకాశకశ్చైవ లోకసాక్షి త్రివిక్రమః। ఆదిత్య స్సూర్యకశ్చైవ అంశుమాలీదివాకరః॥ ఏతేద్వాదశాదిత్యాశ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥౨౨॥ గ్రహస్థస్పర్శనో వాయు రనిలో మారుత స్తథా ॥ ఇత్యాది సప్తమరుత శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥౨౩॥ సుమాలీ సుదంష్ట్రి సుధర్మా మనోరమాఖ్యా మాంగల్యదేవతా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥ ౨౪ ॥ ఊర్వశీ మేనకా రంభా ఘృతాచీ భద్రా మంజుఘోషా మోహినీ మనోజ్ఞా తిలోత్తమాఖ్యాప్సరస శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥౨౫॥ అగస్త్య వశిష్ఠ భారద్వాజాత్రి గౌతమ కాశ్యప కౌశికాఖ్యా స్సప్తఋషయ శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥౨౬॥ సూర్య సోమాఽంగారక బుధ బృహస్పతి శుక్ర శని రాహు కే త్వాభిధానా గ్రహా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥ ౨౭ ॥ అశ్విన్యా ద్యష్టావింశతిఋక్షదేవతా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥ ౨౮ ॥ మేషాది ద్వాదశరాశయ శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥౨౯॥ శ్లో॥ విక్రాంతో వికలో వీరః ప్రహారః ప్రథమో ద్యుతిః । ప్రభావో దుర్ధరో హేమ రంజకో గుణశేఖరః ॥ ఏతే సిద్ధదేవా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥౩౦॥ కింకిణీచరణ కింకిణీహస్త వటుకాభిధానాది క్షేత్రపాలా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥౩౧॥ శ్లో॥ అసితాంగోరురుశ్చండః క్రోధోన్మత్తశ్చభైరవః । కపాలీ భీషణశ్చైవ సంహారశ్చాష్టభైరవాః ॥ ఏతే అష్టభైరవా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥౩౨॥ శ్లో॥ యక్షరాక్షసపైశాచ భూత గంధర్వ కిన్నరాః। పితృ కింపురుష నాగాశ్చ బాహ్యపీఠాధిదేవతాః ॥ ఏతేబాహ్యపీఠాధిదేవతా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥ ౩౩ ॥ శ్లో॥ ఆమోదశ్చ ప్రమోదశ్చ ప్రముఖో దుర్ముఖస్తథా । అవిఘ్నోవిఘ్నకర్తాచ

బలిపీఠాధిదేవతాః ॥ ఏతే బలిపీఠాధిదేవతా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥౩౪॥ శ్లో॥ ప్రాగ్ద్వారే నందికాళౌచ దక్షిణే దండిమండినౌ। ప్రతీచ్యాం విజయో భృంగీ సౌమ్యే ఽనంత స్సుబాహుకః ॥ ఏతే ద్వారపాలా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥౩౫॥ శ్లో॥ కీర్ణ కేశో కరాళశ్చ కృష్ణదంష్ట్రో గ్రిలోచనః । ప్రచండో భీషణో వీరో దుర్ధర్షో దండనాయకః ॥ ఏతే రాక్షసదేవా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥౩౬॥ మహేంద్ర మలయ వింధ్యాద్రి పారియాత్రాదయః కులపర్వతా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥౩౭॥ అనంత వాసుకి తక్షక కర్కోట శంఖపాల గుళిక పద్మ మహాపద్మాఖ్యాఽష్టనాగా శ్శివాస్త్రేసాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥౩౮॥ లవణేక్షుసురాసర్పిదధిక్షీరోదకాఖ్యా స్సప్తసముద్రా శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యం కుర్వంతు ॥ ౩౯ ॥ గంగా యమునా సరస్వతీ సింధు ర్గోదావరీ రేవా కావేరీ వేగవతీ చంద్రభాగా ఽభిధానా నద్య శ్శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥ ౪౦ ॥ భూర్లోక భువర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనోలోక తపోలోక సత్యలోకా ఽతల వితల నితల సుతల తలాతల రసాతల పాతాళాఽభిధానాని చతుర్దశ భువనాని శివాస్త్రే సాన్నిధ్యంకుర్వంతు ॥ పరశివా ద్యావాహితేభ్యో దేవేభ్యోనమః ॥ ఆవాహనా ద్యుపచారాంతంకృత్వా । ముద్గాన్నం నివేద్య । మహా ముద్రాం ప్రదర్శ్య । ప్రార్థయేదితి దేవతావాహనవిధిః ॥

అథ భేర్యర్చనమ్.

ఋత్విక్పరిచారకాన్వితో గురు ర్భేరీసమీప ముపగమ్య । పుణ్యాహజలేనా ఽర్ఘ్యోదకేనచ ఆపోహిష్ఠేతి ప్రోక్ష్య । ఓంహామిత్యా ధారశక్త్యాసనాది షడాసనాని పరికల్ప్య । భేరీమధ్యే రుద్రం వామే విష్ణుం దక్షిణే బ్రహ్మాణం తత్తద్గాయత్ర్యావాహ్యాభ్యర్చ్య । శూల చక్ర పద్మముద్రాః ప్రదర్శ్య । చర్మసూత్రే అనంత తక్షక కర్కోట శంఖపాల గుళిక పద్మ మహాపద్మాఖ్య మనుభి స్సంపూజ్య । వలయ ద్వయే రవి చంద్రమసౌ తత్తన్మంత్రే ణాభ్యర్చ్య । బ్రహ్మత్వాన్వాద సృజతే త్యనువాకంజప్త్వా । వాద్యదండం పూర్వభాగేనిధాయ । శివ.

గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య । గంధాక్షతైరభ్యర్చ్య ॥ భేరీ పూర్వదిశి పాంచ
జన్యం యామ్యే మర్దళం ప్రతీచ్యాం కాహళ ముదీచ్యాం క్షుద్రఘం
టికా తాళవిపంచికాదీనివిన్యస్య। సామాన్యార్ఘ్యోదకే నాగ్నిశ్చచిరితి
ప్రోక్ష్య । వాద్యాధిపాయ నందినేనమః । తద్గాయత్ర్యా వాహ్యాభ్య
ర్చ్య। వాద్యదండంగృహీత్వా। కద్రుద్రాయ బ్రహ్మజజ్ఞాన మిదంవిష్ణు
రితిమంత్రైః క్రమేణ త్రివారం భేరీం సంతాడ్య । పశ్చా ద్వాదక
మాహూయ । తస్యాంజలౌ పుష్పాణినిక్షిప్య । తత్సుమాని భేర్యాం
నిధాయ । నమస్కారం కారయిత్వా । దేవ గురు సభాజన వందన
పూర్వకం భేరీం గృహీత్వా । స్కంధే సంధార్యావశిష్ట వాద్యాని
తత్తదధికారిణః పూర్వోక్తన గృహీత్వా । విధివ త్తాడయే దితి
భేర్యర్చన విధిః ॥

అథ భేరీ తాడనమ్.

శ్లో॥ చక్రప్రాసరసాల కార్ముకగదా సద్బీజపూర్వద్విజ । వ్రీ
హ్యగ్రోత్పలపాశపంకజకరం శుండాగ్రజాగ్రద్ఘటం । ఆశ్లిష్టంప్రియ
యా సరోజకరయా రత్నస్ఫురద్భూషయా । మాణిక్యప్రతిమం మహా
గణపతిం విశ్వేశమాశాస్మహే॥౧॥ శ్రీకంఠఃఖండితారిశ్చిరమవతుభువం
సంతుసంతస్సమృధ్యా। గావోదోహంతుదుగ్ధం బహువిధవిభవై ర్భాం
తువర్ణాస్సుపూర్ణాః । ద్యాద్దీర్ఘాం వృష్టిమృష్టాభవతు వసుమతీ సర్వ
సస్యప్రశస్తా। లోకాశ్శోకానభిజ్ఞాస్సురపివిజయినః శైవశాస్త్రంకృతా
ర్థం ॥ ౨ ॥ శ్రీమద్యాత్రామహోత్సవే త్రిజగతాం రక్షావిధౌ దీక్షితా ।
స్తత్సేవావిధయే మహేశచరితే సర్వామరాహ్వానకే । ఝల్లీమర్దళ
తాళకాహళఝరీ ఢక్కాదికాంస్యాదికై। ర్వీణా వేణు మృదంగ శంఖ
పటహై రాఘోషణంకుర్మహే ॥ ౩ ॥ భేరీమధ్యే దక్షిణే వామభాగే
శంభు ర్విష్ణుః పద్మజ స్తత్రదేవాః । సర్వాఃకీలామాతర శ్చర్మ నాగా
వృత్తేయుగ్మేచంద్రసూర్యాచదేవా ॥౪॥ వ్యోమ క్షితి స్వర్గతలస్థితా
నాంహితాయ పాతాళనివాసినాంచ । వినాశహేతోస్సురవిద్విషాంచ
భేరీమహం సంప్రతితాడయామి ॥ ౫ ॥ సాయంత్య్వషాఖ్యే త్య్వథయేచ
కాలే షష్టిర్దినాం తేఘటికాశ్చ వింద్యాత్ । ఏవంసుకాలే విధినాప్రయు

క్తం యాతాంగ భేరీ మిహ తాడయామి ॥ ౬ ॥ సకలభువనభూతి స్థాపనార్థంపురస్తా త్తదనుమృగవిహంగ ప్రాణినాం రక్షణార్థం । అను దినమతిఘోషా ముత్సవారంభ భేరీం హిమగిరివరకన్యా శాసనాత్తాడ యామి ॥౭॥ బ్రహ్మేంద్రనారాయణరుద్రమూర్తయ స్తిస్రత్వాపురస్తా త్పురశాసనస్య । చతుష్పదాంచ ద్విపదాంవిభూత్యై భేరీమహం సం ప్రతితాడయామి ॥౮॥ తీర్థప్రజానాం మునిసేవితానా మన్యత్రగూఢా దినసంఖ్యయుక్తా। పైశాచభూతాప్సరసాంగణానాం మార్గేషుముఖ్యా వరభేరితాడ్యా ॥౯॥ అష్టాదశానాంగణదేవతానాం చరాచరైర్యూత గణైశ్చతృప్త్యై । అగత్యసేవ్యం శివయాగతీర్థం భేరీంధ్వజార్థం ప్రతి తాడయామి ॥ ౧౦॥ స్వస్తిసుంగళ వివిధశంఖ బహుళ పటురవశ్రవణా నమితప్రణామావసర కౌతుక పద కదంబసరభస గమనాగమన శ్రమ హర మృదుళానిలచలిత వివిధపట్టాంశుక ధ్వజరాజ విరాజిత కులశైల తుల్యోత్సేధసౌధమాలా మనోహర విశాలశాలాయుతవీథికాయాం। యూథికా మల్లికా మాలతీ ప్రభృతి లలిత లతాలింగత తరుపరివృతో ద్యానపరంపరాధిరూఢ ప్రోక్షేతర వివిధ కుసుమమంజరీ సముద్గీర్ణ గంధతర మలయ మందమారుత కంపాతరంగిణీ తరంగ శిశిర శీకర సురభిసేవితపర్యంతాయాం। అభ్యంతర దృశ్యమాన మంటప గోపుర ప్రాకారాట్టాలాది వివిధశిల్ప కల్పావలోకనజ్వలిత విస్మయజననివహ వచనకలిత కలకలరవాయాం । సంగీతప్రవృత్త నృత్త రుద్ర గణికా భూషణ మణినిచయ బాలాతప శబళ కుట్టిమ మనోహరాయాం।అనవ రత వేదాధ్యయనద్యోతిత ప్రాకార త్రిధావినోద సముపజనిత కుతూ హలై స్సమానవయోభి ర్వటుభి స్సర్వమంగళభూమికాయాం। ద్విజ వరహుత హుతవహ ధూమావలీఢ శ్యామలాయమాన గగనమండ లాయాం। విమలజయజయాభిరామ చక్రవాక క్రౌంచ సారస హంస నాదనాదిత సరోరుహ దీర్ఘికాయాం । అస్యాం శ్రీమత్పరమేశ్వర రాజధాన్యాం । వివిధ లక్ష్మీలక్షణలక్షిత శ్రీమద్రాజ రాష్ట్రాణయు రారోగ్య సర్వైశ్వర్య సౌభాగ్యవర్ధన మహోత్సవ మంగళ భేరీ తాడనకర్మణి ॥

అథ గణపతిధ్యానాదిః.

హేమభూధర శరాసనాత్మజం హేమరత్న విలసత్కిరీటినం । హేమగేహ పురనాయకంసదా హేమవిఘ్నపతిమానతోఽస్మ్యహం॥ భ్రమద్భ్రమరకుండలం పరివహత్కృపాసాగరం । ప్రఫుల్లకమలేక్షణం ప్రణతలోకకల్పద్రుమం । మదోద్ధతగజాసురోన్మథనధీరదంతాంకురం మహాగణపతింభజే మదజలార్ద్రగండస్థలం॥ గండస్థలప్రవిగళన్మదవారిధారా గంధభ్రమరద్భ్రమర వారణలోలకర్ణం । గంధర్వయక్ష సుర కిన్నర గీయమానం గంగాధరస్యతనయం శరణంప్రపద్యే॥

స్వకటతటగళితమద జలపానోన్మత్త మధుకరకులకలరవ కోలాహల గీతాకర్ణ నచలత్కర్ణ తాళో గణపతి రవిఘ్నంకరోతు ॥

అగణితఫణిఫణ మణిగణకిరణై రరుణితనిజతను రవితతవదనః। కటతటలుఠదళి కులకలనినదో గణపతిరభిమత మిహదిశతునః॥ లంబోదరవర కుంజావస్థిత కుంకుమవర్ణాధరం శ్వేతశృంగం పీనసుహస్తం ప్రీతితసఫలఫలం । నాగత్రైయుత నాగవిభూషణ నానాగణపతితం । తత్తన్నామ్నా గణపతితమ్ ॥ శ్లో॥ విఘ్నేశాభిమతం తాళం వసంతం పరశుహస్తకం । పద్మవాద్యం గణేశస్య సద్యః ప్రియకరంభవేత్ ॥

అథ ధ్వజారోణవిధిః,

చండేశోత్సవేశ్వరాభ్యాం సహ ధ్వజస్థంభాంతికం గత్వా । పుణ్యాహజలేన ప్రోక్ష్య । పూర్వాదిదిక్షుక్రమేణ అగ్నిమీళేఇషేత్వోర్జేత్వా । అగ్నఆయాహి శన్నోదేవీతిమంత్రాన్ పఠిత్వా । తత్రైంద్రాది చతుర్దిక్షు । కల్యాణీ సౌరాష్ట్రి భైరవీ శ్రీరాగపఠనం కారయిత్వా। స్తంబమూలే। షడాసనాని పరికల్ప్య ॥ తన్మధ్యే। ఓం హాం వృషభాసనాయనమః । ఓం వృషభమూర్తయేనమః । ఓం వృషభాయనమః ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ తీక్ష్ణశృంగం ... వృషేశ్వరమ్ ॥ యస్సుశృంగస్సువృషభేతి మంత్రంజప్త్వా । వృషగాయత్ర్యా ఆవాహనాది ముద్రాః ప్రదర్శ్య । వృషకుంభజలేన। ఆశుశ్శిశానేతి మంత్రేణాఽభిషిచ్య । ప్రాగాద్యష్టదిక్షు దిక్పాలకకలశతోయై రభిషిచ్య । ధ్వజం

గంధాద్యుపచారైస్సంపూజ్య। మంగళవాక్యపురస్సర గద్యంపఠిత్వా॥
శ్లో॥ వందే వృషభదేవాయ సితవర్ణస్వరూపిణె। తీక్ష్ణశృంగాయతుం

అథ ధ్వజచూర్ణికా.

గాయ వేదపాదాయ నందినె ॥ గద్య ॥ స్వస్త్యష్టాచత్వారింశత్సహ స్రాణాంశుక శౌనక సనకసనందన సనత్కుమార సనస్సుజాత మార్కండేయాగస్త్యోపమన్యు దుర్వాసో దధీచి గౌతమ శాండిల్య నారద సానంద మృకండు భరద్వాజ బకదాల్భ్యాదీనాం అధ్యాత్మ విద్యారతానాం గణైర్విరాజితె రజతాచలోత్తరశృంగె సహస్రయోజనపరిమిత చాంపేయవన మధ్యే శతయోజనోన్నత మహావటవృక్షస్య శాఖా పుష్ప ఫలా ద్యలంకృతస్య సమీపే అష్టదిక్షు చూత పున్నాగ నాగ కేసర వకుళ తాల తమాల పలాశ పనస కరవీర మల్లికా చంపక జంబీర నారంగ మాతులుంగాది పాదప నికుంజ రంజితె। శుక పిక కారండవ హంస క్రౌంచ లావుక బక చక్రవాక టిట్టిభ గరుడ సాళ్వాది మనోహరభాషాఘోష విశేషసంకులే। శ్రీకైలాసశిఖరే। అజైకపాదహిర్బుధ్న్యాద్యేకాదశరుద్రైః। మిత్ర రవిభాన్వాది ద్వాదశాదిత్యైః। ప్రభాస ప్రముఖాదిత్రయ త్రింశత్కోటిదేవైః। ర్బాణ రావణ చండేశ భృంగీశ కాలాగ్నిరుద్ర వినాయక కార్తికేయాది సన్నిధానస్థైః స్సేవితస్య। అచింత్యాద్భుత మహిమ దక్షిణామూర్త్యాది దివ్యావతార వైభవాంత ర్విరాజితస్య। చతుర్ముఖ చతుర్భుజ దండ కమండలు శంఖ చక్రా ద్యాయుధసహిత బ్రహ్మ విష్ణుభ్యా ముభయపార్శ్వ పాలితస్య। హార నీహారగోక్షీర హీర ఘనసార డిండీర శారద శరదాకార నిజశరీరస్య। నిగమాగమ కమల షండ మండన రాజహంసాయమానస్య। భగవతః పరమేశ్వర స్యేచ్ఛా సమాసంజనిత బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠ దుస్సహతపోనిధి శిలాదముని పుత్రస్య। విజగర్జనమాత్ర దళిత బ్రహ్మాండకర్పరస్య కామరూపస్య శ్రీమ దుమాజాని ధ్వజాగ్రనివసితస్య। శ్రీ నందికేశ్వరస్య ధ్వజారోహణ ముహూర్తస్య। సర్వేగ్రహా స్సానుకూలా శ్శుభైకాదశస్థాన ఫలదా స్సుప్రసన్నాభవంతు ॥ ఇతి పఠిత్వా.

వృషగాయత్ర్యా పట మారోప్య। ధ్రువం తే రాజా ఇతి మంత్రం జప్త్వా । ధ్వజ పటం రజ్జుం చైకీకృత్య ॥ సవ్యక్రమేణ బంధయేత్ ॥ హృదయేన పుష్పమాల్యై రలంకృత్య। వృషమూలేన। దర్భమాలాం బధ్వా । పటస్థనందినంమూలేన దశసంస్కారై స్సంస్కృత్య । దర్భ మాలాయాం అగస్త్యాదిఋషీన్ తత్తన్నామభిస్సంపూజ్య। ఓంవృషా ద్యావాహితేభ్యః సర్వేభ్యోనమః ॥ ధూపదీపౌదత్వా । ముద్గాన్నం నివేద్య । పూర్వా ద్యష్టదిక్షు దిక్పాలాన్ తత్తన్మంత్రై రభ్యర్చ్య। ఆరార్తికంకృత్వా ॥

అథ వృషభధ్యానాదిః.

శ్లో॥ వందే వృషభదేవాయ శ్వేతవర్ణ స్వరూపిణె । తీక్ష్ణ శృంగాయ తుంగాయ వేదపాదాయ నందినె ॥

శ్లో॥ ఉక్షం విష్ణుమయం విషాణకులిశం రుద్రస్వరూపంముఖం। ఋగ్వేదాదిచతుష్టయం పదయుతం అర్కేందునేత్రద్వయం ॥ నానా భూషణభూషితం సురనుతం వేదాదివేద్యంవరం । అండం తీర్థమయం సుధాన్మహృదయం శ్రీ నందికేశం భజే॥ గ॥ తీక్ష్ణశృంగ శివ వాహన శివస్యా భిముఖస్థిత హేమకింకిణీ నూపురాలంకృత లడ్డుకా పూప తండుల తిల ముద్గ మాష గుడాన్నప్రియ తృణ శాఖాదిమూలఫలభక్షణ సౌమ్యముఖ గవాంపతే స్వగణసహిత వృషభమూర్తె సమస్తబ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య చరాచరగురోః సర్వభూతాంతరాత్మనః శ్రీ పర మేశ్వరస్య నవదిన ధ్వజారోహణ సేవార్థ మాగచ్ఛతా దితి శంకర సేనాధిపతే శ్చండేశ్వరస్య సమాదేశాన్మృదంగ వీణావేణుపణవతాళ కాహాళభేరీమర్దళ మురవఝల్లరీ శంఖపటహాద్యైర్వాద్యై రహామిహా భేరీసంఘోషణంకరోమి ॥

వృషభః ప్రథితః ప్రథితోరుబలః ఖురమధ్యలసద్గంగాసహితః । ప్రమథాధిపతిః ప్రియయావసితః శివపాదయుగాశ్రయవరదః । శ్రీమ ద్వృషభం లలితంశ్వేతం రక్తఖురంధృతవేదపదం। సుఖదం సుఖదం సువిచిత్రితర పరిచురప్రియ ముద్గయుతాన్నహితం। కృష్ణమయేక్షణ

ముత్కాణంతం కంఠాలంకృత కంధరబంధం । కకుదం కకుదం ధృడగితి నినదం వందే వందే వృషభం వృషభమ్ ॥ శ్లో॥ వృషతాళం పుష్ప పుటం దేశీపల్లవమేవచ । హర్షణంమంగళంవాద్యం వృషప్రియకరం భవేత్ ॥ ఓంహాం వృషభాయనమ ఇతిసంపూజ్య । ఓం హాం వృష భాయస్వాహేతి బలిందద్యాత్ ॥

అథ బ్రహ్మధ్యానాదిః.

తతః బలిపీఠాంతికం గత్వా॥ శ్లో॥ వందే చతుర్ముఖం దేవం బ్రహ్మాణం కమలోద్భవం । హిరణ్యగర్భం ధాతారం సురాసుర నమస్కృతం ॥ శ్రీమద్వక్త్రారవింద శ్రుతినివహరసస్యందసందోహనంద । ద్విద్వద్భృంగాయగంగా హిమశశిధవళా భోరుహంసధ్వజాయ। భాషా యోషిత్ప్రియాయ ప్రణతజన పరిత్రాణనాయ ప్రణామం । కుర్మో ధర్మైకధామ్నే వయమఖిలజగత్కర్మణే బ్రహ్మణేతే ॥ గ॥ వదన బాహూరుచరణ ప్రరూఢ చాతుర్వర్ణ్యవృత్తి ప్రథమప్రరోహ । యమ నియ మాసనా ద్యష్టాంగపుష్టి విశిష్టయోగాకృష్టాణిమా ద్యష్టైశ్వర్య సిద్ధిప్రసిద్ధ నిఖిలనిగమామృత నిర్ఝరోద్గారిముఖచంద్ర చతుష్టయ నిర స్తా సత్యనివహ సత్యలోక నివాసిన్ । కృతకృత్యాశేష దేవర్షిగణ నిరంతరోద్గీయమాన శతమఖముఖ ప్రముదితహృదయ నిత్యప్రబుద్ధ శుద్ధజ్ఞానాత్మక పద్మాసన పద్మాయుధ పద్మతాళ లయానుగత మేఘ రాగస్వరప్రియ పరమేశ్వరాజ్ఞయా పరిపాలతోర్ధ్వ దిగ్భాగ బ్రహ్మాన్ దివ్యాంతరిక్ష పాతాళతలవాసిభి స్సమస్తబ్రహ్మగణైస్సహ సమస్త బ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీసంఘోషణం కరోమి ॥

పంకజ ప్రియ పంకజ ప్రియ పరమకారణ కారణం । కారణాది చతుర్ముఖం కమలేక్షణం కమలాసనం । సుందరప్రియ గేయ నృత్త హిరణ్యగర్భ పితామహం । భేరిమర్దళ మురవఝల్లరి శంఖకాహళకధ్వనిం॥ శ్లో॥ బ్రహ్మతాళేబ్జహస్తం మేఘరాగంసమపాదకం। లంబవాద్యమిదంజ్ఞేయం బ్రహ్మప్రియకరంభవేత్ ॥ ఓం హాం బ్రహ్మణేనమఇతిసంపూజ్య । ఓం హాం బ్రహ్మణేస్వాహేతి బలిందద్యాత్ ॥

అథ ఇంద్ర ధ్యానాదిః.

ఇంద్రదిశ మాగత్య ॥ శ్లో॥ నమ స్సురవరేశాయ వరదాయ యశస్వినె । ఇంద్రాయ వజ్రహస్తాయ వృత్రఘ్నాయ నమోనమః ॥ చండేశాచలకుంద చందనసుధా గౌరోన్నదైరావత । స్కంధారోహణకర్మనిర్వృతిమతిం వందారుబృందాకం । గాఢాలింగిత గౌతమ ప్రియతమా పీనోరుచారు స్తన । క్రీడాదుర్లలితం సురానతిపదం వందే మహేంద్రంముదా॥ గ॥ సకల సురాసుర మణిముకుట మాణిక్య నీరాజితచరణయుగళ। స్వదేహ సౌందర్య సలిలజరుహాకారసహస్రలోచన। శచీకుచ చందన పరిమళ బహుళ వక్షస్థల। గర్వితగిరి పక్షచ్ఛేదన శతధారా భూషిత భుజదండ। ఊర్వశీప్రముఖా ప్సర స్సంగీత సమతాళ గాంధారస్వరప్రియ । పరమేశ్వరాజ్ఞయా పరిపాలత పూర్వాశాధిపతే। మహేంద్ర దివ్యాంతరిక్ష పాతాళతలవాసిభి స్సమ స్తేంద్రగణై స్సహ సమస్తబ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీసంఘోషణంకరోమి ॥

ఇంద్రంశచిధవమమరగణార్చితమంబుజచరణయుగం। మంత్రక్రియాకృత యంత్రక్రియాకృత తుంగగిరీశ్వర భక్తియుతం । తన్త్రస్మంత్రక్రియాకృత యంత్రక్రియాకృత తుంగగిరీశ్వర భక్తియుతం ॥ శ్లో॥ సమతాళంవజ్రహస్తం భుజంగం భైరవీతథా । లజ్జావాద్యంచ గాంధార మింద్రప్రియకరంభవేత్ ॥ ఓంహాం ఇంద్రాయనమ ఇత్యభ్యర్చ్య । ఓం హాం ఇంద్రాయస్వాహేతి బలిందద్యాత్ ॥

అథ అగ్నిధ్యానాదిః,

అగ్నిదిశం గత్వా ॥ శ్లో॥ అగ్నయే రుద్రరూపాయ నమో వైశ్వానరాయచ । సర్వసంహార రూపాయ జగజ్జీవనమూర్తయే ॥ తస్మై తుభ్యమహంనతోఽస్మి సకల వ్యాప్తాయసప్తార్చిషె । సాక్షాదీశ్వరమూర్తిభేదవపుషే మేషోల్లసత్కేతవే ॥ నైవస్యాత్క్షణమప్యశేషభువనం హవ్యాదకవ్యాసన । క్రవ్యాదాది చరాచరాత్మకమిదం యస్మాత్పరస్మాద్వ్రతే ॥ గ॥ శంకర కరకమలనివాస పవిత్రాత్మక సకలసుర పితృగణసంతర్పణ హవ్యకవ్యస్వరూప తేజోవతీపురనివాస

సమస్తయజనకర్మకారణ కరుణామయ స్వాహాదేవీవల్లభ శ్రుతిమధుర బద్ధావణ తాళ లయానుగత కోల్లీశ్వరప్రియ పరమేశ్వరాజ్ఞాపరిపాలిత దక్షిణపూర్వాశాధిపతే అగ్నే సమస్తాగ్నిగణైస్సహ సమస్తబ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీసంఘోషణంకరోమి ॥

అగ్నిం ద్విముఖం త్వరుణసుకేశం తరుణాదిత్య నిభం । హర హర జయజయ నమోనమః పరమపదం । పరశివతేజః పరశివభక్తి దృఢం ॥ శ్లో॥ తాళంబద్ధావణంహస్తం మండలంచ వరాళికం। కోల్లీ సంపుటవాద్యంచ అగ్నిప్రియకరంభవేత్ ॥ ఓం హాం అగ్నయేనమ ఇతిసంపూజ్య । ఓం హాం అగ్నయేస్వాహేతి బలిం దద్యాత్ ॥

అథ యమధ్యానాదిః.

యామ్యదిశంగత్వా॥ శ్లో॥ నమస్తే ధర్మరాజాయ నమోవైవస్వతాయచ । నమో యమాయ దేవాయ నమస్తే సర్వసాక్షిణే ॥ పుణ్యాపుణ్యకృతాం భయాఽభయకరం చండోరుదండాయుధం। చండాంశోః కులమండనం బహువిధ ప్రేతైరుపేతాంతికం ॥ యానీభూతచలాఽచలాభమహిషోద్దామాభిరామధ్వజం । వందే సుందర కాలమేఘసదృశం కాతంకృతాంతంసదా॥ గ॥ విశ్వోద్భంజనకార్యప్రియ, సహస్రకిరణాత్మజ, త్రిభువనావనచతుర, సకలచరాచరభూత సంజాత సమదర్శన, నిజనిశ్వాసచలిత, ధూమకలిత, కులశైల కులిశ విషాణ మహిషవాహన, భృంగిణీతాళమిళిత కౌశికీస్వరప్రియ, సంయమినీ పురనివాసిన్, పరమేశ్వరాజ్ఞయా పరిపాలిత దక్షిణాశాపతే, యమ దివ్యాంతరిక్ష పాతాళతలవాసిభి స్సమస్త యమగణైస్సహ సమస్త బ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీఘోషణంకరోమి ॥

యమరాజమితం యమభాగగతం యమదూతాన్విత సప్తసభావరణం । మృగసేనగణం మహిషాధిపతిం నరకాధిపతే ర్నగరావరణం ॥ శ్లో॥ భృంగిణీమటతాళంచ రామక్రీరాగమేవచ। తర్కేఽశీదండహస్తంచ యమప్రియకరంభవేత్॥ ఓం హాం యమాయనమఇతి సంపూజ్య । ఓం హాం యమాయస్వాహేతి బలిందద్యాత్ ॥

అథ నిర్ ఋతిధ్యానాదిః.

తతోనిర్ ఋతిదిశంగత్వా ॥శ్లో॥ నమశ్శంకరభక్తాయ దైత్యేశాయమహాత్మనే । నమస్తేరాక్షసేంద్రాయ మహానిర్ ఋతయేనమః॥ శశ్వద్విశ్వభయంకరం పరివృతం భేతాళభూతాదికై । రుజ్వాలోల్లసదగ్నికేశమతులం పీతాంధకారాకృతిం ॥ శ్రీధ్ధాహీనకవిగ్రహం పశుపతే శ్శాస్త్రేహితాజ్ఞాధరం । రక్షోనాధమహంనతోఽస్మిసకల స్వగాఽరిఖడ్గాయుధం ॥౧॥ కలికలుష జన్మ జరామరణ విదారిత పరసాహసశిక్షాదక్ష,స్వభావ, రాక్షసాక్షోహిణీపరివృత, దుర్వృత్తనియతతర, భూరివల్లీవల్లభ, కృష్ణావతీపురనివాసక, భేతాళవాహన, ఫణిపతినిజనిశ్వాస కులధూమకలిత కరవాలకర, మల్లరీతాళమిళిత నట్టభాషాస్వరప్రియ, పరమేశ్వరాజ్ఞయా పరిపాలిత దక్షిణపశ్చిమాశాపతే, నిర్ ఋతే, దివ్యాంతరిక్ష పాతాళతలవాసిభి, స్సమస్త నిర్ ఋతిగణైస్సహా సమస్తబ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీసంఘోషణంకరోమి॥

అంజనాచలోపమాన తుంగపీనవిగ్రహం । ప్రళయకాలదహనసదృశ నయనయుగళసంయుతం । శూలఖడ్గముద్గరాద్య ఘోరబాణరంజితం । శమితభువనపృథులవిపుల రాక్షసేంద్రకులరవం । ప్రకటవికటనికటదిశి నిర్ ఋతిపరిముఖంభజె ॥శ్లో॥ మల్లతాళో భుజంగంచత్రాసితంమలహారిస్తథా । నట్టభాషా మట్టకారి నిర్ ఋతేస్తు ప్రియంభవేత్ ॥ ఓం హాం నిర్ ఋతయేనమఇతిసంపూజ్య । ఓం హాం నిర్ ఋతయేస్వాహేతి బలిందద్యాత్ ॥

అథ పశ్చిమదిశి ధ్యానాదిః.

అథ పశ్చిమదిశంగత్వా ॥శ్లో॥ నమో మకరవాహాయ పాశహస్తాయతేనమః । నమః ప్రచేతసే తుభ్యం వరుణాయ నమోఽస్తుతే ॥ బద్ధప్రక్రియ చిత్రరత్న భవనం పాశాయుధం యాదసాం । నాథం భోగనిడ నముద్భటమహా చక్రింసనక్రిధ్వజం। గాయన్మంజుళభృంగసంగవిలస ద్భోగాంగనాగాంగనా । వాక్త్రైరావృతకంనమామివరుణం పాక్షింపరాజ్ఞాధరం ॥౧॥స్మరణమాత్ర పరపురుష పాదస్పర్శ

దోషఘర్షణ సర్వగీర్వాణపుంజ సంజీవన సప్తసాగరకల్లోల సంతాన సీమాంతచతురసంచార మకరవాహన అశేషతీర్థాధిపతె సరస్వతీపుర నివాస పాశపాణె నవతాళమిళిత శ్రీరాగస్వరప్రియ పరమేశ్వరాజ్ఞయా పరిపాలిత పశ్చిమాశాధిపతె వరుణ దివ్యాంతరిక్షపాతాళతల వాసిభిః సమస్తవరుణగణైస్సహా సమస్త బ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీసంఘోష ణాంకరోమి ॥

సద్యస్ఫురత్కుముద శుభ్రస్ఫురద్విహాగతత్తత్సమగ్రవిభవం। శశ్వత్ప్రయుక్తదశ ప్రతస్థితఃసకలసృష్టిప్రయుక్తనియతం ॥ సిద్ధప్రసిద్ధ మునివర్గప్రతిష్ఠకృత నిత్యస్తుతిశ్చసుచిరం । పక్షద్వయప్రకృత తత్వా ద్భుతప్రచుర చిత్రప్రశస్తరుచిరం ॥శ్లో॥ నవతాళం పాశహస్తం కుంచితంరాగఘూర్జరీ । శ్రీకామరంచంచపుటం వరుణస్య ప్రియంభవేత్ ॥ ఓం హాం వరుణాయనమ ఇతి సంపూజ్య । ఓం హాం వరుణాయస్వాహేతి బలిందద్యాత్ ॥

అథ వాయుదిశి ధ్యానాదిః,

వాయుదిశంగత్వా॥ శ్లో॥ నమస్సమస్తభూతానాం జీవనాయ నభస్వతె। ప్రాణాదినామభేదాయ భిన్నరూపాయవాయవె ॥ వందే గంధవహంత మంతకరిపో ర్దేహంసు దేహాత్మకం । శశ్వత్ప్రాణిత విశ్వ జంతునికరం సమ్యక్కురంగధ్వజం ॥ ఇంద్రోపేంద్రసురాసురాదివినుతం త్రైలోక్యరక్షాకరం । సర్వేషాం విషయాంతరాణినపరి స్పందాన్యమందోభవేత్ ॥౧॥ ప్రాణాది పంచవికృత ప్రాణిజాత పాదపాణి ముఖ కంధరాగ్నిప్రసూ త్యాకాశ గంధవహ ఆవహాది సప్తస్కంధ బంధురిత సప్తలోకైకహార సహజ సంభాషిత సిద్ధ వేషధ్వజకలితకర అన్నృతకులవ్యతిరిక్త సకలశైలాద్య కంపనవస్తు కంపనకర గంధవతీ పురనివాస బలితాళమిళిత తక్కేశీస్వరప్రియ పరమేశ్వరాజ్ఞా పరిపాలిత పశ్చిమోత్తరాశాపతె వాయో దివ్యాంతరిక్ష పాతాళతల వాసిభిస్సమస్త వాయుగణైస్సహా సమస్త బ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీ సంఘోషణాంకరోమి ॥

వాయుర్ధ్వనస్పర్శనీయాకృతిస్తునిజ జాయాయుతస్సహిచ రేత్। మందార చందన సుకుందారవిందయుత శృంగారహారచరితః ॥ తత్ర చ్ఛృంగారహారచరితః॥ శ్లో॥ బళితాళోభూలలితం భుజంగలలితంతథా। తక్కేశీచంపుటంవాద్యం వాయుప్రీతికరంభవేత్॥ ఓం హాం వాయవే నమఇతి సంపూజ్య । ఓం హాం వాయవేస్వాహేతి బలిందద్యాత్ ॥

అథ ఉత్తరదిశి ధ్యానాదిః.

తత ఉత్తరదిశంగత్వా॥ శ్లో॥ నమోఽలకాధినాథాయ ధనాధిపతయేనమః ॥ శశిశేఖరసఖ్యాయ జగతాంభూతిహేతవే॥ చేతోయోజితవేగపుష్పకమహాయానేసదాసంగతం। శశ్వద్విశ్రిత శంఖపద్మనిధిభి ర్యక్షాదిరక్షాకరం ॥ వందే చంద్రకళాధర ప్రియసఖం స్తుత్యం పులస్త్యాత్మజం। సౌమ్యం దిక్పరివర్తనం స్థిరజయం చిత్రంవిచిత్రాశ్రయం ॥ గ॥ హరి విరించ్యాది సురవరదుర్ధర్ష గిరీశ సఖ్యవిఖ్యాత ప్రతాప శంఖపద్మాదినిధి నివహోపసేవ్యమాన పాదపీఠ వివిధకుసుమ చిత్ర చైత్రరథవనవిహార, అలకావతీపుర నివాస, గౌళతాళమిళిత తక్కరాగస్వరప్రియ పరమేశ్వరాజ్ఞయా ప్రతిపాలితోత్తరాశాపతే, కుబేర దివ్యాంగరితక్ష పాతాళతలవాసిభి స్సమస్త కుబేరగణైస్సహ సమస్త బ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీసంఘోషణంకరోమి ॥

సోమమతులిత సామవేదని కామగీత గతంసతం । ప్రకటపటురవనటదళితవిస్ఫుటఘటిత గుణగణభాసురం॥ హేమమయబహుశంఖపద్మ ముకుందముఖనిధిపరివృతం । సోమమాళిసఖం సదాప్రణమామి భీమగదాధరం ॥ శ్లో॥ కౌశికంతుగదాహస్త మూర్ధ్వజానుంచ గౌళకం । తక్కరాగఃజ్ఞానవాద్యం కుబేరస్యప్రియంభవేత్ ॥ ఓం హాం కుబేరాయనమః ఇతి సంపూజ్య। ఓం హాం సోమాయస్వాహేతి బలిం దద్యాత్ ॥

అథ ఈశానదిశి ధ్యానాదిః.

ఈశానదిశంత్వా ॥ శ్లో॥ నమశ్శివాయ శాంతాయ విశిష్టాయాష్టమూర్తయె । ఈశానాయాశ్రితా శేష క్లేశనాశాయశంభవే ॥

ఈశానం నృవాహనం పురరిపుం హృష్టంకరోటీకరం। తుంగంచోక్షధ్వజం మహేశమమలం శుభ్రాకృతింభాసురం ॥ భస్మోల్లేపిత మాంగమాంతనిచయ స్తోత్రం త్రిణేత్రింముహు। ర్వందే చంద్రికలావతంసమతులం శార్దూలచర్మాంబరం ॥। గ॥ సకలసురాసుర బృంద వంద్యమాన పాదారవిందయుగళ ఇందుకళాకుసుమిత జటాజూట ముకుట కోటీరపరిభ్రాంత సింధుసలిలపూరణ తరుణారుణబింబవిడంబిత తృతీయలోచననీలకంఠప్రసాదలబ్ధ సారూప్యలక్షణ స్వభావవేష శారదాభ్రశుభ్రపటల పాండురవర్ణ వృషలాంఛన యశోవతీ పురనివాస ఢక్కరీతాళమిళిత సారంగస్వరప్రియ పరమేశ్వరాజ్ఞయా పరిపాలిత పూర్వోత్తరమధ్యమాశాపతే ఈశాన దివ్యాంతరిక్ష పాతాళతలగత సమస్తైశానగణైస్సహ సమస్తబ్రహ్మాండాధీశ్వరస్య భేరీసంఘోషణం కరోమి ॥

కమలభవవందితం కమలపుంజోపమం కరచరణకింకిణీ కంబు కంఠం హరం। సరసిజపదం వృషస్యందనం సుందరం మకర మణికుండలం చంద్రబింబాననం సితభసిత ధారిణం చిత్తజారిం విభుం ॥ శ్లో॥ ఢక్కరీమటతాళాఖ్యం రామక్రీరాగమేవచ। ఊర్ధ్వపాదంశూలహస్త మీశానస్యప్రియంభవేత్ ॥ ఓం హాం ఈశానాయనమ ఇత్యభ్యర్చ్య। ఓం హాం ఈశానస్వాహేతి బలిందద్యాత్ ॥

ఇత్యష్టలోకపాలావాహనం ప్రాకారాంత రేరథపథేవాకృత్వా। ఉత్సవేశం కల్యాణమంటపే సంస్థాప్య। రాజోపచారాంత ముపచారం కుర్యాదితి వృషయాగవిధిః ॥

అథశివయాగవిధిః.

అథ శివయాగవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః। స్థాపనోత్సవాదికర్మసు। ఋత్విగ్భిః పరిచారకై రాచార్య స్తోయపూర్ణ కలశహస్తో మంగళవాద్యఘోషైస్సహ భద్రికర్ణైభిరితిమంత్రేణ యజ్ఞమంటపం ప్రదక్షిణీకృత్య। అంతః ప్రవిశ్య। అపసర్పంత్వితి సర్షపాన్ వికీర్య।

శ్లో॥ అపసర్పంతు యేభూతా యేభూతా భూమిభారకాః । యేభూతా విఘ్నకర్తార స్తేనశ్యంతుశివాజ్ఞయా॥ శ్లో॥ అపక్రామంతుభూతాద్యాః పిశాచాః సర్వతోదిశం । సర్వేషా మవిరోధేన యాగకర్మసమారభే॥ కుంభ కూర్చ కుండ వేది తోరణాది యాగద్రవ్యాణి మూలేననిరీక్ష్య। వేదిదక్షిణే కృష్ణాజినే వ్యాఘ్రచర్మణివా పద్మాసనే సౌమ్యాస్యోప విశ్య । పుణ్యాహం వాచయిత్వా । ఏవం గుణేత్యాది శుభ తిథౌ । శ్రీమహాదేవస్య ధ్వజారోహణ సాఖ్య మహోత్సవాంగ సౌరారాధన ద్వారార్చన మండలారాధన శివవర్ధన్యాది పంచావరణార్చనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్య తదంగత్వే నాదౌ స్థలశుద్ధ్యర్థం ద్రవ్యశుద్ధ్యర్థం మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే । పుణ్యాహాంతే పునః ప్రాణానాయమ్య । ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ । అముకదేవ మహోత్సవాంగ మహాకుంభపూజార్థం సౌరారాధన ద్వారతోరణా ద్యర్చనంకరిష్యే । నంది శాంత్యాదికుభాన్ ప్రాగాదిక్రమేణ విధివ త్సంస్థాపయేత్ ॥

తద్యథా స్యోనాపృథివీతి భూమిం ప్రార్థ్య । తత్పురుషాయేతి వ్రీహీః । ఆకలశేష్వితి కుంభం । తత్వాయామీతి శుద్ధజలం । హిరణ్యరూపమితి హిరణ్యం । హృదయేన పల్లవాన్ । మూలేన కూర్చం। శిఖామంత్రేణ నారికేళం । యువంవస్త్రాణీతి వస్త్రేణావేష్ట్య । కవచేన గంధమాల్యాదిభి రలంకృత్య । తతోగురు ఇంద్రాగ్న్యోర్మధ్యే కుంభస్య పడుత్థాసనం దత్వా । ఓం హాం ఇతి సర్వత్ర । ఆధారశక్తయేనమః । అనంతాసనాయనమః । ధర్మాసనాయనమః। జ్ఞానాసనాయనమః । వైరాగ్యాసనాయ నమః । ఐశ్వర్యాసనాయ నమః । పద్మాసనాయనమః । మహాపద్మాసనాయనమః । తస్యోపరి సౌరాసనాయనమః । సౌరమూర్తయేనమః । సూర్యాయనమః ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ రక్తాంబుజాసన మశేషగుణైకసింధుం భానుం సమస్తజగతా మధిపంనమామి । పద్మద్వయా భయవరాన్ దధతం కరాగ్రై ర్మాణిక్యమౌళిమరుణాంగరుచింత్రినేత్రం ॥ ఓం ఖం ఖఖోల్కాయ శివసూర్యాయనమః పద్మముద్రాం ప్రదర్శ్య । ఆసత్యేనేతి మంత్రంజప్త్వా ।

ఓం భాస్కరాయవిద్మహే మహద్యుతికరాయధీమహి। తన్నో ఆదిత్యః ప్రచోదయాత్॥ ఆవాహనాద్యుపచారైస్సంపూజ్య । పూర్వోపాదిత సామాన్యార్ఘ్యజలేన పూర్వద్వారతోరణ మస్త్రేణప్రోక్ష్య । తోరణ మధ్యే ఓం హాం శాంతితోరణాయ నమః । ఓం శాంతి తోరణాధిపతయే భద్రాయనమః । ఊర్ధ్వే ఋగ్వేదాయనమః । అగ్నిమీళేతి మంత్రంజప్త్వా । త్రిశూలే ఓం హాం మిత్రాయనమః । రవయేనమః। సూర్యాయనమః ॥ తత్ర రక్తధ్వజే కుముదాయనమః । కుముదాక్షాయనమః॥ బ్రహ్మదక్షిణకుంభే ఓం హాం శాంతికలా ద్వారాసనాయ నమః । శాంతికలా ద్వారమూర్తయేనమః । శాంతికలా ద్వారాయ నమః ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ చతుర్వక్త్రాం చతుర్బాహుం కృష్ణవర్ణాం మహాబలాం । ధ్వజాభయాక్షమాలాబ్జాం శాంతిం సర్వోపవీతినీమ్ ॥

ఊర్ధ్వోదుంబరే ఓం హాం గణపతయే నమః । ఉత్తరే సరస్వత్యైనమః । మధ్యే మహాలక్ష్మ్యైనమః । శాంతి దక్షిణకుంభే ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ రక్తోనందీచతుర్బాహు హారివక్త్రశ్చధూర్జటిః। సాక్షసూత్రస్త్రిశూలీచ వరాభయకరాన్వితః ॥ ఓం హాం నందినేనమః ॥ ఓం తత్పురుషాయ విద్మహే చక్రతుండాయ ధీమహి । తన్నో నందిః ప్రచోదయాత్ ॥ తత్ర ఓం గంగాయైనమః । ద్వార దక్షిణకుంభే ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ త్రినేత్రఃపీనకృష్ణాంగో బభ్రుశ్మశ్రుశిరోరుహః। ముండీ ఖడ్గంఖేటశూలే మహాకాళోవహన్కరైః ॥ ఓం హాం మహాకాళాయ నమః । తత్ర యమునాయైనమః । సర్వేభ్యో ద్వారపాలేభ్యోనమః । ఆవాహనాదిభిస్సంపూజ్య। తతోదక్షిణద్వారే తోరమస్త్రేణప్రోక్ష్య। తోరణమధ్యే ఓం హాం భూతితోరణాయ నమః । తోరణాధిపతయే విజయాయనమః । ఊర్ధ్వే యజుర్వేదాయనమః । ఇషేత్వేతిమంత్రం జప్త్వా । త్రిశూలే ఓం హాం భానవేనమః । ఖగాయనమః । పూష్ణే నమః ॥ తత్ర నీలధ్వజే పుండరీకాయనమః । వామనాయనమః ॥ భృంగి పూర్వకుంభే ఓం హాం విద్యాకలా ద్వారాసనాయ నమః । ఓం హాం విద్యాకలా ద్వారమూర్తయే నమః । ఓం హాం విద్యాకలా ద్వారాయనమః ॥

ధ్యానం॥ శ్లో॥ రక్తవర్ణాకపర్దేందు స్త్రివక్త్రాచ చతుర్భుజా । శక్త్యభీత్యక్షమాలాబ్జా విద్యుజ్జ్వలనసన్నిభా ॥ ఊర్ధ్వోదుంబరే గణపతయేనమః । ఉత్తరే సరస్వత్యైనమః । మధ్యే మహాలక్ష్మ్యైనమః। విద్యాపశ్చిమకుంభే॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ నిర్మాంసవిగ్రహోభృంగీ శ్వేతో దండాక్షసూత్రధృక్ । నిత్యస్త్రినేత్రస్సశిఖో దేవాలోకనతత్పరః ॥ ఓం హాం భృంగిణేనమః । తత్ర ఓం హాం మహ్యైనమః ॥ పశ్చిమ కుంభే ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ త్రినేత్రోవామనాకారో గజవక్త్రోమహాబలః। పాశాంకుశౌస్వదంతంచ పక్వమామ్రఫలంవహా॥ ఓం హాం వినాయ కాయనమః ॥ తత్పురుషాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి । తన్నోదంతిః ప్రచోదయాత్ ॥ తత్ర ఓం హాం నర్మదాయైనమః । ఓం హాం సర్వేభ్యో ద్వారపాలేభ్యోనమః ॥ పాద్యాదిభి రభ్యర్చ్య ॥ తతః పశ్చిమద్వారంగత్వా॥ ద్వారతోరణ మస్త్రేణప్రోక్ష్య। తోరణ మధ్యే ఓం హాం బలతోరణాయనమః । తోరణాధిపతయే వజ్రాయ నమః । ఊర్ధ్వే సామవేదాయ నమః ॥ అగ్నఆయాహీతి మంత్రం పఠిత్వా ॥ త్రిశూలే హిరణ్యగర్భాయనమః । మరీచయేనమః । ఆది త్యాయనమః॥ తత్ర పీఠధ్వజే ఓం హాం శంకుకర్ణాయనమః। ఓంహాం సర్పనేత్రాయనమః ॥ వృషభ దక్షిణకుంభే ఓం హాం నివృత్తికలాస నాయనమః । ఓం హాం నివృత్తికలామూర్తయే నమః । ఓం హాం నివృత్తికలాయైనమః ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ తప్తచామీకరాభాసాం చతు ర్వక్త్రేందు భూషితాం । వజ్రాభయాక్షమాలాబ్జాం నివృత్తిం పరి కీర్తయేత్ ॥ ఊర్ధ్వోదుంబరే గణపతయేనమః । సరస్వత్యైనమః । మహాలక్ష్మ్యైనమః ॥ ద్వార దక్షిణకుంభే ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ వృషో వృషాకృతిస్త్ర్యక్షో రుద్రైకగతమానసః । సాక్షా ద్ధర్మస్వరూపశ్చ శుద్ధస్ఫటికనిర్మలః ॥ ఓం హాం వృషభాయనమః ॥ యస్సుశృంగస్సు వృషభేతి మంత్రంజప్త్వా ॥ తత్ర ఓం హాం సింధవేనమః॥ ద్వారోత్తర కుంభే॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ చతుర్భుజోబాలవేష స్కందః కనకసుప్రభః। శక్తికుక్కుటహస్తశ్చ వరాభయకరాన్వితః॥ ఓం హాం స్కందాయ

నమః ॥ యత్రబాణాస్సంపతంతీతిమంత్రం జప్త్వా ॥ తతః ఓం హాం సరస్వత్యైనమః । సర్వేభ్యో ద్వారపాలేభ్యోనమః ॥ ఆవాహనాదిభి రభ్యర్చ్య॥ తతః ఉత్తరద్వారే తోరణ మస్త్రేణసంప్రోక్ష్య॥ తోరణ మధ్యే ఓం హాం ఆరోగ్యతోరణాయనమః । తోరణాధిపతయే నీల లోహితాయనమః॥ ఔర్ధ్వోదుంబరే॥ అథర్వణవేదాయనమః॥ శంనో దేవీతిమంత్రం జప్త్వా । త్రిశూలే సవిత్రేనమః । అర్కాయనమః । భాస్కరాయనమః ॥ తతః శ్వేతధ్వజే ఓం హాం సుముఖాయనమః । సుప్రతిష్ఠాయనమః ॥ గణపతి పూర్వకుంభే॥ ఓం హాం ప్రతిష్ఠాకలాస నాయనమః । ......మూర్తయేనమః । ......ద్వారాయనమః ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశా ద్వివక్త్రాచచతుర్భుజా । పాశాభ యాక్షమాలాబ్జా ప్రతిష్ఠా రత్నభూషితా ॥ ఔర్ధ్వోదుంబరే గణ పతయేనమః । సరస్వత్యైనమః । మహాలక్ష్మ్యైనమః । ద్వారపశ్చిమ కుంభే ॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ సింహోపరిస్థితా పీతా శూలాభయ కరద్వయా । కరండమకుటాదేవీ ముక్తామాలాభిరన్వితా॥ ఓం హాం దుర్గాయైనమః॥ జాతవేదసఇతి మంత్రం జప్త్వా ॥ తతః ఓం హాం పయోష్ణ్యైనమః ॥ ద్వార పూర్వకుంభే ॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ ఏకవక్త్రంద్వినయనం కరండముకు టాన్వితం । కుఠారంసవ్యహస్తేన వామేనాదాయ మధ్యమం । లంబ దక్షిణపాదాబ్జం కుంచితాన్యపదంవిభుం । చండేశ్వరం విభావ్యాఽథ శివధ్యానరతంసదా ॥ ఓం హాం చండేశ్వరాయనమః॥ తత్ర ఓం హాం గోదావర్యైనమః । సర్వేభ్యో ద్వారపాలేభ్యోనమః ॥ ఆవాహనాది షోడశోపచారైస్సంపూజ్య ॥ పూర్వాదిచతుర్దిక్షు । ఋత్విజః రుద్ర సూక్తాద్యధ్యయనం కుర్యాత్॥

మంటపోర్ధ్వప్రదేశే ఓం హాం పృథ్వీతత్వాయనమః । తృణేషు అప్తత్వాయ నమః । బంధేషు అగ్నితత్వాయ నమః । వంశేషు వాయుతత్వాయ నమః । స్తంభేషు ఆకాశతత్వాయ నమః । వితా నేషు చంద్రాయనమః ॥ ఇతి గంధాదిభిరభ్యర్చ్య ॥ మహాఘంటాం అస్త్రాయఫడితి సంతాడ్య । హస్తమూలేన చక్షుషోర్ధ్వం విలోక్య ।

ఓం హాః అస్త్రాయనమఇతి జ్వలన్నారాచముద్రయా పుష్పంక్షిప్త్వా। అంతరిక్షగాన్ హుం ఫడితి వామపార్ష్ణి ఘాత త్రయేణ విఘ్నానుచ్చార్య । త్రీణిద్వారా ణ్యస్త్రాయఫడితి సంఘట్య। పశ్చిమద్వారేణాంతఃప్రవిశ్య । పాశుపతాస్త్రేణ దేహాలీ మభ్యర్చ్య ॥ నిర్ఋతి పూర్వకుంభే ॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ చతుర్వక్త్రం చతుర్బాహుం నయనాష్టక సంయుతం । తప్తకాంచనసంకాశం కించిత్ప్రహసితాననం ॥ సంస్మరేద్వాస్తుబ్రహ్మాణం నానాభూషణభూషితం ॥ ఓం హాం వాస్తుబ్రహ్మణే నమః ॥ వాస్తోష్పతేతిమంత్రం జప్త్వా ॥ ఆవాహనాది దశసంస్కారైస్సంస్కృత్య । దీపాంతం సంపూజ్య ॥ తతో దేశికః । వేది దక్షిణే కూర్మాసనే సామాస్య ఉపవిశ్య ॥ విధివదాచమన సకలీకరణ భూతశుద్ధ్యా ద్యాత్మయజనాంతంకృత్వా ॥ జ్ఞానఖడ్గం నిర్ఋతిదిశి శుద్ధపాత్రేనిక్షిప్య । పాశుపతాస్త్రేణాభిమంత్ర్య । గంధాదిభిస్సంపూజ్య । వాయువరుణయో ర్మధ్యకుంభే ॥ ధ్యా॥ సుందరాంగీం సురారాధ్యాం సర్వరత్నౌఘవర్షిణీం । ధ్యాత్వావాహ్య యజేద్విద్వాన్ లక్ష్మీం మంటపరూపిణీం ॥ ఓం హాం మహాలక్ష్మ్యైనమః ॥ గంధద్వారా మితి మంత్రంజప్త్వా । ఆవాహనాదిభిస్సంపూజ్య ॥ వాయోః పూర్వకుంభే॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ లంబోదరం......మీళే ॥ ఓం హాం గణపతయేనమః । పాశాంకుశముద్రే ప్రదర్శ్య । గణపతి గాయత్ర్యావాహనాదిభి స్సంపూజ్య ॥ ఈశాన పశ్చిమకుంభే॥ ధ్యా॥ సదాశివమనంతంచ శ్రీకంఠం పునరంబికాం । స్కందం విష్ణుం విధాతారం గురూన్ సప్త స్మరన్ యజేత్॥ ఓం గుం గురుభ్యోనమః ॥ జ్ఞానముద్రాం ప్రదర్శ్య । యోవేదాదావితి మంత్రం జప్త్వా । ఆవాహనాది దీపాంతం సంపూజ్య ॥ గురుఃసోమకుంభయోర్మధ్యే ఆధారశక్త్యాది షడాసనాని పరికల్ప్య । ఆధారశక్త్యై నమః । ...పద్మాసనాయనమః । తదుపరి శివాసనాయ నమః ॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ చతుర్భుజం త్రినేత్రంచ కృష్ణపింగోర్ధ్వకేశకం। వరదాభయకరం దేవం పాశఖడ్గశరాన్వితం। ధ్యాత్వాపాశుపతంమూర్తిం సర్వకామార్థసిద్ధిదం ॥ ఓం హాం శివాయనమః॥ కద్రుద్రాయేతి మం

త్రింజప్త్వా ॥ ఆవాహనాది షణ్ముద్రాః ప్రదర్శ్య । షోడశోపచారైః సంపూజ్య ॥ తద్దక్షిణే వర్ధనీకుంభస్య షడుత్థాసనం దత్వా । ఓం హాం ఆధారశక్త్యైనమః । ......తదుపరి దేవాసనాయనమః ॥ ధ్యానమ్ ॥ శ్లో॥ రక్తవర్ణ జటాకేశాం ఖడ్గఖేటకధారిణీం । సింహారూఢాం మహా ధైర్యాం ధ్యాయేదస్త్రేశ్వరీంగురుః ॥ ఓం హ్రీం అస్త్రేశ్వర్యైనమః॥ పాశుపతాస్త్రమనుంజప్త్వా ॥ యోనిముద్రాం ప్రదర్శ్య ॥ ఆవాహనాది దీపాంతం సంపూజ్య ॥

మంటపాభ్యంతరే ప్రాచ్యాదిదిక్షు. పూర్వకుంభే ॥ శ్లో॥ ఇంద్ర స్సురపతిః శ్రేష్ఠో వజ్రహస్తోమహాబలః। శతయజ్ఞాచయో దేవ స్తస్మై నిత్యంనమోనమః ॥ ఇంద్రంవోవిశ్వతస్పరీతి మంత్రం జప్త్వా ॥ ఓం హాం ఇంద్రాయనమః॥ ఆగ్నేయకుంభే॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ ఆగ్నేయఃపురుషో రక్తః సర్వదేవమయోఽవ్యయః। ధూమ్రకేతురజాధ్యక్ష స్తస్మైనిత్యం నమోనమః॥ అగ్నిందూతమితిమంత్రం పఠిత్వా॥ ఓం హాం అగ్నయే నమః॥ దక్షిణకుంభే ॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ యమశ్చోత్పలవర్ణాభః కిరీటీ దండ ధృక్సదా। ధర్మసాక్షీవిశుద్ధాత్మా తస్మైనిత్యంనమోనమః ॥ యమాయ సోమమితి మంత్రంజప్త్వా॥ ఓం హాం యమాయనమః ॥ నిర్ ఋతిదిశి కుంభే॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ నిర్ ఋతిస్తుపుమాన్కృష్ణః సర్వరక్షోధిపోమహాన్। ఖడ్గహస్తోమహాసత్వ స్తస్మైనిత్యంనమోనమః ॥ యత్తేదేవీతి మంత్రం జప్త్వా ॥ ఓం హాం నిర్ ఋతయేనమః ॥ పశ్చిమదిశికుంభే ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ వరుణోధవళో విష్ణుః పురుషో నిమ్నగాధిపః । పాశహస్తో మహా బాహు స్తస్మైనిత్యం నమోనమః ॥ ఇమంమే వరుణ ఇతి మంత్రం జప్త్వా । ఓం హాం వరుణాయనమః ॥ వాయుదిశికుంభే ॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ వాయుశ్చసర్వవర్ణోవై సర్వగంధవహశ్శుభః। పురుషోధ్వజహ స్తశ్చ తస్మైనిత్యంనమోనమః॥ తవవాయుపృథస్పతేతి మంత్రం జప్త్వా । ఓం హాం వాయవేనమః ॥ ఉత్తరదిశికుంభే॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ గౌరోయశ్చ పుమాన్సౌమ్య స్సర్వౌషధిసమన్వితః । నక్షత్రాధిపతి స్సోమ స్తస్మై నిత్యంనమోనమః ॥ సోమోధేనుమితి మంత్రం జప్త్వా ॥ ఓం హాం

కుబేరాయనమః॥ ఈశాన్యదిశికుంభే॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ ఈశానః పురుషః శుక్లః సర్వవిద్యాధిపో మహాన్ । శూలహస్తోవిరూపాక్ష స్తస్మైనిత్యం నమోనమః ॥ తమీశానమితి మంత్రంజప్త్వా। ఓం హాం ఈశానాయ నమః। ఈశానదక్షిణకుంభే॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ పద్మయోని శ్చతుర్మూర్తి ర్వేదావాసః పితామహః । యజ్ఞాధ్యక్ష శ్చతుర్వక్త్ర స్తస్మైనిత్యం నమోనమః ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానమితి మంత్రంజప్త్వా। ఓం హాం బ్రహ్మణే నమః ॥ నిర్ఋత్యుత్తరకుంభే ॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ యస్సదా నంతరూపేణ బ్రహ్మాండంసచరాచరం । పుష్పవద్ధారయేమూర్ధ్ని తస్మైనిత్యం నమోనమః ॥ విష్ణోరరాటమసీతి మంత్రంజప్త్వా ॥ ఓం హాం విష్ణవే నమః । ఓం హాం ఇంద్రాది దశదిక్పాలక దేవతాభ్యోనమః॥ ఆవాహనాదిముద్రాః ప్రదర్శ్య । పాద్యాది దీపాంతం సంపూజ్య । సర్వాన్ లోకపాలాన్ శివాజ్ఞాంశ్రావయేత్ ॥ దేశికోవర్ధనీ కుంభంగృహీత్వా। కుంభాగ్రగామిన్యా అవిచ్ఛిన్నపయోధారయా మూలమంత్రేణాస్త్ర మంత్ర మనుస్మరన్ భిత్తి కలశాంతరే ఈశానా దీశానాంతం పరి భ్రామ్య । పూర్వవత్ స్థానే సంస్థాప్య । ఓం హ్రీం హాం శక్తిశివా భ్యాం నమఇతి జ్ఞానఖడ్గం సమర్ప్య । యోనిలింగముద్రే ప్రదర్శ్య॥

అవభృథాంతం అత్ర భగవాన్ భవాన్ తిష్ఠత్వితి విజ్ఞాప్య । తతః లింగోత్పన్నమండలే షడుత్థాసనందత్వా ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ చతుర్భుజంపరగురుం పంచాస్యంచత్రిలోచనం । వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరం వ్యాళయజ్ఞోపవీతినం ॥ పంచవర్ణమయంపంచ జటామకుటమండితం। నాదమూర్తిం పరం దేవం ధ్యాత్వామండలమధ్యమే ॥ నమశ్శంభవేచేతి మంత్రంజప్త్వా ॥ ఆవాహనాది షణ్ముద్రాః ప్రదర్శ్య । పాద్యాదిభి రభ్యర్చ్య । తతః వేదిదక్షిణతఉపవిశ్య । ప్రాణానాయమ్య । దేశ శాలౌ సంకీర్త్య । ఏవం గుణేత్యాది శుభతిథౌ । శ్రీ పరమేశ్వరస్య మహోత్సవాంగ శివవర్ధన్యా ద్యర్చనం కరిష్యే ॥ ప్రధానవేద్యాం శాల్యాదిభిస్థండిలం విధివత్ప్రకల్ప్యాష్టదళపద్మం విలిఖ్య । పుష్ప దూర్వాక్షతాదీన్వికీర్య । వేదీ పరితః పూర్వాదిక్రమేణ అష్టమంగలాని

నిధాయ । స్వర్ణ రజత తామ్ర మృణ్మయాన్వా కలశాన్ శివ గాయత్ర్యా గృహీత్వా । ఆపోహిష్ఠేతి ప్రక్షాళ్య । తంతుంతన్వన్నితి తంతునాసంవేష్ట్య । ఆకలశేష్వితి స్థండిలమధ్యే శివకలశంవర్ధనీంచ పూర్వా ద్యష్టదిక్షు అనంతా ద్యష్టకలశాన్ సంస్థాప్య । ఇమంమేగంగేత్యాది మాల్యాదిభి రలంకృత్యేత్యంతం పూర్వవత్కృత్వా । తతః పీఠపూజాంకుర్యాత్ ॥ ఓం హా మితి సర్వత్ర ॥ ఆధారశక్త్యైనమః ॥ కూర్మాయనమః । కాలాగ్నయేనమః। అనంతాయనమః। వసుధాయై నమః। రత్నద్వీపాయనమః। కల్పవృక్షాయనమః । స్వర్ణమంటపాయ నమః।పుష్పకాయనమః॥ తన్మధ్యే- రత్నవేదికాయైనమః । తస్యోపరి దివ్యసింహాసనాయనమః॥ తస్యాగ్నేయా ద్యష్టదిక్షు ॥ ధర్మాయనమః। అధర్మాయనమః । జ్ఞానాయనమః। అజ్ఞానాయనమః । వైరాగ్యాయ నమః। అవైరాగ్యాయనమః। ఐశ్వర్యాయనమః। అనైశ్వర్యాయనమః॥ చతుర్దిక్షు॥ ఋగ్వేదాయనమః । యజుర్వేదాయనమః। సామవేదాయ నమః। అథర్వణవేదాయనమః॥ మధ్యే॥ రజసేనమః। సాత్వికాయనమః। తమసేనమః ॥ తదుపరి ॥ సూర్యమండలాయనమః । సోమమండలాయ నమః। వహ్నిమండలాయనమః॥ తస్యోపరి॥ పద్మాయనమః॥ తన్మధ్యే॥ కర్ణికాయైనమః॥ తదుపరి॥ పరశివాసనాయనమః। పరశివమూర్తయె నమః। పరశివాయనమః॥ ధ్యా॥ శ్లో॥ ముక్తాపీతపయోదమౌక్తిక జపావర్ణై ర్ముఖైః పంచభి। స్త్ర్యక్షైరంచితమీశమిందుముకుటం పూర్ణేందుకోటిప్రభం ॥ శూలంటంకకృపాణవజ్రదహనాన్ నాగేంద్రఘంటాంకుశాన్ । పాశాభీతివరాన్ దధానమమితా కల్పోజ్వలాంగం భజే ॥ సద్యోజాతాది పంచమంత్రాన్ జప్త్వా। మూలేన మూర్తిమావాహ్య। ఓం హాం విద్యాదేహాయనమః। ఓం హ్రైం నేత్రేభ్యోనమః । పుష్పైరంజలిమాపూర్య । ఇడయావాయుంవిరేచ్య । మూలాధారస్థిప పర శివతేజః సమాకృష్య । మూలమంత్రమనూచ్చరన్ । ద్వాదశాంతే సంయోజ్య । కుంభకంకృత్వా । పింగళవర్త్మనా- తత్తేజః పుష్పాంజలిమధ్యగతంవిభావ్య। ఓం హాం హృదయాయనమః ఇత్యావాహ్యా

ముద్రియా కలశమధ్యే ఆవాహ్య । తత్పురుషాణినిక్షిప్య ॥ సన్నిధా న్యాసన్నిధీకృత్య । స్థాపిన్యాసంస్థాప్య । నిష్ఠురయానిరుధ్య । నిరోధా ఘ్యాఽందత్వా॥ శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ ... కుంభేఽస్మిన్ సన్నిధిం కురు ॥ ఇతివిజ్ఞాప్య । స్వాగతార్ఘ్యాఽందత్వా। ఓం హాం శివాయనమ ఇతిపాదయోః పాద్యం । ఓం హ్యం హాం శివాయస్వధా ఇత్యాచమ నం। ఓం హాం హాం శివాయస్వాహా ఇత్యర్ఘ్యం। ఓం హాం శివాయ వౌషడితి దూర్వాక్షతాన్సమర్ప్య॥ తద్వామకలశే । ఆధారశక్త్యాది పద్మాసనాంతం పరికల్ప్య॥ తన్మధ్యే। ఓం హాం దేవ్యాసనాయనమః॥ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ ఏకవక్త్రాం త్రినయనాం జటాముకుట సంయుతాం । వరదాభయహస్తాభ్యాం చతుర్దోర్దండ మండితాం ॥ ఊర్ధ్వహస్తాం భుజద్వంద్వ విరాజితసరోరుహాం । దుకూలవసనోపేతాం సర్వాభరణ భూషితాం ॥ భుక్తిముక్తిప్రదాందేవీం సచ్చిదానందరూపిణీం । ఏవం ధ్యాత్వావిధానేన వర్ధనీం తోయమధ్యమే ॥ గౌరీమిమాయేతి మం త్రం జప్త్వా । ఓం హ్రీం గౌర్యై । యోనిముద్రాంప్రదర్శ్య । ఓం హ్రీం. హాం పార్వతీపరమేశ్వరాభ్యాంనమః । ప్రాణప్రతిష్ఠాం దండ భంగీన్యాసంచకృత్వా । ఆవాహనాదిముద్రాఃప్రదర్శ్య । షోడశోప చారై ర్విధివదభ్యర్చ్య । తత్పరితః పూర్వాదిదిక్షు॥ ఓం హాం అనం తాయనమః । సూక్ష్మాయనమః । శివోత్తమాయనమః । ఏకనేత్రా యనమః । ఏకరుద్రాయనమః । త్రిమూర్తయేనమః । శ్రీకంఠాయ నమః। శిఖండినేనమః ॥ యోరుద్రోఅగ్నా ఇతి మంత్రంజప్త్వా మహా ముద్రాంప్రదర్శ్య। గంధాదిభిస్సంపూజ్య। వేదీపరితః అష్టమంగళేషు ఓం హాం దర్పణాయనమః । దర్పణాధిపతయే నమః । సూర్యాయ నమః । పూర్ణకుంభాయనమః। పూర్ణకుంభాధిపతయేనమః । వరు ణాయనమః । వృషభాయనమః । వృషభాధిపతయేనమః । స్థాణవే నమః । యుగ్మచామరాయనమః । యుగ్మచామరాధిపతయేనమః । మాతరిశ్వనేనమః । శ్రీవత్సాయనమః । శ్రీవత్సాధీశ్వర్యైనమః । మహాలక్ష్మ్యైనమః । స్వస్తికాయనమః । స్వస్తికాధీశ్వర్యైనమః

గార్గ్యై నమః । శంఖాయనమః । శంఖాధిపతయేనమః ॥ హరయేనమః ।
దీపాయనమః । దీపాధిపతయేనమః । హుతాశనాయనమః ॥ ఇత్య
భ్యర్చ్య ॥ శ్లో॥ యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యా తపఃపూజాక్రియా
దిషు । న్యూనం సంపూర్ణతాంయాతి సద్యోవందే తమీశ్వరమ్ ॥
మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం సురేశ్వర । యత్పూజితం
మయాదేవ పరిపూర్ణంతదస్తుతే ॥ అనేన కల్పోక్తపూజావిధానేన
భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీమత్పరశివః సుప్రీతః సుప్రసన్నో వరదో
భవతు ॥ ఇతి శివయాగవిధిః ॥

అథ హోమప్రకరణమ్.

అత్ర హోమవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । సదాశివం ప్రణమ్య ।
భగవాన్ అగ్నికార్యంకరోమీత్యాజ్ఞాంగృహీత్వా। అర్ఘ్యపాత్ర
న్వితో గురుః కుండసమీపంగత్వా । కుండస్య దక్షిణపార్శ్వే సుఖా
సనే ఉపవిశ్య । ఆచమ్య । ప్రాణానాయమ్య । శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థ
మముకకర్మ కరిష్యే । ఇతి సంకల్ప్య ॥ తత్రానామికాంగుష్ఠాభ్యాం
న్యస్తమూలేనచక్షుషా కుండస్యనిరీక్షణం । శివమంత్రేణ ప్రోక్షణం
తాడనం కుశైః హుంఫడంతాస్త్రేణా భ్యుక్షణం। వౌషడంతకవచేన
ఖననావకరణపూరణ సమీపకరణసేచన కుట్టన సమ్మార్జన సమాలేప
నాని ఖడ్గేన కుశేన విధాయ । కుండమధ్యే పూర్వ యామ్యోత్తర
పశ్చిమేషు॥ ఓం హా మితి సర్వత్ర॥ శాంత్యతీతకలాయైనమః। శాంతి
కలాయైనమః । విద్యాకలాయైనమః । ప్రతిష్ఠాకలాయైనమః । నివృత్తి
కలాయైనమః । ఇతి కలామయంపరికల్ప్య । త్రిసూత్రేణాస్త్రమం
త్రేణ కుండం సంవేష్ట్య । ఓం హాం కలామయాయ కుండాయనమః॥
ఇత్యభ్యర్చ్య॥ ప్రాగాయతముదగాయతంవా త్రిరేఖా స్తిర్యగ్రేఖయా
సహ రేఖాచతుష్టయ ముభయత్ర శూలాకృతినా కుశత్రయేణ వజ్రీ
కరణం । పూర్వోత్తరాగ్ర కుశద్వయేన చతుష్పథ న్యాసమస్త్రేణ
కుండస్యాభ్యంతరే సమంతాదుత్థితైః కుశైరక్షపాటం కవచేనవిధాయ।
మధ్యే కూర్చరూపం విష్టరంపరికల్ప్య । ఓం హాం వాగీశ్వరీ వాగీశ్వ

రాభ్యాంనమః ॥ శ్లో॥ నాభిమధ్యేతువాగీశీం నీలోత్పలదళప్రభాం । ఋతుస్నాతాంసకూర్చస్థాం ధ్యాత్వాతన్మూలమంత్రతః॥ చతుర్భుజం త్రినేత్రంచ వరదాభయవిగ్రహం । సర్వావయవ సంపూర్ణం సర్వాభరణసంయుతం ॥ ఆనందంపరమంసూక్ష్మం కించిత్ప్రహసితాననం । వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరం వ్యాళయజ్ఞోపవీతినం ॥ ఏవంరూపం స్మరేన్మధ్యే వాగీశంపురుషేణతు ॥

గంధాదిభి స్సంపూజ్య । అరణిమథనేన సూర్యకాంతాత్ స్వగృహాద్వా వహ్నిం మృత్పాత్రే సమానీయ । స్వశ్యాగ్రే విన్యస్య । అస్త్రమంత్రేణాగ్నిఖండముద్ధృత్య । నిర్‌ఋతిదేశేనిక్షిప్య । అపఉపస్పృశ్య । అగ్నింతత్పురుషేణప్రోక్ష్య । కుంభకేన జఠరాగ్నినాభైందవేనచ సంయోజ్య । ఏకీకృత్యరేచకేనైడయా । ఓం హూం వహ్నిచైతన్యాయనమ ఇతి ప్రదీప్యమాన మాగ్నేయబీజంనివేశ్య । అగ్నిం షడంగైరభిమంత్ర్య । ధేనుముద్రాం ప్రదర్శ్య । హృదాభ్యర్చ్య । తత్పాత్రమాదాయ । కుండస్యోపరి ప్రదక్షిణం త్రిఃపరిభ్రామ్య । శివబీజంధ్యాత్వా। వాగీశ్వరీగర్భనాడ్యాం వాగీశ్వరేణనిక్షిప్య । మాణం విభావ్య । అగ్నిబీజేన కుండమధ్యే ప్రతిష్ఠాప్య । కవచే నేంధనాని నిక్షిప్య । అస్త్రేణప్రజ్వాల్య । హృదయేనార్ఘ్యందత్వా । అగ్నేర్గర్భాధానాది సంస్కారార్థం సద్యోజాత వామదేవాఘోర తత్పురుషేశానమంత్రై రభ్యర్చ్య। హృదయ శిర శ్శిఖా కవచ నేత్రమంత్రై స్స్వాహాంతేన పృథక్పృథక్ తిలైస్త్రిస్రాహుతీర్జుహుయాత్ ॥ జలబిందుం నిక్షిప్య । సద్య స్సూతకనివృత్తయే కుండ మస్త్రేణాంభసా ప్రోక్ష్య ॥ నామకరణకర్మణి శివాగ్నింత్వంహుతాశనేతినామకృత్వా। అగ్నిరక్షణార్థం పరిస్తృణీతేతి ప్రాగుదగగ్రాన్ దర్భా న్ప్రాగారభ్య। ప్రదక్షిణంపరిస్తీర్య । వాగీశ్వరీ వాగీశ్వరౌ హృదయేనాభ్యర్చ్య । త్తౌవిసృజ్య ॥ అథ ధ్యానం॥ శ్లో॥ పంచవక్త్రయుతంసప్త సప్తజిహ్వాభిరావృతం । దశహస్తంత్రినేత్రంచ సర్వాభరణభూషితం ॥ రక్తవస్త్రపరీధానం పంకజోపరిసంస్థితం । శుద్ధపద్మాసనాసీనం దశాయుధసమన్వితమ్ ॥ ఇతి ధ్యాత్వా ॥

చత్వారిశృంగేతి మంత్రంజప్త్వా। రం అగ్నయేనమః। ఏహ్యేహి దేవేతి మంత్రం పఠిత్వా। హేఅగ్నేప్రాఙ్ముఖో దేవ మమాభిముఖో భవ। సుప్రసన్నో భవ। వరదో భవ। అగ్నేరుత్తరతో దర్భాంత్సం స్తీర్య। స్రుక్స్రువౌ ప్రోక్షణీపాత్ర ప్రణీతపాత్రే ఆజ్యపాత్రం చరు స్థాలీం దర్వీం తండులా నిధ్మపరిధీన్ ద్వంద్వ మవాంచ సాదయిత్వా। పాత్రేషూపరి కుశైః ప్రచ్ఛాద్య। గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య। ప్రోక్షణీపాత్ర మాదాయ। స్వస్యాగ్రే విన్యస్య। ఇమంమేగంగేత్యుదకంపూరయిత్వా। కుశౌ ప్రాదేశమాత్రే పవిత్రేకృత్వా। తత్పాత్రేనిధా యాంగుష్ఠా నామికాభ్యాం గృహీత్వా। ప్రాచీస్త్రిరుత్పూయ। పాత్రాణ్యుత్తా నానికృత్వా। ఇధ్మంచవిస్రస్య। సపవిత్రేణ హస్తేన త్రిః ప్రోక్ష్య। తత్పాత్రం దక్షిణపార్శ్వే ఊర్ధ్వమేఖలోపరి విన్యస్య। ప్రణీతపాత్ర మాదాయ। ప్రోక్షణీపాత్రస్థ పవిత్రంనిక్షిప్య। జలేనాపూర్య। పుష్పాక్షతా న్నిక్షిప్య। పూర్వవ త్త్రిరుత్పూయ। తత్పాత్రం ముఖసమ ముద్ధృత్య। వామపార్శ్వే ఊర్ధ్వమేఖలోపరి నిధాయ। సప్తదర్భైః కృత కూర్చం। దక్షిణపార్శ్వే మధ్యమమేఖలే వ్యాహృతిభిర్విన్యస్య। బ్రహ్మజజ్ఞాన మితి మంత్రేణ బ్రహ్మాణమావాహ్య। జ్ఞానముద్రాం ప్రదర్శ్య। గంధాదిభిరభ్యర్చ్య। వామపార్శ్వే కుశద్వయం వ్యాహృతిభి ర్విన్యస్య। విష్ణోర్నుకమితి విష్ణుమావాహ్య। చక్రముద్రాం ప్రదర్శ్య। అక్షతాదిభి స్సంపూజ్య। చరుస్థాలీం గాయత్ర్యా ప్రక్షాళ్య ఒసాదితాన్ తండులాన్ శివగాయత్ర్యా నిక్షిప్య। శంనో దేవీత్యాప ఆసిచ్య। అస్త్రమంత్రేణ చుల్ల్యామారోప్య। అగ్నఆయాహీత్యగ్నిం ప్రజ్వాల్య। నమశ్శంభవేతి చరుశ్రపణం కృత్వా। కుండస్యోత్తరే విన్యస్య। ఆజ్యపాత్రమాదాయ। త్ర్యంబకమితిమంత్రేణాజ్యంపూరయిత్వా। నిరీక్షణాదిభిస్సంశోధ్య। తత్పాత్రే పవిత్రంనిక్షిప్యోదీచోంగారా న్నిరూహ్య। తేష్వధిశ్రిత్య। జ్వలతాతృణేనావద్యోత్య। ద్వే దర్భాగ్రే ప్రచ్ఛిద్య। ప్రక్షాళ్య। ఆజ్యే విన్యస్య। పర్యగ్నికరోతీతి జ్వాలదుల్ముకం ప్రదక్షిణం ఆజ్య చర్వో స్సమంతా ద్భ్రామయే దుదగుద్వా స్యాంగారా న్ప్రత్యూహ్య। ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం

పునరాహారం త్రిరుత్పూయ । పవిత్రగ్రంథిం విస్రస్యాపస్పృష్ట్వా । ప్రాగగ్రమగ్నౌ ప్రహరతి। ఘృతపాత్రముద్ధృత్య। వహ్నికోణేవిన్యస్య। స్వదేహం బ్రహ్మమయం ధ్యాత్వా ॥ ఓం హాం బ్రహ్మణేస్వాహేతి దర్భాగ్రేణాజ్యబిందుంజుహుయాత్। తద్ఘృతమీశానకోణేధృత్వా। స్వదేహం విష్ణుమయంధ్యాత్వా। ఓం హీం విష్ణవేస్వాహేతి కుశాగ్రేణాజ్యబిందుం జుహుయాత్ । తద్ఘృతం కుండనాభౌ ధృత్వా । స్వదేహం రుద్రమయం ధ్యాత్వా । ఓం హూం రుద్రాయ స్వాహేతి పూర్వవద్ధృత్వా। ఓం హూం రుద్రాయస్వాహా। తత్కుశముద్వాస్య। స్రుక్స్రువౌ స్త్రిః ప్రక్షాళ్య। అగ్నౌప్రతాప్య । ప్రోక్ష్య । విశ్వతశ్చక్షురితిమంత్రేణ దర్భైర్మూలేన మూలంమధ్యేన మధ్యమగ్రేణాగ్రం సంమృజ్య । పునఃప్రతితప్య । ప్రోక్ష్య । సవ్యభాగే కుశోపరివిన్యస్య। ఏవం దర్వీసంస్కారంకుర్యా ద్దర్భానద్భి స్సంస్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। తయోః మూల మధ్యాగ్ర దేశేషు ఓం హాం ఆత్మతత్వాయనమః । ఆత్మతత్వాధిపతయే బ్రహ్మణేనమః ॥ విద్యాతత్వాయనమః । విద్యాతత్వాధిపతయే విష్ణవేనమః ॥ శివతత్వాయనమః । శివతత్వాధిపతయే రుద్రాయనమః ॥ స్రుచి॥ ఓం హాం శక్తయేనమః ॥ స్రువే॥ ఓం హాం శంభవేనమః ॥ ఇతి గంధాదిభిస్సంపూజ్య ॥ బ్రహ్మదేవానాం ప్రతద్విష్ణు ఋతంసత్య మితిమంత్రైః పరిధీన్ సంస్థాప్య। అగ్నేరైశానాగ్నికోణయో రాసత్యే నాప్యాయస్వేతిద్వాభ్యా మాఘారసమిధౌనిక్షిప్య। అదితేనుమన్యస్వేత్యాదిభిర్మంత్రైః ప్రాగారభ్య । ప్రదక్షిణ మగ్నిం పరిషిచ్య। ఇంద్రాదీశానాంతనామభి రష్టదిక్షు పుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య॥

ఓం హాం ఇంద్రాయనమః। అగ్నయేనమః। యమాయనమః। నిర్ఋతయేనమః । వరుణాయనమః । వాయవేనమః । కుబేరాయనమః । ఈశానాయనమః ॥ భోభోదిక్పాలాః శివాజ్ఞయా అర్భకం రక్షతేతివిజ్ఞాప్య। అనూయాజసమిధం ప్రణవేన ప్రణీతపాత్రే నిక్షిప్య । ఇధ్మమాధా యేధ్మమలంకృత్య । స్వయమలంకృతః బ్రహ్మాణమలంకృత్య। ఇధ్మంద్విరభిఘార్య । అస్మిన్ మహాదేవ మహోత్సవ ప్రధాన హోమే కర్మణి బ్రహ్మన్నిధ్మమాధాస్యేతి ఘృతేన జుహుయాత్ ।

తతః ప్రాదేశమాత్రం కుశద్వయం ఘృతమధ్యే న్యస్త్వా । సవ్యాసవ్య మధ్యభాగేషు ఇడాంపింగళాంసుషుమ్నాం ధ్యాత్వా। స్రుచా దక్షిణ భాగా దాజ్యమాదా యాగ్నయేస్వాహే త్యగ్నే ర్దక్షిణనేత్రే । ఓం హాం అగ్నయేస్వాహా । వామభాగా దాజ్యంగృహీత్వా। సోమాయ స్వాహేతి వామనేత్రే । ఓం హాం సోమాయస్వాహా । తతో మధ్యా దాదాయ । అగ్నీషోమాభ్యాంస్వాహా । అగ్నయే స్విష్టకృతేస్వాహే త్యగ్నివక్త్రే కించిద్ధుత్వా । ఓం హాం అగ్నయే స్విష్టకృతేస్వాహా । స్రువే ణాజ్యమాదాయ । వాయవ్యా దాగ్నేయాంతం సావిత్ర్యా । ఓం హాం ప్రజాపతయేస్వాహా। నైరృత్యాదీశానాంతం । ఓం హాం ఇంద్రాయస్వాహా । తతోఽగ్నిమధ్యే షడాసనాని పరికల్ప్య। ఓం హాం ఆధారశక్తయేనమః । అనంతాసనాయనమః । జ్ఞానాసనాయనమః । వైరాగ్యాసనాయనమః । పద్మాసనాయనమః । మహాపద్మాసనాయ నమః॥ తదుపరి॥ ఓం హాం శివాసనాయనమః । శివమూర్తయేనమః। శివాయనమః ॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ చంద్రకోటిప్రతీకాశం త్రినేత్రంచంద్ర భూషణం। ఆపింగళజటాజూటం రత్నమాళివిరాజితం॥ భస్మరుద్రాక్ష బిల్వాది రుచిరం సుందరేశ్వరం । నీలగ్రీవ ముదారాంగం నానాహా రోపశోభితం ॥ వరదాభయహస్తంచ హరిణంచపరశ్వధం । దధానం నాగవలయం కేయూరాంగద భూషణం ॥ వ్యాఘ్రచర్మపరీధానం రత్నసింహాసనేస్థితం । సర్వభూతగుహావాసం సర్వజ్ఞంసర్వసాక్షిణం ॥ సర్వాధిష్ఠానమద్వైతం మాయయా సగుణంపునః । ఏవంరూపం స్మరే దగ్నౌ చార్చయేతుయథాక్రమం ॥ ఆవోరాజానమితిమంత్రం జప్త్వా। ఆవాహనాది షణ్ముద్రాఃప్రదర్శ్య । గంధాదిభి స్సంపూజ్య । స్రువేణ ఘృతమాదాయ । పంచబ్రహ్మ షడంగమంత్రైః పృథక్పృథక్ త్రిసాహుతీర్జుహుయాత్ । చరుమభిఘార్య । దర్వ్యా ముపస్తీర్య । ద్విరవ దాయ । పునరభిఘార్య । ఇమారుద్రాయ తవసేకపర్దినేతి రుద్రసూక్తేనప్రత్యృచం ప్రత్యేకప్రత్యేకం త్రివారంజుహుయాత్ । ఆసత్యేన, గణానాంత్వా, యస్సుశృంగస్సు, యత్రిబాణా, జాతవేదసే, వాస్తో

ష్పతే, గంధద్వారాం, యోవేదాదా, త్వమగ్నే, రుద్రో, త్రాతార మింద్రం, త్వన్నోఅగ్నే, సుగన్నఃపంథా, మసున్వంతం, తత్వాయా మ్యానోనియుద్భిర్వయం, సోమతమీశానం, బ్రహ్మజజ్ఞానం, ఇదంవిష్ణుః ఆప్యాయస్వ, నమశ్శంభవేచ, గౌరీమిమాయేతి మంత్రై రనంతాది పంచావరణదేవతా మూలమంత్రై ర్ద్వారదేవతానామభిః కుముదా ద్యష్టనామభి రగ్నిమీళేత్యాది చతుర్వేదమంత్రైశ్చ పాలాశాశ్వత్థ శమీ చ ర్వాజ్య తిలద్రవ్యైశ్చ ప్రత్యృచా ప్రతిద్రవ్యం తిస్రాహుతీ ర్జుహుయాత్ । తత్తద్ద్రవ్యాంతే వ్యాహృతిభి ర్హుత్వా । ఓం భూ స్స్వాహా । భువస్స్వాహా । సువస్స్వాహా । భూర్భువస్సువస్స్వాహా । పంచార్ణమనునా అష్టోత్తరశత మష్టావింశతివారం వా స్త్రమంత్రేణ దశవారంచాజ్యేనహుత్వా। సర్వశాంత్యర్థం భద్రంకర్ణేభి స్తచ్ఛంయో నమోబ్రహ్మణేతిమంత్రైః ప్రత్యేకం పంచవారం జుహుయాత్। ఏత త్కర్మసమృద్ధ్యర్థం జయాదిహోమం కరిష్యే ॥ చిత్తాయస్వాహా... సనోభువనస్యపతే... ...శర్మయచ్ఛ స్వాహా ॥ అస్మిన్ప్రకృతేకర్మణి జ్ఞాతాజ్ఞాతాది సమస్తదోష ప్రాయశ్చిత్తార్థ మనాజ్ఞాతం పురుషసమ్మి తో యత్పాకత్రా త్వన్నోఅగ్నే సత్వన్నోఅగ్నే యతఇంద్ర స్వస్తి దావిశస్పతిస్త్ర్యంబకం పునస్త్వాదిత్యాః పునరగ్నిర్మహావ్యాహృతీభిశ్చ జుహుయాత్। మధ్యమంపరిధిం పూర్వం ప్రహృత్య । ఇతరౌప్రహార న్నాఘారసమిధౌ ప్రహృత్య । ఓం హాం శివాయస్వాహేతి జుహు యాత్। విశ్వేభ్యోదేవేభ్య స్సంస్రావేభ్యస్వాహేతి స్రుక్స్రువాభ్యాం హుత్వా । అగ్నయేస్విష్టకృతేతి స్విష్టకృతం హుత్వా । ద్వాదశగృ హీతేనాజ్యేనస్రుచంపూరయిత్వా। సప్తతేఅగ్నే...ఘృతేనస్వాహా। పూర్ణాహుతిముత్తమాంజుహోతి...ప్రతితిష్ఠతి ॥ పూర్ణాహుతిముహూ ర్త స్సుముహూర్తోస్త్వి త్యనుగృహ్ణంతు సుముహూర్తోస్తు ॥ అదితేన్వ మగ్గ్‌స్థాః...ప్రాసావీరిత్యుత్తరం పరిషిచ్య । స్వవామభాగే చతురశ్ర మండలంకృత్వా । గంధపుష్పాక్షతాన్నిక్షిప్య। పూర్వ దక్షిణ పశ్చి మోత్తరదిక్షు । ఓం హాం రుద్రాయస్వాహా । మాతృభ్యస్వాహా ।

గణేభ్యస్స్వాహా । యక్షేభ్యస్స్వాహా॥ ఈశానాది వాయవ్యంతకోణేషు॥ క్షేత్రేభ్యస్స్వాహా। గ్రహేభ్యస్స్వాహా । అసురేభ్యస్స్వాహా । నాగేభ్యస్స్వాహా ॥ మండలమధ్యే ॥ నీలలోహితాయస్వాహేతి చరుణా బలిం దద్యాత్ ॥ కుండస్య పూర్వాద్యష్టదిక్షు ॥ ఇంద్రాదిభ్యో తత్తన్నామ్నా స్వాహాంతేన బలిందత్వా। ప్రణీతాపాత్రమాదాయ। సదసిసన్మభూయాః... మామేక్షేష్ఠాః । ప్రాచ్యాందిశిదేవా ... మార్జయంతాం । సముద్రంవః ప్రహిణోమి ... మత్పయః । ప్రణీతాపాత్ర మధోముఖం కృత్వా । తేనతోయేన శివగాయత్ర్యా బింబాని ప్రోక్ష్య । అనూయాజంస మాదాయ । నమశ్శంభవేతి మంత్రేణహుత్వాగ్నేః పరిస్తరణా న్యపచినోతి । ఓం హాం విష్ణవేనమః । అర్ఘ్యం దత్వా । సర్వోపచారై స్సంపూజ్య । తత్తత్కూర్చంవిసృజ్య । యత్తేఅగ్నేతి తిసృభి ర్మయిమేధామితితిసృభిశ్చాగ్నిప్రదక్షిణంకృత్వా। హోమాంతే శ్రీ యజ్ఞపురుషాయనమః । ధ్యానాది షోడశోపచారపూజా స్సమర్పయామి । యస్యస్మృత్యాచేత్యా ద్యనేన హోమేన శ్రీ పరమేశ్వర స్సుప్రీతోభవత్ ॥ ఇతి హోమప్రకరణవిధిః॥

అథ నిత్యహోమ విధిః,

అథ నిత్యహోమవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో ఆచార్యః కుండాంతికంగత్వా। కుండస్య దక్షిణపార్శ్వే ఉపవిశ్యాచమ్య । ప్రాణానాయమ్యాముక దేవమహోత్సవద్వితీయదివసే ప్రాతర్నిత్యహోమంకరిష్యే॥ ఇతి సంకల్ప్య । భూర్భువస్సువరోమి త్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య । చత్వారి శృంగేతిమంత్రం జప్త్వా । ఓం హాం అగ్నయేనమః । ఏషహిదేవేతి మంత్రంపఠిత్వా । హేఅగ్నే ప్రాఙ్ముఖోదేవ మమాభిముఖోభవ । గాయత్ర్యాప్రోక్ష్య । అదితేనుమన్యస్వ... ప్రసువ । ఓం హాం ఇంద్రాయనమః ... ఈశానాయనమః । ఇత్యభ్యర్చ్య ॥ షడంగేన ఘృతమభిమంత్ర్య । ధేనుముద్రాంప్రదర్శ్య । స్రువేణ ఘృతమాదాయ । పంచబ్రహ్మ షడంగమంత్రైరి త్యారభ్య సర్వశాంత్యర్థం । భద్రం కర్ణేభి స్తచ్ఛంయో ర్నమో బ్రహ్మణేతి మంత్రైః ప్రత్యేకం పంచ

వారంజుహుయాదిత్యంతం పూర్వవత్కృత్వా। సర్వప్రాయశ్చిత్తార్థ మఘోరమంత్రేణ దశవారంజుహుయాత్। శివగాయత్ర్యా పూర్ణాహుతింహుత్వా। హోమాంతే శ్రీయజ్ఞపురుషాయనమః। ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాం సమర్పయామి। తీర్థాంతపర్యంత మేతద్ధోమం దినేదినే సాయంప్రాతశ్చకుర్యా దితి నిత్యహోమవిధిః॥

అథ బలిదానవిధిః.

అథ బలిదానవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో బలిబేర మన్త్రరాజం చాలంకృత్య। బల్యర్థం ద్రోణపరిమితతండులం తదర్థం తదర్ధార్థంవా పాత్రే నిధాయ। ఘృతేనాభిఘార్య। బలిపాత్రేర్ధమన్నం నిక్షిప్యావశిష్టాన్నేనలింగం సలక్షంకారయిత్వా। తల్లింగే పాశుపతాస్త్ర మావాహ్య। ఓదనముద్బృవతేతి మంత్రంజప్త్వా। గంధాదిభిస్సంపూజ్య। బలిబేరాదీ౯శిబికేచారో ప్యాన్నలింగం బలిపాత్రంచ పరిచారకైర్వాహయిత్వా। ఘంటారావై శ్శంఖ బేర్యాదిధ్వనిభిః నృత్యగీతాదిభిస్సహ బలిందద్యా త్తదాలయ ద్వారపాల లోకపాలాదిభిశ్చ తత్తన్నామ్నా స్వాహాంతేన బలిందత్వా। తద్గ్రామవీథింగ త్వేంద్రాదిక్రమేణ బలిందద్యాత్॥ విశేషబలిః॥ గోస్థానే కుంభోదరాయస్వాహా। నదీషు గంగాయైస్వాహా। తటాకే క్షేత్రపాలాయస్వాహా। సభాస్థానే దుర్గాయైస్వాహా। కోశే మహాలక్ష్మ్యైస్వాహా। వృక్షమూలే మహాదేవాయస్వాహా। గోపురే భీమాయస్వాహా। ఇతి చతురశ్రదండవీథ్యాసు॥ పూర్వపశ్చిమేదేశే। ఇంద్రాదివరుణాంతం। తదాదీంద్రాంతం। దక్షిణోత్తరదేశే। యమ కుబేరాంతం। కుబేరాద్యమపర్యంతం। ఇతి॥ చతురశ్రరథపథేషు భేదః। పూర్వ పశ్చిమ దక్షిణోత్తరద్వారేషు। ఇంద్ర వరుణ యమ కుబేర వాస్తుద్వయమితిక్రమః। నైరృత్య వాయు రీశా నాగ్నేయాదీనాం తద్భేదందృష్ట్వా। తత్తద్దేవతా బలిందత్వాఽలయంప్రవిశ్య। దినదేవానాం బలిపీఠే బలింక్షిప్త్వా। ప్రథమదినే గాంధర్వేభ్యస్స్వా। ద్వితీయే భూతేభ్యస్స్వాహా। తృతీయే స్కందాయస్వాహా। చతుర్థే ఋషిభ్యస్స్వాహా। పంచమే నాగేభ్య

స్వాహా । షష్ఠె చంద్రాయస్వాహా । సప్తమే విష్ణవేస్వాహా। అష్టమే బ్రహ్మణేస్వాహా । నవమే శివాయస్వాహా । బలిబేరంచాస్త్రరాజం సోమాస్కందసమీపే నిధాయ । ధూపాద్ధికంధత్వా న్మలింగం జలే విసృజేదితి బలిదానవిధిః ॥

అథ యానక్రమవిధిః.

యానక్రమవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః। ప్రథమే సింహం। ద్వితీయే చంద్రమండలం। తృతీయే శేషం। చతుర్థే పుష్పమంటపం। పంచమే వృషభం । షష్ఠె గజం । సప్తమే రథం । అష్టమే అశ్వం । నవమే హంసమితి సోమాస్కందమూర్తిం నానాచిత్ర వస్త్రమాల్యై రలం కృత్య। యానమారోప్యావాహానాదిభి స్సంపూజ్య। వాహనేషు తత్త ద్యాప్రసంస్మృత్వాభ్యర్చ్య। నర్తక గాయకా శ్ఛత్ర చామర బర్హి పింఛ వితాన పతాకాదిధరా ధూపదీపధరాశ్చ పరితోగచ్ఛేయురాచా ర్యాదయ శ్శాకునసూక్త స్వస్తిసూక్తాదీన్ ఘోషయేయు ర్యజమాన బ్రహ్మ క్షత్రాది సర్వేజనా స్తోత్రాదీన్ కుర్వంతో మృదంగ వీణా వేణు నృత్తగీత శంఖ కాహళ భేర్యాదివాద్య కారకజనై స్సహగచ్ఛే యుః ప్రత్యహమిత్థం కుర్వంతిచే దశ్వమేధఫలం ప్రాప్నువం త్యేవం గ్రామ మాలయంవా ప్రదక్షిణీకృత్య । దేవేశం యానాదవరో ప్యా స్థానమంటపే రత్నసింహాసనే భద్రదంకర్ణైభిరితి విన్య స్యావాహానాది దశసంస్కారై స్సంస్కృత్య। నారికేళ ముద్గ చణక కదళీఫలానినివేద్య। మంగళార్తికంకృత్వా। పురుషసూక్తేన పుష్పాంజలింవికీర్య। నృత్తగీత వాద్యై ర్వినోదంకారయేదితి యానక్రమవిధిః ॥

అథ రథారోహణప్రయోగః.

సప్తమదినే రథప్రతిష్ఠావిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో రథస్య పూ ర్వోత్తరదేశే మంటపంకారయిత్వా । గోమయేనోపలిప్య। రంగవల్లీం కృత్వా ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా । ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ । శ్రీపరమేశ్వరస్య నవదిన ధ్వజారోహణ మహోత్సవాంగ సప్తమదినే రథయానార్థం శకటనేమి భుజగాత్రి ప్రథమపద పట్టిక స్తంభ కపోత

పట్టికోర్ధ్వపతాక కలశాంత శుద్ధ్యర్థం స్థలశుద్ధ్యర్థం ద్రవ్యశుద్ధ్యర్థం
మహాజనైస్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనంకరిష్య ఇతి పుణ్యాహాంతే
పునః ప్రాణానాయమ్య రథశుద్ధ్యర్థం నవకలశస్నపనం కరిష్య ఇతి సం
కల్ప్య ॥ మంటప మధ్యే వ్రీహ్యాదిభి స్థండిలం ప్రకల్ప్య । మధ్యే
పూర్వాద్యష్టదిక్షు పుణ్యోదకపూరిత కూర్చ నారికేళ వస్త్రాన్విత నవ
కలశా నాకలశేష్వితి విన్యస్య ॥ మధ్యే శివంపరితోష్టదిక్షు లోకేశాం
తత్తన్మంత్రేణసంపూజ్య । స్వర్ణనిర్మితరథం జలపూరితపాత్రే నిక్షిప్య।
ఇమంమేగంగేఇతిమంత్రంజపిత్వా॥ తతః క్షీరపూరితపాత్రే ఆప్యాయ
స్వేతివిన్యస్య । పశ్చాత్కృష్ణాజినే శయ్యాధివాసంకృత్వా । సుగంచ
మేతి మంత్రంజప్త్వా ఆవాహనాద్యుపచారై స్సంపూజ్య। రథే భగవ
ద్విష్టరమధ్యే విన్యసేత్। తత ఐశాన్యే స్థండిలేగ్నిప్రతిష్ఠాపనా ద్యగ్ని
ముఖాంతంకృత్వా । పంచబ్రహ్మమంత్రైః పురుషసూక్తేన చరుణా
ప్రత్యృచంహుత్వా ఉజ్యేన లోకేశమంత్రైః స్యందనదేవతా నామ
భిశ్చ జుహుయాత్। జయా ద్యగ్నివిసర్జనాంతం కృత్వా । గురుః రథ
సమీపంగత్వా । కూర్మాసనే సౌమ్యాస్యోపవిశ్య । సకళీకృత్య। రథ
పూజాంకరిష్య ఇతి సంకల్ప్య । పుణ్యాహ తోయేన శుచీవోహవ్యా
ఇతిప్రోక్ష్య । రథస్యమధ్యా ద్యష్టదిక్షు । శివాది కలశోదకై స్తత్త
న్మంత్రైరభిషిచ్య । రథాంగేషు పూజయే చ్చక్రి దండద్వయే। ఓం
హాం మాయాయైనమః । చక్రేషు । ఓం హాం ఇతి సర్వత్ర । సూ
ర్యాయనమః । చంద్రాయనమః ॥ పట్టికాజాలే । కపాలీశాయనమః ।
గాత్రేషు । ధర్మాయనమః । జ్ఞానాయనమః । వైరాగ్యాయనమః ।
ఐశ్వర్యాయనమః । అధర్మాయనమః । అజ్ఞానాయనమః । అవైరా
గ్యాయనమః । అనైశ్వర్యాయనమః ॥ రథోపరిపీఠే॥ పూర్వాదిదిక్షు ।
రుద్రాయనమః । స్కందాయనమః । విష్ణవేనమః । బ్రహ్మణేనమః ॥
తత్పీఠమధ్యే ॥ శ్రీమత్పరశివాయనమః । గౌర్యైనమః ॥ తత్పరితః ॥
అనంతాయనమః । సూక్ష్మాయనమః । శివోత్తమాయనమః । శిఖం
డినేనమః ॥ ద్వారోభయపార్శ్వయోః ॥ నందినేనమః। మహాకాళాయ
నమః ॥ పతాకాసు॥ కుముదాయనమః ॥ ధ్వజే ॥ వృషభాయనమః ॥

కలశే ॥ పాశుపతాస్త్రాయనమః ॥ రథస్యపరితః ॥ ఇంద్రాయనమః ... ఈశానాయనమః ॥ రజ్జుషు॥ ఉరగేభ్యోనమః ॥ ఆవాహనాదిముద్రాః ప్రదర్శ్య । ప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా । షోడశోపచారైస్సంపూజ్య । రథస్యాష్టదిక్షు॥ పంచవిధాన్నేన లోకపాలమంత్రైర్బలిందద్యా దాలయంప్రవిశ్య । ఉత్సవేశ్వరం పాద్యాదిభి స్సంపూజ్య । స్వస్తిఘోషైచ్ఛత్ర చామర నృత్త గీత వాద్యారావైస్సహ రథాంతికం గత్వాచార్యంసంపూజ్య । దశదానానిదత్వా। సుముహూర్తే సులగ్నే రథోపరిస్థిత పద్మపీఠే భద్రింకర్ణేభిరి త్యుమాసహితం దేవమారోప్య । ముద్గచణక నారికేళఫలాని నివేద్య । మంగళార్తికంకృత్వా। బ్రాహ్మణాది చాతుర్వర్ణజనాః రథమాకృష్య । వేదవిద్బ్రాహ్మణైశ్శంఖ కాహళ భేరీమృదంగాది వాద్యారావై చ్ఛత్ర చామర ధ్వజ దీపికాధారకజనైర్గణికాభిస్సహ శనైర్గ్రామప్రదక్షిణపురస్సరం పూర్వస్థానేనిధాయ । ధూపదీపాదికందత్వా । దేవం రథాదవతార్య । స్వస్తి సూక్తపాఠకబ్రాహ్మణైర్నృత్త గీత పంచమహావాద్యారావైస్సహాస్థానమంటపే రత్నసింహాసనేవిన్యస్య । నవకలశస్నపనంకృత్వా । పురుషసూక్తేనాభిషిచ్య । ఉత్సవేశ్వర మలంకృత్య । ధూపదీపౌ దత్వా । మహావిర్నివేద్యా ఽవశిష్టోపచారైర్దేవం సంతోషయే దితి రథారోహణ ప్రయోగః ॥

అథ నవకలశస్నపన విధిః.

అథ స్నపనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో అస్త్రేణ భూమిం శోధయిత్వా । వామదేవేన గంధజలేనానులిప్య । తస్యోపరి వ్రీహిభిస్థండిలంకృత్వా। ఆపోహిష్ఠేతి నవకలశాన్ప్రక్షాళ్య। తంతుంతన్వన్నితి తంతునాసంవేష్ట్య । గంధాక్షతాన్నిక్షిప్యాకలశేష్వితిమంత్రేణ స్థండిలమధ్యేంద్రాద్యష్టదిక్షుచ నవకలశాన్నిధాయ । తత్వాయామీ త్యాపూర్య। గంధమాల్యాదిభి రలంకృత్యే త్యంతం పూర్వవత్కృత్వా । మధ్యే విశ్వతశ్చక్షురితి మహేశం పరితశ్చాష్టవిద్యేశ్వరా న్యోరుద్రోగ్నావితిమంత్రేణాభ్యర్చ్య । అఘోరేణ కలశానభిమంత్ర్య। ధేను

ముద్రాం మహాముద్రాంచ ప్రదర్శ్య । పురుషసూక్తం జప్త్వా । తత్తత్కుంభోదకే నోత్సవబింబ మభిషిచ్య । వస్త్రైర్ద్రైరలంకృత్య । ధూప దీపాదికందద్యాదితి నవకలశస్నపనవిధిః ॥

అథ నృత్తమూర్త్యారాధనమ్.

అథాష్టమదివసే ప్రాతర్బల్యుత్సవాంతే గురుర్నృత్తమూర్త్యంతికంగత్వా । పుణ్యాహంవాచయిత్వా । విధివత్కౌతుకంబధ్వా । దేవం షోడశోపచారైస్సంపూజ్య । దేవాగ్రే స్థండిలంకృత్వా । తస్యోపరి కాంస్యపాత్రే కృష్ణగంధంవిన్యస్య । తన్మధ్యే దేవీదేవంచ తత్తన్మంత్రేణాభ్యర్చ్య । గంధద్వారేతిమంత్రేణ మూర్ధ్నాది పాదపర్యంతం లేపయే త్తతస్నాయాహ్నే బల్యంతం కృత్వా । ఉత్సవేశ్వరం గ్రామ ప్రదక్షిణపురస్సరం దేవాలయసమీపంగత్వా । పుణ్యాహం కృత్వా । ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ । శ్రీ చంద్రమౌళీశ్వరస్య నవ దిన ధ్వజారోహణ పూర్వకోత్సవాంగ అష్టమదివసే రాత్రౌ దేవీసంవాద తాండవోత్సవాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్య తదంగత్వే నాదౌ స్థలశుద్ధ్యర్థం ద్రవ్యశుద్ధ్యర్థం మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య ॥ ఉమాసహిత చంద్రశేఖరమూర్తిం షోడ

పార్వతీ పరమేశ్వర ధ్యాన శ్లోకాః.

శోపచారై స్సంపూజ్య ॥ తతః ॥ శ్లో॥ శ్రీనారదః కామచరః కదాచిత్కైలాసశైలే ప్రణిపత్యశంభుం । విజ్ఞాపయ ల్లోకహితార్థమేవ యాగాయతస్తైగిరిజాసఖత్వం ॥౧॥ శ్లో॥ ఉన్మీలయంతీ ముపవీక్ష్యకాంతాం మందస్మితేనైవ మనోభిలాషాం । తత్రైవతస్తైపరమేశ్వరోపి దదౌ ప్రతిజ్ఞాంచ దయాంబురాశిః ॥౨॥ భూలోకే ప్రథితాంవదంతిమునయో కాశీం తథాకాంచికాం । తస్మాదీశ్వరవాసితాం గురుతరాం జ్ఞాత్వా మహేశోముదా । కర్తుం తత్ర మహోత్సవం సమకరో చ్చండీశ మాజ్ఞాపయ । చ్చండీశోపితదాజ్ఞయాసముచితాం శాలాం విశాలాంశుభాం ॥3॥ తదాత్రవారతిథిభిః ప్రథితేముహూర్తే మృత్సంగ్రహాంకురమఖధ్వజతాడనాని । కార్యాణిశాస్త్రవిధాయ శంభో విధ్యాంగితో ప్రతి

దినం నిజవాహజాలైః ॥౪॥ నానావిధై రుత్సవయోగ్యయానై ర్వృషే శ్వరాద్యై ర్విహర న్కదాచిత్ । వినామృగాక్షీం మృగయారతస్య మృగాంకమౌళే ర్మృగయానమాసీత్ ॥౫॥ హత్వామృగాంతత్ర మృగాంకపాణి ర్మృగంమృగాక్ష్యై కరిచర్మవాసః । నీత్వాకుమారాయచ నీలకంఠం శ్రీనీలకంఠోనివృతో వనాంతాత్ ॥౬॥ సఖీజనై స్సాగిరిరాజ పుత్రీ కదాచిదేసంత్వపిబాహ్యరాత్రం । ఆయాంతమారా దుపవీక్ష్య కాంతం నిరుద్ధతీసా నిజగాదగౌరీ ॥ ౭ ॥ క స్త్వంశూలీ ప్రవిశభిషజాం వేశ్మవైద్యంనజానే । స్థాణుర్వాలేన వదతితరు ర్నీలకంఠ ప్రముగ్ధే । కేకామేకావదత్వం పశుపతిరబలే నైవదృష్టేవిషాణే । ఇత్యేవం శైల కన్యా ప్రతివచనజడః పాతువః పార్వతీశః ॥౮॥ మౌళౌ కిన్ను మహేశ మానినిజలం కింవక్త్రమంభోరుహం । కింనీలాలకవేణికా మధుకరః కిం భ్రూలతావీచికా । కింనేత్రేశఫరిద్వయం కిముకుచౌ ప్రేంఖద్రథాంగ ద్వయం। సాశంకామితివంచయన్ గిరిసుతాం గంగాధరఃపాతువః ॥౯॥ కింర క్తేనయనే శృణుష్వగిరిజే కోపాన్మృగాణాంవధే । కింవా తేశిథిలో జటాభర ఉమే శాఖాగ్రసంసర్గతః । దేహః కిం తవకర్శితో గిరిసుతే శీఘ్రం వనేధావనా । చ్చిత్తం చంచలమద్య కిం సుముఖి తే వక్త్రాం బుజాదర్శనాత్ ॥౧౦॥

శ్లో॥ యాతః కుత్రభవాన్ మృగాక్షిమృగయాం కర్తుం తతో నాన్యథా । గంధః కోవనపుష్పజః క్షతమిదం కింకంటకైః కారితం ॥ కస్స్వేదః కఠినాగమా ద్గిరిసుతే దష్టాధర స్త్వంకుత । శ్శంఖాపూరణ మాత్రకారణమిదం కుర్యాత్ప్రమాణానివై ॥౧౧॥ కుంభోధరస్థంభుజగం స్పృశామి ప్రజ్వాల్యవహ్నిం ప్రవిశామికింవా । కాంతేవదత్వ త్పరితోషహేతుం తులాధిరోహే తవకిన్ను వాంఛా ॥ ౧౨ ॥ హస్తారవిందే హారహవ్యవాహా స్తవైవభూషాశ్చ భుజంగవర్గాః । కింవా ప్రమాణం విషయప్రవృత్తేః కుక్షిస్థలోకస్యతులాకుత స్తే ॥౧౩॥ ఇతఃపరం కింకర వాణికాంతే పాదాత్వదీయా వథవా స్పృశామి । పాదా మదీయౌ శతశస్స్పృశత్వా గిత్థంచశంభోచరితంతవాసీత్॥ ఇందీవరేణనయనం ముఖ మంబుజేన కుందేనదంత మధరం నవపల్లవేన । అంగాని చం

పకదళై శ్చవిధాయవేధాః కాం తేకథం రచితవానుపలేన చేతః ॥౧౫॥
శ్లో॥ మాతానాస్తి పితాచనాస్తిభువనే బంధుశ్చ నాస్తీహతే। భిక్షా
న్నేనచజీవనం వివసనం వాసో గిరీంద్రస్థలే। శ్రీ విశ్వేశ్వర నిర్గుణాయ
సగుణాం మాం తే హిమక్షోణిభృత్। పాషాణాత్మతయాదదాతదితరః
కోవాసుతాందాస్యతి ॥ ౧౬ ॥ శ్లో॥ త్వం తస్కరోతీవ మహానుభావ
నతత్రసందేహ కళంకలేశః। మాం తస్కరాణామధిపంవదంతి విధే
హితస్యోచితశాసనాని ॥ ౧౭ ॥ శ్లో॥ పాశేనబద్ధ్వా ప్రహరంకశాభి
స్త్వాంఘ్రియుగ్మే నిగళంహియుక్తం। శత్రుక్షతించంద్రికలావతంస
నిమజ్జనం తే సలిలేవిధేయం ॥౧౮॥ శ్లో॥ ధన్యోస్మ్యగారీహవిధేహిసర్వాం
బధ్వాచపాశేన భుజద్వయేన। సంతాడ్య వేణీకశయాకుచాద్రి శృంగ
ద్వయేవాహయమాంచచోరం ॥౧౯॥ శ్లో॥ ఇతిబుధవచనాఖ్యాత్యక్త
రోషాచగౌరీ రమణ మనుగృహీత్వా మందహాసై రపాంగైః। భవన
ముపవిశంతీ తేనసాకంవిదధ్యా చ్చిరమచలసుతాసా దీర్ఘమాయుః
ప్రజానామ్ ॥ ౨౦ ॥

శ్లో॥ స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేనమార్గేణ మహీంమహీశాః। గో బ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభమస్తునిత్యం లోకాస్సమస్తా స్సుఖినోభవంతు ॥ కాలేవర్షతుపర్జన్యః పృథివీసస్యశాలినీ। దేశోయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణా స్సంతు నిర్భయాః ॥ స్వకాలే భవితావృష్టి ర్దేశోస్తునిరుపద్రవః। సమృద్ధా బ్రాహ్మణా స్సంతు రాజా భవతు ధార్మికః ॥ ౨౧ ॥

అథ నృత్తమూర్త్యుత్సవః.

ఉత్సవేశ్వరం దేవ్యాగారే భద్రవిష్టరేవిన్యస్య। రాజోపచారాన్కృత్వా తతో దేశిక శ్రుతిపాఠక విప్రవరై ర్నర్తక గాయక కాహళ భేర్యాది వాద్యధారకజనైస్సహ గ్రామ ప్రదక్షిణపురస్సరం నృత్తమూర్త్యుత్సవంకృత్వాలయంప్రవిశ్య। స్వస్థానేనిధాయ। కదళీ ఖర్జూరఫలాని ముద్గ చణకదళానిచనివేద్య। అవశిష్టోపచారాన్కృత్వా దితి నృత్తమూర్త్యుత్సవవిధిః ॥

అథ తీర్థస్నాన ప్రయోగః.

అథ తీర్థస్నానవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । దేశికో నవమదివసే ప్రాతర్యజ్ఞసదనం ప్రవిశ్య । ఆవాహిత దేవానాం పున రారాధనం కృత్వా। మూలేన శతాహుతీర్జుహుయాత్ । జయాదిహోమ మగున్వ్య ద్వాసనాంతం విధివత్కృత్వా। శివవర్ధన్యాదికలశానుద్ధృత్య । స్వస్తి పాఠకద్విజై ఛ్ఛత్రి చామర ధ్వజ కరదీపికాధారకజనై రన్వృత్త గీత వాద్యారావై స్సహాలయప్రదక్షిణపురస్సరం మూలబేరాంతికంగత్వా। తత్తత్కలశతోయేన తత్తన్మనునా శివదేవ్యాది దేవానభిషిచ్య। విధివత్సంపూజ్య । యాగగృహంప్రవిశ్య । మంటపదేవా నుద్వాస్య । కలశోదక స్నపనాగ్నివిసర్జనాదికం తీర్థస్నానానంతరంవాకార్యం॥ తతో గురుః పాలికాభిస్సహ ఉత్సవేశాంతిక ముపగమ్య । దేవాగ్రే స్థండిల మధ్యే పూర్వాదిదిక్షు క్రమేణ పాలికాదీని విన్యస్య । కర్ణికాయాం

వసంతకలశార్చనాంగ చూర్ణోత్సవప్రయోగః.

వసంతోదకకలశం భద్రంకర్ణేభిరితిమంత్రేణ సంస్థాప్య । ఆగ్నేయాది కోణేషు। ఆగ్నేయ్యాం నిశాచూర్ణం। నైరృత్యాం గంధతైలం। వాయవ్యాం జంభఫలరస మైశాన్యం భసితం కుంకుమంచ నిక్షిప్య । పుణ్యాహంకృత్వా ॥ శుభతిథౌ। వసంతకలశార్చనాంగ చూర్ణోత్సవ కర్మకరిష్యమాణ స్తతః పాలికా ద్యర్చనాదికర్మ కరిష్యమాణస్సన్॥ ...శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ అథా చూర్ణోత్సవంకుర్యా ద్దేశిక శ్చోత్తరాననస్సన్ కృష్ణాజినే ఉపవిశ్య । విధివత్ స్థండిలం దేవాగ్రేశాలిభిః ప్రత్యేకం పరికల్ప్య । తన్మధ్యే పద్మమాలిఖ్య । కర్ణికాయాం ముసలములూఖలంచ భద్రంకర్ణేభిరితి విన్యస్య । యువాసువాసేతివాససాచ్ఛాద్య । శుచీవోహవ్యేతి పుణ్యాహోదకేన ప్రోక్ష్య । ఆధారశక్త్యాది పడాసనాని పరికల్ప్య । ఓం హా మితి సర్వత్ర । ఆధారశక్తయేనమః। ... మహాపద్మాసనాయనమః॥ ఉలూఖలే॥ ఓం హ్రీం గౌర్యైనమః । ముసలే ॥ ఓం హాం శివాయ నమః ॥ గౌరీమిమాయ కద్రుద్రాయేతి ద్వాభ్యాం మంత్రాభ్యా మభిమంత్ర్య। తత్తన్మూలమనుంచజప్త్వా। శక్తిముద్రాం శూలముద్రాంచ

ప్రదర్శ్య। పంచబ్రహ్మ షడంగమంత్రానుచ్చార్య। ఆవాహనాదిభి స్సంపూజ్య। ఉలూఖలే రజనీంనిక్షిప్య। మంగళగీతపాఠకై ర్గణికాభి ర్ముసలేన చూర్ణీకృత్య। తచ్చూర్ణం వసంతపాత్రస్థ గంధజలేన మిశ్రీకృత్య। పుణ్యాహంతోయేనప్రోక్ష్య। అస్త్రమనునా సామాన్యా ర్ఘ్యోదకేనచ। ప్రాణానాయమ్య। ఏవంగుణే తిథౌ। మహాదేవస్యోత్స వాంగ వసంతపూజాంకరిష్యే॥ వసంతపాత్రస్య షడుత్థాసనందత్వా॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ శంఖకుందేందుధవళం శూలహస్తం త్రిలోచనం। వ్యా ఘ్రచర్మాంబరధరం వ్యాళయజ్ఞోపవీతినం। నీలకంఠం వృషాసీనం ధ్యాయే ద్గౌరీపతింశివం॥ త్వమగ్నేరుద్రఇతి మంత్రంజప్త్వా। గ్రీష్మో హేమంతఉతనో వసంతఇతి మంత్రేణాభిమంత్ర్య। ఆవాహనాది దశ సంస్కారై స్సంస్కృత్య। ధూపదీపాదికంగత్వా। పూర్వే। సద్యో జాతాయనమః। దక్షిణే। వామదేవాయనమః। పశ్చిమే। అఘోరాయ నమః। ఉత్తరే। తత్పురుషాయనమః। ఐశాన్యే। ఈశానాయనమః॥ సద్యోజాతాది పంచమంత్రాన్జప్త్వా। ఆవాహనాదిభి స్సంపూజ్య॥ పాలికాదిషు షడుత్థాసనందత్వా॥ధ్యా॥ శ్లో॥ శ్వేతవర్ణంద్వినేత్రంచ సోమంధ్యాయేదభీష్టదం॥ ఆప్యాయస్వేతి మంత్రంజప్త్వా। పద్మము ద్రాం ప్రదర్శ్య సర్వోపచారైస్సంపూజ్య। గంధద్వారాం సచిత్ర చిత్రం,మానస్తోకేతిమంత్రై ర్గంధతైలరజనీచూర్ణ కుంకుమభసితాని కర్మేణాభ్యర్చ్య। జంభఫలమఘోరాస్త్రేణాభ్యర్చ్య। దేవస్యాగ్ర పద్మపీఠోపర్యస్త్రరాజం సంపూజ్య। పరమాత్మానం భగవంతముమా పతిం రాజోపచారై రభ్యర్చ్య। దేవదేవ్యాదీన్ గ్రీష్మో హేమంతేతి మంత్రేణ వసంతోదకేనప్రోక్ష్య। గంధతైలాదిద్రవ్యాణి తత్తన్మంత్రై స్సమర్ప్య। పశ్చాద్విప్రనృపభక్తజనేభ్యశ్చదద్యాత్। వసంతాంతే బ్రాహ్మణాదిభక్తజనాన్వితో దేశికశ్చోత్సవేశ్వరేణసహ నదీంతటాక తీరంవాగత్వా। పుణ్యాహంవాచయిత్వా। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ।

అథ అవభృతస్నానప్రయోగః.

మహాదేవస్యోత్సవాం గావభృతస్నానం కరిష్యమాణస్సన్ తదంగత్వే నాదౌ స్థలశుద్ధ్యర్థం ద్రవ్యశుద్ధ్యర్థం మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యా

హంవాచయిష్యే ॥ తీర్థమధ్యే ॥ షడాసనానిపరికల్ప్య। తదుపరి శివా
స్త్రమనునా శివతీర్థంధ్యాత్వా। తస్మిన్ ఇమంమేగంగేతి గంగామావా
హ్యాభ్యర్చ్య। గంధమాల్యాదిభిరలంకృత్య। తత్పరితః ఇంద్రాది దిగీ
శాన్ తత్తన్మంత్రైరావాహ్య । గంధాదిభిస్సంపూజ్య। అస్త్రరాజం
విధివ దభ్యర్చ్య । ప్రాణానాయమ్య । ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ ।
సకల పాపాపనోదనార్థం పునరావృత్తి రహిత శివపద ప్రాప్త్యర్థం ।
మహాదేవస్య మహోత్సవాంగ సకలదేవతాత్మక శివశూల తీర్థస్నాన
మహంకరిష్యే ॥ కద్రుద్రాయేతి మంత్రే ణాస్త్రరాజ మాదాయ ॥
భద్రంకర్ణేభిరితి శిరసిసంధార్య। ఆపోహిష్ఠేతి త్రివారం తీర్థేస్నాత్వా।
తథా సర్వే భక్తజనాస్స్నానంకుర్యుః ॥

తతో గురురుత్సవేశాంతికంగత్వా । విధివ స్నపకలశస్నపనం
కృత్వా। శివగాయత్ర్యా జంబీరరసోద్వర్తనం రుద్రసూక్తేన స్నపన
ద్రవ్య జలాభిషేకంకృత్వా। తతః పంచబ్రహ్మమంత్రై శ్శివతీర్థేనాభి
షిచ్య । వస్త్రమాల్యాభరణై రలంకృత్య । ధూపదీపౌదత్వా। ముద్గ
దళ చణకదళ నారికేళాదీని నివేద్య । అవశిష్టోపచారా న్కృత్వా ।
యానమారోప్య। భేర్యాదివాద్యారావై ర్వేదపాఠక విప్రవరై చ్ఛత్ర
చామర ధ్వజ పతాకధారక జనై ర్నర్తక గీతపాఠక రుద్రగణికాభి
స్సహ గ్రామ ప్రదక్షిణపురస్సర మాలయంప్రవిశ్య । నానాలంకార
యుక్త సింహవిష్టరే భద్రంకర్ణేభిరితి దేవంసంస్థాప్య । ధ్వజాంతిక

ధ్వజపటావరోహణ దేవతోద్వాసనక్రమః,

ముపగమ్య । వృషపటం పూర్వవత్సంపూజ్య । వృషగాయత్ర్యా
తత్పట మవరోహయిత్వా । దేవాగార ప్రదక్షిణంకృత్వా । తన్మూ
ర్తిం వృషభేచావాహ్య । సంపూజ్య । తతో స్త్రరాజ మభ్యర్చ్య ।
తస్మిన్నావాహితదేవా న్విధివద్విసృజ్య । తథా భేర్యాదిదేవతాశ్చ।
పశ్చా దాలయావరణ స్థితి దిక్పాలేభ్య స్తత్తన్మంత్రైణ ముద్గాన్న
బలిందత్వా । విసృజ్య । దేశికో మౌనమాస్థాయ । గ్రామప్రదక్షిణ

అథ రక్షాసూత్ర విసర్జనమ్.

పురస్సరం సంధిదేవాన్విసృజ్య । బలింనిక్షి ప్యావశిష్టాన్నం గ్రామా ద్బాహ్యే వృక్షమూలేవిసృజేత్ । పాదప్రక్షా ళ్యాచ మ్యాలయం ప్రవిశ్య । ఉత్సవేశ్వర మావాహనా ద్యుపచారై స్సంపూజ్య । కంక ణోనకంకణోధో సత్రిత్ర్యచా శివలింగాది దేవాచార్యార్చ కాదీనాం

అథ చండార్చనమ్.

కౌతుకసూత్రంవిసృజేత్ । దేవంస్తుత్వా । చండాంతికంగత్వా।షడాస నానిపరికల్ప్య ॥ ధ్యాత్వా ॥శ్లో॥ ఏకవక్త్రంద్వినయనం ... విభుం ॥ ఓం హాం చండాయనమః । మూలేనాభ్యర్చ్య । నిర్మాల్య గంధతో యాదిద్రవ్యాణిదత్వా । ప్రార్థ్య । ఆలయప్రదక్షిణపురస్సరం మహా మంటపే కృష్ణాజినేచోపవిశ్య । తతశ్చాచార్యం వస్త్రాభరణాదిద్రవ్యై స్సంపూజ్య । గోమిథునాదికంచదత్వా । ఋత్విగ్భ్యో వస్త్రాభరణాని దద్యా దితరేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తి దక్షిణాందద్యాత్ ॥ఇతి॥

దశమదివసే స్నపనంకుర్యాత్తద్యథా.

సమ్మార్జనానులేపన రంగవల్ల్యాదిభి రాలయశుద్ధిం కృత్వా । మహామంటపే ఋత్విగ్భిస్సహ గురుః కృష్ణాజినేచోపవిశ్య । పుణ్యాహం వాచయిత్వా । తతశ్చా స్త్రేణ భూమిం శోధయిత్వా । వామదేవేన గంధజలేనానులిప్య । తస్యోపరి తత్పురుషాయేతి శాలిభి స్థండిలం పరి కల్ప్య । తన్మధ్యే ఉక్తలక్షణలక్షిత స్నపనమండలంవిలిఖ్య । శివగా యత్ర్యా కలశాన్ప్రక్షాళ్య । తంతుంతన్వన్నితి తంతునాసంవేష్ట్య । మూలేన గంధాక్షతా న్నిక్షిప్య । ఆకలశేష్వితి కలశాన్సంస్థాప్య । మధ్యకలశద్వయే శుద్ధోదకం। పూర్వే పాద్యం। దక్షిణే ఆచమనీయం। పశ్చిమే అర్ఘ్యం। ఉదీచ్యాం పంచగవ్యం। ఆగ్నేయాదికోణేషు గం ధోదకం । బాహ్యషోడశపదేషు ॥ క్షౌద్రం శర్కరాం క్షీరం ఘృతం లవంగం తక్కోలం దధి మేఘుం ఉశీరం మలయజం గోరోచనం ఖర్జూ రం భస్మసక్తూన్ నారికేళోదకం రజనీచూర్ణంచ పూర్వాది క్రమేణ కలశేషునిక్షిప్య । ఇమంమేగంగే త్యారభ్య గంధమాల్యా ద్యలంకా

రాంతం పూర్వవత్కృత్వా । మధ్యకలశే సదాశివం వర్ధన్యాం దేవీం పరితః ప్రాగాదీశానాంత మనంతా ద్యష్టవిద్యేశ్వరాన్ । బాహ్యకల శేషు । ప్రాగాదిదిక్షు । దిక్పాలాన్విదిక్షు । వృష నంది గణేశ మహా కాళ స్కంద భృంగి గౌరీ చండాంతం తత్తన్మంత్రైస్తత్తన్మూర్తే నావాహ్య । దశసంస్కారై స్సంస్కృత్య । ధూపదీపౌదత్వా । అవ శిష్టోపచారాన్ విధివత్కృత్వా । యజ్ఞాగ్రతేతి సూక్తేనాభిమంత్ర్య । మూలలింగా ద్యుత్సవమూర్తీనాం నిర్మాల్యోపనాదనాంతం విధివ త్కృత్వా । శివవర్ధన్యాది కలశోదకైః రుద్రాధ్యాయే నాభిషిచ్య । వస్త్రాభరణగంధమాల్యా ద్యుపచారై స్సంపూజ్య శతశ్శతం పంచాశ ద్వా బ్రాహ్మణా న్భోజయేదితి స్నపనవిధిః ॥

అథ పుష్పయాగ శయనోత్సవ ప్రయోగః.

దశమదివసే సాయాహ్నే సోమాస్కందమూర్తిం శిబికాయా మారోప్య । ఛత్రచామర ధ్వజ పతాకాదిభి ర్వాద్యఘోషై ర్నృత్త గీతవాద్యాద్యై ర్యజమాన భక్తజనై స్సహ ద్వాదశవార మాలయ ప్రదక్షిణ మాచార్య స్తత్పరమేశ్వరం పరయాశ్రద్ధయా కారయిత్వా। ప్రతిప్రదక్షిణె పరమేశ్వరపదపంకజె గంధ చూర్ణ లాజాక్షత సుమా దీనిసమర్ప్య । రుద్రగణికాభి ర్నీరాజనం ప్రతివారేచ కారయిత్వా। తత శ్శయనమంటపం ప్రవిశ్య । నానాలంకార భూషిత డోలాయా ముమాసహితం శివంనిధాయ । మహాఘంటాం సంతాడ్య । ఆధార శక్త్యాది షడాసనానిపరికల్ప్య ॥ ధ్యానం ॥శ్లో॥ త్రినేత్ర మేకవదనం మృగీపరశుధారిణం । వరదాభయ హస్తాభ్యాం చతుర్దోర్దండమండితం॥ వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరం సర్వాభరణభూషితం । శుద్ధస్ఫటిక సంకాశం శ్వేతపద్మాసనస్థితమ్ ॥ ప్రఫుల్లోత్పలపత్రాభ లోచనద్వయశోభితాం పూర్ణ చంద్రాభవదనాం నీలాలకవిభూషితామ్॥ నీలోత్పలదళశ్యా మాం కించిల్లజ్జానతాననాం । విలసద్ధేమకమలం దధానాందక్షిణేకరే॥ ఊరుప్రదేశవిశ్రాంత సవ్యేతరకరాంబుజామ్ ॥ ఇతిధ్యాత్వా ॥

త్వమగ్నేరుద్ర గౌరీమిమాయేతి ద్వౌమంత్రౌజప్త్వా। ఆవాహ నాది దశసంస్కారై స్సంస్కృత్య। ధూపదీపౌదత్వా । క్షీరాన్నాపూప

భక్ష్యాదీని నివేద్య । తాంబూల సుగంధ సుమాదీని సమర్ప్య । నీరాజనం కృత్వా । దేవీదేవయోః మృదునీవాసనీపరిధాయ । మూర్ధానమితి ముకురందర్శయిత్వా । రాజోపచారాన్కృత్వా । గద్య పద్య మంగళ గీతాలాపై స్సంతోష్య । సుగంచమేతి శయ్యాయాం దేవం శాయయిత్వా । యవనికాచ్ఛాదనంకృత్వా । పూర్వాద్యష్టదిక్షు । దిక్పాలాన్ తత్తన్మంత్రైస్సంపూజ్య । ఆచార్యఋత్విగాదీన్ గంధమాల్యాదిభి స్సంతోష్య । అఖండదీప మారోప్య । విధివ త్కవాటం బంధయిత్వా । ద్వారశే దేశే త్రిశంసంపూజ్య । ప్రార్థ్య । తతః మూల లింగాంతికంగత్వా । దశసంస్కారై స్సంస్కృత్య ॥శ్లో॥ యత్కృతం యత్కరిష్యామి తత్సర్వం సుకృతం తవ । విశ్వగోప్తాత్వ మేవాత్రి నాన్యోనాథోహిమేశివ ॥ ఇతి సవసఫలం పరమేశ్వరాయ పుష్పాక్షత తోయాన్వితకరేణ గురు స్సమర్ప్య । తత స్సర్వేభ్యో భక్తజనేభ్యో గంధమాల్య తాంబూలాదికందద్యాదితి పుష్పయాగ శ్శయనోత్సవ ప్రయోగ స్సమాప్తః ॥

అథ పార్వతీ వివాహ ప్రయోగః.

అథ మహాదేవస్య పార్వతీకల్యాణ ప్రయోగవిధిం వాఖ్యాస్యామః । గజారోహణదినే । వృషభారోహణదినేవా । సాయాహ్నె । నానాలంకారమండిత వైవాహికమంటపె రత్నసింహాసనే యుంజానః ప్రథమమితిమంత్రేణ నానాభూషభూణషిత శ్రీమత్పరమేశ్వర ముమా సహితంనిధాయ । తతః కాంస్యపాత్రే గుడ తండుల తాంబూల కదళీ నారికేళ లాజా పుష్ప ఖర్జూరఫల వస్త్రయుగ్మ మధు ఘృత క్షీర మాంగల్యోపవీతాదీని నిక్షిప్య । తత్పాత్రం శిబికాం ప్రాపయ్య । గీత వాద్యఘోషైస్సహ పురం ప్రదక్షిణీకృత్య । అనుహూతం ఉద్గాతేవ ఇతిద్వాభ్యాం స్వస్తిసూక్తేనచ వివాహ మంటపం ప్రవేశయేత్ । పుణ్యాహంకృత్వా । మహాదేవస్య వివాహాంగభూత మగ్న్యాధాన మాలికారోపణ మధుపర్క కన్యాదాన తండులారోపణ మాంగల్య ధారణ కౌతుకబంధన ప్రధానహోమ లాజాహోమ రాజోపచారా

ఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్య తదంగత్వే నాదౌ ఆత్మశుద్ధ్యర్థం స్థల శుద్ధ్యర్థం ద్రవ్యశుద్ధ్యర్థం మహాజనైస్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ పుణ్యాహాంతే పునః ప్రాణానాయమ్య । శుభతిథౌ । మహా దేవస్య వైవాహికాంగా గ్న్యాధానం కరిష్యే ॥ దేవ యజనోల్లేఖన మిత్యా ద్యగ్న్యాధానాంతం కృత్వా । గురుర్దేవసమీపే కృష్ణాజినే చోత్తరాభిముఖఉపవిశ్య । ప్రాణానాయమ్య। మహాదేవస్య వైవాహి కార్థం శచీపురందర పూజాంకృత్వా । గోత్రప్రవరాన్వాచయిత్వా। పరశివ శివ సదాశివ ఈశ్వర మహేశ్వర పంచార్షేయప్రవరాన్విత పర శివగోత్రోద్భవస్య । పరంజ్యోతిస్వరూపస్య । పరశివశర్మణో నప్త్రే । సదాశివశర్మణః పౌత్రాయ । మహేశ్వరశర్మణః పుత్రాయ । పరశివ గోత్రోద్భవాయ । హరిణ పరశుధరాయ । శ్రీచంద్రశేఖర శర్మణే వరాయ॥ ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశక్తిత్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత పరశక్తిగో త్రోద్భవస్య । అనిరుద్ధశర్మణో నప్త్రీం । చతుర్ముఖబ్రహ్మణఃపౌత్రీం హిమవచ్ఛర్మణః పుత్రీం । గోత్రోద్భవాం । పార్వతీం నామ్నీం కన్యాం ॥ శ్లో॥ వాచాదత్తా మయాగౌరీ శివార్థం స్వీకృతా త్వయా । కన్యావలోకనవిధౌ నిశ్చితస్త్వంసుఖీభవ ॥ వాచాదత్తాత్వయాగౌరీ శివార్థంస్వీకృతామయా ॥ వరావలోకనవిధౌ నిశ్చితస్త్వంసుఖీభవ ॥ వాఙ్నిశ్చయముహూర్తస్సుముహూర్తోస్త్విత్యనుగృహ్ణంతు భవంతః॥

బ్రాహ్మణేభ్యస్తాంబూలాదికందత్వా । అథ శైవసూత్రప్రకా రేణ ప్రయోగవిధిరుచ్యతే। యుగ్మాన్బ్రాహ్మణాన్ప్రసుగ్మంతేతి వాచ యిత్వా । మాలికాధారణార్థం పుష్పమాలేగృహీత్వా । యవనికాం ధృత్వా । మంగళాష్టకపూర్వక గద్యపఠనం కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ గౌరీ యస్యపరిగ్రహోగజముఖ స్సూనుర్ధరిత్రీరథః। కోదండఃకనకాచలోశ్వ నిచయో వేదావిధిస్సారథిః ॥ కైలాసంవరమందిరం హరిముఖాయస్య ప్రభోస్సేవకా। సత్రైలోక్యకుటుంబపాలనపరః కుర్యాత్సదామంగ ళం ॥౧॥ శ్లో॥ విష్ణుర్వాయు కుబేర నీలవరుణా విఘ్నేశషాణ్మాతురా । ఆదిత్య శ్శశి పావకౌ యమవసూ చండీశ కుండోదరౌ । నాసత్యౌనిక షాత్మజస్సురయుతాః పర్జన్యనంద్యాదయః। సర్వేశంభుపదాబ్జపూజన

పరాః కుర్వంతుసన్మంగళమ్ ॥౨॥ శ్లో॥ శ్రీరామాదిభిరర్చితా గిరిసుతా
వాణీరమారుంధతీ। సావిత్రీవినతాశచీగుణవతీ స్వాహానసూయాదితిః ॥
గాయత్రీ జనకాత్మజామరచమూ శ్రీరేణుకా రుక్మిణీ । సర్వా శ్శంకర
పాదభక్తినిరతాః కుర్వంతుసన్మంగళమ్ ॥ ౩ ॥ శ్లో॥ జాబాలిర్జమదగ్ని
కుంభజమునీ గార్గ్యోపమన్యూక్రతు। ర్వాసిష్ఠోఽత్రిమృకండుకౌశికశుక
వ్యాసాఋభు శ్శౌనకః । మార్కండేయ దధీచి గౌతమ భరద్వాజా
దయస్తాపసా । శ్రీశంభోఃపదపద్మచింతనరతాః కుర్వంతుసన్మంగళమ్
॥౪॥ శ్లో॥ గంగా సింధు పయస్వినీ చ యమునా గోదావరీ శారదా ।
తుంగా భీమరథీ మలాపహారిణీ చిత్రావతీ నర్మదా । భద్రా వేగవతీ
తథాచ సరయూ రత్నావతీత్యాదయో । నద్య శ్శ్రీగిరిజాధవార్చన
రతాః కుర్వంతుసన్మంగళమ్॥౫॥ వేదాంతాశ్శ్రుతయ షడంగసహితా
శ్శైవాగమానాంగణాః । కావ్యాలంకృతినీతినాటకగణా మంత్రాశ్చ
నానావిధాః । మన్వాద్యా స్మృతయః పురాణనిచయా స్తర్కాదిశాస్త్రా
శ్శుభః । శ్రీశంభోర్గుణరాశికీర్తనపరాః కుర్వంతు సన్మంగళమ్ ॥ ౬ ॥
శ్లో॥ శ్రీకైలాసమహేంద్రవింధ్యమలయో మేరుర్హిమాద్రి స్తథా । నం
ద్యద్రిర్వరగంధమాదనగిరిః కాకుద్గిరిశ్శ్రీగిరిః। స్కందాద్రి స్వరుణాద్రి
రంజనగిరి గ్గాధేయదివ్యాచలా । విత్యాద్యాగిరయః క్షితౌ ప్రతిదినం
కుర్వంతుసన్మంగళమ్॥౭॥ శ్లో॥ ఆదిత్యాదినవగ్రహాస్సతిథయ స్సంధ్యా
స్సతారాగణాః । మాసాబ్దాఋతవశ్చలగ్నదివసా పక్షాఋతూనాం
గణః। వర్గాధీశతిథీశభాధిపతయ స్త్వంశాంశకాధీశ్వరా । స్సర్వేస్థావర
జంగమాః ప్రతిదినం కుర్వంతుసన్మంగళమ్ ॥౮॥

అథ చూర్ణికా.

స్వస్తి సమస్తశివ సృష్టి చరాచరానేకకోటి బ్రహ్మాండాధీశ్వర పరమశివ శివ సదాశివ ఈశ్వర మహేశ్వరాఖ్య పంచ మూర్తీనాం । భవమృడహరాఖ్య సృష్టిస్థితిసంహారరూపాణాం। శివసాదాఖ్య మూర్తి సాదాఖ్య కర్తృసాదాఖ్యాది పంచసాదాఖ్యానాం। శాంత్యతీత శాంతి విద్యా ప్రతిష్ఠానివృత్త్యాఖ్య పంచకలానాం । పరాశక్త్యాది పంచశక్తీనాం। శివవిద్యాత్మాఖ్యతత్వత్రయాణాం। బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాఖ్య

త్రిమూర్తీనాం । గౌరీ లక్ష్మ్యాది మహాశక్తీనాం। శ్రోత్ర త్వక్చక్షు ర్జిహ్వాఘ్రాణ వాక్పాణి పాదపాయూపస్థ ప్రాణాపాన వ్యానోదాన సమాన శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధ చిత్త మనో బుద్ధ్యహంకారాది షట్త్రింశత్తత్త్వానాం । సద్యోవామాఘోరతత్పురుషేశానాఖ్య పంచ ముఖానాం। పృథివ్యాప స్తేజో వాయ్వాకాశాఖ్య పంచభూతానాం। హృదయ శిర శ్శిఖా కవచ నేత్రాఖ్య షడంగానాం । అనంత సూక్ష్మ శివోత్తమైకనేత్రైకరుద్రత్రిమూర్తి శ్రీకంఠ శిఖండ్యాఖ్యాష్టవిద్యేశ్వరాణాం। ఇంద్రాగ్నియమనిర్ఋతివరుణవాయుకుబేరేశానాఖ్య లోకపాలానాం। ఉమాచండనందిమహాకాళవృషభ గణేశభృంగిమహాసేనాఖ్యాష్టగణానాం । వజ్ర శక్తి దండ ఖడ్గ పాశాఽంకుశగదాశూలచక్ర పద్మాఖ్య దశాయుధానాం। దర్పణ పూర్ణకుంభ వృషభ యుగ్మ చామర శ్రీవత్స శంఖ దీపాఖ్యాష్టమంగళానాం । శాంతి నంద్యాద్యష్టావింశతి దేవానాం । బ్రాహ్మీ మాహేశ్వర్యాది సప్తమాతౄణాం అగస్త్య వసిష్ఠ భారద్వాజాఽత్రి గౌతమ కాశ్యప కౌశికాఖ్యసప్తఋషీణాం। రంభోర్వశీ మేనకా ద్యప్సరస్త్రీణాం। గంగాది సర్వతీర్థానాం । లవణాది సప్తసముద్రాణాం । ఋగ్యజుస్సామాథర్వణవేదానాం । ఋగ్యేకవింశతిభేదానాం। యజు రేకాదశభేదానాం । సామ సహస్రభేదానాం । విధివా దార్థవాద మంత్రవాద నామధేయాఖ్య చతుర్భేదానాం। ఛందః కల్ప వ్యాకరణ శిక్షా జ్యోతిష నిరుక్తాఖ్యషడంగానాం। ఆశ్వలాయన బోధాయ నాపస్తంబాది సూత్రాణాం । ...ఈశ కేన రుద్ర బృహదారణ్య శ్వేతాశ్వతర కైవల్య కాలాగ్ని కఠవల్లి కాత్యాయన నారాయణ బ్రహ్మహంస పరమహంస జాబాలి బ్రహ్మబింద్వమృతబిందు తేజోబిందు వాజసనీయ బోధాయనీ యాశ్వలాయనీయ మైత్రారుణీయ సాంఖ్యాయనీయ శౌనకీయ తైత్తిరీయ శివసంకల్ప ముక్తి నిరాలంబ వజ్రసూచీత్యా ద్యుపనిషదాం । మను స్మృత్యాత్రేయ హారీత వైష్ణవ యాజ్ఞవల్క్యోశనాంగిరస యమాపస్తంబ సంవర్తక శాతాతప వాసిష్ఠాది స్మృతీనాం । గర్భాధాన పుంసవన సీమంత విష్ణుబలి జాతకర్మ నామకరణా ఽన్నప్రాశ నోపనిష్క్రమణ

కర్ణవేధ చౌలోపనయన వ్రత సమావర్తన వైవాహికాది షోడశ కర్మణాం । దేవయజ్ఞ పితృయజ్ఞ భూతయజ్ఞ మనుష్యయజ్ఞ బ్రహ్మయజ్ఞాఖ్య పంచమహాయజ్ఞానాం । ఆహవనీయ గార్హపత్య దక్షిణాగ్నినాం । అగ్నిష్టోమ త్రిరాత్రి వాజపేయాది మహాక్రతూనాం। నిత్యనైమిత్తికకామ్యానాం । యజనాది షట్కర్మణాం । బ్రహ్మ పాద్మ వైష్ణవ శైవ భాగవత భవిష్యోత్తర నారదీయ మార్కండేయాగ్నేయ బ్రహ్మవైవర్త్య లైంగ్య వారాహ స్కాంద వామన కూర్మ మత్స్య గారుడ బ్రహ్మాండాఖ్యాష్టాదశ పురాణానాం । మీమాంస న్యాయ వైశేషికాది సిద్ధాంతశాస్త్రాణాం । ...కామికయోగజచింత్యకారణాజితదీప్త సూక్ష్మ సహస్రాంశుమాన్సుప్రభేదవిజయ నిశ్వాస స్వాయంభువానల వీరరౌరవ మకుట విమలచంద్రజ్ఞానబింబప్రోద్గీతలలితసిద్ధాంత సంతాన శర్వోక్త పారమేశ్వర కిరణవాతులాఖ్యాష్టావింశత్యాగమానాం। ఉత్తరభైరవోత్తరనారసింహ వీణాశిఖోత్తరావారసాఖ్య సుచింత్య సుభగ మాహేంద్ర భీమమంగళప్రభూత పణోద్భూత పార్వతీ పద్మామేయాప్రమేయాత్యంతానంద మాధవోద్భూతాద్భుతామృత సూక్ష్మాతీతామల శుద్ధజ్యోతిష ప్రబుద్ధ హస్తాలంకార సుబోధవిద్యా పురాణభాస్కర నీలలోహిత ప్రకరణభూత కాశ్యప గౌతమ బ్రహ్మ వాసిష్ఠైశానోత్తరవిజయోద్భవ సౌమ్యాఘోర మృత్యునాశ కుబేర విమలగారుడ మహాఘోర మతంగ యక్షిణీ పుష్కర హంసాకర్షణ శంబరామరేశ్వరాద్యుపతంత్రాణాం । సోమధార్య మేశ వృషారూఢ నృత్త కౌతుక వైవాహిక భిక్షాటన కామారి త్రిపురారి జలంధరారి గజారి వీరభద్ర హర్యర్ధార్ధనారీ కిరాత కంకాళ చండీశానుగ్రహ విషాపహరణ చక్రదాన విఘ్నేశప్రసాద సోమాస్కందైకపాద సుఖాసీన దక్షిణామూర్తి లింగోద్భవాఖ్య పంచవింశతిలీలానాం। కేశవాది చతుర్వింశతిమూర్తీనాం । అశ్విన్యాది సప్తవింశతితారాణాం । చరస్థిర ద్విస్వభావాఖ్యలగ్నానాం। అవిఘ్నకృతౌ । నిరంతరమనుకూలాస్సర్వేగ్రహాశ్శుభైకాదశస్థానఫలదాస్సుప్రసన్నా భవంతు॥ ధ్రువంతే

రాజా ఇతి మంత్రం జప్త్వా । మాలికాధారణ ముహూర్తః స్సుముహూర్తోఽస్త్విత్యనుగృహ్ణంతు స్సుముహూర్తోఽస్తు ॥ ప్రచ్ఛన్నపటం విసృజ్య ॥

అగ్నే యశస్వి న్నితి సుముహూర్తకం కృత్వా । అఘోరేతి కన్యా వరయో ర్నిరీక్షణం । గోత్రప్రవరా న్వాచయిత్వా । ప్రాణా నాయమ్య । ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ । ఆగత మిమం వరం మధుపర్కేణార్చయిష్యే ॥ దేవస్యాసనార్థ ముత్తరాగ్రే కూర్చం రాష్ట్రభృతస్థేతినిధాయ। సద్యోజాతమితి మహాదేవ ముపవిశ్య । ఉదుత్తమమిత్యాపోభిమంత్ర్య । తత్తోయేన భవేభవేనేతి దేవస్యపాదౌ ప్రక్షాళ్య। వామదేవాయే త్యాచమనం । ఏష తేరుద్రభాగేతి వస్త్రాభరణ నిశాచూర్ణ కుంకుమకుసుమాద్యై రలంకృత్య । ప్రాణానాయమ్య । శుభతిథౌ। శ్రీమత్పరమేశ్వరప్రీత్యర్థం యజ్ఞోపవీతధారణాంగ యజ్ఞోపవీత పూజాంకరిష్యే ॥ ధ్యానాది సర్వోపచారాన్ సమర్పయామి॥ యజ్ఞోపవీతమి త్యుపవీతం। పునరాచమనీయందత్వా। శిఖికేశిరఇతి శిరోభూషణం। ... భగవదగ్రే షోడశదర్భా నుత్తరాగ్రాన్ త్స్రగ్ స్తీర్య । తదుపరి కాంస్యపాత్రే మధుదధిక్షీరాజ్యగుడంచనిక్షిప్య । తస్యోపర్యపిధానం। కుశైశ్చాచ్ఛాద్య ॥ మధువాతా, దధిక్రావ్ణ, ఆప్యాయస్వ, శుక్రమసీతిమంత్రై ర్మధుపర్కమభిమంత్ర్య । కూర్చాభ్యాం తత్పాత్రం గృహీత్వా । పిధానమపనీయ । శివగాయత్ర్యా మధుపర్కం త్రివారమాలోడ్య। మధుపర్కో మధుపర్కో మధుపర్కః । మధుపర్కకణం నైరృతిదిశినిక్షిప్య । ఆచమనీయందత్వా । యన్మధునోమధవ్యమితి మంత్రేణ మధుపర్కం త్రివారందద్యా త్పునరాచమ్య । భూతమితి మంత్రేణాన్నం భూతంతృప్యయతి । తతః పరాదేవతాం గౌరీం కుంకుమకుసుమాద్యై రలంకృత్య । క్షీరాన్నాదికంవా నివేద్య । నీరాజనాంతంకృత్వా దేశికః ప్రాణానాయమ్య। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ।

మహాసంకల్పమ్.

మహాదేవస్య వివాహార్థం మహాసంకల్పపఠనం కరిష్యే ॥ అథానంతవీర్యస్య మహాదేవస్యాచింత్యాపరిమితశక్త్యా భ్రియమాణస్య । మహా

జలౌఘస్య మధ్యే పరిభ్రమమాణానా మనేకకోటిబ్రహ్మాండానా మేక
తమే వ్యక్తాఽవ్యక్త మహదహంకార పృథివ్య ప్తేజో వా య్వాకాశా
ద్యావరణై రావృతేస్మి న్మహతి బ్రహ్మాండఖండయోర్మధ్యే ఆధార
శక్తి శ్రీకూర్మ వరాహానంతాఽష్టదిగ్గజోపరి ప్రతిష్ఠితస్య। అతల వితల
సుతల తలాతల రసాతల మహాతల పాతాళలోక స్యోపరితలే । భువ
ర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనోలోక తపోలోక సత్యలోకానా మధో
భాగే భూలోకే। మహానాళాయమాన ఫణిరాజ శేషస్య సహస్రఫణా
మణిమండల మండితే । ఐరావత పుండరీక వామన కుముదాంజన
పుష్పదంత సార్వభౌమ సుప్రతీకా ఖ్యాష్టదిగ్గంతి శుండాదండో త్తం
భితే । అమరావ త్యశోకవ త్యంభోవతి రైవతి సిద్ధవతి సాధ్యవతి
గాంధర్వవ త్యలకావత్యాది పుణ్యపురీ విరాజితే। ఇం ద్రాగ్ని యమ
నిర్ఋతి వరుణ వాయు కుబే రేశా నాష్టదిక్పాలపాలితే। లోకాలో
కాచలవలయయుతే। మహేంద్రమలయసహ్యశక్తిహిమవదృక్ష వింధ్య
పారియాత్ర సప్తకులాచలసంయుతే । మతంగ మాల్యవ త్కిష్కింధ
శ్వేతాద్రి ఋష్యశృంగాఖ్య పంచమహానగాధిష్ఠితే । రామ శిబి రంతి
పృథు మరు ద్భగీరథ భరత శశిబిందు గయాఽంబరీష దిలీప పరశు
రామాది షోడశభూపాల పాలితే । కార్తవీర్య సగర పురూరవ పురు
కుత్స నల హరిశ్చంద్రాఖ్య చక్రవర్తి పరిపాలితే । అంగ వంగ
కళింగ కాశ్మీర కాంభోజ సౌవీర సౌరాష్ట్ర ద్యనేక దేశాలంకృతే ।
భాగీరథీ గౌతమీ నర్మదా యమునా సరస్వతీ కృష్ణా భీమరథీ తుంగ
భద్రా పినాకినీ ఫల్గునీ చిత్రావతీ కావేరీ గోదావరీ కృతమాలా
క్షీరనదీ వేగవతీ తామ్రపర్ణీ కపిలాకర తోయా ద్యనేక మహానదీభిః
పవిత్రితే । అయోధ్యా మధురా మాయా కాశీ కాంచీ అవంతికా
ద్వారవతీ చిదంబర మధ్యార్జున మాయూర కుంభకోణ విరూపాక్ష
జంబుకేశ్వర వైద్యనాథ కాళహస్తి హాలాస్య శ్రీశైల ద్రాక్షారామ
శివగంగా నంద్యాది పుణ్యపురీవిరాజితే । అరుణాచలాఽగస్త్యాచల
వృద్ధాచలాధిష్ఠితే । జంబూ ప్లక్ష శాల్మల కుశ క్రౌంచ శాక పుష్క
రాఖ్య సప్తద్వీపదీపితే । ఇంద్ర కశేరు తామ్ర గభస్తి నాగ సౌమ్య

గాంధర్వ చారణ భారతాఖ్య నవఖండమండితే। ప్రత్యేకం నవసహస్ర యోజనవిస్తృతే। భారతకింపురుషేలావృత భద్రాశ్వ రమణక మందహరణ కేతుమాలాఖ్యా నవవర్షాత్మికే । లవణేక్షు సురా సర్పి జలార్ణవాది సరిత్సప్తావరణైః పరివృతే । దండక వింధ్యక చంపక బదరిక సహూష గుహ దేవదారుకారణ్యాది దశారణ్యాయుతే। పంచాశత్కోటి యోజనవిస్తీర్ణ భూమండలే। లక్షయోజనపరిమితవిస్తీర్ణ జంబూద్వీపే। మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే। మలయాచలాదుత్తరప్రదేశే । భరతవర్షే। సకల జగత్సృష్టిబ్రహ్మణః । ద్వితీయపరార్థే । ప్రథమవర్షే। ప్రథమమాసే। ప్రథమపక్షే। అహని ద్వితీయయామే। తృతీయేముహూర్తే । త్రయోదశఘటికోపరి । ప్రథమప్రాణాయామకాలే। స్వాయంభువ స్వారోచిషోత్తమ తామస రైవతాది చతుర్దశమన్వంతరాణాం మధ్యే। సప్తమే వైవస్వతమన్వంతరే । పార్థివకల్పానంతకల్ప కూర్మకల్పాది సప్త కల్పానాం మధ్యే। శ్వేతవరాహకల్పే । మత్స్య కూర్మాది దశావతారాణాం మధ్యే నవమే బౌద్ధావతారే । యుధిష్ఠిర విక్రమార్కాది షట్ఛకానాంమధ్యే శాలివాహనశకే । సప్తవింశతి మహాయుగేషు గతేషు। ఇదానీ మష్టావింశతితమే మహాయుగే । కృత త్రేత ద్వాపర కలియుగాఖ్య చతుర్యుగాణాంమధ్యే కలియుగే । ప్రథమపాదే । ప్రభవాది షష్టిసంవత్సరాణాం మధ్యే । సంవత్సరే । అయనే । ఋతౌ । మాసే। పక్షే। తిథౌ। వాసరే। సునక్షత్రే। సుముహూర్తే। శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం శ్రుత్యాగమ స్మృతి పురాణేతిహాసోక్త సకలఫలావాప్త్యర్థ మగ్నిష్టోమాది క్రతుఫలసిద్ధ్యర్థం లోకసంరక్షణార్థం శ్రీమచ్ఛైవాగమోక్త ప్రకారేణ సాలంకృత కన్యాదానం కరిష్యే ॥ దేవ్యాః ప్రవరపూర్వకం ॥

పార్వతీ గోత్ర ప్రవర నిర్ణయః.

సుమ కుశ హరిద్రాక్షత హిరణ్యోదకాని గృహీత్వా। ఇచ్ఛాజ్ఞాన... ...గోత్రోద్భవాం । సురాసుర నమస్కృతా మఖిలలోకైక నాయకీం సర్వాభరణభూషితాం పార్వతీంనామ్నీం కన్యాం॥ పరశివ ...గోత్రోద్భవాయ సురాసురనమస్కృతాయ హరిణపరశుధరాయ

వృభభవాహ నారూఢాయ చతుర్దశ భువనాధీశ్వరాయ శ్రీ చంద్రశేఖరశర్మణే వరాయ ॥ శ్లో॥ కన్యాం కనకసంపన్నాం కనకాభరణైర్యుతాం । దాస్యామి శంభవేతుభ్యం బ్రహ్మలోకే జిగీషయా। కన్యే మయాగ్రతోభూయాః కన్యేమే దేహపార్శ్వయోః । కన్యేమే సర్వతోభూయా స్త్వద్దానా న్మోక్షమాప్నుయాం । కన్యాం సాలంకృతాం సాధ్వీం సుశీలాయ సుధీమతే । ప్రియతోహం ప్రియచ్ఛామి ధర్మకామార్థసిద్ధయే ॥ తాంఇమాం సురాసురనమస్కృతాం...పార్వతీం నామ్నీంకన్యాం । కఇదంకస్మాఅదాదితి ప్రతిగృహ్ణామీత్యంతం బ్రూయాత్ ॥ కన్యాదానసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణదానంకరిష్యే॥ శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః । అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రియచ్ఛమే ॥ కన్యాదానసాద్గుణ్యార్థం దశదాన ప్రత్యామ్నాయ మనసోద్దిష్టహిరణ్యం శ్రీపరమేశ్వరప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహాం సంప్రదదే నమమ ॥ ప్రజాపతి స్త్రియాంయశ ఇత్యక్షతా రోపణం కుర్యా త్ప్రజాపశవోయజ్ఞ ఇతిక్రమేణ బ్రూయా త్తూష్ణీగ్ం చతుర్థం। తత శ్చతుర్దశభువనాధీశ్వరం గౌరీం కుంకుమసుమాభరణాదిభిరలంకృత్య । ధూపదీపోపహారాదీని సమర్ప్య । మాంగల్యధారణార్థం మాంగల్యదేవతాపూజాం కృత్వా। మాంగల్యదేవతాభ్యో నమః । ధ్యానావాహనాది పూజాంసమర్పయామి । త్ర్యంబక మితి మంగళసూత్రం గౌర్యాఃకంఠే బధ్వా। మాంగల్యధారణ ముహూర్తః సుముహూర్తోస్తు ॥ పశ్చా దక్షసూత్ర మభ్యర్చ్య । శివగాయత్ర్యా దేవస్య దక్షిణహస్తే గౌరీమిమాయేతి గౌర్యాః వామహస్తేబధ్వా । బృహత్సామేతి భస్మకౌతుకసూత్రే విన్యస్య । తతోగురురగ్నిసమీపముపగమ్య । భగవత్ప్రీత్యర్థం వివాహాంగ ప్రధానహోమం లాజాహోమంచకరిష్యే ॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ స్రువేణ ఘృతమాదాయ। పంచబ్రహ్మ షడంగమంత్రైః "త్ర్యంబకం, గౌరీ మిమాయ, ఇదం విష్ణు, బ్రహ్మజజ్ఞాన"మితిమంత్రైః ప్రత్యేకం త్రిస్త్రిస్సాహుతీర్జుహుయాత్ । శివాస్త్రాఘోరాస్త్రమంత్రాభ్యాం పంచపంచాహుతీ ర్జుహుయాత్ । తతశ్చూర్పేణ లాజాగృహీత్వాస్త్రమనునాప్రోక్ష్య । అగ్నేరుత్తర

దిగ్భాగే స్థండిలమధ్యే అశ్మానంనిదధాతి సత్యాయ ద్వాభ్యాం ప్రతి ష్ఠిత్యై ఇత్యశ్మానం సంస్థాప్యాభ్యర్చ్య । దేవ్యాః పాదాంగుష్ఠం భగవద్దక్షిణకరేణగృహీత్వా । ఇతి గురోర్మనసిభావయ న్త్వార్చ్చైకమిషేతిమంత్రేణాశ్మానం సముపస్పృశ్య । 'అగ్నేత్వంపారయామీ' త్యగ్నిప్రదక్షిణంకృత్వా। 'తత్పురుషాయేతి'త్రివారక్రమేణ లాజాన్ హుత్వా। పశ్చాజ్జయాదిహోమాద్యగ్నివిసర్జనాంతం విధివత్కృత్వా। 'బృహత్సామేతి' రత్నంసమర్ప్య । దేవం రాజోపచారైస్సంపూజ్య। బ్రాహ్మణాన్ దక్షిణతాంబూలాదిభి స్తోషయేత్ ॥

ప్రయోగే స్వరమంత్రపాఠః.

హరిః ఓం ॥ దేవీంవాచ మజనయంత దేవాస్తాం విశ్వరూపాః పశవోవదంతి । సానోమంద్రేష మూర్జందుహానా ధేనుర్వాగస్మా నుపసుష్టుతైతు ॥ ఆకల శేషుధావతి పవిత్రేపరిషిచ్యతే । ఉక్థైర్యజ్ఞేషు వర్ధతే । ఆపోవా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వాభూతాన్యాపః ప్రాణావాఆపః పశవఆపోఽన్నమాపో ఽమృతమాప స్సమ్రాడాపో విరాడాప స్స్వరా డాప శ్ఛందాగ్ స్యాపో జ్యోతీగ్ ష్యాపో యజూగ్ ష్యాప స్సత్యమాప స్సర్వాదేవతాఆపో భూర్భువస్సువరాప ఓమ్ ॥ ఓం అసునీతే పున రస్మాసుచక్షుః పునఃప్రాణమిహనోధేహిభోగమ్। జ్యోక్ప శ్యేమసూర్య ముచ్చరంత మనుమతేమృడయానస్స్వస్తి॥ అమృతంవై ప్రాణాఅమృత మాపః ప్రాణానేవ యథాస్థాన ముపహ్వయతే ॥ ఓం గణానాం త్వా గణపతిగ్ంహవామహే కవింకవీనాముపమశ్రవ స్తమమ్ । జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వన్నూతిభి స్సీదసాదనమ్ ॥

ఓం ఆపోహిష్ఠామయోభువః । తానఊర్జేదధాతన । మహేరణాయ చక్షసే । యోవశ్శివతమోరసః । తస్యభాజయతేహనః । ఉశతీరివమాతరః । తస్మాఅరంగమామవః । యస్యక్షయాయజిన్వథ। ఆపోజనయథాచనః ॥ ఓం అభివస్త్రాసువసనాన్యర్షాభిధేనూస్సుదుఘాః పూయమానాః । అభిచంద్రాభర్తవేనో హిరణ్యాభ్యశ్వాన్రథినోదేవసోమ ॥ యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజంపురస్తాత్ । ఆయుష్యమగ్ర్యం ప్రతిముంచశుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తుతేజః ॥ గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం । ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయేశ్రియమ్ ॥ ఆయనేతే పరాయణే దూర్వారోహంతు పుష్పిణీః । హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్యగృహాఇమే ॥ ఓంభూర్భువస్సువః। ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం। భర్గోదేవస్య ధీమహి । ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ ॥ సత్యం త్వర్తేన పరిషించామి ॥ అమృతమస్తు । అమృతోపస్తరణమసి ॥ ఓం ప్రాణాయస్వాహా । ఓం అపానాయస్వాహా । ఓం వ్యానాయస్వాహా। ఓం ఉదానాయస్వాహా । ఓం సమానాయస్వాహా ॥ యజ్ఞేనయజ్ఞమయజంతదేవాః స్తానిధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ । తేహనాకం మహిమానస్సచంతె యత్రపూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాః ॥ ఓం తత్పురుషాయవిద్మహే వక్రతుండాయధీమహి । తన్నోదంతిః ప్రచోదయాత్ ॥

హిరణ్యశృంగం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థంమే దేహియాచితః । యన్మయాభుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చప్రతిగ్రహః। యన్మేమనసా

వాచా కర్మణావా దుష్కృతంకృతం । తన్న ఇంద్రో వరుణో బృహస్పతిస్సవితాచ పునంతుపునఃపునః । నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే నమ ఇంద్రాయ నమో వరుణాయ నమో వారుణ్యై నమో ఽద్భ్యః ॥ యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాంతం తదపగచ్ఛతాత్ । అత్యాశనా దతీపానాద్యచ్చఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్ । తన్నో వరుణో రాజా పాణినాహ్యవమర్శతు । సోఽహమపాపోవిరజో నిర్ముక్తోముక్త కిల్బిషః। నాకస్యపృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మసలోకతాం। యశ్చాప్సువరుణస్సపునా త్వఘమర్షణః । ఇమంమేగంగేయమునే సరస్వతి శుతుద్రిస్తోమగ్ంసచతాపరుష్ణియా । అసిక్నియామరుద్వృధే వితస్తయాఽఽర్జీకీయే శృణుహ్యాసుషోమయా । ఋతంచ సత్యం చాభీద్ధాత్తపసోఽధ్యజాయత । తతోరాత్రిరజాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః॥ సముద్రాదర్ణవాదధి సంవత్సరో అజాయత । అహోరాత్రాణివిదధ ద్విశ్వస్య మిషతోవశీ । సూర్యాచంద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్ । దివంచపృథివీం చాంతరిక్షమథోసువః । యత్పృథివ్యాగ్ంరజస్స్వమాంతరిక్షే విరోదసీ । ఇమాగ్ంస్తదాపోవరుణఃపునాత్వఘమర్షణః। పునంతువసవః పునాతువరుణః పునాత్వఘమర్షణః। ఏషభూతస్య మధ్యే భువనస్యగోప్తా । ఏష పుణ్యకృతాంలోకా న్నేష మృత్యోర్హిరణ్మయమ్ । ద్యావాపృథివ్యోర్ హిరణ్మయగ్ంసగ్ంశ్రితగ్ంసువః ॥ సనస్సువస్సగ్ంశిశాధి । ఆర్ద్రం జ్వలతి జ్యోతిరహమస్మి । జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మాహమస్మి । యోఽహమస్మి బ్రహ్మాహ

మస్మి। అహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి । అహమేవాహంమాంజుహోమి స్వాహా। అకార్యకార్యవకీర్ణీ స్తేనోభ్రూణహా గురుతల్పగః । వరుణో ఉపామఘమర్షణ స్తస్మాత్పాపా త్ప్రముచ్యతే। రజోభూమి స్త్వ మాగ్ంరోదయస్వ ప్రవదంతిధీరాః । ఆక్రాన్సముద్రః ప్రథమే విధ ర్మం జనయన్ప్రజా భువనస్యరాజా । వృషాపవిత్రే అధిసానో అవ్యే బృహత్సోమోవావృధే సువానఇందుః ॥

ఆపోవాఇదం ... భూర్భువస్సువరాపఓమ్ ॥ తరణిర్విశ్వదర్శతో జ్యోతిష్కృదసిసూర్య । విశ్వమాభాసిరోచనం ॥ శంనోదేవీరభిష్టయ ఆపోభవంతుపీతయే । శంయోరభిస్రవంతునః ॥ ఋతగ్ంసత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగలం । ఊర్ధ్వరేతంవిరూపాక్షం విశ్వరూపా యవై నమోనమః ॥ త్ర్యంబకంయజామహే సుగంధింపుష్టివర్ధనం । ఉర్వారుకమివబంధనా న్మృత్యోర్ముక్షీయమామృతాత్ ॥ త్ర్యా యుషంజమదగ్నేః కశ్యపస్యత్ర్యాయుషం యద్దేవానాంత్ర్యాయుషం తన్మేఅస్తుత్ర్యాయుషం ॥ సూర్యశ్చ మామన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః । పాపేభ్యోరక్షంతాం । యద్రాత్రియాపాపమకార్ షం । మనసావాచాహస్తాభ్యాం । పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా । రాత్రి స్తదవలుంపతు । యత్కించదురితంమయి । ఇదమహంమామమృత యోనౌ। సూర్యేజ్యోతిషి జుహోమిస్వాహా ॥ ఆపఃపునంతు పృథివీం పృథివీపూతా పునాతుమాం । పునంతుబ్రహ్మణస్పతి ర్బ్రహ్మపూతా పునాతుమాం । యదుచ్ఛిష్ట మభోజ్యం యద్వా దుశ్చరితంమమ । సర్వంపునంతుమామాపో సతాంచ ప్రతిగ్రహగ్ స్వాహా ॥

దధిక్రావ్ణ్ణోఅకార్షం జిష్ణోరశ్వస్యవాజినః । సురభినో ముఖా కర త్ప్రణఆయూగ్ంషితారిషత్ ॥ ఆపోహిష్ఠామయోభువః ... జన యథాచనః । హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయః పావకాయా సుజాతః కశ్య పోయా స్వింద్రః । అగ్నింయా గర్భందధిరే విరూపాస్తాన ఆపశ్శగ్

ష్యోనాభవంతు । యాసాగ్ంరాజావరుణో యాతిమధ్యే సత్యానృతే
అవపశ్యంజనానామ్ । మధుశ్చుత శ్శుచయో యాఃపావకా స్తానఆప
శ్శగ్స్యోనాభవంతు । యాసాం దేవాదివికృణ్వంతి భక్షం యాఅంత
రిక్షే బహుధాభవంతి । యాఃపృథివీం పయసోందంతిశుక్రా స్తానఆప
శ్శగ్స్యోనాభవంతు । శివేనమాచక్షుషా పశ్యతాపశ్శివయాత నోప్వప
స్పృశతత్వచంమే । సర్వాగ్ం అగ్నిగ్ం రప్సుషదోహువేవో మయి
వర్చో బలమోజోనిధత్త ॥

పవమానస్సువర్జనః। పవిత్రేణవిచర్షణిః । యఃపోతా సపునా
తుమా । పునంతుమాదేవజనాః । పునంతుమనవోధియా । పునంతు
విశ్వఆయవః । జాతవేదఃపవిత్రవత్। పవిత్రేణపునాహిమా। శుక్రేణ
దేవదీద్యత్। అగ్నేక్రత్వాక్రతూగ్ంరను। యత్తేపవిత్రమర్చిషి।అగ్నే
వితతమంతరా। బ్రహ్మతేనపునీమహే । ఉభాభ్యాందేవసవితః । పవి
త్రేణసవేనచ। ఇదంబ్రహ్మపునీమహే । వైశ్వదేవీపునతీదేవ్యాగాత్।
యస్యైబహ్వీస్తనువో వీతపృష్ఠాః । తయామదంత సధమాద్యేషు ।
వయగ్ స్యామపతయోరయీణామ్ ॥ వైశ్వానరోరశ్మిభిర్మా పునాతు।
వాతఃప్రాణేనేషిరోమయోభూః । ద్యావాపృథివీపయసా పయోభిః ।
ఋతావరీయజ్ఞియేమాపునీతాం । బృహద్భిస్సవితస్తృభిః । వర్షిష్ఠై
ర్దేవమన్మభిః। అగ్నేదక్షైఃపునాహిమా। యేనదేవాఅపునత। యేనాపో
దివ్యంకశః । తేనదివ్యేనబ్రహ్మణా॥ ఇదంబ్రహ్మపునీమహే యఃపావ
మానీరధ్యేతి। ఋషిభిస్సంభృతగ్ంరసం। సర్వగ్ంసపూతమశ్నాతి।స్వ
దితంమాతరిశ్వనా। పావమానీర్యోఅధ్యేతి। ఋషిభిస్సంభృతగ్ంరసం।
తస్మైసరస్వతీదుహే । క్షీరగ్ం సర్పిర్మధూదకం । పావమానీస్స్వస్త్య
యనీః । సుదుఘాహిపయస్వతీః । ఋషిభిస్సంభృతోరసః । బ్రాహ్మణే
ష్వమృతగ్ంహితం । పావమానీర్దిశంతునః । ఇమంలోకమధోఅముం।
కామాన్త్సమర్ధయంతునః । దేవీర్దేవైస్సమాభృతాః । పావమానీస్స్వ
స్త్యయనీః । సుదుఘాహిఘృతశ్చుతః। ఋషిభిస్సంభృతోరసః॥ బ్రా
హ్మణేష్వమృతగ్ంహితం। యేనదేవాఃపవిత్రేణ। ఆత్మానం పునతేసదా।
తేనసహస్రధారేణ। పావమాన్యఃపునంతుమా । ప్రాజాపత్యంపవిత్రం।

శతోద్యామగ్ంహిరణ్మయం। తేనబ్రహ్మవిదోవయం। పూతంబ్రహ్మ
పునీమహే । ఇంద్రస్సునీతీ సహమాపునాతు । సోమస్స్వస్త్యావరుణస్స
మీచ్యా । యమోరాజాప్రమృణాభిఃపునాతుమా । జాతవేదామోర్జ
యంత్యాపునాతు॥

ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ । అగ్నిర్దేవతా బ్రహ్మఇత్యార్షం । గాయత్రిం ఛందం పరమాత్మ్యం సరూపం । సాయుజ్యం వినియోగం। ఆయాతువరదాదేవీ అక్షరం బ్రహ్మసమ్మితం । గాయత్రీం ఛందసాం మాతేదంబ్రహ్మజుషస్వమే। యదహ్నాత్కురుతేపాపం తదహ్నాత్ప్రతి ముచ్యతే । యద్రాత్రియాత్కురుతేపాపం తద్రాత్రియాత్ప్రతిము చ్యతే । సర్వవర్ణేమహాదేవీ సంధ్యావిద్యేసరస్వతి । ఓజోసి సహోసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాం ధామనామాసి విశ్వమసివిశ్వాయుస్సర్వ మసి సర్వాయురభిభూరోం గాయత్రీమావాహయామి । సావిత్రీమా వాహయామి । సరస్వతీమావాహయామి। ఛందర్షీనావాహయామి। శ్రియమావాహయామి। గాయత్ర్యాగాయత్రీ ఛందోవిశ్వామిత్రఋషి స్సవితాదేవతాఽగ్నిర్ముఖం బ్రహ్మశిరోవిష్ణుహృదయగ్ంస్రుద్రశ్శిఖా పృథివీయోనిః ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానా సప్రాణా శ్వేతవర్ణా సాంఖ్యాయన సగోత్రా గాయత్రీ చతుర్విగ్ంశత్యక్షరా త్రిపదాష ట్కుక్షిః పంచశీర్షోపనయనేవినియోగః॥ ఓంభూః, ఓంభువః, ఓగ్ం సువః, ఓంమహః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓగ్ంసత్యం, ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి। ధియోయోనఃప్రచోదయాత్ । ఓమాపోజ్యోతీ రసోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం॥ ఉత్తమేశిఖరేజాతే భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని । బ్రాహ్మణేభ్యోభ్యనుజ్ఞాతా గచ్ఛదేవియథాసుఖం॥ మిత్రస్యచర్షణీధృతశ్శ్రవో దేవస్యసానసిం। సత్యంచిత్రశ్రవస్తమం। మిత్రోజనాన్యాతయతి ప్రజానన్మిత్రోదాధార పృథివీముతద్యాం। మిత్రఃకృష్టీరనిమిషాభిచష్టే సత్యాయహవ్యం ఘృతవద్విధేమ । ప్రస మిత్రమర్తో అస్తుప్రయస్వాన్ యస్తఆదిత్యశిక్షతి వ్రతేన । నహన్యతేన జీయతేత్వోతోనైనమగ్ంహో అశ్నోత్యంతితోనదూరాత్ ॥

నమోబ్రహ్మణే నమోఅస్త్వగ్నయేనమః పృథివ్యై నమఓషధీభ్యః। నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి॥ ఉపావరోహజాతవేదః పునస్త్వం దేవేభ్యో హవ్యంవహానః ప్రజానన్న। ఆయుఃప్రజాగ్ం రయిమస్మాసుధేహ్య జస్రోదీదిహినో దురోణే॥ జుష్టోదమూనా అతిథిర్దురోణ ఇమన్నోయజ్ఞ ముపయాహి విద్వాన్। విశ్వాఅగ్నేభియుజోవిహత్య శత్రూయతామాభరాభోజనాని॥ యత్తేఅగ్నే తేజస్తేనాహం తేజస్వీభూయాసం యత్తేఅగ్నేవర్చస్తేనాహంవర్చస్వీభూయాసం యత్తేఅగ్నేహర స్తేనాహగ్ంహరస్వీభూయాసమ్॥ మానస్తోకే తనయేమాన ఆయుషిమానో గోషుమానో అశ్వేషురీరిషః। వీరాన్మానోరుద్రభామితో వధీర్ హవిష్మంతోనమసా విధేమతే॥ యాతేఅగ్నేయజ్ఞియాతనూస్తయే హ్యారోహాత్మా త్మాన మచ్ఛావసూని కృణ్వన్నస్మేనర్యాపురూణి యజ్ఞోభూత్వా యజ్ఞమాసీదస్వాం యోనింజాతవేదోభువ ఆజాయమానస్సక్షయఏహి॥ ఆజుహ్వాన స్సుప్రతీకః పురస్తాదగ్నేస్వాం యోనిమాసీదసాధ్యా। అస్మింత్సధస్థే అధ్యుత్తరస్మి న్విశ్వేదేవా యజమానశ్చసీదత॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేన మిష్టాపూర్తేసగ్ంసృజేథామయంచ। పునఃకృణ్వగ్ంస్త్వా పితరంయువాన మన్వాతాగ్ంసీత్వయితంతుమేతం॥ బృహత్సామక్షత్రభృద్వృద్ధవృష్ణియం త్రిష్టుభౌజశ్శుభిత ముగ్రవీరం। ఇంద్రస్తోమేన పంచదశేనమధ్య మిదంవాతేన సగరేణరక్ష॥ స్వస్తిశ్రద్ధాం మేధాం యశః ప్రజ్ఞాం విద్యాం బుద్ధిం శ్రియంబలం। ఆయుష్యం తేజఆరోగ్యం దేహిమేహవ్యవాహన। శ్రియందేహిమే హవ్యవాహనోన్నమఇతి॥ ఉద్వయంతమసస్పరి పశ్యంతో జ్యోతిరుత్తరం। దేవందేవత్రాసూర్యమగన్మజ్యోతిరుత్తమం॥ ఇషేత్వోర్జేత్వా వాయవస్థోపాయవస్థ దేవోవస్సవితాప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయకర్మణ ఆప్యాయధ్వ మఘ్నియా దేవభాగమూర్జస్వతీః పయస్వతీః ప్రజావతీ రనమీవా అయక్ష్మామావస్తేన ఈశతమాఘశగ్ంసోరుద్రస్య హేతిః పరివోవృణక్తుధ్రువాఅస్మిన్గోపతౌస్యాతబహ్వీ ర్యజమానస్యపశూన్పాహి॥

అగ్నిమీళే పురోహితం యజ్ఞస్య దేవ మృత్విజం । హోతారం రత్నధాతమమ్॥ అగ్న ఆయాహి వీతయే గృణానో హవ్యదాతయే। నిహోతా సత్సి బర్హిషి ॥ శంనో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవంతు పీతయే। శంయోరభి స్రవంతు నః॥ గణానాంత్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవింకవీనాముపమశ్రవస్తమం। జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వన్నూతిభిస్సీద సాదనమ్॥ త్వమగ్నే రుద్రో అసురో మహో దివస్త్వగ్ం శర్ధో మారుతం పృక్ష ఈశిషే త్వం వాతైరరుణైర్యాసి శంగయస్త్వం పూషా విధతః పాసి నుత్మనా । ఆవో రాజానమధ్వరస్య రుద్రం హోతారం సత్యయజం రోదస్యోః। అగ్నిం పురాతనయిత్నో రచిత్తాద్ధిరణ్యరూప మవసే కృణుధ్వం ॥ ఆయంగౌః పృశ్నిరక్రమీ దసదన్మాతరం పునః । పితరంచ ప్రయంత్సువః ॥ యత్ర బాణాస్సంపతంతి కుమారా విశిఖా ఇవ । ఇంద్రోన స్తత్ర వృత్రహా విశ్వాహా శర్మయచ్ఛతు ॥ విశ్వతశ్చక్షు రుత విశ్వతో ముఖో విశ్వతో హస్త ఉత విశ్వతస్పాత్ । సంబాహుభ్యాం నమతి సంపతత్రైర్ద్యావాపృథివీ జనయం దేవ ఏకః ॥ ఆప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతస్సోమవృష్ణియం । భవా వాజస్య సంగథే॥ మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతి సింధవః। మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః। మధునక్తముతోషసి । మధుమత్పార్థివగ్ం రజః । మధుద్యౌరస్తు నః పితా । మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవంతు నః॥ శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోసి దేవోవస్సవితోత్పునా త్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిః ॥ స్వాదుః పవస్వ దివ్యాయ జన్మనే స్వాదురింద్రాయ సుహవేతు నామ్నే । స్వాదుర్మిత్రాయ వరుణాయ వాయవే బృహస్పతయే మధుమాగ్ం అదాభ్యః ॥ యాః ఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చ పుష్పిణీః । బృహస్పతి ప్రసూతాస్తానో ముంచత్వగ్ంహసః ॥

అభివస్త్రా సువసనాన్యర్షాభి ధేనూ స్సుదుఘాః పూయమానాః। అభిచంద్రా భర్తవే నో హిరణ్యాభ్యశ్వాన్రథినో దేవసోమ ॥ యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్య త్సహజం పురస్తాత్ । ఆయుష్యమగ్ర్యం ప్రతిముంచ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః ॥ హిరణ్యరూపస్స హిరణ్య సంద్రృగపాన్నపాత్సేదు హిరణ్యవర్ణః । హిరణ్యయా

త్పరియోనేర్నిషద్య హిరణ్యాదాదదత్యంనమస్మై ॥ గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాంకరిషిణీమ్ ।ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయేశ్రియమ్ ॥ సద్యోజాతంప్రపద్యామి సద్యోజాతాయవై నమోనమః । భవేభ వేనాతి భవేభవస్వమాం । భవోద్భవాయనమః॥ వామదేవాయనమో జ్యేష్ఠాయనమ శ్శ్రేష్ఠాయనమో రుద్రాయ నమః కాలాయనమః కలవికరణాయ నమో బలవికరణాయ నమో బలాయనమో బలప్రమథనాయనమ స్సర్వభూతదమనాయ నమో మనోన్మనాయనమః॥అఘోరేభ్యోథఘోరేభ్యోఘోరఘోరతరేభ్యః। సర్వేభ్య స్సర్వశర్వేభ్యో నమస్తేఅస్తు రుద్రరూపేభ్యః ॥ తత్పురుషాయవిద్మహే మహాదేవాయధీమహి । తన్నోరుద్రఃప్రచోదయాత్॥ ఈశానస్సర్వవిద్యానా మీశ్వర స్సర్వభూతానాం బ్రహ్మాధిపతి ర్బ్రహ్మణోధిపతి ర్బ్రహ్మాశివోమే అస్తుసదాశివోమ్ ॥ హిరణ్యపాత్రం మధోః పూర్ణందదాతి మధవ్యోసానీతి । ఏకధాబ్రహ్మణ ఉపహరతి। ఏకధైవయజమానఆయు స్తేజోదధాతి ॥

గౌరీమిమాయ సలిలానితక్ష త్యేకపదీ ద్విపదీ సా చతుష్పదీ । అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషీ సహస్రాక్షరా పరమేవ్యోమన్న్ ॥ యే భూతాః ప్రచరంతి దివానక్తం బలిమిచ్ఛంతో వితుదస్య ప్రేష్యాః । తేభ్యోబలింపుష్టికామోహరామి మయిపుష్టింపుష్టిపతిర్దధాతు ॥ విద్యదసివిద్యమేపాప్మ నమృతా త్సత్యముపైమి ॥ ప్రాణానాం గ్రంథిరసి రుద్రోమా విశాంతకః । తేనాన్నేనాప్యాయస్వ నమోరుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్మేపాహి ॥

ఇమంమేవరుణశ్రుధీ హవమద్యాచమృడయ । త్వామవస్యురాచకే। తత్వాయామిబ్రహ్మణా వందమాన స్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః।అహేడమానోవరుణేహబోధ్యు రుశగ్ంసమానఆయుఃప్రమోషీః। యచ్చిద్ధితేవిశోయథా ప్రదేవవరుణవ్రతం । మినీమసిద్యవిద్యవి యత్కించేదం వరుణదైవ్యే జనేభి ద్రోహం మనుష్యా శ్చరామసి అచిత్తీయ త్తవధర్మాయుయోపి మమాన స్తస్మాదేవసో దేవరీరిషః కితవాసోయద్రిరిపుర్నదీవి యద్వాఘాసత్య ముతయన్నవిద్మ । సరా

తావిష్య శిధి రేవ దేవా యథా తేస్యామవరుణ ప్రియాసః॥ అసత్యేనరజసా వర్తమానో నివేశయ న్నమృతంమర్త్యంచ । హిరణ్యయేన సవితా రథేనా దేవోయాతిభువనావిపశ్యన్ ॥

హగ్ంసశ్శుచిషద్వసురంతరిక్ష సద్ధోతావేదిషదతిథి ర్దురోణసత్ । నృషద్వర సదృత సద్వ్యోమ సదబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్ ॥ తంతుంతన్వన్రజసో భానుమన్విహి జ్యోతిష్మతః పథోరక్ష ధియాకృతాన్ । అనుల్బణంవయతజోగువామపో మనుర్భవజనయా దైవ్యంజనమ్॥ అక్షశేషుధావతి శ్యేనోవర్మవిగాహతే । అభిద్రోణా కనిక్రిదత్ ॥ సహిరత్నానిదాశుషే సువాతిసవితాభగః । తంభాగం చిత్రమీమహే ॥ కాండాత్కాండాత్ప్రరోహంతీ పరుషఃపరుషఃపరి । ఏవానోదూర్వే ప్రతనుసహస్రేణశతేనచ॥ అశ్వత్థేవోనిషదనంపర్ణేవో వసతిఃకృత । గోభాజఇత్కిలాసథయత్సనవథ పూరుషమ్ ॥ యువాసు వాసాఃపరివీతఆగా త్సఉశ్రేయాన్భవతిజాయమానః। తంధీరాసఃకవయ ఉన్నయంతి స్వాధియో మనసా దేవయంతః ॥ ఇడా దేవహూ ర్మను ర్యజ్ఞనీర్బృహస్పతి రుక్థామదానిశగ్ంసిష ద్విశ్వేదేవా సూక్తవాచః పృథివిమాత ర్మామాహింసీ ర్మధుమనిష్యే మధు జనిష్యే మధువ దిష్యామి మధుమతీం దేవేభ్యోవాచముద్యా సగ్ం శుశ్రూషేణ్యాం మనుష్యేభ్యస్తం మాదేవా అవంతుశోభాయై పితరోనుమదంతు ॥

యత్పుణ్యంనక్షత్రం । తద్బట్కుర్వీతోపవ్యుషం । యదావై సూర్యఉదేతి। అథనక్షత్రంనైతియావతి తత్రసూర్యోగచ్ఛేత్ । యత్ర జఘన్యంపశ్యేత్ । తావతికుర్వీత యత్కారీస్యాత్ । పుణ్యాహఏవ కురుతే ॥ భద్రంకర్ణేభి శ్శృణుయామదేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభి ర్యజత్రాః । స్థిరైరంగై స్తుష్టువాగ్ంస స్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః। స్వస్తినఇంద్రోవృద్ధశ్రవాః । స్వస్తినఃపూషావిశ్వవేదాః। స్వస్తినస్తార్క్ష్యోఅరిష్టనేమిః । స్వస్తినో బృహస్పతిర్దధాతు ॥ స్వస్తయే వాయుముపబ్రవామహైసోమం। స్వస్తిభువనస్యయస్పతిః బృహస్పతిం సర్వగణం స్వస్తయే స్వస్తయ ఆదిత్యాసో భవంతునః ॥ [illegible] శ్రోత్రే హాస్య క్ష్మసోపసద్య । మిత్రందేవం మిత్రధేయన్నో అస్తు । [illegible]

రాధ్రా హవిషావర్ధయంతః । శతంజీవేమశరదస్సవీరాః ॥ త్రీణిత్రీణివై దేవానామృధ్ధాని। త్రీణిఛందాగ్ంసి। త్రీణిసవనాని త్రయఇమేలోకాః। ఋధ్యామేవతద్వీర్య ఏషులోకేషు ప్రతితిష్ఠతి ॥ అగ్నిశ్శుచివ్రతతమ శ్శుచిర్విప్రశ్శుచిఃకవిః । శుచీరోచతఆహుతః । ఉదగ్నేశుచయ స్తవ శుక్రాభ్రాజంతఈరతే। తవజ్యోతీష్యర్చయః॥ శుచీవోహవ్యామరుత శ్శుచీనాం శుచిగ్ంహినో మ్యధ్వరగ్ం శుచిభ్యః। ఋతేనసత్యమృత సాపఆయన్ శుచిజన్మాన శ్శుచయఃపావకాః ॥ వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీ హ్యస్మాన్ త్స్వావేశోఅనమీవోభవానః । యత్త్వేమహే ప్రతితన్నో జుషస్వ శన్నఏధిద్విపదే శం చతుష్పదే ॥ వాస్తోష్పతే శగ్మయాగ్ం సదాతే సక్షీమహిరణ్మయాగాతు మత్యా । ఆవహక్షేమ ఉతయోగే వరంనో యూయంపాత స్వస్తిభిస్సదానః ॥ అమీవహా వాస్తోష్పతే విశ్వారూపా ణ్యావిశంత్సఖాసుశేవఏధినః॥ అసునీతేపునరస్మాసుచక్షుః పునఃప్రాణమిహనోధేహి భోగం । జ్యోక్పశ్యేమ సూర్యముచ్చరంత మనుమతేమృడయానస్వస్తి ॥

దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవేశ్వినో ర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తా భ్యామ్॥ నమోఅస్తు సర్పేభ్యో యేకేచ పృథివీమను । యేఅంతరిక్షే యేదివితేభ్య స్సర్పేభ్యోనమః ॥ యేదోరోచనేదివో యేవాసూర్యస్య రశ్మిషు। యేషామప్సుసదఃకృతం తేభ్యస్సర్పేభ్యోనమః॥ యాఇషవో యాతుధానానాం యేవావనస్పతీరను । యేవావటేషుశేరతే తేభ్య స్సర్పేభ్యోనమః ॥ మావోరిషత్ఖనితా యస్మైచాహంఖనామివః। ద్విప చ్చతుష్పదస్మాకగ్ం సర్వమస్త్వనాతురమ్ ॥ ఇంద్రంవో విశ్వతస్పరి హవామహేజనేభ్యః। అస్మాకమస్తుకేవలః ॥ అగ్నిందూతంవృణీమహే హోతారంవిశ్వవేదసం। అస్యయజ్ఞస్యసుక్రతుం ॥ యమాయసోమగ్ం సునుత యమాయజుహుతాహవిః ।, యమగ్ంహయజ్ఞోగచ్ఛ త్యగ్ని దూతోఅరంకృతః ॥ అసున్వంతమయజమానమిచ్ఛ స్తేనస్యేత్యాం తస్కరస్యాన్వేషి । అన్యమస్మదిచ్ఛసాతఇత్యా నమోదేవినిరృతే తుభ్యమస్తు॥ తవవాయువృతస్పతే త్వష్టుర్జామాతరద్భుత। అవాంస్యా వృణీమహే॥ సోమోధేనుం సోమోఅర్వంతమాశుం। సోమోవీరంకర్మ

ణ్యందదాతు । సాదన్యంవిదథ్యగ్ంసభేయం । పితుశ్రవణంయోదదాశ
దస్మై ॥ తమీశానం జగతస్తస్థుషస్పతిం ధియంజిన్వమవసేహూమహే
వయం । పూషానో యథావేదసా మసద్వృధే రక్షితాపాయు రదబ్ధ
స్స్వస్తయే ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమంపురస్తా ద్విసీమత స్సురుచోవేన
ఆవః । సబుధ్నియా ఉపమా అస్యవిష్ఠా స్సతశ్చయోని మసతశ్చవివః ॥
ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధేపదం । సమూఢమస్యపాగ్ంసురే ॥
ఓషధయ స్సంవదంతే సోమేనసహరాజ్ఞా । యస్మైకరోతి బ్రాహ్మణ
స్తగ్ంరాజ న్పారయామసి ॥ బ్రహ్మదేవానాం పదవీఃకవీనా మృషి
ర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణాం । శ్యేనోగృధ్రాణాగ్గ్ స్వధితిర్వనా
నాగ్ం సోమఃపవిత్రమత్యేతి రేభన్॥ అగ్నిర్మూర్ధాదివఃకకుత్పతిః పృథి
వ్యాఅయం। అపాగ్ంరేతాగ్ంసిజిన్వతి ॥ కయానశ్చిత్ర ఆభువ దూతీ
సదావృధస్సఖా। కయాశచిష్టయావృతా॥ శమగ్నిరగ్నిభిస్కర చ్ఛన్న
స్తపతుసూర్యః । శంవాతోవాత్వరపాఅపస్రిధః ॥

శుక్రంతేఅన్యద్యజతంతే అన్యద్విషురూపే అహనీద్యౌరివాసి।
విశ్వాహిమాయా అవసిస్వధావో భద్రాతేపూష న్నిహరాతిరస్తు ॥
బృహస్పతేఅతియదర్యో అర్హాద్ద్యుమద్విభాతి క్రతుమజ్జనేషు। యద్దీ
దయచ్ఛవస ఋతప్రజా తతదస్మాసు ద్రవిణంధేహిచిత్రమ్॥ యోరుద్రో
అగ్నౌ యోఅప్సుయఓషధీషు యోరుద్రోవిశ్వాభువనావివేశ । తస్మై
రుద్రాయనమోఅస్తు॥ ఓదనముద్బ్రువతే। పరమేష్ఠీవాఏషః । యదో
దనః । పరమామేవైనగ్గ్ శ్రియంగమయతి ॥ కద్రుద్రాయప్రచేతసే
మీఢుష్టమాయతవ్యసే । వోచేమశంతమగ్ంహృదే ॥ యస్సశృంగ
స్సవృషభః। కల్యాణోద్రోణఆహితః । కార్ష్ణివలప్రగాణేవ। వృషభేణ
యజామహే। వృషభేణయజమానాః। అక్రూరేణేవసర్పిషా। మృధశ్చ
సర్వాఇంద్రేణ। పృతనాశ్చజయామసి॥ ధ్రువంతేరాజావరుణో ధ్రువం
దేవోబృహస్పతిః। ధ్రువంత ఇంద్రశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం ధారయతాం
ధ్రువం॥ స్యోనాపృథివీభవానృక్షరానివేశని। యచ్ఛానశ్శర్మసప్రథాః॥

యువం వస్త్రాణి పీవసావసాథేయువో రచ్ఛిద్రా మంతవోహ
సర్గాః । అవాతిరతమనృతాని విశ్వఋతేనమిత్రావరుణాసచేథే॥ జాత

జాతవేదసేసునవామసోమ మరాతీయతో నిదహాతివేదః । సనఃపర్షదతి దుర్గాణివిశ్వా నావేవసింధుం దురితాత్యగ్నిః ॥ యోవేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః । తస్యప్రకృతిలీనస్య యఃపరస్సమహేశ్వరః ॥ విష్ణోరరాటమసి విష్ణోఃపృష్ఠమసి విష్ణోశ్నప్త్రేస్థో విష్ణోస్స్యూరసి విష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసివిష్ణవేత్వా॥ నమశ్శంభవేచ మయోభవేచ నమశ్శంకరాయచ మయస్కరాయచ నమశ్శివాయచ శివతరాయచ॥ చత్వారిశృంగా త్రయో అస్యపాదా ద్వేశీర్షే సప్తహస్తాసో అస్య । త్రిధాబద్ధోవృషభోరోరవీతి మహోదేవోమర్త్యాగ్ంఆవివేశ ॥ ఏషహి దేవఃప్రదిశోనుసర్వాః పూర్వోహిజాతస్సఉగర్భే అంతః । సవిజాయమాన స్సజనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖాస్తిష్ఠతి విశ్వతోముఖః ॥

పరిస్తృణీతపరిధత్తాగ్నిం । పరిహితోగ్ని ర్యజమానంభునక్తు । అపాగ్ంరస ఓషధీనాగ్ంసువర్ణః । నిష్కాఇమే యజమానస్య సంతు కామదుఘాః ॥ ప్రతద్విష్ణుస్తవతేవీర్యాయ । మృగోనభీమః కుచరోగిరిష్ఠాః । యస్యోరుషుత్రిషువిక్రమణేషు । అధిక్షియంతిభువనానివిశ్వా॥ ఆనోనియుద్భిశ్శతినీభిరధ్వరం। సహస్రిణీభిరుపయాహియజ్ఞం। వాయో అస్మిన్హవిషిమాదయస్వ। యూయంపాతస్వస్తిభిస్సదానః॥ వయగ్ంసోమవ్రతేతవ । మనస్తనూషుబిభ్రతః । ప్రజావంతోఅశీమహి । ఇంద్రాణీ దేవీ సుభగా సుపత్నీ ॥ త్రాతారమింద్ర మవితారమింద్రగ్ం హవేహవేసుహవగ్ం శూరమింద్రం। హువేనుశక్రం పురుహూతమింద్రగ్ం స్వస్తినో మఘవా ధాత్వింద్రః ॥ సుగన్నః పంథా అభయం కృణోతు। యస్మిన్నక్షత్రేయమఏతిరాజా। యస్మిన్నేనమభ్యషించంత దేవాః। తదస్యచిత్రగ్ం హవిషాయజామ ॥ త్వన్నోఅగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్యహేడోఅవయాసిసీష్ఠాః। యజిష్ఠోవహ్నితమశ్శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్॥ అసున్వంతమయజమానమిచ్ఛ స్తేనస్యేత్యాం తస్కరస్యాన్వేషి । అన్యమస్మదిచ్ఛసాత ఇత్యా నమో దేవి నిరృతే తుభ్యమస్తు ॥ తచ్ఛంయోరా వృణీమహే గాతుం యజ్ఞాయ। గాతుంయజ్ఞపతయే। దైవీస్వస్తిరస్తునః। స్వస్తిర్మానుషేభ్యః ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజం । శన్నోఅస్తు ద్విపదే...శం చతుష్పదే ॥

విహిహోతాప్రిఅపితావివోనరాయోఅర్యః। వాయవాచంద్రేణ రథేనయాహి సుతస్యపీతయే । నిర్యువాణోఅశ స్తేర్నిర్యుత్వాం ఇంద్ర సారథిః । వాయవాచంద్రేణ రథేనయాహి సుతస్యపీతయే। అనుకృష్ణే వసుధితీయేమా తేవిశ్వపేశసా। వాయవాచంద్రేణ రథేనయాహిసుతస్య పీతయే । వహంతుత్వామనోయుజో యుక్తాసో నవతిర్నవ । వాయవా చంద్రేణ రథేనయాహిసుతస్యపీతయే । వాయోశతంహరిణాంయవస్వ పోష్యాణాం। ఉతదా తేసహస్రిణోరథ ఆయాతుపాజసా॥ మయిమేధాం మయిప్రజాం మయ్యగ్ని స్తేజోదధాతు । మయిమేధాం మయిప్రజాం మయీంద్రఇంద్రియందధాతు । మయిమేధాం మయిప్రజాం మయి సూర్యోభ్రాజోదధాతు ॥

జయాదిహోమమ్.

ఓం చిత్తంచస్వాహా । చిత్తిశ్చస్వాహా । ఆకూతంచస్వాహా ఆకూతిశ్చస్వాహా । విజ్ఞాతంచస్వాహా । విజ్ఞానంచస్వాహా । మనశ్చ స్వాహా। దర్శశ్చస్వాహా । పూర్ణమాసశ్చస్వాహా। బృహచ్చస్వాహా। రథంతరంచస్వాహా । ప్రజాపతిర్జయా నింద్రాయ వృష్ణే ప్రాయచ్ఛ దుగ్రః పృతనా జ్యేషుతస్మైవిశస్సమనంతసర్వా స్సఉగ్రస్సహిహావ్యో బభూవస్వాహా । అగ్నిర్భూతానా మధిపతి స్సమావ త్వస్మి న్బ్రహ్మ న్నస్మిన్ క్షత్రేస్యా మాశిష్యస్యాంపురోధాయ మస్మిన్కర్మ న్నస్యాం దేవహూత్యాగ్ స్వాహా । ఇంద్రోజ్యేష్ఠానా మధిపతి సమావత్వస్మిన్ ...స్వాహా । యమః పృథివ్యాధిపతి సమావత్వస్మిన్ ... ...స్వాహా । వాయు రంతరిక్షస్యాధిపతి స్సమావత్వస్మి...స్వాహా । సూర్యోదివోధి పతి స్సమావత్వస్మిన్ ...స్వాహా । చంద్రమా నక్షత్రాణామధిపతి స్స మావత్వస్మిన్ ... స్వాహా। బృహస్పతిర్బ్రహ్మణోధిపతిస్సమావత్వస్మిన్ ...స్వాహా । మిత్ర స్సత్యానామధిపతి స్సమావత్వస్మిన్ ...స్వాహా । వరుణో ఉపామధిపతి స్సమావత్వస్మిన్ ...స్వాహా । సముద్రస్స్రో త్యానా మధిపతి స్సమావత్వస్మిన్ ....స్వాహా । అన్నగ్ం సామ్రా జ్యానామధిపతి తన్మావ త్వస్మిన్ ...స్వాహా । సోమ ఓషధీనామధిపతి స్సమావ త్వస్మిన్ ...స్వాహా । సవితా ప్రసవానా మధిపతి స్సమావ

త్వస్మిన్ ...స్వాహా । రుద్రః పశూనామధిపతి స్సమావత్వస్మి న్బ్రహ్మ
న్నస్మి ... స్వాహా। అపఉపస్పృశ్య । త్వష్టా రూపాణామధిపతిస్సమావ
త్వస్మిన్ ...స్వాహా । విష్ణుః పర్వతానామధిపతి స్సమావత్వస్మిన్ ...
స్వాహా। మరుతో గణానా మధిపతయ స్తేమావం త్వస్మిన్బ్రహ్మ న్నస్మి
న్క్షత్రేస్యా మాశిష్యస్యాం పురోధాయా మస్మిన్కర్మ న్నస్యాం దేవ
హూత్యాగ్ స్వాహా। పితరః పితామహాః పరేవరే తతా స్తతా మహాఇహ
మావతా। అస్మిన్బ్రహ్మన్నస్మిన్ ... స్వాహా। అపఉపస్పృశ్య। ఋతా
షాడ్రుతధామాగ్నిర్గంధర్వస్సఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాతు తస్మైస్వాహా ।
తస్యౌషధయోఽప్సరస ఊర్జోనామతా ఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతుతాభ్య
స్వాహా । సగ్ంహితో విశ్వసామా సూర్యోగంధర్వ స్సఇదం బ్రహ్మ
క్షత్రంపాతుతస్మైస్వాహా । తస్యమరీచయోఽప్సరస ఆయువో నామతా
ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రంపాంతు తాభ్యస్స్వాహా । సుషుమ్న సూర్యరశ్మి
శ్చంద్రమా గంధర్వ స్సఇదం బ్రహ్మ క్షత్రంపాంతు తస్మైస్వాహా ।
తస్యనక్షత్రాణ్యప్సరసో కుబేరయోనామతా ఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతు
తాభ్యస్స్వాహా । భుజ్యుస్సుపర్ణోయజ్ఞో గంధర్వ స్సఇదం బ్రహ్మక్షత్రం
పాంతు తస్మైస్వాహా । తస్య దక్షిణా అప్సరసం తనా నామతా ఇదం
బ్రహ్మక్షత్రంపాంతు తాభ్యస్స్వాహా । ప్రజాపతి ర్విశ్వకర్మా మనోగం
ధర్వ స్సఇదం బ్రహ్మక్షత్రం పాంతు తస్మైస్వాహా । తస్యర్ క్సామా
న్యప్సరసో వహ్నయోనామతా ఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతు తాభ్య
స్స్వాహా। ఇషిరోవిశ్వవ్యచా వాతో గంధర్వ స్సఇదం బ్రహ్మక్షత్రం
పాతు తస్మైస్వాహా। తస్యాపోఽప్సరసోముదా నామతా ఇదం బ్రహ్మ
క్షత్రంపాంతుతాభ్యస్స్వాహా।భువనస్యపతేయస్యతఉపరిగృహాఇహాచ।
సనో రాస్వాజ్యానిగ్ం రాయస్పోషగ్ం సువీర్యగ్ం సంవత్సరీణాగ్
స్వస్తిగ్ స్వాహా । పరమేష్ఠ్యధిపతి ర్మృత్యు ర్గంధర్వ స్సఇదంబ్రహ్మ
క్షత్రంపాంతు తస్మైస్వాహా । తస్యవిశ్వమప్సరసోభువోనామతా ఇదం
బ్రహ్మక్షత్రంపాంతు తాభ్యస్స్వాహా। సుక్షితిస్సుభూతిర్భద్రకృత్సువ
ర్వాన్పర్జన్యో గంధర్వ స్సఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతు తస్మై స్వాహా।
తస్యవిద్యుతోఽప్సరసోరుచోనామతా ఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతుతాభ్య

స్వాహా । దూరేహేతిరమృడయో మృత్యుర్గంధర్వస్సఇదం బ్రహ్మ
క్షత్రంపాంతు తస్మైస్వాహా । తస్యప్రజా అప్సరసోభీరువోనామతా
ఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతుతాభ్యస్స్వాహా । చారుఃకృపణకాశీకామో
గంధర్వస్సఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతు తాభ్యస్స్వాహా। తస్యాధయోప్స
రసశ్శోచయంతీర్నామతాఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతు తాభ్యస్స్వాహా।
సనోభువనస్యపతే యస్యతఉపరి గృహాఇహాచ । ఉరుబ్రహ్మణేస్మై
క్షత్రాయమహిశర్మయచ్ఛస్వాహా। ప్రజాపతేనత్వదేతాన్యన్యోవిశ్వా
జాతానిపరితాబభూవ । యత్కామాస్తేజుహుమస్తన్నో అస్తువయగ్గ్
స్యామపతయోరయీణాగ్గ్స్వాహా। భూస్స్వాహా । భువస్స్వాహా। సువ
స్స్వాహా। యదస్యకర్మణోత్యరీరిచం యద్వాన్యూనమిహాకరం। అగ్నిష్ట
త్స్విష్టకృద్విద్వాన్ త్సర్వగ్గ్స్విష్టగ్ం సుహుతంకరోతుస్వాహా। అనా
జ్ఞాతంయదాజ్ఞాతంయజ్ఞస్యక్రియతేమిథు । అగ్నేతదస్యకల్పయత్వగ్ం
హివేత్థ యథాతథగ్గ్ంస్వాహా। పురుషసమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుష
సమ్మితః । అగ్నేతదస్యకల్పయత్వగ్ం హివేత్థ యథాతథగ్గ్స్వాహా ।
యత్పాకత్రామనసా దీనదక్షానయజ్ఞస్య మన్వతేమర్త్యాసః । అగ్నిష్ట
ద్ధోతాక్రతువి ద్విజ్ఞాన న్యజిష్ఠో దేవాగ్ం ఋతుశోయజాతి స్వాహా ।
త్వన్నో అగ్నే ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా। సత్వన్నో అగ్నేనమోభవోతీ
నేదిష్ఠో అస్యఉషసోవ్యుష్టౌ । అవయక్ష్వనో వరుణగ్ం రరాణోవీహి
మృడీకగ్ం సుహవోనయేధిస్వాహా। యతఇంద్రభయామహేతతోనో
అభయంకృధి। మఘవంచగ్ధితవ తన్నఊతయే విద్విషో విమృధోజహి
స్వాహా । స్వస్తిదావిశస్పతి ర్వృత్రహావిమృధోవశీ । వృషేంద్రఃపుర
ఏతున స్స్వస్తిదా అభయంకరస్స్వాహా । పునస్త్వాదిత్యా రుద్రావసవ
స్సమింధతాం పునర్బ్రహ్మాణోవసునీథయజ్ఞైః । ఘృతేనత్వంతనువో
వర్ధయస్వ సత్యాస్సంతు యజమానస్యకామాస్స్వాహా। పునరగ్నిశ్చక్షు
రదా త్పునరింద్రోబృహస్పతిః । పునర్మే అశ్వినాయువం చక్షురాధత్త
మక్ష్యోస్స్వాహా। భూరగ్నయేచ పృథివ్యైచ మహతేచస్వాహా। భువో
వాయవే చాంతరిక్షాయచ మహతేచస్వాహా । సువ రాదిత్యాయచ

దివేచ మహతేచ స్వాహా । భూర్భువస్సువ శ్చంద్రమసేచ నక్షత్రే భ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతేచస్వాహా॥ సప్తతేఅగ్నే సమిధస్సప్తజిహ్వా స్సప్తర్షయ స్సప్తధామప్రియాణి। సప్తహోత్రాస్సప్తధాత్వా యజంతి సప్తయోనీ రాపృణస్వా ఘృతేనస్వాహా ॥ పూర్ణాహుతి ముత్తమాం జుహోతి । సర్వంవై పూర్ణాహుతిః। సర్వమేవాప్నోతి । అథోఇయంవై పూర్ణాహుతిః । అస్యామేవప్రతితిష్ఠతి। సదసిసన్మేభూయా స్సర్వమసి సర్వంమేభూయాః పూర్ణమసి పూర్ణంమేభూయా అక్షితమసి మామే క్షేష్ఠాః ॥ ప్రాచ్యాందిశిదేవా ఋత్విజోమార్జయంతాం దక్షిణాయాం దిశిమాసాః పితరోమార్జయంతాం ప్రతీచ్యాందిశిగృహాః పశవోమార్జ యంతా ముదీచ్యాందిశ్యాప ఓషధయో వనస్పతయోమార్జయంతా మూర్ధ్వాయాం దిశి యజ్ఞస్సంవత్సరో యజ్ఞపతి ర్మార్జయంతామ్ ॥ సముద్రివః ప్రహిణోమి స్వాయోనిమపిగచ్ఛత । అచ్ఛిద్రః ప్రజయా భూయాసం మాపరాసేచిమత్పయః ॥

ఇమారుద్రాయతవసే కపర్దినే క్షయద్వీరాయ ప్రభరామహే మతిం। యథానశమసద్ద్విపదే చతుష్పదే విశ్వంపుష్టంగ్రామే అస్మిన్న నాతురం॥ మృళానోరుద్రో తనోమయస్కృధి క్షయద్వీరాయ నమసా విధేమతే। యచ్ఛంచయోశ్చ మనురాయేజేపితా। తదశ్యామతవరుద్ర ప్రణీతిషు ॥ అశ్యామతేసుమతిం దేవయజ్యయా క్షయద్వీరాయ తవ రుద్రమీఢ్వః। సుమ్నాయన్నిద్విశో అస్మాకమాచరారిష్టవీరా జుహు వామతేహవిః । త్వేషంవయంరుద్రం యజ్ఞసాధంవంకుంక ... విమవసేన హ్వయామహే । అరేఅస్మద్దైవ్యంహేళో అస్యంతు సుమతి మిద్వయ మస్యావృణీమహే । దివోవరాహమరుషం కపర్దినం త్వేషం రూపం నమసాని హ్వయామహే। హస్తేబిభ్ర ద్భేషజావార్యాణి శర్మవర్మ ఛర్దిరస్మభ్యం యంసత్ । ఇదంపిత్రే మరుతాముచ్యతే వచస్స్వాదో స్స్వాదీయో రుద్రాయవర్ధనం । రాస్వాచనో అమృతమర్తభోజనంత్మ నేతోకాయతనయాయమృళ । మానో మహాంతముతమానో అర్భకం మానఉక్షంత ముతమానఉక్షితం। మానోవధీఃపితరం మోతమాతరం

మానఃప్రియా స్తనో్వరుద్రరీరిషః । మానస్తోకే తనయేమాన ఆయౌ మానో గోషుమానో అశ్వేషురీరిషః। వీరాన్మానోరుద్రభామితో వధీ ర్హవిష్మంతస్సదమిత్వాహవామహే । ఉపతేస్తోమా న్పశుపా ఇవా కరం। రాస్వాపితర్మరుతాంసుమ్నమస్మే। భద్రాహితేసుమతిర్మృళయ త్తమాధావయమవఇత్తెవృణీమహే।ఆరాత్తేగోఘ్నముతపూరుషఘ్నం క్షయద్వీరాయసుమ్నమస్మేతేఅస్తు। మృళాచనో అధిచబ్రూహిదేవా ధాచనశ్శర్మయచ్ఛద్విబర్హాః । అవోచామనమో అస్మా అవశ్యవశ్శృ ణోతునోహవం రుద్రోమరుత్వాన్। తన్నోమిత్రో వరుణోమామహం తా మదితిస్సింధుః పృథివీఉతద్యౌః ॥

బ్రహ్మన్మన్వాదస్సృజత। తదకామయత। సమాత్మనాపద్యేయేతి ఆత్మన్నాత్మన్నిత్యామంత్రయత । తస్మైదశమగ్ంహూతః ప్రత్య శ్రృణోత్। సదశహూతోభవత్। దశహూతోహవై నామైషః। తంవా ఏతందశహూతగ్ం సంతం। దశహోతేత్యాచక్షతేపరోక్షేణ । పరోక్ష ప్రియాఇవహిదేవాః । ఆత్మన్నాత్మన్నిత్యామంత్రయత । తస్మైస ప్త మగ్ంహూతఃప్రత్యశ్రృణోత్ । ససప్తహూతోభవత్ । సప్తహూతో హవైనామైషః । తంవాఏతగ్ంసప్తహూతగ్ం సంతమ్ । సప్తహోతే త్యాచక్షతేపరోక్షేణ । పరోక్షప్రియా ఇవహిదేవాః । ఆత్మన్నాత్మ న్నిత్యామంత్రయత । తస్మై షష్ఠగ్ం హూతః ప్రత్యశ్శృణోత్ । సషడ్ఢూతోభవత్ । షడ్ఢూతోహవైనామైషః । తంవాఏతగ్ంషడ్ఢూ తగ్ంసంతమ్। షడ్ఢూతోత్యాచక్షతేపరోక్షేణ । పరోక్షప్రియాఇవహి దేవాః। ఆత్మన్నాత్మన్నిత్యామంత్రయత । తస్మై పంచమగ్ంహూతః ప్రత్యశ్రృణోత్ । సపంచహూతోభవత్ । పంచహూతోహవైనా మైషః। తంవాఏతంపంచహూతగ్ంసంతమ్ । పంచహోతేత్యాచక్షతే పరోక్షేణ। పరోక్షప్రియాఇవహిదేవాః । ఆత్మన్నాత్మన్నిత్యామంత్ర యత। తస్మైచతుర్థగ్ంహూతః ప్రత్యశ్రృణోత్ । సచతుర్హోతోభవత్। చతుర్హూతోహవైనామైషః। తంవాఏతగ్ంచతుర్హూతగ్ంసంతం। చతు ర్హోతేత్యాచక్షతేపరోక్షేణ। పరోక్షప్రియాఇవహిదేవాః। తమబ్రవీత్। త్వంవై మేనేదిష్ఠగ్ంహూతః ప్రత్యశ్రౌషీః। త్వయైనానాఖ్యాతార ఇతి

తస్మాన్మహైనాగ్గ్ శ్చతుర్హోతార ఇత్యాచక్షతే । తస్మాచ్ఛుశ్రూషుః పుత్రాణాగ్ంహృద్యతమః । నేదిష్ఠోహృద్యతమః । నేదిష్ఠోబ్రహ్మణో భవతి । యఏవంవేద ॥

ఆశుశ్శిశానో వృషభోనయుధ్మో ఘనాఘనః క్షోభణశ్చర్షణీ నామ్। సంక్రందనోనిమిషఏకవీర శ్శతగ్ంసేనాఅజయత్సాకమింద్రః । సంక్రందనేనానిమిషేణజిష్ణునా యుత్కారేణదుశ్చ్యవనేన ధృష్ణునా । తదింద్రేణజయతతత్సహధ్వం యుధోనరఇషుహస్తేనవృష్ణా । సఇషు హస్తైస్సనిషంగిభిర్వశీ సగ్గ్ స్రష్టాసయుధఇంద్రోగణేన । సగ్ంసృష్టజి త్సోమపాబాహు శర్ధ్యూర్ధ్వధన్వాప్రతిహితాభిరస్తా । బృహస్పతేపరి దీయారథేన రక్షోహామిత్రాగ్ం అపబాధమానః । ప్రభంజన్ త్సేనాః ప్రమృణోయుధాజయ న్నస్మాకమేధ్యవితారథానామ్ । గోత్రభిదం గోవిదం వజ్రబాహుంజయంత మజ్మప్రమృణంతమోజసా । ఇమగ్ం సజాతాఅనువీరయధ్వ మింద్రగ్ంసఖాయోనుసగ్ంరభధ్వం। బలవిజ్ఞా యస్థవిరఃప్రవీర స్సహస్వాన్వాజీసహమానఉగ్రః । అభివీరోఅభిసత్వా సహోజా జైత్రమింద్రరథమాతిష్ఠగోవిత్। అభిగోత్రాణిసహసాగాహ మానో దాయ॥ వీరశ్శతమన్యురింద్రః। దుశ్చ్యవనః పృతనాషాఢయు ధ్యోస్మాకగ్ం సేనా అవతుప్రయుత్సు । ఇంద్రఆసాన్నేతా బృహస్పతి ర్దక్షిణాయజ్ఞః పురఏతుసోమః । దేవసేనానామభిభంజతీనాం జయంతీ నాం మరుతోయం త్వగ్రే ఇంద్రస్యవృష్ణో వరుణస్యరాజ్ఞ ఆదిత్యా నాం మరుతాగ్ం శర్ధఉగ్రం మహామనసాం భువనస్యవానాం ఘోషో దేవానాం జయతాముదస్థాత్ । అస్మాకమింద్ర స్సమృతేషుధ్వజే ష్వ స్మాకంయా ఇషవస్తా జయంతు ॥ అస్మాకంవీరా ఉత్తరేభవం త్వస్మాను దేవాఅవతాహవేషు । ఉద్ధర్షయమఘవ న్నాయుధాన్యుత్సత్వానాం మామకానాంమహాగ్ంసి। ఉద్వృత్రహన్వాజినాం వాజినాన్యుద్రథా నాం జయతామేతు ఘోషః । ఉపప్రేత జయతా నరస్థిరావ స్సంతు బాహవః। ఇంద్రోవశ్శర్మయచ్ఛ త్వనాధృష్యాయథాసథ। అవసృష్టా పరాపతశరవ్యే బ్రహ్మసగ్ంశిత । గచ్ఛామిత్రాన్ప్రవిశ మైషాంకంచ నోచ్ఛిషః । మర్మాణితే వర్మభిశ్ఛాదయామి సోమస్త్వారాజా మృతే

నాభివస్తామ్। ఉరోర్వారియోర్యాపరివస్తేఅస్తు జయంతంత్వామనుమదన్తు దేవాః । యత్రబాణాస్సంపతంతి కుమారావిశిఖాఇవ। ఇంద్రోనస్తత్ర వృత్రహా విశ్వాహాశర్మయచ్ఛతు ॥

అద్భ్యస్సంభూతః పృథివ్యైరసాచ్చ । విశ్వకర్మణస్సమవర్త తాధి। తస్యత్వష్టావిదధద్రూపమేతి। తత్పురుషస్యవిశ్వమాజానమగ్రే। వేదాహమేతం పురుషంమహాంతం । ఆదిత్యవర్ణం తమసఃపరస్తాత్ । తమేవంవిద్వానమృతఇహభవతి। నాన్యఃపంథావిద్యతేయనాయ।ప్రజా పతిశ్చరతిగర్భేఅంతః। అజాయమానోబహుధావిజాయతే। తస్యధీరాః పరిజానంతియోనిః । మరీచీనాం పదమిచ్ఛంతివేధసః। యోదేవేభ్య ఆతపతి। యోదేవానాంపురోహితః । పూర్వోయో దేవేభ్యోజాతః । నమోరుచాయబ్రాహ్మయే। రుచంబ్రాహ్మంజనయంతః। దేవాఅగ్రే తదబ్రువన్। యస్త్వైవంబ్రాహ్మణోవిద్యాత్ । తస్యదేవాఅసన్వశే। హ్రీశ్చతే లక్ష్మీశ్చ పత్న్యౌ । అహోరాత్రే పార్శ్వే నక్షత్రాణి రూపమ్ । అశ్వినౌవ్యాత్తమ్ । ఇష్టం మనిషాణ అముం మనిషాణ । సర్వం మనిషాణ ॥

శ్రద్ధాయాం ప్రాణేనివిష్టోమృతం జుహోమి । శివో మావిశా ప్రదాహాయ । ప్రాణాయస్వాహా । శ్రద్ధాయా మపానేనివిష్టామృతం జుహోమి । శివోమావిశాప్రదాహాయ । వ్యానాయస్వాహా । శ్రద్ధా యా ముదానే నివిష్టామృతంజుహోమి । శివో మావిశాప్రదాహాయ । ఉదానాయస్వాహా । శ్రద్ధాయాగ్ం సమానేనివిష్టామృతంజుహోమి । శివోమావిశాప్రదాహాయ । సమానాయస్వాహా । బ్రహ్మణిమఆత్మా మృతత్వాయ ... మేదినీదేవీ వసుంధరాస్యా ద్వసుధాదేవీ వాసవీ । బ్రహ్మవర్చసః పితౄణాం శ్రోత్రం చక్షుర్మనః । దేవీహిరణ్యగర్భిణీ దేవీప్రసూదరీ। సదనేసత్యాయనేసీద । సముద్రవతీ సావిత్రీ ఆనోదేవీ మహ్యాంగీ మహోధరిణీ మహోధ్యతిష్ఠతు । శృంగేశృంగే యజ్ఞేయజ్ఞే విభీషణీ । ఇందపత్నీ వ్యాపినీ సరసిజఇహ । వాయుమతీ జలశయనీ స్వయంధారాజా సత్యంతోపరిమేదినీ సోపరిధత్తంగాయ । విష్ణుపత్నీం

మహీం దేవీం మాధవీం మాధవప్రియాం । లక్ష్మీం ప్రియసఖీం దేవీం నమామ్యచ్యుతవల్లభాం । ధనుర్ధరాయవిద్మహే సర్వశక్త్యైచధీమహి। తన్నోధరాః ప్రచోదయాత్ ॥ ఇక్షుశాలిఫలసస్యసమృద్ధే పారిజాతతరుశోభితమూలే । స్వర్ణ రత్న మణి మంటపమధ్యే చింతయే సకలలోకధరిత్రీమ్ । శ్యామాం విచిత్రాం నవరత్నభూషితాం చతుర్భుజాం తుంగపయోధరాన్వితాం । ఇందీవరాక్షీం నవశాలిమంజరీం శుకం దధానాం వసుధాం భజామహే ॥ సక్తుమివతితఉనాపునంతో యత్ర ధీరా మనసావాచమక్రత। అత్రాసఖాయస్సఖ్యానిజానతే భద్రైషాం లక్ష్మీర్నిహితాధివాచి ॥

ప్రసుగ్మంతాధియసానస్య సక్షణివరేభిర్వరాగ్ం అభిషుప్రసీదత । అస్మాకమింద్ర ఉభయంజుజోషతి యత్సోమ్యస్యాంధసోబుబోధతి ॥ అనుహావం పరిహావం పరీవాదం పరిక్షపం ॥ దుస్స్వప్నం దురుదితం తద్విషద్భ్యోదిశామ్యహమ్॥ అనుహూతం పరిహూతగ్ం శకునేర్యదశాకునమ్॥ మృగస్యశృతమక్ష్ణయా తద్విషద్భ్య దిశామ్యహమ్ ॥ ఆరాత్తేఅగ్నిర స్త్వారాత్పరశురస్తుతే॥ నివాతేత్వాభివర్షతు స్వస్తితేఽస్తువసస్పతే స్వస్తిమేస్తువసస్పతే॥ నమశ్శకృత్సదే రుద్రాయ నమో రుద్రాయశకృత్సదే ॥ గోష్ఠమసి నమస్తేఅస్తుమామాహిగ్ంసీ స్సిగసి నసివజ్రో నమస్తేఅస్తు మామాహిగ్ంసీః ॥ ఉద్గాతేవశకునే సామగాయసి బ్రహ్మపుత్రఇవ సవనేషుశగ్ంససి ॥ స్వస్తినశ్శకునే అస్తుప్రతినస్సుమనాభవ ॥

రాష్ట్రభృద స్యధిపత్న్య సందీమాత్వద్యోషం ॥ అనృక్షరా ఋజవస్సంతు పంథాయేభిః సఖా యోయంతినో వరేయమ్ ॥ సమర్యమా సంభగోనో నినీయా త్సంజాస్పత్యగ్ం సుయమమస్తుదేవాః॥ ప్రజాపతి స్త్రియాం యశః ॥ ముష్కయోర దధాత్సపమ్ ॥ కామస్య తృప్తి మానందమ్ ॥ తస్యాగ్నే భాజయేహమా । మోదఃప్రమోద ఆనందః ॥ ముష్కయోర్నిహితస్సపః ॥ సృత్వేవకామస్య తృప్యాణి ॥ దక్షిణానాం ప్రతిగ్రహే ॥ మనశ్చిత్త మాకూతిం ॥ వాచస్సత్యమశీమహి ॥ పశూనాగ్ంరూప మన్నస్య ॥ యశ శ్శ్రీశ్రయతాం మయి ॥

యథాహమస్యా అతృపగ్ం స్త్రియైపుమాన్ ॥ యథా స్త్రీ తృప్యతి పుగ్ంసి ప్రియే ప్రియా ॥ ఏవం భగస్యతృప్యాణి ॥ యజ్ఞస్యకామ్యః ప్రియః ॥ దదామీత్యగ్నిర్వదతి ॥ తథేతివాయురాహతత్ ॥ హంతేతి సత్యంచంద్రమాః ॥ ఆదిత్యస్సత్యమోమితి ॥ ఆప స్తత్సత్యమాభరన్ ॥ యశోయజ్ఞస్యదక్షిణామ్ ॥ ప్రజాస్మై కామస్సమృధ్యతామ్ ॥

ద్వితీయపర్యాయే ॥ పశవోమేకామస్సమృధ్యతాం ॥ తృతీయ పర్యాయే ॥ యజ్ఞోమేకామస్సమృధ్యతామ్॥ అగ్నేయశస్విన్ యశసే మమర్పయేంద్రావతీ మపచితీమిహావహ ॥ అయంమూర్ధా పరమేష్ఠీ సువర్చా స్సమానానా ముత్తమశ్లోకోఅస్తు ॥ యన్మధునో మధవ్యం పరమమన్నాద్యంవీర్యం ॥ తేనాహం మధునో మధవ్యేన పరమేణా న్నాద్యేన వీర్యేణ పరమోన్నాదో మధవ్యోసాని । ఆపఃపాదావనే జనీర్ద్విషంతం నాశయంతుమే ॥ అస్మిన్కులే బ్రహ్మవర్చస్యసాని ॥

వసోర్ధారాంజుహోతి వసోర్మేధారాసదితివా ఏషాహుయతే ఘృతస్యవా ఏనమేషాధారా ముష్మిన్ లోకే... ...పిన్వమానోపతిష్ఠత ఆజ్యేనజుహోతి తేజోవాఆజ్యం తేజోవసోర్ధారా తేజసైవాస్మై తేజో వరుంధేథోకామాన్వై వసోర్ధారాకామానేవావరుంధే ॥ ఏకమిషేవిష్ణు స్త్వాన్వేతు ద్వేఊర్జే విష్ణుస్త్వాన్వేతు త్రీణివ్రతాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు చత్వారిమాయోభవాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు పంచపశుభ్యో విష్ణుస్త్వా న్వేతు షడృతుభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు సప్తసప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణు స్త్వాన్వేతు ॥ సఖాసప్తపదాభవ సఖాయౌసప్తపదా బభూవ సఖ్యంతే గమేయగ్ం సఖ్యాత్తే మాయోషగ్ం సఖ్యాన్మే మాయోష్ఠా స్సమ యావసంకల్పావహై సంప్రియౌ రోచిష్ణూ సుమనస్యమానౌ ॥ ఇష మూర్జ మభిసంవసానౌ సన్నౌమనాగ్ంసిసంవ్రతాసముచిత్తాన్యాకరం॥ ఆతిష్ఠేమమశ్మాన మశ్మేవ త్వగ్గ్ స్థిరాభవ ॥ అభితిష్ఠపృతన్యత స్సహ స్వపృతనాయతః । అశ్మానం నిదధాతి సత్యాయ ద్వాభ్యాం ప్రతి ష్ఠిత్యై ॥ అగ్నేనయ సుపథారాయేఅస్మాన్ ॥ విశ్వానిదేవవయునాని

విద్వాన్। యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనః॥ భూయిష్ఠాంతే నమఉక్తిం విధేమ ॥ ప్రవఃశ్శుక్రాయ భానవే భరధ్వం ॥ హవ్యంమతిం చాగ్నయే సుపూతం ॥ యోదైవ్యాని మానుషా జనూగంషి ॥ అంతర్విశ్వాని విద్మనాజిగాతి ॥ అచ్ఛాగిరోమతయోదేవయంతీః॥ అగ్నింయంతి ద్రవిణంభిక్షమాణాః ॥ సుసందృశగం సుప్రతీకగ్గ్‌స్వంచం ॥ హవ్యవాహమరతిం మానుషాణామ్। అగ్నేత్వమస్మద్యుయోధ్యమీవాః॥ అనగ్నిత్రాఅభ్యమంతకృష్టీః ॥ పునరస్మభ్యగం సువితాయదేవ ॥ క్షాం విశ్వేభిరజరేభిర్యజత్ర॥ అగ్నేంతం పారయానవ్యోఅస్మాన్ ॥ స్వస్తిభిరతిదుర్గాణివిశ్వా ॥ పూశ్చపృథ్వీబహులానఉర్వీ ॥

భవాతోకాయతనయాయశంయోః॥ ప్రకారవోమననావచ్యమానాః॥ దేవద్రీచీన్నయథదేవయంతః॥ దక్షిణావాడ్వాజినీప్రాచ్యేతి॥ హవిర్భరంత్యగ్నయేఘృతాచి ॥ దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే ॥ అశ్వినోర్బాహుభ్యాం। పూష్ణోహస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి॥ రాజాత్వావరుణో నయతు దేవి దక్షిణే౽గ్నయే హిరణ్యమ్ ॥ తేనామృతత్వ మశ్యామ్ ॥ వయోదాత్రే॥ మయోమహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే॥ కఇదంకస్మా అదాత్॥ కామఃకామాయ ॥ కామోదాతా ॥ కామః ప్రతిగ్రహీతా కామగంసముద్రమావిశ ॥ కామేనత్వాప్రతిగృహ్ణామి ॥ కామైతత్తే ॥ ఏషాతేకామదక్షిణా ॥ ఉత్తానస్త్వాంగీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ సుమంగలీరియం వధూరిమాగంసమేతపశ్యత ॥ సౌభాగ్యమస్యైదత్వా యథాస్తంవిపరేతన ॥ ఓం ॥

యథావృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరాద్గంధోవాత్యేవంపుణ్యస్య కర్మణోదూరాద్గంధోవాతియథాసిధారాం కర్తే౽వహితామవక్రామే యద్యుతేయుతేహవాహ్వయిష్యామి కర్తంపతిష్యామీత్యేవ మమృతాదాత్మానం జుగుప్సేత్॥ అణోరణీయాన్మహతోమహీయానాత్మాగుహాయాంనిహితో౽స్యజంతోః। తమక్రతుంపశ్యతివీతశోకో ధాతుఃప్రసాదాన్మహిమానమీశం ॥ కేచిత్ ॥ వామదేవాయ

నమో జ్యేష్ఠాయనమ శ్శ్రేష్ఠాయనమో రుద్రాయనమః కాలాయ నమః కలవికరణాయ నమో బలవికరణాయ నమో బలాయనమో బల ప్రమథనాయ నమ స్సర్వభూత దమనాయ నమో మనోన్మనాయ నమః ॥

అథ మూర్తి ప్రతిష్ఠావిధిః,

శ్లో॥ ప్రతిష్ఠా సర్వదేవానాం వైశాఖ జ్యేష్ఠఫాల్గునే । చైత్రేతుస్యాద్వికల్పేన మాఘే విష్ణ్వన్యమూర్తిషు ॥ సౌమ్యాయనేశుభాప్రోక్తా నిందితా దక్షిణాయనే। మాతృభైరవవారాహా నరసింహాత్రివిక్రమాః ॥ దక్షిణేప్యయనే । స్థాప్యా దేవ్యశ్చైత్యాది శేపరే । విష్ణోః శస్తాశ్చైత్రమాసా శ్శ్రావణశ్చావణకాలపి॥ మాఘఫాల్గునవైశాఖ జ్యేష్ఠాషాఢసమాఃసుచ । శ్రావణేచనభస్యేచ లింగస్థాపనముత్తమం॥ దేవ్యా మాఘేఽశ్వినేమాసే ప్యుత్తమాసర్వకామదా। అశ్వినీరోహిణ్యుత్తరాత్రయ మృగ పునర్వసు పుష్య హస్త చిత్రా స్వాత్యనురాధా శ్రవణత్రయ రేవతీషు శనిభౌమవర్జ్యాన్యవాసరే పర్వరిక్తాన్యతిథౌ సర్వదేవప్రతిష్ఠా శుభా॥ శ్రవణేకృత్తికాదివిశాఖాంతేషుచ హ్యాదశ్యాంచవిష్ణోఃప్రశస్తా। చతుర్థీగణేశస్యోక్తా। నవమీమూలభంచ దేవ్యాః । తథా స్వస్వనక్షత్రాణి సర్వేషాం । యథార్ద్రాశివస్య । హస్తః సూర్యస్యేత్యాది । శ్లో॥ హంత్యర్థహీనాకర్తారం మంత్రహీనాతుఋత్విజం। స్త్రియంలక్షణహీనాతు నప్రతిష్ఠాసమోరిపుః॥ బ్రహ్మాతుబ్రాహ్మణైఃస్థాప్యో గాయత్రీసహితంప్రభుః । సర్వవర్ణైస్సదావిష్ణుః ప్రతిష్ఠాప్యస్సుఖార్థిభిః ॥ మాతృభైరవాద్యాఃసర్వైః శివలింగంయతినాపి । పురాణప్రసిద్ధ జీర్ణలింగం స్త్రీశూద్రైరపిపూజ్యం । నూతనస్థాపితం లింగం స్త్రీశూద్రోవాపి నస్పృశేత్ । శివాదిప్రతిష్ఠాయాం స్త్రీశూద్రాదేర్నాధికారః। శ్లో॥ శూద్రోవాఽనుపనీతోవా స్త్రియోవాపతితోపివా । కేశవంవా శివంవాపి స్పృష్ట్వానరకమశ్నుతే ॥ స్థిరప్రతిమాః ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో యచేత । చలప్రతిమాసు ప్రాఙ్ముఖః॥ శ్లో॥ సౌవర్ణి రాజతీ తామ్రీ

మృణ్మయీ ప్రతిమా భవేత్ । పాషాణధాతుముక్తా వా కాంస్యపిత్తల యోరపి॥ అంగుష్ఠపర్వమానాత్సా వితస్తింయావదేవతు॥ గృహేషు ప్రతిమా కార్యా నాదికాశస్య తేబుధైః ॥ మృద్దారులాక్షా గోమేధ మణోచ్ఛ్రి ఫ్లేనచక్వచిత్ ॥ శ్రీమద్భాగవతే॥ శ్లో॥ శైలీదారుమయీ లౌహీ లేప్యాలేఖ్యాచసైకతీ। మనోమయీమణిమయీ ప్రతిమాఽష్ట విధాస్మృతా ॥ లౌహీసౌవర్ణీ । దారుమధూకవృక్షస్యైవ । సప్తాంగు లాధికా ద్వాదశాంగులపర్యంతా గృహే ప్రతిమేతి దేవీపురాణే ॥ శ్లో॥ అర్చకసత్యప్రయోగా దర్చనస్యాతిశాయనాత్। అభిరూప్యాచ్చ బింబానాం దేవఃసాన్నిధ్యమృచ్ఛతి॥ ప్రతిమాపట్టయంత్రాణాం నిత్య స్నానంనకారయేత్ । కారయేత్పర్వదివసే యదాచమలధారణం ॥

అథ పంచసూత్రీ నిర్ణయః.

లింగోచ్ఛ్రతా లింగ విస్తారో లింగస్థాల్యం పీఠవిస్తార్యః ప్రనా లికామానంచేతి పంచసూత్రాణి। తత్ర లింగమస్తక విస్తారం లింగో చ్ఛ్రతాతుల్యం కృత్వా । తద్ద్విగుణ సూత్రవేష్టసార్థ్యం లింగస్థౌల్యం కృత్వా । లింగాత్సర్వతో లింగసమవిస్తారం పీఠంవర్తులం కుర్యాత్। పీఠోచ్ఛ్రతాలింగోచ్ఛ్రద్విగుణా । పీఠాద్బహిః పీఠోత్తరభాగే లింగసమ దీర్ఘామూలే దైర్ఘ్యసమవిస్తారా అగ్రే తదర్థవిస్తారాప్రనాలికా । లిం గోచ్ఛ్రత్వత్రిగుణా పీఠోచ్ఛ్రచేతి కేచిత్। అథ పీఠమధ్యభాగే లింగాత్। ద్విగుణస్థూలం పీఠోచ్ఛ్రతాతృతీయాంశేన కంఠంకుర్యాత్। కంఠస్యో ర్ధ్వాధోభాగయోః సనువప్రద్వయం కృత్వా । పీఠోపరి లింగవిస్తార షష్ఠాంశేనమేఖలాం కృత్వా । తదంతః సంలగ్నం తత్సమం ఖాతం కుర్యాత్। ప్రనాలికాయామపివిస్తార తృతీయాంశేనఖాతః పీఠవన్మేఖ లాచకార్యేతి ॥

ద్వితీయ భాగః.

దేవతాస్థాపన విధిః.

శ్లో॥ శివస్యపురతోనందీ భాస్కరోధ్వజపూర్వకః । విఘ్నేశో వహ్నిభాగేతు దక్షిణేమాతరస్తథా॥ బ్రహ్మనైరృతిదిగ్భాగే వాణీవై పశ్చిమేదిశి। సోమఈశానయోర్మధ్యే దుర్గాభైరవసన్నిధౌ । వాయవ్యేస్కందవీరేశౌ కేశవశ్చోత్తరేదిశి । సోమఈశాన్యదేశేహి దేవతాస్థానముచ్యతే ॥

తా॥ శివునకు యెదురుగా నందియు, ధ్వజమునకు తూర్పుగా సూర్యుఁడును ఆగ్నేయదిక్కున విఘ్నేశ్వరుఁడును, దక్షిణదిక్కున సప్తమాతృలును, నైరృతి దిక్కున బ్రహ్మయును, పశ్చిమదిక్కున సరస్వతియు, ఉత్తరము ఈశాన్యదిక్కుల నడుమగా భైరవునకు సమీపమున దుర్గాదేవియు, వాయవ్యభాగమున కుమారస్వామియు, వీరభద్రుడును, ఉత్తరదిక్కున విష్ణుమూర్తియు, ఈశాన్యదిక్కున సోముండును, ఈప్రకారము లింగమునకు నాయాదిక్కులయందు పైనజెప్పఁబడిన దేవతలను ప్రతిష్ఠ జేయవలయును.

శ్లో॥ ప్రాచీనఆలయేలింగం నవీనేఆలయంప్రతి । స్థాపయేద్యది మోహేన రాజారాష్ట్రంవినశ్యతి ॥ గజచోరైశ్చచలితే నదీవేగేనవా పునః । తస్థానస్యోత్తరేపూర్వే శతధాస్థాపయేత్పునః ॥ పూర్వస్థానం గతంలింగం శూన్యాంగంద్రుశ్యతేయది । తల్లింగంతుపరిత్యజ్య నవం లింగంతుకారయేత్ ॥

తా॥ పురాతనమగు నాలయములోనుండు లింగమును ఏవిధమగు లోపము లేకుండ జేసి నూతనాలయములో ప్రతిష్ఠింపరాదు. అట్లు ప్రతిష్ఠించెనేని యాదేశమునకును ఆదేశమును పాలించు రాజునకును హానికలుగును. మఱియు ఏనుగుగాని దొంగలుగాని లింగమును పెల్లగించి పారవేసినయెడలను లేక నదీప్రవాహముచే కొట్టుకపోయినను ఆస్థానమందుగాని దానికి నుత్తరమునగాని తూర్పునగాని సమస్తప్రయత్నములచేతను నూతనలింగమును ప్రతిష్ఠజేయవలయును. మఱియు ప్రాచీనలింగమునకు నెక్కడ నైనను భంగము శిథిలముగానుండినయెడల ప్రాచీనలింగమును విసర్జించి యోగ్యమగు నూతనలింగమును స్థాపనజేయవలయును.

ప్రదక్షిణవిధి.

శ్లో॥ వృషంచండంవృషంచైవ సోమసూత్రింపునర్వృషం। చండంచసోమసూత్రంచ పునశ్చండంపునర్వృషం ॥

తా॥ శివాలయములో ప్రదక్షిణజేయువిధమెట్లనగా, మొదట నందీశ్వరునిదగ్గర నుండి చండీశ్వరునివఱకును, అక్కడనుండితిరిగి నందీశ్వరునివఱకును, అక్కడనుండి సోమసూత్రమువఱకును. అక్కడనుండి తిరిగి నందీశ్వరునివఱకును, తర్వాత నందీశ్వరునివఱకును, అక్కడనుండి తిరిగి సోమసూత్రిమువఱకును, అక్కడనుండి తిరిగి చండీశ్వరునివఱకును,అక్కడనుండి నందీశ్వరునివద్దకును రావలయునని ప్రదక్షిణవిధానము జెప్పబడినది.

శ్లో॥ వాస్తుహోమంవినాయత్ర తత్రతత్కర్మనిష్ఫలం। తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వాస్తుహోమంతుకారయేత్ ॥

తా॥ దేవాలయప్రతిష్ఠ మొదలగు కార్యములకు వాస్తుహోమము జేయనియెడల ఆకార్యము నిష్ఫలముగాన సర్వవిధముల వాస్తుహోమమును తప్పక జేయవలయును.

శ్లో॥ వాస్తుహోమసమాఖ్యాతం సర్వదోషనికృంతనం । హోతారంపూజయేత్తత్ర యథాశాస్త్రంవిధీయతే ॥

తా॥ వాస్తుహోమము జేసినయెడల సమస్తదోషములు హరించును. కాబట్టి వాస్తుహోమము జేయునప్పుడు ముందుగా యాజ్ఞికుని యథాశాస్త్రముగా బూజించవలయును.

శ్లో॥ పూర్వతోభాస్కరంస్థాప్య హ్యాగ్నేయ్యాంపార్వతీంతథా। యామ్యేవిఘ్నేశ్వరంచైవ నైరుత్యాంషణ్ముఖంతథా। వారుణ్యాంవీరభద్రంచ దుర్గాస్థానంతువాయవే । ఉత్తరేవైష్ణవీస్థానం ఈశాన్యే చండభైరవం । సమ్యక్ జ్ఞాత్వావిశేషేణ పుణ్యాహానివిచక్షణః।మూలస్థానంగృహీత్వాతు బాలస్థానంతుకర్షయేత్ ॥ కర్షణాయవిధిఃప్రోక్తో బాలస్థానవిధింశృణు ॥

ఇతి సుప్రభే క్రియాపాదే ప్రతిష్ఠాతంత్రే కర్షణవిధి శ్చతుర్వింశత్పటలః ॥

తా॥ తూర్పున సూర్యుని ఆగ్నేయమున పార్వతిని దక్షిణమున వినాయకుని నైర్ఋతిదిక్కున కుమారస్వామిని. పశ్చిమమున వీరభద్రుని, వాయవ్యమున దుర్గను,

ఉత్తరమున వైష్ణవీదేవిని ఈశాన్యమున చండభైరవుని స్థాపించవలయుననియు మఱి కొందరు చెప్పిరి. కాబట్టి విద్వాంసుఁడు ఈవిషయమును బాగా తెలుసుకొని పంచాంగ శుద్ధిగల దినమునందు మూలస్థానమును బాలస్థానమును పరిశోధించి చక్కగ బాగుచేయ వలయునని చెప్పఁబడియున్నది. కాబట్టి ముందుగా బాలస్థానమును బాగు చేయు నట్టి విధానమును విధిప్రకారము చెప్పఁబడును.

అథ శంకుస్థాపనవిధిః,

అథ సదాశివస్య గ్రామనిర్మాణార్థం । యజమానః । ఆచార్య శిల్పిభిస్సహకర్షణానంతరే । ఖననావటం మృద్భిర్వాసికతైర్వా పూర యిత్వా। సమతలంకృత్వా తస్యోపరిపుణ్యాహపూర్వకం వాస్తుపూజాం కుర్యాత్ ॥

తా॥ సదాశివునియొక్క యాలయమును నిర్మించుటకొఱకు ముందుగా భూమిని త్రవ్వి శల్యములు మొదలగునవి లేకుండునట్లు బాగుచేసి యిసుకతోగాని లేక యితర మట్టితోగాని లిరిగి పూడ్చి సమానప్రదేశముగాజేసి శంకుస్థాపనజేయునట్టి ప్రదేశమున యజమానుఁడు యాజ్ఞికునితోడను శిల్పికారునితోడనుగూడి విఘ్నేశ్వరపూజ పుణ్యా హవాచన వాస్తుపూజ మొదలగునవి యథావిధిగా జేయవలయును.

అస్యోత్తరావాస్తుమంటపంవా ప్రపాంవా విధాయ । తస్య మధ్యేవేదికాయాం హస్తమాత్రవిస్తారం చతురంగుళోన్నతవిస్తారం స్థండిలం శాలినాయజాతా ఓషధయమంత్రేణకారయేత్ ॥ షడం గుళోచ్ఛేదం ద్వాదశాంగుళవిస్తృతం తద్విగుణవిస్తారాం శకం పాటలీ పుష్పసన్నిభం పీఠంనిక్షిప్య । తత్స్థానే గృహ్యాసూత్రేణ దర్భై రావృత్య ॥ వాగీశాద్యాస్సుమనసస్సర్వార్థానాముపక్రమే । యం నత్వాకృతకృత్యాస్స్యు స్తంనమామిగజాననం॥ ఇత్యాదిమంత్రాణ్ వాచయేత్ ॥

తా॥ అనియెట్లనగా ఆప్రదేశమునకు నుత్తరదిక్కున మంటపమునుగాని చలివేం ద్రమునుగాని వేయించి దానిలో అఱుగువేసి దానిమీద పంద్రెండుఅంగుళముల వెడ ల్పును యిరువదినాలుగు అంగుళముల పొడుగును ఆఱంగుళముల యెత్తును గల యొక పీటనుంచి దానిమీద (యాజాతాఓషధయ) అను మంత్రమును జదువుచు బియ్యము పోసి మంటపముసేర్పఱచి గృహ్యాసూత్రప్రకారము దర్భలనుబఱచి అటుపిమ్మట

వాగీశాద్యాస్సుమనసః అనుసట్టి మంత్రము మొదలగునవి చదువుచు విధ్యుక్తముగా జేయబడిన శంకువు అష్టదళములమీదనుంచి పూజింపవలయును. ఇందును గురించిన ప్రమాణములను మాసదివస పక్షవార నక్షత్రాదులను యథాశాస్త్రముగా జెప్పఁబడును.

అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి ప్రాసాదార్థంతుకర్షయేత్ । సుముహూర్తే సులగ్నేతు దేశికశ్శిల్పిభిస్సహ ॥ ఉత్తరాయణకాలేతు కర్షణార్థం సమాచరేత్ ॥

తా॥ దేవాలయమునిమిత్తము ముందుగా భూమిని త్రవ్వి బాగుచేయవలయునని చెప్పఁబడియున్నది. కావుటట్టి యెప్పుడు చేయతగినదియు జెప్పఁబడును. శాస్త్రములో జెప్పఁబడిన యోగ్యమగు మాసము పక్షము తిథి వారము నక్షత్రము మొదలగునవి విచారించి శుభలగ్నమందు ఆచార్యుఁడు శిల్పి కారునితోగూడి కర్షణవిధిని జేయవలయును అనఁగా త్రవ్వి బాగుచేయుట.

శ్లో॥ ఉత్తరాయణకాలేతు కర్షణార్థంసమారభేత్ । తస్మాదాదావృతూన్వక్ష్యే తేషాంనామానిసాంప్రతమ్ ॥

తా॥ ఆకర్షణవిధికి నుత్తరాయణము శ్రేష్ఠమని జెప్పఁబడినది-అందువలన ఋతువుల యొక్క నామములను ందుగా వివరింపఁబడును.

శ్లో॥ శిశిరశ్చవసంతశ్చ గీష్మఃప్రావృట్ తథైవచ । శరచ్చైవతు హేమంతో ఋతయష్షట్ ప్రకీర్తితాః ॥

తా॥ శిశిరము, వసంతము, గ్రీష్మము, వర్షఋతువు, శరదృతువు, హేమంత ఋతువు అని ఆఱుఋతువులు చెప్పబడినవి.

శ్లో॥ తపస్తపస్యౌశిశిరో ద్వౌమాసౌమాఘఫాల్గుణౌ । వసంతశ్చైత్రవైశాఖౌ తౌమాసౌ మధుమాసకౌ॥ జ్యేష్ఠాషాఢౌ ఋతౌగ్రీష్మ మాసౌశుక్రశుచిస్మృతౌ । ప్రావృట్ శ్రావణభాద్రాఖ్యౌ నభోనభస్య సంజ్ఞకౌ । మాసౌశరదిప్రోక్తౌతు తావశ్వయుజకార్తికౌ । సహస్సహస్యౌహేమంతో మార్గపుష్యౌతుతౌస్మృతౌ ॥ దక్షిణంశర్వరీజ్ఞేయం దివాసైచోత్తరాయణం । తస్మాదయనయోర్మధ్యే దేవానాముత్తమందినం । తదుత్తరాయణం శ్రేష్ఠం దక్షిణంతుతతఃపరం ॥

తా॥ తపస్తపస్యలు అనఁగా మాఘఫాల్గుణములు. ఆరెండును శిశిరఋతువు. చైత్ర వైశాఖమాసములు మధుమాసములు ఆరెండును వసంతరుతువు. శుక్ర శుచి మాసములు అనఁగా జ్యేష్ఠాషాఢమాసములు ఆరెండును గ్రీష్మరుతువు. నభోనభస్య మాసములు వర్షరుతువు. అనఁగా శ్రావణభాద్రపదమాసములు ఇష ఊర్జమాసములు శరదృతువు. అనఁగా ఆశ్వయుజ కార్తీకమాసములు. సహాసహస్యలు హేమంతరుతువు. అనఁగా మార్గశిర పుష్యమాసములు. ఇట్లు పండ్రెండుమాసములును ఆఱురుతువులుగా జెప్పఁబడినవి. మఱియు నీపండ్రెండుమాసములలోను కర్కాటకము మొదలు ఆరు మాసములు దక్షిణాయనమనియు మకరసంక్రమణము మొదలు ఆఱుమాసములుత్తరా యణమనియు రెండు ఆయనములుగా జెప్పఁబడెను. మఱియు దక్షిణాయనము రాత్రి యనియు ఉత్తరాయణము పగలనియు జెప్పిరిగాన కర్మలకు సర్వమైన కాలము పగల గుటచే దేవతలనుగుఱించి చేయఁదగిన ప్రతిష్ఠాదికార్యములకు నుత్తరాయణము శ్రేష్ఠ మనియు అట్లు సంభవముకానిచో రెండవపక్షము దక్షిణాయనముకూడ జేయఁదగినద నియు జెప్పిరి.

శ్లో॥ మార్గభాద్రపదాషాఢాః పౌషమాఘౌ వివర్జయేత్ ।
సర్వేమాసాస్సహాోతవ్యా శ్శివేన పరిభాషితం ॥

తా॥ మార్గశీర్షము భాద్రపదము ఆషాఢము పుష్యము మాఘము. ఈమాసము లను విడిచిపెట్టి మిగిలినమాసములలో జేయవచ్చునని శివుడు చెప్పియున్నాడు,

శ్లో॥ తత్రాపిసర్వమాసేషు వసంతశ్శ్రేష్ఠఉచ్యతే ॥ శేషాస్తు మధ్యమంప్రోక్తం అధమం దక్షిణాయనం ॥ నక్షత్రపక్షవారాశ్చ పూర్వమేవసుభాషితం । తథాప్యద్యపునర్వక్ష్యే యథాశాస్త్ర ప్రకీర్తితాః ॥

తా॥ మిగిలినమాసములలోకూడ వసంతరుతువు మిక్కిలిశ్రేష్ఠమనియు,మిగిలిన మాసములు మధ్యములుగాను జెప్పి దక్షిణాయనము అధమమని చెప్పిరి. పక్షమువారము తిథి నక్షత్రము మొదలగువానిగుఱించి కొంచెము జెప్పబడును.

శ్లో॥ కృత్తికావహ్నిదైవత్యా రోహిణీచప్రజాపతిః । మృగ శీర్షం సోమదైవం ఆర్ద్రాయాస్తు శివస్మృతః ॥ పునర్వసు స్తథాదిత్యా పుష్యేచైవబృహస్పతిః । ఆశ్లేషస్యచనాగస్యా న్మఖస్యపితర స్తథా ॥

భగవోఫల్గునీచైవ అర్యమోత్తరఫల్గునే । హస్తస్సవితృదేవత్యో సర్వకార్యేషుపూజితం॥

తా॥ ఏనక్షత్రమునకు నేదేవత అధిపతియున్నదియును ఇరువదియేడు నక్షత్రములకును క్రమముగా జెప్పుచున్నాడు. కృత్తికకు అగ్నిహోత్రుడు, రోహిణికి బ్రహ్మ, మృగశీర్షకు చంద్రుడు, ఆర్ద్రకు శివుడు, పునర్వసుకు అదితి, పుష్యమికి బృహస్పతి. ఆశ్రేషకు సర్పము, మఘకు పితృదేవతలు, పుబ్బకు భగుడు, ఉత్తరకు ఆర్యముడను సూర్యుడు, హస్తకు సవితృడను సూర్యుడు. ఈహస్తనక్షత్రము అన్నికార్యములకును ప్రశస్తముగా జెప్పబడినది.

శ్లో॥ త్వష్టాచైవతు చిత్రాయా స్వాతీవై వాయుదేవతా। ఇంద్రాగ్నీచ విశాఖాయా అనూరాధస్యమిత్రిభం ॥ జేష్ఠాయాశ్చ మహేంద్రిస్యా న్మూలస్యనిర్ఋుతి స్తథా। పూర్వాషాఢా జలం ప్రోక్తం స్థాపనేష్వతినిందితం ॥ విశ్వేదేవోత్తరాషాఢా బ్రహ్మాత్వభిజిత స్తథా। శ్రవణంహరిదైవత్యం శ్రవిష్ఠావసవ స్తథా ॥ వరుణశ్శతతారాయా అజఃప్రోష్టపద స్తథా । అహిర్బుధ్న్యోత్తరాభాద్రా పూషావై రేవతీ తథా ॥ అశ్వినాచాశ్వినీదేవా భరణీయమదేవతా.। నక్షత్రాణాంతు పతయః క్రమేణ పరికీర్తితాః ॥

తా॥ చిత్రకు త్వష్టయను బ్రహ్మ, స్వాతికి వాయువు, విశాఖకు ఇంద్రుడు, అగ్నిహోత్రుడు, అనూరాధకు మిత్రుడను సూర్యుడు, జ్యేష్ఠకు ఇంద్రుడు, మూలకు నిర్ఋుతి, పూర్వాషాఢకు జలములు, (యీనక్షత్రము యేకార్యములకును పనికిరాదు.) ఉత్తరాషాఢకు విశ్వదేవతలు, అభిజిత్తుకు బ్రహ్మ, శ్రవణమునకు విష్ణువు, ధనిష్ఠకు అష్టవసువులు, శతభిషమునకు వరుణుడు, పూర్వాభాద్రకు అజుడను బ్రహ్మ, ఉత్తరాభాద్రకు అహిర్బుధ్న్యుడు, రేవతికి పూషుడను సూర్యుడు. అశ్వనికి అశ్వనీదేవతలు, భరణికి యముడు, ఇట్లు యిరువదియేడు నక్షత్రములకు నధిపతులు క్రమముగా జెప్పబడియున్నవి.

శ్లో॥ తిష్యశ్రవణహస్తార్ద్రా మైత్రాదిత్యామఘా స్తథా। ప్రాజాపత్యాశ్వయుక్చిత్రా సౌమ్యపౌష్ణత్రిరుత్తరా ।

తా॥ పుష్యమి, శ్రవణము, హస్త, ఆర్ద్ర, అనూరాధ, పునర్వసు, మఘ, రోహిణి, అశ్వని, చిత్ర. మృగశీర్ష, రేవతి, ఉత్తర, ఉత్తరాషాఢ; ఉత్తరాభాద్ర యీ నక్షత్రములు శ్రేష్ఠములు.

శ్లో॥ ద్వితీయాచ తృతీయాచ పంచమీ షష్ఠీ సప్తమీ । దశమ్యేకాదశీచైవ త్రయోదశీప్రతిపత్తథా ॥ పౌర్ణమాసీతుతిథయ శ్శుక్లపక్షే విశేషతః ॥

తా॥ విదియ, తదియ, పంచమి, షష్ఠి, సప్తమి, దశమి, ఏకాదశి; త్రయోదశి, పౌర్ణమి. పాడ్యమి యీతిథులు మంచివి. మఱియు బహుళపక్షముకంటె శుక్లపక్షము శ్రేష్ఠము.

శ్లో॥ రాశయశ్చరవర్జ్యాస్స్యు శ్శ్రేష్ఠాగ్రాహ్యాధనుర్వినా । బుధశ్శుక్రేందుజీవాశ్చ వారాశ్శ్రేష్ఠాశ్చనేతరే॥ త్యక్త్వాసోమోదయంతత్రా న్యేషాముదయంశుభం ॥

తా॥ చరరాసులగు మేష కర్కాటక తుల మకరరాసులు పనికిరావు. మిగిలిన స్థిరరాసులును ధనస్సుగాక ద్విస్వభావరాసులును శ్రేష్ఠములు. బుధ శుక్ర సోమ గురు వారములు శ్రేష్ఠములు. మిగిలినవారములు కూడవు. చంద్రోదయదినముకూడదు. శుభగ్రహోదయదినమున జేయవచ్చును,

శ్లో॥ వ్యాధిపీడాంకరోత్యత్ర క్రూరదృష్టియుతాన్వితం। సోమసూర్యార్కిభూజాతా స్త్రిస్థానస్థాశ్శుభావహాః॥

తా॥ క్రూరగ్రహదృష్టి లగ్నము కూడదు. అట్టిలగ్నము వ్యాధిపీడ మొదలగు కష్టముల నొసంగును. చంద్రుఁడు, సూర్యుఁడు, శని, అంగారకుఁడు లగ్నమునకుమూడవస్థానమందుండినయెడల శుభములనొసగుదురు.

శ్లో॥ అష్టమస్థాగ్రహాస్సర్వే కర్తుఃకుర్వంతినాశనం । ఏకాదశగతాస్సర్వే క్షేమారోగ్యసమృద్ధిదాః॥ భయకృద్భార్గవః ప్రోక్తో షట్ సప్తదశమస్థితః । నవద్విసప్తపంచస్థో గురుశ్శోభనకృత్సదా । సోమోహిసౌఖ్యకృత్ప్రోక్తో ద్వితీయేపంచమేస్థితః ॥

తా॥ ఏగ్రహమైనను లగ్నమునకు నెనిమిదవరాశియందుండినయెడల కర్తకు నష్టముకలుగును. పదకొండవరాశియందుండిన గ్రహములన్నియు క్షేమము ఆరోగ్యము ధనధాన్యసమృద్ధి మొదలగు శుభఫలముల నొసగుదురు. ఆఱు యేడు పది యీస్థానములయందు శుక్రుఁడుండెనేని భయము నొసగును. తొమ్మిది రెండు యేడు అయిదు యీస్థానములయందు బృహస్పతియుండెనేని శుభమునొసగును. చంద్రుడు రెండు

అయిదు యీస్థానములయందుండిన సౌఖ్యమునొసగువాడగును. (౧౦-౨) యీస్థాన ములయందు శుక్రుడు శుభమిచ్చునని కొందరిమతము.

శ్లో॥ రవివారః శుభః ప్రోక్తో పౌష్ణహస్త త్రిరుత్తరైః । సౌరివార శ్శుభః ప్రోక్తో స్వాతీరోహిణియోగతః ॥

తా॥ ఆదివారము రేవతి హస్త ఉత్తర ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్రము లతో గూడినయెడల మంచిదేయగును. స్వాతి రోహిణి నక్షత్రములతో గూడిన శనివా రము యోగ్యమగును.

శ్లో॥ బుధయుక్తాతృతీయాచ గురుషష్ఠిసమన్వితా। ఇందురేకా దశీయుక్తా ప్రాణిపీడాంకరోతిచ। కుజస్తుసప్తమీయుక్తా ప్రజాందహతి వహ్నివత్ ॥

తా॥ బుధవారముతోగూడిన తదియ, గురువారముతోగూడిన షష్ఠి, సోమవా రముతోగూడిన యేకాదశి, మంగళవారముతోగూడిన సప్తమి, యుక్తములుకానివిగా చెప్పబడినవి.

శ్లో॥ అశుభస్సోమవారశ్చ ఉత్తరాషాఢసంయుతః । రిక్తాశ్చ శూన్యతిథయః నందాశ్చగుళికాంత్యజేత్ ॥

తా॥ ఉత్తరాషాఢతో గూడిన సోమవారము మంచిదికాదు. రిక్తతిథులు శూన్య తిథులు నందతిథులు గుళికకాలము విడువలయును.

శ్లో దుర్దినేచదిశాందాహే భూకంపేచండమారుతే । అశని ధ్వనిసంయుక్తే దివసేవృష్టిసంయుతే। సంక్రాంతేగ్రహణేచైవ అయనే విషువేతథా ॥ ఉత్సవేశాంతికాలేషు షడశీతిముఖేపిచ । యదిమోహా నకుర్వీత కర్తుర్వైవాస్తునాశనం ॥

తా॥ దుర్దినమునందు దిక్కులుదహించునట్లుగా నగపడుదినమునందును భూకం పము కలిగినప్పుడు అమితమగు గాలివీచునప్పుడును ఉరుముకలిగినప్పుడు వర్షముకురిసిన దినమునందును సంక్రమణముల దినమందును గ్రహణము సంభవించినప్పుడును అయన దినములయందును విషువత్పుణ్యాదినములయందును ఉత్సవదినములయందును శాంతికాల ములయందును షడశీతి పుణ్యకాలములయందును జేయగూడదు. అజ్ఞానముచే నట్టిదిన ములయందు జేయబడిన వాస్తుకర్మ కర్తకు నష్టముకలిగించునని చెప్పిరి.

దేవాలయస్థాపననిర్ణయః,

శ్లో॥ ఏతత్పరీక్ష్యబహుధా యదీచ్ఛేచ్ఛ్రియమాత్మనః । సర్వదేశేషురథ్యాసుగ్రామేషునగరేషుచ॥ ఇంద్రేశానసోమానాం దిక్షువాచాన్యదిక్షువా। యస్మిన్దేశేచవిహితే తస్మిన్ప్రాసాదమారభేత్॥

తా॥ తనకు శ్రేయస్సు కలుగవలయునని కోరినవారు పైన జెప్పినప్రకారము తిథి వార నక్షత్రాదులను చక్కగా పరిశీలించి సమస్తప్రదేశములయందును వీధులయందును గ్రామములయందును నగరములయందును ఆలయముల కట్టవచ్చును. మఱియు తూర్పు ఈశాన్యము ఉత్తర దిక్కులయందు కట్టుట శ్రేష్ఠము. లేక అందరికి ననుకూలమగు నేప్రదేశమందైనను ఆలయము కట్టవచ్చుననిరి.

భూ ప రీ క్ష .

శ్లో॥ ఆదౌభువంపరీక్ష్యాపి కర్షణంతదనంతరం । శ్వేతారక్తాతథాపీతా కృష్ణాభూర్బ్రాహ్మణాదయః । మోక్షదాబ్రాహ్మణాభూమి ర్జయదాక్షత్రియాతథా । వైశ్యాభూమిస్తు ధనదా వృషలా పుత్రదాయినీ ॥

తా॥ ముందుగా భూమిని పరీక్షించి తర్వాత భూమిని త్రవ్వి బాగుచేయవలయునని చెప్పఁబడినందున భూమిని పరీక్షించుట యెట్లనగా, తెల్లరంగుగానుండు భూమి బ్రాహ్మణజాతియనియు, యెఱ్ఱరంగుకలది క్షత్రియజాతియనియు; పచ్చరంగుకల్గు వైశ్యజాతియనియు, నల్లనిరంగుకలది శూద్రజాతియనియు నిట్లు నాలుగురంగుల ననుసరించి నాలుగు జాతులుగా భూమికి చెప్పఁబడియున్నది. మఱియు బ్రాహ్మణజాతికలది మోక్షమునిచ్చుననియు,క్షత్రియజాతికలది జయమునిచ్చుననియు,వైశ్యజాతికలది ధనమునిచ్చుననియు శూద్రజాతికలది పుత్రులనొసగుననియు ఫలములు చెప్పఁబడినవి.

శ్లో॥ ఊషరాంక్రిమిభిర్జుష్టాం వల్మీకాఢ్యాం వివర్జయేత్ । జానుమాత్రంఖనేద్భూమిం తన్మృదాపూర్వచావటం । ఉత్తమాముద్గగోధూమ శాలిబీజానివాపయేత్ ॥ పంచరాత్రాంకురాగ్రాహ్యా తతోన్యాంతువిసర్జయేత్ ॥

తా॥ చవుడుగల భూమియు, పురుగులతో వ్యాపించియుండు భూమియు, పుట్టలుపెట్టబడిన భూమియు విడిచివేయవలయును. ఇట్లు పరీక్షజేసి తగినభూమిని మోకాలులోతుగా త్రవ్వి ఆగోతిని బురదచే తిరిగి పూడ్చి శ్రేష్ఠములగు పెసలు

గోధుమలు వడ్లు మొదలగునవి దానిమీద చల్లవలయును. తర్వాత నైదుదినములకైనను మొక్కలు మొలచినయెడల ఆభూమిని గ్రహించవచ్చును. అప్పటికైనను మొక్కలు మొలవనియెడల ఆభూమిని విడువవలయును.

శ్లో॥ తేషుజాతేషుకాలేషు గోగణానాంనివేదయేత్ । ఏవం పరీక్ష్యవసుధాం సంగ్రాహ్యదేశికోత్తమః॥విసృజ్యమేషంవృషభంగతే సూర్యేదినేశుభే। శంకుచ్ఛాయాగృహీతవ్యామండలంతత్రకారయేత్॥

తా॥ అట్లు చల్లబడిన విత్తనములు మొలచినపిమ్మట నాయంకురములను ఆవులకు వేయవలయును. ఈవిధముగా ఆచార్యుఁడు భూమిని పరీక్షించి యోగ్యమగు భూమియందు నాలయమును కట్టుటకు నేర్పాటు చేసికొనవలయును. కాఁబట్టి మేషసంక్రమణదినములయందుగాక సూర్యుఁడు వృషభరాశియందు ప్రవేశించియున్నప్పుడు శుభదినమున శంకుఛాయను బట్టి యొక మండలమును నిర్మించవలయును.

శ్లో॥ కృత్వాసమతలంతత్ర గోమయేనానులిప్యచ। ద్వాదశాంగుళమాయామం స్వహస్తపరికల్పితం। శమీబిల్వపలాశైర్వా యాజ్ఞికైర్వావిశేషతః । శంకుస్తస్యాశ్చతన్మధ్యేకృత్వావై మండలత్రయం॥ శంకుచ్ఛాయాంచసంలక్ష్య పూర్వాహ్ణేచాపరాహ్ణకే। తన్మధ్యేపాతయేత్ప్రాచీం సూత్రమార్గేణదేశికః ॥ ప్రాచీసూత్రప్రమాణేన మత్స్యంతత్రప్రకల్పయేత్ ॥

తా॥ ఆది యేవిధముగా ననఁగా ముందుగా గోమయముచే భూమినినలికి సమానప్రదేశముగాజేసి తనహస్తప్రమాణముతో పండ్రెండు అంగుళములుగల శంకును జమ్మి మారేడు మోదుగ లేక యజ్ఞమునకు నుపయోగింపబడు నెట్టి కొమ్మలతోనైనను జేసి అక్కడ పాతి దానిక్రిందను ఇరుప్రక్కలను మూఁడుమండలముల నేర్పఱచి రెండు యామములకు పూర్వమందును రెండుయామములు దాఁటినపిమ్మటను ఆమూఁడు మండలములయందును వ్యాపించియుండు నీడనుబట్టి తూర్పు పడమర దిక్కులను నిర్ణయించుకొని మత్స్యయంత్రాకారముగా నేర్పరచుకొనవలెను.

శ్లో॥ తదాలంబనసూత్రేణ చతుర్దిక్షుప్రకల్పయేత్ । ప్రాసాదమంటపానాంచ ప్రాకారాణాంవిశేషతః । తస్యాధికాభవేచ్ఛ్రేయ స్తత్సమాసంతుమధ్యమం। తన్న్యూనాంవర్జయేత్తత్ర దేవాంస్తాంస్తాన్న్యసేద్బుధః ॥

తా॥ అట్లేర్పరచబడిన శంకుచ్ఛాయ ననుసరించి యొక త్రాడుగట్టి నాలుగు దిక్కుల నేర్పరచుకొనవలయును. అట్టిప్రదేశము ఆలయము గోపురము మంటపము ప్రాకారాదులు కట్టుకొనుటకు ఆలయాది ప్రమాణములకంటె నధికముగా నుండుట శ్రేయస్కరము. సమానముగానుండిన మధ్యమము. తక్కువగానుండినమంచిదికాదు. కాబట్టి విశాలమగుస్థలము నేర్పాటుజేసికొని యేయేస్థలమం దేయేదేవతలను స్థాపించవలయునో అట్లు జేయవలయును.

భూశుద్ధి.

శ్లో॥ భూతప్రేతపిశాచానాం బలిందత్వావిశేషతః । ఏతత్తు దేవదేవస్య స్థానకర్తుర్మహీతలే । బలింపూజాంతుకృత్వా వైశీఘ్రం గచ్ఛేద్యథాసుఖత్ ॥

తా॥ ఇట్లు స్థలనిర్ధారణ జేసికొనిన పిమ్మట భూత ప్రేత పిశాచాదుల తృప్తి కొఱకు బలి పూజాదులనొసంగి దేవదేవుండగు శివునియొక్కయాలయమును గట్టుటకు స్థలమును స్థిరపరచవలెను.

శ్లో॥ ఏవముక్త్వాతతోదేవా నుద్వాస్యచప్రకర్షణం । పింగళౌ వాసితౌరక్తౌ వృషౌవైనాంగహీనకౌ। ఆఢ్యౌదృఢౌప్రకర్తవ్యౌ సభావౌ కర్షణాయవై । హేమశృంగౌరౌప్యఖురౌ పుష్పమాల్యైశ్చ పూజయేత్ ॥

తా॥ ఇట్లు బలిపూజాదులు ఆస్థలమునాశించియుండెడి భూతప్రేతపిశాచాదుల తృప్తికొఱకుజేసి ఆవాహనజేయఁబడిన దేవతల నుద్వాసనజెప్పి ఆస్థలమును దున్ని బాగు చేయుటకొఱకు తెల్లనైనవిగాని, యెఱ్ఱనైనవిగాని, పింగళవర్ణముగలవిగాని రెండుయెద్లను తోలుకురావలయును. అవి అన్నిఅవయవములు బాగుగా నుండునవియు, దృఢముగాను సమానవయస్సుగాను దున్నుటకు సమర్థమైనవిగా నుండవలయును. మఱియు బంగారుకొమ్ములును, వెండిడెక్కలును వుంచి పుష్పమాల్యాదులచే ఆయెద్లను పూజించవలయును.

శ్లో॥ యుగంచసహపుంబధ్వాయాజ్ఞికైర్వృషసంభవైః। శమీబిల్వంచఖదిరంపనసస్తంభగంతథా ॥ తక్షకేనతథాకృత్వా యంత్రయుత్వాసలోహకం । హలంయుగేనసంబధ్వా వృషౌవాప్రాఙ్ముఖౌయథా॥ ఆచార్యస్త్వాదికైర్వాస్తు మంత్రపాఠవిచక్షణైః ॥ పుణ్యాహం

వాచయిత్వాతు సంప్రోక్ష్యపంచగవ్యకైః । తతస్తుకర్ష యేద్ధీమాన్ ప్రాక్ప్రశ్చాద్దిశిపూర్వకమ్ ॥

తా॥ జమ్మిగాని, మారేడుగాని, చంద్రగాని, పనసగాని, లేక యజ్ఞమునకు సంబంధించిన మఱి యేయొయ్యలతోనైనను నాగలి కొడి, మేడి మొదలగు సాధనము లను వడ్లవానిచే చేయించి వాటినన్నింటిని కూర్చి ఆనాగలిని యెద్లుకుకట్టి ముందుగా పడమరనుండి తూర్పుముఖముగా నుండునట్లు దున్నవలయును. ఆ దున్నునప్పుడు ఆచార్యుడు మొదలగువారు వాస్తుకర్మకు సంబంధించిన మంత్రములను జదువుచు పంచగవ్యాదుల ప్రోక్షణజేయుచు తూర్పు పడమరలుగా దున్నవలెను.

శ్లో॥ ఆచార్యంపూజయిత్వాతు దద్యాత్తుసహతౌవృషౌ । తిల సర్షపముద్గాని గోధూమాని ప్రసించయేత్ ॥

తా॥ పిమ్మట ఆచార్యునిపూజించి యావృషభముల నియ్యావలెను. నువ్వులు, ఆవాలు, పెసలు, గోధుమలు మొదలగు ధాన్యముల నచ్చట చల్లవలయును.

నానావిధ దేశోపద్రవాది సంభవ సంకల్ప విశేషః.

అస్మిన్ దేశే ఘామడాంబరాది మహామారీ ప్రవేశ అగ్నిభయ జారాచోరది సమస్తభయ నివారణార్థం । సకలసస్యసమృద్ధ్యర్థం । సకలకల్యాణసమృద్ధ్యర్థం। త్రిగుణీకృతాగ్నిష్టోమ అతిరాత్రవాజపేయ పౌండరీక అశ్వమేధ మహాశతక్రతుసంపూర్ణ సకలఫలావాప్త్యర్థం । (త్వయానిమిత్తేన) మయాకృతేన శాలావిహరణ వాస్తుపూజ వాస్తు హోమ పర్యగ్నికరణ గ్రిహారాధన అంకురార్పణ కలశస్థాపన భేరీ పూజనభేరీతాడనాగ్ని ప్రతిష్ఠాపన నిత్యకల్యాణమహోత్సవ యంత్రోత్సవ పుష్పోత్సవ మాసోత్సవ పక్షోత్సవ నిత్యోత్సవ మంట పోత్సవ రథోత్సవ చూర్ణోత్సవ చండయాగోత్సవాది కర్మభిస్సర్గ్గ స్కారిష్యమాణ స్తదంగత్వేన । తదాదాశుద్ధ్యర్థం । కర్తుస్సమస్త పాపక్షయార్థం। ధర్మార్థకామమోక్ష చతుర్విధఫలపురుషార్థసిద్ధ్యర్థం। అస్మిన్ గ్రామేకృతనివసిత బ్రాహ్మణానాం। వేదవేదాంగాది సమస్త విద్యాసమేతసంయుతౌపాసనాగ్నిహోత్ర యాగసత్క్రియసిద్ధ్యర్థం । తత్కులనారీణాం । స్వపతి దేవతావ్రతాది ధర్మసిద్ధ్యర్థం । గోవత్స

వృషభరక్షణానంతర అపరిమిత ప్రధాన జనసంతోషకరణార్థం। తపస్వి జనానాం పంచేంద్రియజయార్థం। శివధర్మపరాణాం। నిత్య నిర్విఘ్నశివాది దేవార్చనార్థం। రాజ్ఞాం కనకమణి మకుట కేయూర హారబంధన కటిసూత్రముఖపట దేవాంగాది ప్రధాన అష్టైశ్వర్య దిగ్విజయ లక్ష్మీసమృద్ధ్యర్థం। లోకేతరశత్రాది బాధ నివారణార్థం। అస్మిన్‌లోకే గ్రామేఅస్మిన్‌పట్టణేస్థితసర్వజనానాం యథా న్యాయ పరిపాలనార్థం। పృథివీస్థిత సర్వజనానాంనిజకులాచార అనుష్ఠాన యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం। పుత్రమిత్రకళత్ర భృత్యాది విపుల నానావిధ సౌభాగ్యవృద్ధి సిద్ధ్యర్థం। శాంత్యర్థం। అభ్యుదయార్థం మహాజనైస్సహపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే। ఆదౌనిర్విఘ్నేనజయసిద్ధ్యర్థం। కలశ గణాధిపతిపూజాంకరిష్యే॥ విధిప్రకారేణప్రయోగంకుర్యాత్॥

దేవతాహ్వానవిధిః.

నందీశ్వరధ్యానం ॥ శ్లో॥ శ్రీకంఠపాదాంకితరమ్యరేఖః కరారవిందస్థితవేత్రదండః। ఉపేంద్రఇంద్రత్రిదివాభివంద్యో నందీశ్వరో వాంశుభమాతనోతు ॥ గిరీంద్రకన్యాపతిపాదపద్మే మహేంద్రమాన్యే శుభకేతుపద్మే। ధ్యాతాంతరంగేణవినిర్మలేన నందీశ్వరోవాం శుభమాతనోతు ॥ విభూతిరుద్రాక్షవిభూషితాంగో వినాయకస్కందకృతప్రమోదః। మహేశవాహోమహనీయమూర్తి ర్నందీశ్వరోవాం శుభమాతనోతు ॥ సువర్ణసంశోభితయుగ్మశృంగ స్సౌదామినీభాసురమధ్యసూత్రః। మహాకకుద్మాన్‌మహనీయతేజో నందీశ్వరోవాం శుభమాతనోతు ॥ సమీరణధ్యేయబహుప్రకాశ స్సమస్తశైవస్తుతసద్గుణాఢ్యః॥ శివానుగఃకామచరోవృషేంద్రో నందీశ్వరోవాం శుభమాతనోతు ॥ సునాదఘంటావళిరాజమాన గ్రీవప్రదేశస్ఫురపట్టబంధః। విలాసదామో విజయాభిరామో నందీశ్వరోవాం శుభమాతనోతు ॥ ఇంద్రద్విపశ్య స్పృహణీయకాంతి కరేంబుబింబ శ్రీవణాన్వితశ్చ। వందారుమందార మహామహోయం నందీశ్వరోవాం శుభమాతనోతు। చండీశభృంగీ మిళితామహేంద్ర గోవిందకోటీర తటిత్ప్రి

కాశః । యద్విత్రిశంఖస్త్రిపురారిలక్ష్మ్యౌ నందీశ్వరోవాం శుభమాతనోతు ॥

త్రిశూలాహ్వానం ॥ భూతత్రిశూల। దక్షిణదళేఆగత్య । సన్నిధానంకృత్వా ప్రసాదః క్రియతాం ॥

అక్ష్యాహ్వానం॥పద్మేపద్మోద్భవేశ్రీమార్గపద్మనాభసహోదరే॥ సకల కల్యాణపురస్సరే । రైవత్యావిరాజమాన రాజితయుగళే। పురుషోత్తమ భుజాంతర నిరంతరశోభితే॥ హారనూపుర కేయూర రసనాలంకృతే । సిద్ధాంతవంద్యమాన విశ్వేశ్వరతత్వస్థితే । శ్రీదేవి శ్రీమహాలక్ష్మి। భగవంతః। అమరేశ్వరస్య। దివ్యాస్త్రభూతత్రిశూల ఉత్తర దళే । ఆగత్యసన్నిధానంకృత్వా । ప్రసాదః క్రియతాం ॥

స్కందాహ్వానం ॥ సుబ్రహ్మణ్య । సురలోకదక్ష । అక్షీణ తేజః పుంజాదళే । వందీకృత మార్తాండచండపరాక్రమ। అమరావతీ నాయక మకుటస్థకుంకుమవర్ణ । కుంజరావిర్భూత శ్రీవణభవమోదామోద । మునిజననిషేవ్యమాణ । అర్తిహార । కార్తికేయా । భగవతః । అమరేశ్వరస్య । త్రిశూలదండ । ఆగత్యసన్నిధానంకృత్వా । ప్రసాదః క్రియతాం ॥

భైరవాహ్వానం॥ నగనాగవిభూషణనవమణిగణశ్యామ। కపాలశూలసన్నిహితకరకమలాసన । పుండరీకమాలామండితగండభాగ । పురోభాగనిక్షిప్తపశూపః । నదీప్రియసారమేయవాహన । నీలకంచుకోదంచిత సకలగాత్రక్షేత్రపాల । భగవతః అమరేశ్వరస్య దివ్యాస్త్రభూతత్రిశూలకేసరే। ఆగత్యసన్నిధానంకృత్వా। ప్రసాదఃక్రియతాం॥

శాంతాహ్వానం ॥ శ్లో॥ గరుత్మద్వాహనారూఢం శంఖచక్రధరం హరిమ్ । పీతాంబరం హృదిధ్యాయే త్సర్వాభీష్టస్యసిద్ధయే ॥

మదగజాహ్వానం॥ మాషోపహారప్రియ । ఆత్మీయపాశతరంగిత భక్తజనసంసార భయపాశమహాశాంత । భగవతః అమరేశ్వరస్య దివ్యాస్త్రభూత । త్రిశూలమధ్యే త్రినేత్రే। అగత్యసన్నిధానంకృత్వా । ప్రసాదః క్రియతాం ॥

సూర్యాహ్వానం ॥ త్రిభువనలక్ష్మీ అఖండమండలనాయకమణి రఖిలక్షితిశిఖామణి అనవరత వీరదళయుగళ పరిచితకళయుగళ కుండల మణిమయూఖ గండకపోలమండిత । విచిత్రాధర । కనకమణికవచ । లలితగాత్ర । జగదేకచక్షుషాదిత్య । భగవతఃఅమరేశ్వరస్య । భూత త్రిశూల దివ్య నేత్రౌ । ఆగత్య సన్నిధానం కృత్వా । ప్రసాదః క్రియతామ్ ॥

చంద్రాహ్వానం ॥ ఆగ్నేయభాగే సరథో దశాశ్వ శ్చాత్రేయజో యామునదేశజశ్చ। ప్రత్యఙ్ముఖస్థశ్చతురశ్రపీఠే గదాధరాంగో హిమవత్స్వభావః ॥ శ్వేతాంబర శ్శ్వేతవపుః కిరీటీ శ్వేతద్యుతి ర్దండ ధరో ద్విబాహుః । చంద్రోఽమృతాత్మా వరదః కిరీటీ శ్రేయాంసి మహ్యం విదధాతు దేవః ॥

వాస్తుపూజావిధిః.

అథ వాస్తుపూజావిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । శాలితండులైర్హస్త మాత్రవిస్తారం । త్ర్యంగుళోన్నతం చతురశ్రం స్థండిలంకృత్వా । తదీశాన్యదేశే ప్రాచ్యాముదీచ్యాంవా స్థండిలే । అంభః పూర్ణకుంభం నిధాయ। తస్మిన్ జటామకుటమండితం చతుర్భుజకమండల్వక్షమాలా ధారిణం । జానోర్ధ్వస్థితవామహస్తం । స్వర్ణనిర్మితం వాస్తుపురుషం నిక్షిప్య। పాలాశపల్లవై ర్దూర్వాభిర్వాచ్ఛాద్యాభ్యర్చ్య। పూర్వస్మిన్ స్థండిలే। సమమేకాశీతిపదానుసూత్రేణ విభజ్య । విలిఖ్య। మధ్యే నవ పదేషు క్షితిపతయే బ్రహ్మణేనమః। ఇతిగంధాదిభిరభ్యర్చ్య। పూర్వాది షట్సుపదేషు ప్రణవాదినమోంతకం॥ సుశోభితాయ వివస్వతేమిత్రాయ। పృథివీధరాయేతి । ఈశానాదిషు ద్వంద్వరూపేష్వష్టసు। సూర్య పదాహాయ ఆపాయ । ఆపస్వచ్ఛాయ । సవిత్రే సావిత్రకాయ । ఇంద్రాయ ఇంద్రజయాయ । రుద్రాయ రుద్రజయాయ । ఇతి ఈశానాదిషు ప్రదక్షిణం । ఈశానాయ పర్జన్యాయ జయంతాయ మహేంద్రాయ ఆదిత్యాయ సత్యకాయ భృగ వెంతరిక్షాయ। అగ్నే।పూష్ణే। అవితథాయ గ్రహక్షతాయ యమాయ గంధర్వాయ భృంగరాజా

య భృగవే నిర్ బుతయే । దర్వ్యాంకాయ సుగ్రీవాయ పుష్పదం తాయ। వరుణాయ అసురాయ శోషాయ। పార్శ్వదరక్షిణే। భోగాయ । ముఖ్యాయ ॥ ఓంహాం ప్రద్యుమ్నాయనమః । ఓంహాం జయంతాయ నమః । ...మహేంద్రాయనమః । ...దిత్యాయనమః । ...ఆదిత్యాయనమః । ...సత్యకాయనమః । ... ...భృశాశ్వాయనమః । ...అంతరిక్షాయనమః । ...అగ్నయే నమః । ...పూష్ణే నమః । ...బహురక్షకాయనమః । ...యమాయనమః । ...గంధర్వాయ నమః । ...భృంగరాజాయనమః । ...మృగరాజాయనమః । ... నిర్ బుతయేనమః । ...దధ్యాదికాయనమః । ...సుగ్రీవాయనమః । ...పుష్పదంతాయనమః । ...వరుణాయనమః। ...అసురాయనమః। ...శేషాయనమః । ...ఉరగాయనమః । ...వాయవేనమః । ... నాగాయనమః । ...ఋష్యాయనమః । ...భల్లాయనమః । ...ముఖ్యాయనమః । ...సోమాయనమః । ...వృషభాయనమః । ...విదితయేనమః । ...అదితయేనమః ॥ ఈశానాదికోణేషు ॥ ఓం హాం చరాచరాయనమః । ...విద్యారణ్యాయ నమః । ...పూతనాయ నమః । ...పాపరాక్షసేనమః ॥ పూర్వాదిదిక్షు॥ ఓంహాం స్కందాయ నమః । ...అదితయేనమః । ...ఇచ్ఛాయనమః । ...బలిపింఛాయ నమః ॥ ఏవం గంధపుష్పాక్షతాదిభిరభ్యర్చ్య ॥ అధోముఖం భువం ప్రోక్ష్య । త్రితేవాస్తుపుర స్తథా । దేవపూజాంతు కర్తవ్యం స్థలేకర్జ రసన్నిభిః । శిరశ్చేశానకోణస్థం నైర్ బుత్యాంవరపాదయేత్. । మధ్యే బ్రహ్మపదం నాభిరంగం సర్వపదానుగం॥ శాలిమధ్యే కుంభంవిన్యస్య తస్మిన్ బ్రహ్మాణంపూజయేత్ ॥ వాస్తుపూజా సమాప్తా ॥

ప్రాచీన వాస్తుహోమప్రకరణమ్.

వాస్తుహోమః ॥ అథ వాస్తుహోమ విధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । తముత్తరపార్శ్వే ॥ హస్తమాత్రస్థండిలంసంస్థాప్య । అగ్నిధ్యానాదికం పూర్వవత్సంకల్ప్య । పాలాశసమిధౌదుంబరాశ్వత్థపత్రాణి శుష్కాణి

దర్భైర్వా వస్త్రసహితకూర్చాం । తత్రనిక్షిప్య । బ్రహ్మాణం గంధ పుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య ॥ చతుర్భుజం జటామాలిం కమండల్వక్షధారిణం । వామహస్తోన్నతం జానోర్ధ్వే హస్తం విభావయేత్ ॥ దధ్యాజ్య గుడసంమిశ్రం శుద్ధం తేనబలింక్షిపేత్ । చతుర్భుజయుతాః శేషాః ఖడ్గ ఖేటకధారిణః। కృతాంజలిపుటాస్సర్వే ధ్యాత్వాన్యస్యపదస్థితః॥ తత్ర స్థండిలే అగ్న్యాధానాదికంకృత్వా । సమిదాజ్యచరుతిలతండులైస్త్రిః పంచాశద్దేవతాః క్రమాత్ । పృథక్ పృథగ్వా ఏకైకాహుతిం యథా తథాహోమంకృత్వా।అగ్న్యాదికంసర్వం అగ్నికార్యాంతమాచరేత్। తతఃకుర్యాద్విశేషేణ వాస్తుహోమం స్వనామభిః । ప్రణవాది చతుర్థ్యంతం క్రమేణజుహుయాత్తతః । వాస్తోష్పతీతిమంత్రేణ జుహుయాద్ఘృతపూరితైః ॥ ఓం బ్రహ్మణేస్వాహా । ఓం విష్ణవేస్వాహా । ఓం దివస్పతేస్వాహా । ఓం మరీచయేస్వాహా । ఓం మిత్రాయస్వాహా । ఓం ధరాయస్వాహా । ఓం అపాయ స్వాహా । ఓం అపవచ్ఛకాయ స్వాహా । ఓం సావిత్రేస్వాహా । ఓం సవిత్రకాయస్వాహా । ఓం ఇంద్రాయస్వాహా । ఓం ఇంద్రజయాయస్వాహా। ఓం రుద్రాయస్వాహా। ఓం రుద్రజయాయస్వాహా । ఓం ఈశానాయస్వాహా । ఓం ప్రద్యుమ్నాయస్వాహా । ఓం జయంతాయస్వాహా । ఓం మహేంద్రాయ స్వాహా। ఓం దిత్యాయస్వాహా। ఓం ఆదిత్యాయస్వాహా। ఓం భృశాంతాయస్వాహా । ఓం అంతరిక్షాయస్వాహా । ఓం అగ్నయేస్వాహా । ఓం పూష్ణేస్వాహా । ఓం గ్రహక్షతాయస్వాహా । ఓం యమాయ స్వాహా । ఓం గంధర్వాయస్వాహా । ఓం భృంగరాజాయస్వాహా । ఓం మృగరాజాయస్వాహా। ఓం నిర్ఋతేస్వాహా। ఓం దౌవారికాయ స్వాహా । ఓం సుగ్రీవాయస్వాహా । ఓం పుష్పదంతాయస్వాహా । ఓం వరుణాయస్వాహా। ఓం అసురాయస్వాహా । ఓం శేషాయస్వాహా। ఓం ఉరగాయస్వాహా । ఓం వాయవేస్వాహా । ఓం నాగాయస్వాహా। ఓం ముఖ్యాయస్వాహా । ఓం భల్లటాయస్వాహా । ఓం సోమాయ స్వాహా । ఓం వృషభాయస్వాహా । ఓం అదితయేస్వాహా । ఓం ద్యుతయేస్వాహా। ఓం చరరిణేచస్వాహా। ఓం బీజారిణేస్వాహా । ఓంపూత

నాయస్వాహా । ఓం పాపరాక్షసేస్వాహా । ఓం స్కందాయస్వాహా । ఓం అర్యమ్ణేస్వాహా। ఓం ఇచ్ఛాయస్వాహా। ఓం బలిపింఛాయస్వాహా॥ ఇత్థం ప్రధానాహుతీ ర్జుహుయాత్॥ తతః ప్రాయశ్చిత్తార్థం జయాది హోమంకృత్వా । పూర్ణాహుతిం హుత్వా । మూలేన ఆజ్యం జుహుయాత్। తతః కూర్చం గృహీత్వా । కూర్చాగ్రం ఆజ్యసంమిశ్రం అగ్నౌప్రజ్వాల్య । హృదయామంత్రేణ సంప్రోక్ష్య । ప్రాకారాభ్యంతరం సర్వభువనం యాగమంటపం పర్యగ్నికరణంకృత్వా । బ్రాహ్మణాయదత్వా। సంస్రావాంతం బాహ్యేత్యజేత్ । సచేలస్నానంకృత్వా। సూర్యావలోకనం కుర్యాత్ । అష్టౌబ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ । ఇతి కామికతంత్రే వాస్తుహోమ స్సమాప్తః ॥

ప్రాచీన అంకురార్పణ విధిః.

చతుర్దశధాన్యాని ॥ తిల సర్షప ముద్గ మాష యవ కుళుత్థ గోధూమ ప్రియంగు శ్యామాక నీవార తిల రాజమాష గవీధుగ్వరం ఆఢకాది చతుర్దశవా ద్వాదశవా యథాసంభవం గృహీత్వా ॥ ఆదౌ అంకురార్పణం కుర్యాత్ ॥

శుచౌదేశే గోమయేనానులిప్య । రంగవల్లికాంకృత్వా । పాలికాశరావా ఘటికావా ప్రత్యేకం షోడశ షోడశవా అష్టావష్టౌవా చతస్రశ్చతస్రోవా యథాసంభవమానీయ ॥ భూమిర్భూమ్నేతి భూమిమభిమంత్ర్య । వాలుకానాం మూలే బిల్వదళం సంస్థాప్య । తంతుం తన్వన్నితి తంతునావేష్ట్య । ఇంద్రాద్యష్టదిక్షుపాలికా స్సంస్థాప్య । తిలసర్షపముద్గమాషవ్రీహ్యాఢకకుళుత్థాది పూర్వసంపాదిత బీజాని నిక్షిప్య। పయసాయాజాతా ఓషధయఇత్యనువాకేన మిశ్రీకృత్య । పూతం పవిత్రేతి పూర్వపాలికాయాం । ఉద్వావాశీత్యాగ్నేయపాలికాయాం । సుగన్నః పంథా ఇతి దక్షిణపాలికాయాం । ఆనోనియుద్భిరితి నైరుతిపాలికాయాం । తత్వాయామీతి పశ్చిమపాలికాయాం । తవవాయురితి వాయవ్యపాలికాయాం । సోమోధేనుమి త్యుత్తరపాలికాయాం । తమీశానమితి ఈశానపాలికాయాం । ఇత్థమష్టసుపాలికాసునిక్షిప్య ।

తాసాముపరి గోమయేనవా మృదావాచ్ఛాద్య। తాసాంమధ్యే సోమ కుంభంసంస్థాప్య । తస్మిన్ ఆప్యాయస్వేతి చంద్రమావాహ్య । సోమ కుంభస్థోదకేన । హిరణ్యశృంగమితి పవమానస్సువర్జన ఇత్యాద్యను వాకైః రష్టాపాలికాః స్నాపయిత్వా । తత షోడశోపచారపూజా నైవే ద్యాదికంకృత్వా । పూజాం సమాపయేత్ ॥ ఇతి కామికతంత్రే అంకు రార్పణవిధి స్సమాప్తః ॥

అథ కామికతంత్రే హోమవిధిరుచ్యతే.

యత్రాగ్నిస్థాప్యతే । తత్ర శ్వేతతండుల చూర్ణేన ప్రాదేశ మాత్రం స్థండిలంకృత్వా । దర్భద్వయేనోల్లేఖనంకృత్వా। అస్త్రమం త్రేణ జలం సంప్రోక్ష్య । శ్రోత్రియాగారా దగ్నిమానీయ । కుండే నిక్షిప్య । వ్యోమవ్యాపనం సముచ్చార్య । శుష్క కాష్ఠా స్సమిధో నిక్షిప్య । అగ్నింప్రజ్వాల్య । సదాశివరూపంధ్యాత్వా॥ శ్లో॥ పద్మస్థం పంచవక్త్రం దశభుజసహితం భాసురాంగం త్రినేత్రం । శూలం వజ్రంచ ఖడ్గం పరశుశితగదా దండ పాశాంకుశాదీన్ । బిభ్రాణం వామదక్షైఃకర సరసిరుహైః స్సప్తజిహ్వైస్సుదీప్తం । ధ్యాయే స్స్వాహా స్వధాభ్యాం శమతగణధరం కుండమధ్యేశివాగ్నిం ॥ ఏహ్యేహి దేవ ఇతి పుష్పాక్షతమిశ్రిత మర్ఘ్యం దత్వా । ఏషహిదేవః ప్రదిశోనుసర్వాః పూర్వోహిజాతస్సఉగర్భేఅంతః। సవిజాయమానస్సజనిష్యమాణః ప్ర త్యఙ్ముఖా స్తిష్ఠతివిశ్వతోముఖః। ప్రాఙ్ముఖాగ్నేమమ। అభిముఖోభవ। అగ్నిమలంకృత్య । అగ్నయేనమః । హుతవహాయనమః । హుతాశనే నమః। కృష్ణవర్త్మనేనమః। దేవముఖాయనమః। సప్తజిహ్వాయనమః। వైశ్వానరాయనమః। జాతవేదసేనమః ॥ అదితేఽనుమన్యస్వ। అనుమ తేఽనుమన్యస్వ । సరస్వతేఽనుమన్యస్వ । దేవసవితఃప్రసువ । దర్భై రగ్నింపరిస్తృణాతి। ప్రాగాదిప్రతిదిశం చతుర్భిశ్చతుర్భిర్దర్భైఃపరిస్తీర్య। అన్యేషుదర్భేషు పాత్రాణిభుగ్నసంధానంకృత్వా । దర్వీఆజ్యస్థాల్యౌ। ప్రోక్షణపూర్ణపాత్రే । ఇధ్మస్రువావితి । ప్రోక్షణమాదాయ । ఉదక మాపూర్య । అక్షతా న్నిక్షిప్య । పవిత్రస్తిమాత్రే దర్భాణాం మధ్యే

పవిత్రగ్రంథింకృత్వా। అంగుష్ఠానామికాభ్యాం త్రిరుత్పవనంకృత్వా। ప్రోక్షణజలేన ఇతరపాత్రాణిసంప్రోక్ష్య। పాత్రాణ్యుత్తానానికృత్వా॥ శ్లో॥ హస్తమాత్రచతుష్కోణం సమానోన్నతివిస్తరం । నాభియోని సమాయుక్తం కుండంచేష్టంతిమేఖలం ॥ ప్రథమమేఖలోత్సేధ ముత్తమం సప్తమాంగుళం । తద్బాహ్యమేఖలోత్సేధం పంచాంగుళ మితి స్మృతం । తద్బాహ్యమేఖలోత్సేధ మంగుళత్రితయస్మృతం । చతుస్త్ర్యంగుళాయామం మేఖలోపరిమధ్యమే ॥ తతష్షడంగుళాయామ మున్నతంచైకమంగుళం ॥ ఏవం చతుష్కోణకుండం మధ్యేపదం ప్రకల్పయేత్ । ఘాతాధికేధ వేదోగ్రీ హీనేధేనుకులక్షయః । వక్రకుండంతు సంతాపో మరణం భిన్నమేఖలే ॥ మేఖలరహితేశోకో భేదితే విత్తసంక్షయః । ఏతస్యభ్వంసనంకుండం నాభిస్థానవివర్జితమ్ ॥

[illegible]మునుచేయుటకు నేర్పరచెడి కుండమేవిధముగా నుండవలయుననగా [illegible] పొడుగును మూరెడు లోతును కలిగి సమచతురముగా [illegible] కలిగియుండవలయును. నాభియోనికలిగి సమానమగు యెత్తును [illegible] నాలుగుప్రక్కలను కలిగియుండవలెను. అందులో మొదటి [illegible] యెత్తు 7 అంగుళములును రెండవమేఖలను యెత్తు 5 అంగుళములును మూడవ [illegible] త్తు 3 అంగుళములను ఇట్లు పైనుండి దిగువభాగమువరకు నుండవలెను. [illegible] కల్పు యెట్లనగా 4-3-2 అంగుళములు కలిగి యుండవలయును [illegible] పైభాగమున నాలుగుప్రక్కలను 4 దిమ్మలు ఒకఅంగుళము యెత్తును [illegible] వెడల్పును కలుగునట్లుగా వేయవలయును. ఇట్లు నాలుగుకోణ [illegible] కుండమును నేర్పరచవలెను. మఱియు చెప్పఁబడిన ఘాతముకంటె [illegible]నయెడల రోగముకలవాడగును. తక్కువగానుండినయెడల పశునాశన[illegible]. కుండము వంకరగానుండినయెడల సంతాపము సంభవించును. మేఖల[illegible]మైనయెడల మరణముకలుగును. మేఖలములు వేయకుండినయెడల శోకము [illegible]. మేఖలములు చెడిపోయినయెడల ధననష్టము కలుగును. నాభిలేకుండిన [illegible] నాశనముకలుగును. ఇట్లుఫలములు చెప్పఁబడినవి కాబట్టి శాస్త్రప్రకారము కుండము నుండులాగున చేయవలయును.

[illegible]చపరిస్య । తతఃప్రోక్ష్య । పూర్ణపాత్ర మాదాయ । పూర్వవత్కృత్వా। ముఖసముద్ధృత్య । కుండాదుత్తరతస్సంస్థాప్య ।

త్ర్యంబకంనమస్కృత్య । ఆజ్యపాత్రమాదాయ । ఆజ్యమాపూర్య । ఉదీచోంగారాన్నిరూహ్య। తేష్వధిశ్రిత్య । జ్వలతాదర్భేణావధృత్య। కుశౌ ప్రతితప్య । తత్పాత్రస్యాగ్రతస్సంస్థాప్య । అంగారాన్ప్రత్యూహ్య । అంగుష్ఠానామికాభ్యాం త్రిరుత్పవనంకృత్వా । పవిత్రగ్రంథిం విస్రస్య । ప్రాగగ్రమగ్నౌప్రహరతి । స్రుక్స్రువావాదాయ । జలైః ప్రక్షాళ్య । దర్భాగ్రైరగ్రం మధ్యైర్మధ్యం మూలైర్మూలం సంస్పృశ్య ! పునఃప్రతితప్య । ఆజ్యస్థాల్యుభయతోనిధాయ । ఇధ్మమాదాయ। ఏకవింశతిదారుసంమిత మిధ్మం ప్రకల్పయేత్। తేష్వేకైకం పశ్చిమ దక్షిణోత్తర తిసృషుదిక్షునిక్షిపేత్। తతః ఆఘారసమిధౌద్వే ఈశానాగ్నేయకోణయో రూర్ధ్వాగ్రేనిక్షిప్య । సన్నహనమనుయాజమేకంసమిధం నిధాయ। శేషాన్పంచదశేధ్మాన్ । ఆధానముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్త్వి త్యుచ్చార్య । అగ్నౌనిక్షిపేత్ । స్రుచాజ్యం గృహీత్వా । ఓం బ్రహ్మణేస్వాహా । ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే జుహుయాత్। ఓం విష్ణవేస్వాహా । ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే జుహుయాత్। మధ్యే అష్టపుష్పమంత్రైర్జుహుయాత్ । భవాయదేవాయ స్వాహా । శర్వాయదేవాయస్వాహా। ఈశానాయదేవాయస్వాహా । రుద్రాయ దేవాయస్వాహా । ఉగ్రాయ దేవాయస్వాహా । భీమాయ దేవాయ స్వాహా । పశుపతయేస్వాహా । మహతోదేవాయస్వాహా ॥ ఇతిప్రధానాహుతీర్హుత్వా । రుద్రాయ తంతిచరా యేతి సన్నహనసమిధంచ నిక్షిప్య । తతోజయాదీనుక్త్వా । తదుపరి ప్రాయశ్చిత్తమంత్రానపి పఠిత్వా । హోమశేషం సమాపయేత్ ॥

అత్ర హోమముద్దిశ్యశ్లోకాః వక్ష్యంతే ॥ శ్లో॥ సమిధః పంచమేనాథ ఆజ్యంతత్పురుషేణతు । అఘోరేణచరుంహుత్వా లాజాన్వామేనచైవహి । సర్షపాన్సద్యమంత్రేణ యవాంశ్చహృదయేనతు । తిలాన్హుత్వాతుశిరసా వైణవాన్శిఖయాతథా । శాలీన్కవచమంత్రేణ మాషాన్నేత్రాఖ్యయా హువేత్ । ముద్గాన్హుత్వా తథాస్త్రేణ పిష్టంహుత్వావశాత్కరాత్ । ప్రియంగూన్ వ్యాహృతేనైవ ప్రతిద్రవ్యంహృదాపివా ॥ ఇతి కామికతంత్రే హోమవిధిస్సమాప్తా ॥

తా॥ 'ఈశానస్సర్వవిద్యానాం' అను మంత్రముచే సమిలధను, 'తత్పురుషేణ' అనుమంత్రముచే ఆజ్యమును, 'అఘోరేభ్యః' అను మంత్రముచే అన్నమును, 'వామదేవాయ' అనుమంత్రముచే లాజలను, 'సద్యోజాతం' అనుమంత్రముచే ఆవాలను ఇట్లు ఐదుమంత్రములచే నైదుద్రవ్యములనుహోమముజేయవలయును. మఱియు నమోవః కిరికేభ్యో' అనుహృదయమంత్రముచేహోమమును చేయవలయును. 'అస్మిన్మహర్ణవ' అనుశిరోమంత్రముచే తిలలను, 'యాతేరుద్ర' అనుశిఖామంత్రముచే వేణువును, 'అధ్యవోచత్' అనుకవచమంత్రముచే బియ్యమును, 'త్ర్యంబకంయజామహ' అను నేత్ర మంత్రముచే మినుములను, 'ప్రముంచధన్వన' అను అస్త్రమంత్రముచే పెసలను, 'యఏతావంతశ్చ' అనుమంత్రముచే పిష్టమును, వ్యాహృతులైన భూర్భువాదులచే ప్రియంగువులను హోమమును జేయవలయును. ఇవిగాక యితరములగు మరియేపదార్థములైను హోమముజేయునప్పుడు 'నమోవః కిరికేభ్యః' అనునట్టి హృదయమంత్రమును జెప్పి హోమముజేయవలయును. ఇట్లు హోమవిధానమును జెప్పఁబడెను.

అథ ప్రాచీన ధ్వజారోహణ పారక్రమః

ధ్వజసమీపే మంటపం కుర్యాత్ । మంటపే ధ్వజ కలశాని సంస్థాప్య । ఇంద్రాది లోకపాలాన్ పూజయేత్ । తదుత్తరపార్శ్వే ఆజ్యాధానాదికం సంకల్ప్య। ధ్వజాంగహోమానంతరం వృషభపూజాం కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ ధర్మస్త్వం వృషరూపేణ జగదానందకారకః । అష్టమూర్తేరధిష్ఠాన మతఃపాహి సనాతన ॥ దేవపాదాయ విద్మహే దీర్ఘశృంగాయధీమహి । తంనోనందిః ప్రచోదయాత్ ॥ ఓం నమో శంభువాహనాయ ఆవాహనం । వృషభాయ అర్ఘ్యం । వృషభేశ్వరాయ పాద్యం । ఋషభాయ ఆచమనీయం । ధర్మాయ స్నానం । భద్రాయ వస్త్రం । తాండవే యజ్ఞోపవీతం । నందినే గంధం। నందికేశ్వరాయ అక్షతాన్ । ధర్మాయ పుష్పం । ధర్మస్వరూపాయ ఆభరణాని। ధర్మాత్మనే సర్వాలంకరణాని। దేవహృదయాయ నైవేద్యం। దేవరూపాయ హస్తప్రక్షాళనం । వేదాంతాయ తాంబూలం । వేదాంతవేద్యాయ ప్రదక్షిణం । ద్వితీయశంభుమూర్తయే నమస్కారం । సమస్తతీర్థస్వరూపాయ సర్వోపచారాన్ సమర్పయామి ॥ ఏవం

సంపూజ్య। అస్మిన్ పటిత్వం స్థిరోభవ వరదోభవ సుప్రసన్నోభవ। ఇతి వాచయేత్॥

ప్రాసాదస్యాగ్రభాగే పీఠగోపురయోర్మధ్యే ఆధారశక్తికూర్మాధిష్ఠిత హిరణ్యరత్నబీజౌషధీ గర్భస్థిత త్రిమేఖలోద్భాసిత చతురశ్రపీఠోపరి కమలకర్ణికమధ్యస్థిత దర్భమాలావిభూషిత స్వప్రమాణ నిర్మిత శుభస్మహాస్థూలస్తంభలగ్న ఫలకాత్రయ మధ్యారోపిత ధ్వజ దండాగ్రమండిత ఘంటికాప్రోత సూత్రసంఘటిత సశిఖరపుచ్ఛత్రయాపరిణాహ విభ్రాజితసలక్షణధ్వజం। ఛత్రచామర స్వస్తికాద్యష్ట మంగళసహితం లాఛింతం వృషభేంద్రపరిశోభితం। బ్రహ్మాదిసకల దేవతా పూజాపంజరం। ఇంద్రాగ్ని యమ నిర్ఋతి వరుణ వాయు కుబేర ఈశానాది లోకపాలసంసేవితం। దేవఋషి దైత్య దానవ యక్ష రాక్షస నాగభూత పిశాచ కిన్నర అప్సరోగణ మరుద్గణ మాతృగణ అనావృష్టిగణ రోహిణీగణ కుమారీగణ కూష్మాండగణ నక్షత్రరాశ్యాది సహితం ద్వాదశగణపరివేష్టితం ధ్వజమారోపయామి॥ శ్లో॥ భేరీమధ్యే దక్షిణే వామభాగే శంభుర్విష్ణుః పద్మజస్తత్ర దేవాః। బాలాస్సర్వేమాతరోధర్మనాగాత్తస్థు ర్యగ్నౌ చంద్రసూర్యాచదేవా॥ సకలభువనభూతస్థాపనార్థం పురస్తాస్తదనుపశు మృగాణాం రక్షణేపాలనాయ। అనుదినమిహఘోషైరుత్సవారంభ భేరీం హిమగిరివరకన్యావాదితం తాడయామి॥ శ్లో॥ దేవా దైత్యజనాశ్చ దానవగణాన్ సంప్రాప్య దుర్గాస్థితా। భూతప్రేతపిశాచ కిన్నరగణా నాగాశ్చవిద్యాధరాః। గంధర్వాశ్చ మహాత్మనశ్చ పితరో సాధ్యామునీనాం గణాః। యక్షాః కింపురుషాస్తథాస్సుమనసో దద్యుశ్శుభంసర్వదా॥శ్లో॥ బ్రహ్మేంద్రనారాయణ రుద్రమూర్తేః దుర్గామహేంద్రాది దివౌకసాంచ। చతుష్పదానాంచ తథా విభూత్యై భేరీమహం సంప్రతితాడయామి॥ శ్లో॥ వ్యోమస్థితస్వర్గతలస్థితానాం హితాయ పాతాళనివాసినాంచ। వినాశహేతో సురవిద్విషానాం భేరీనుహం సంప్రతితాడయామి॥ శ్లో॥ తీర్థప్రయోగే వినివేశితానాం శివ్యం త్రికూటం త్రిగుణం త్రినేత్రం। పైశాచభూతాసుర సుందరీ

ణాం మార్గేషు ముఖ్యోత్సవభేరితాడ్యం ॥ శ్లో॥ సమస్తసంపద్ధ్వజ నిత్యసత్యే పంచాహ్నికార్యోత్సవకారణాయ । సమస్తలోకాభ్యుదయోన్నతాయ భేరీమహం సంప్రతితాడయామి ॥

శ్రీమన్మంగళ స్వస్తిమంగళ వివిధశంఖపటుర హంసపటురవ శ్రవణానుమత ప్రణవాది సుకరకౌతుకాస్పద సారంభఘనాగమ శ్రీమహారవ మందమలయానిల జనితామోదమోదిత దంతురషట్పద వ్యాపితప్రాంశు ధ్వజరాజవిరాజిత కుంకుమకస్తూర్యాది సుగంధవిశేషితహిమనగోత్సేధ సౌధమాలామనోహరవిశాలాయత వీధికాయాం। యూథికా మల్లికామాలతీప్రభృతి లలితలతాంకురవ్యాపితసరోద్యాన పరంపరాతిరూఢ ప్రౌఢతర తరుకిసలయ వివిధమంటప గోపురప్రాకారాది విరచిత దిగ్భాగకల్హారావలోకన జనితాశ్చర్య వచననిచయ కలితకలాపరవాయాం। సంగీతవాద్యనృత్య రుద్రగణికా మణిభూషణ నిజబాలాతపస్య బహుళకుటీర మనోహరాయాం। విమలజలాభిరామ చక్రవాక కారండవక్రౌంచ సారసహంసనాద సరోరుహదీర్ఘికాయాం। ఊర్వశీప్రముఖ భాసమాన మదనాగమోత్కృష్ట స్తనభారాభిరామ లీలావిలాశినీ విరాజితవీధికాయాం। ద్విజరాజావహంతవ్య వీక్షితవ్య ఘుమఘుమాయమాన పరిమళాత్యంతా మోదకర గగనమంటపాయాం। అస్యాం అమరపురసమానపుర్యాం రాజధాన్యాం। ఆయురారోగ్యైశ్వర్య సంతాన ధనకనకవస్తువాహనానేక రాజ్యాభివృద్ధి వర్ధన గంభీరమహోత్సవ భేరీసంఘోషణమహంకరోమి ॥

ప్రాచీన చూర్ణికా పాఠః.

శ్రీచింతామణి సురవరబృందాదివినుత శుభమందారతరుఫల సందోహనాంచితముఖం। తాళీవనవిహరమాణగజవదన లీలావింత స్ఫుక్తింగప్రముదితరంగ ప్రియకర పంచపృథుకరవిహార లంబోదర నయనం। కమలభవవందితం। మందఇందూపమం। కరచలణకింకిణీ కంబుకంఠం శివం। విభాసితమండలం। చంద్రబింబాననం। సహస్ర కరవందితం। సతతహృదయచింత్య జనామోదితం। సరసిజసద్మశం।

వినాయకాది దేవతాహ్వానచూర్ణిక, బలిప్రదానవిధిః.

విభుంసంతతంమందరం । వృషభపతివాహనం । ప్రణమస్మైతు । అళి కిసలయచరణ నయనస్ఫురిత హుతవహ జగత్త్రితయజననికర కల్పతరు మనీశం । సురగురు సంభ్రమనందిత సుహితపదాంబుజ సుందర కంద రామరతరుశృంగరుహాంగ సుమంగళసంగమహార్షితలం । ధృతకురంగ భుజసంగమహార్షితలం ॥ శ్లో॥ నమస్తేగణనాథాయ శంకరాపరమూర్తయే। విఘ్ననాశాయనమస్తుభ్యం ప్రణమద్విఘ్నహారిణే ॥ చూర్ణిక॥ దేవవినాయక । అఖిలవిఘ్నాంధకారస్తోమ విధ్వంసపటుకిరణప్రకట మార్తాండమహాకాయ । మౌంజీకృష్ణాజినధర । నాగయజ్ఞోపవీత । సమస్త దేవ దానవ యక్ష రాక్షస సిద్ధ చారణ గరుడ గంధర్వ విద్యాధర కిన్నర కింపురుష మహాగణాధీశ్వర । లంబోదర । ఏకదంత । సకల కార్యకరణప్రారంభ ప్రధానభూత । సంకల్పసిద్ధిప్రద । ఆఖువాహన। గజవదన । త్రినేత్రప్రియ । బాలేందుశకలవిభూషితమౌళిభాగ। వక్రతుండ । గౌరీనందన । పాశాంకుశధర । ప్రసన్నవదన । విఘ్నరాజ । రక్తవర్ణ । రక్తాంబరధర । రక్తధ్వజపతాకాశోభిత । లడ్డుకహస్త । సకలకార్యాధీశ్వర । సవాహన సశక్తి సపరివారప్రభో ॥ వినాయక ॥ వినాయకమావాహయామి ॥ ముఖారిరాగం - గణపతితాళం.

అస్య శ్రీ అమరేశ్వరపురనివాసస్య। పార్వతీసమేతస్య। అస్మిన్ కల్యాణ మహోత్సవే । నవనిధిసమేత ధ్వజారోహణాంగ సేవార్థమాగత్యాగచ్ఛేతి శంకర సేనాధిపతేశ్చండీశ్వరస్య సమాదేశేన ధమ ధమ భేరీసంఘోషణం కరోమి ॥ రాగం — తాళం..

శ్లో॥ అగణితఫణిఫణ మణిగణః పరిణతశరది సరసిజనయనః । కటితటనటదళికులవరనినదో గణపతిరభిమతమిహాదిశతుసనః॥ శ్లో॥ గణపతిస్సంధిదేశేస్మిన్ సర్వేహ్యేతే సమాహితాః । శివోత్సవం సమాప్యేదం బలిం గృహ్ణంతు సర్వదా ॥ గణపతి మావాహయామి ॥ గణపతయేస్వాహా ॥ ఇమంబలిందదామి ॥ శ్లో॥ వందే చతుర్ముఖం దేవం బ్రహ్మాణం కమలోద్భవం । హిరణ్యగర్భం ధాతారం సురాసురపితామహమ్ ॥

చూర్ణిక॥ దేవపితామహ । పరమాత్మా । పరబ్రహ్మస్వరూప । భూలోక భువర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనలోక తపోలోక సత్యలోక అతల వితల సుతల తలాతల రసాతల మహాతల పాతాళాది చతుర్దశ భువనశ్రేణీవిభ్రాజిత బ్రహ్మాండనాయక। సమస్త దేవతాసుర నరమృగ పశుపక్షి కీటక పతంగ తృణ తరు గుల్మలతానేక ప్రపంచనిర్మాణధురీణ। వివిధగతియుత నక్షత్రోపేత కాలచక్రభ్రమితనాటక సూత్రధార । సర్వాధార । సరస్వతీ మనోహర । సర్వాగమ విశారద । సకలవేద వేదాంగోపాంగసముద్ధారక । చాతుర్వర్ణాశ్రమధర్మనిర్మాణనాయక । హంసవాహన । చతురానన । జటామకుటమండితచతురుత్తమాంగ । చతుర్హస్త । దండకమండల్వక్షమాలాధర । యజ్ఞోపవీతోత్తరీయోద్భాసిత । రక్తవర్ణ । రక్తాంబరధర । రక్తధ్వజపతాకాశోభిత। పద్మహస్త। మహాబల । ఊర్ధ్వదేశాధీశ్వర । లోకాధినాయక। సవాహన। సశక్తిసపరివారప్రభో॥ బ్రహ్మణః ॥ గాంధారిరాగం – సమతాళం.

శ్లో॥ వాహనహంససమంచిత దేహో మోహమపాకురుతే సుధియాంయః । బ్రాహ్మణసేవితపాదపయోజో బ్రహ్మభీష్టం జనయతు మహ్యాం ॥ బ్రహ్మాణమావాహయామి ॥ అం బ్రహ్మణేస్వాహా॥ ఇమం బలిందదామి॥ శ్లో॥ నమోనంతాయమహతే విదుషాం జ్ఞానదాయినే । భూతేశ యజ్ఞసూత్రాయ నమస్తే విష్ణుమూర్తయే ॥

చూర్ణిక॥ దేవ। అనంత। అఖిలభువనేశ్వర । క్షీరసాగరసంవేశిత । విశ్వస్థితజీవవిచక్షణ । విశ్వంభరాభారక । శేషవాసుకితక్షక కర్కోటక శంఖపాల సుజలమయ మంత్రప్రముఖ నానావిధ ధ్యాతృ మానసోల్లాసక । రుద్రార్చనాసక్త । భద్రాసనాసీన । లక్ష్మివిలాస । వక్షస్థలాలంకృత కౌస్తుభ రత్నవిభూషిత । నారాయణ । సుఖనివాస । అఖిలవేదాంతసిద్ధాంతవేద్య । న్యాయవైశేషిక మీమాంస తర్కాది సకలశాస్త్రవిజ్ఞాన విద్యాప్రవీణ ప్రదాయక । అనవరతసుఖానుషంగ। సహస్రశీర్ష ఫణిఫణామణినికర మయూఖ స్తోమాలంకృత । శ్యామవర్ణ। శ్యామాంబరధర । శ్యామఛత్రధ్వజపతాకాశోభిత । చక్రహస్త । మహాబల । అధోదేశాధీశ్వర । నాగాధినాయక । సవాహన సశక్తిక

సపరివారపరిభో ॥ అనంత ॥ వరాళిరాగం - ధృవతాళం.

శ్లో॥ భూమీభరసహితాఖిలశీర్ష కామితశాస్త్రసదాగమహర్ష। శంకరదేహాలస న్మణిభూషః పాతు మహోరగనాయక శేషః ॥ విష్ణుమావాహయామి ॥ విష్ణవేస్వాహా ॥ ఇమంబలిందదామి ॥ శ్లో॥ నమస్సురవరాధీశా వరదాయయశస్వినే। ఇంద్రాయవజ్రహస్తాయ వృత్రహంత్రే మహాత్మనే ॥ చూర్ణిక॥ దేవ। దేవేంద్ర। సమస్తదేవతా విస్తారక । సకలసురాసురమకుటమణికిరణరంజిత చరణారవింద । శచీహృదయానందకర। మందార పారిజాత సంతాన కల్పవృక్షచ్ఛాయా నిమగ్న। కిన్నర కింపురుష గరుడ గంధర్వ యక్ష రాక్షస సిద్ధ విద్యాధరప్రముఖ నానాగణ పరివేష్టిత । మంగళసంగీత వేణు వీణా నినద మృదుమృదంగప్రభృతి వాద్యోపేత । రంభాద్యప్సరోగణికానాట్య వినోద । ఐరావత కుంభి కుంభస్థలాస్ఫాలన కరకమల కేళీవిలాస । అమరావతీపురనివాస । ఉచ్చైశ్శ్రవాశ్వపతి సమారూఢ । సమస్తభోగైశ్వర్యాలీఢ । వసిష్ఠప్రముఖ సకలమునివర సంభావిత । మేఘవాహన । శతమఖ । సహస్రాక్ష । దివ్యప్రభాభాసితానర్ఘ్య మణిమయ కిరీటోద్భాసిత । శ్యామవర్ణ । శ్యామాంబరధర । శ్యామఛత్రధ్వజ పతాకాశోభిత । వజ్రహస్త । మహాబల । పూర్వదిశాధీశ్వర । సవాహన సశక్తి సపరివారప్రభో ॥ ఇంద్ర ॥

వసంతరాగం — రూపకతాళం.

సురగురు జల్పిత సూత్ర రహస్యః సురవనితా కృత శోభన లాస్యః । కరివరవాహన కామ్యశరీరః సురపతి రీప్సితమాశు దదాతు ఇంద్రమావాహయామి । ఇంద్రాయస్వాహా । ఇమంబలిం దదామి ॥ అగ్ని ధ్యానం ॥ శ్లో॥ అగ్నయే రుద్రరూపాయ నమో వైశ్వానరాయచ । నమస్తేజస్వరూపాయ జగజ్జీవనమూర్తయే ॥ చూర్ణిక॥ దేవ। అగ్నిభట్టారక । సకలభూతాంతరాత్మక । శ్రీమద్ధ్రుద్రావతార । ప్రచండమండితోద్దండశిఖిశిఖావిరాజిత। దివ్యతేజోవిభ్రాజిత। సమస్తవస్తువిస్తారాస్వాదనానుగ్రహణకారణ । హిరణ్యైకవర్ణ । రక్తకృష్ణ ప్రభాతిరిక్త । బహురూపప్రఖ్యాత విస్ఫురిత సప్తజిహ్వ । కమండల

మండిత । ఋగ్యజుస్సామాథర్వణమంత్రైకశేష । యజ్ఞదీయమాన పరిభూత హవ్యకవ్యసంవాహన । స్వాహాసతీ నయనానందసందోహ । ధరాధరవిస్ఫాటిత పటుతరకిరణశోభిత । ధూమధ్వజపతాకాశోభిత । ఆహవనీయ గార్హపత్య దక్షిణాగ్ని ప్రకాశ । నిత్యసత్యప్రభాభాసుర ప్రథిత । పవమానసఖ । సమంచితదేహ । సకలవేదోదితాహ్వాయ । వరదాత । అనేకాకార । అగణ్యాపుణ్యాకర్మపదతల పరిశోభిత । సప్తహస్త । వీతిహోత్ర । ఏకహృదయ । ద్వివక్త్రి । ద్విశీర్షక । షడక్షరోదితనామ । చతురశ్రి। చతుశ్శృంగ । జటామకుటమండిత। మేషారూఢ । మేఖలత్రిపాద । సప్తహస్త । శక్తిముఖాయుధధర । హోమపరిధానసాధన స్రుక్స్రువోపేత । తోమరవ్యజినసుధాపాత్రిధర। పవిత్రకర । సుదీప్తపురుషపూర్ణ । పింగళనేత్ర । యజ్ఞసూత్రవిరాజిత । నాగాభరణ । రక్తవర్ణ । రక్తాంబరధర । రక్తఛత్రి ధ్వజ పతాకాశోభిత । శక్తిహస్త । మహాబల । ప్రాచీనకోణాధీశ్వర । తేజోధినాయక । సవాహన సశక్తి సపరివార ప్రభో ॥ అగ్నే ॥

మంగళకౌశికరాగం — ఆటతాళం.

శ్లో॥ నిగమవిదుష దుచ్చారితాభ్యో సుమంత్రి స్సృజన బహురూపాదికసనాతనమంత్రః । నిజముఖనకల కాదిత్యశంభు ర్దిశతుమమ వాంఛిత మనలదేవః ॥ అగ్నిమావాహయామి ॥ అగ్నయేస్వాహా ॥ ఇమంబలిందదామి ॥ యమధ్యానం ॥ శ్లో॥ నమోస్తు ధర్మరాజాయ నమోవైవస్వతాయచ । నమస్తేజస్వరూపాయ జగజ్జీవనమూర్తయే॥ చూర్ణికః దేవ। యమభట్టారక। సచరాచరజంతునికర సంతానానంత శృతిశుభ । కర్మపరివర్తిత వ్యాపక సకలలోకాంతక। బుధసముదాయ సదారాధ నేశ్వర । నిత్యసత్యప్రభాభాసుర ప్రదీప । అపరిమితకాల స్వరూప । అనర్ఘజ్ఞానదుర్దాంతయార్గ పరిభ్రష్ట నిష్ఠురోద్దండమండిత ప్రచండ దీర్ఘదండాకలిత భుజదండ మండిత । అండజోద్భిజ్జజరాయుజాది జాయమానజీవాకర్షణ। కాలమృత్యుపరిసేవిత । చండాగ్నిసదృశ కోపభయంకరరూప । బాలచంద్రనిభ దంష్ట్రికరాళవదన । చిత్రగుప్తాది సకలభట పరివృత । నానారాజ్యవిలాస మహిమోన్నత ।

ఘోరమహాఘోర రౌరవకుంభీపాక సకలకూటాశ్మశాలి పూతిమహా భూతిప్రభృతి అష్టావింశతీ నరకకుండపాలక । షణ్ణవత్యాద్యష్టక శ్రాద్ధ దైవత । వైవస్వత । రుద్రభక్తదయానురక్త । సత్యధర్మస్వరూప । స్వచ్ఛందాంతఃకరణ । కాలవర్ణ । కాలాంబరధర । కాలచ్ఛత్రధ్వజ పతాకాశోభిత । మహిషవాహనారూఢ । దండహస్త । మహాబల । దక్షిణదేశాధీశ్వర । ధర్మాధినాయక । సవాహన । సశక్తిసపరివార। ప్రభో ॥ యమధర్మరాజ ॥ భైరవిరాగం—కౌశికతాళం.

శ్లో॥ సకలజీవశిక్షక భుజోపహితదండ ప్రకటతరదంష్ట్రికకరో ల్లసితగండః । పృథులతరసైరిభ సమాహితసుయానః పితృపతి రభీష్ట మఖిలంమమదదాతు ॥ యమమావాహయామి ॥ యమాయస్వాహా । ఇమంబలిందదామి ॥ నిర్‌ఋతిధ్యానం ॥ శ్లో॥ నమశ్శంకరభక్తాయ దైత్యేశాయ నమోస్తుతే । సమస్తరాక్షసేశాయ మహానిర్‌ఋత యేనమః ॥

చూర్ణిక ॥ దేవ । నిర్‌ఋతిరక్షేశ్వర । సమస్తదైత్యదానవ పరివృత । సేవ్యమాన, విభ్రాజితసింహాసనాసీన । సదాశక్తిధర । సావధానభూతభేతాళ ఢాకినీరాక్షస యాతుధాన నానానిశాచరగణ సంసేవిత । మహాప్రతాప భయంకరరూప । ఆశ్రితసుందరరూప । అత్యుగ్రపరాక్రమ । ప్రహసితదీర్ఘదంష్ట్రాకరాళవదన । ప్రజ్వలిత శిఖిశిఖాసమాన విస్ఫురితదేహ । దేవాసురవరభయానక, అతితీవ్ర గదాయుధవినోద । శంకర భక్తజనహృదయప్రమోద। నిత్యకల్యాణ నిలయ । సర్వసంపద్విశేష। గర్వదుర్వారవీరోద్యదగ్రనిగ్రహ । ప్రబల శక్తియుక్తప్రభావ । చంద్రకళాధరచరణ సరోజపూజావిధానలంపట కరకమలకేళీవిధాన । సన్మార్గనిరత । దుర్మార్గరహిత । బుధజనహృద యానంద । సుందరరూప । సుజనసందోహసహాయ । నరవాహన ప్రియ । భయవినాశకారణ । నీలవర్ణ । నీలాంబరధర । నీలచ్ఛత్ర ధ్వజాపతాకాశోభిత । ఖడ్గహస్త । మహాబల । అవాచీనకోణాధీశ్వర। రక్షోధినాయక సవాహన సశక్తిక సపరివార । ప్రభో ॥ నిర్‌ఋతే ॥

భుజంగరాగం — మల్లితాళం.

శ్లో॥ రక్షోభూతపిశాచపక్షేతః ప్రక్షాళితభవ తామసపూరః। శిక్షితదక్షితమహామఖభక్షోదక్షః కర్తారక్షతునిత్యం ॥ నిర్ ఋతి మావాహయామి॥ నిర్ ఋతయేస్వాహా॥ ఇమంబలిం దదామి॥ వరుణ ధ్యానం ॥ శ్లో॥ నమో హిరణ్యశృంగాయ పాశహస్తధరాయచ। నమఃప్రచేతసేనిత్యం నమస్సలిలరూపిణే ॥

చూర్ణిక. దేవ। వరుణభట్టారక। సకలజలాశ్రియ విద్వత్త్రిసంధ్యా ప్రబలఫలప్రద। సప్తసముద్రముద్రిత ధరణీభూరిభారక। భూనభోంతరిత సకలవిస్తీర్ణోదీర్ణ దుర్వారపారావార। మహాసాగరపరిపాలక। అఖిలజీవనరక్షక। అన్నప్రాణమనోవిజ్ఞాన సంతతాన్న సమావృత్తి ప్రవర్తక। సచరాచరవ్యవస్థిత నరమృగ పశుపక్షికీటక శరీరానందకర। ఉత్తమప్రభావ। ఉర్వీరక్షక। చందనకర్పూరాగరులవంగతక్కోల జాజీతమాల త్రిత్తబేర నానావృక్షసౌగంధిక వస్తుప్రదాయక। వజ్రవైడూర్య గోమేధిక పుష్యరాగ మరకత హరినీలప్రవాళ పద్మరాగ మౌక్తికాది బహువిధరత్నోపశోభిత। నిరంతర జలప్రవాహరూప। గంగాద్యనేకతీర్థ జలాశ్రయ। సముద్రజలేశ్వర। రుద్రార్చనప్రియ। మకరివాహన। శ్వేతవర్ణ। శ్వేతాంబరధర। శ్వేతచ్ఛత్రధ్వజపతాకాశోభిత। పాశహస్త। మహాబల। పశ్చిమదేశాధీశ్వర। సవాహన। సశక్తికసపరివార। ప్రభో॥ వరుణదేవ ॥

జంఝూటిరాగం — సమతాళం.

శ్లో॥ ఉదధిసింధుదేవ ఘూతకూపతీర్థవేష్టిత శ్చటులమీనవాహనోరు దివ్యరూపభాసితః। సతతపాపసక్తభయద సర్పపాశధారిణో వరశతందదాతుమహ్యమపర దిగ్వరేశ్వరః ॥ వరుణమావాహయామి॥ వరుణాయస్వాహా॥ ఇమంబలిందదామి॥ వాయుధ్యానం ॥ శ్లో॥ నమోస్తువాయుదేవాయ నమస్తే ద్విగుణాత్మనే। ప్రాణాదినామభేదేనవర్ణరూపాయ తేనమః ॥

చూర్ణిక. దేవ। పవమాన। సమస్తజగందంత స్థూలసూక్ష్మప్రభావ। ప్రాణాపానవ్యానోదానసమాన నాగకూర్మకృకర దేవదత్త ధనం

జయనామభేద భిన్నశరీరస్థిత । హేతుగుణ । ఆధారాధేయ ఇడాపింగళ సుషుమ్న గాంధారీ హస్తిజిహ్వా పూషయశోబల కుహూశంఖినీ నామభేద దశవిధనాడీమార్గప్రచరణ । జగత్ప్రాణ । అగ్నిసహాయ । ఆత్మవిద్యాపరిపాలక । సచరాచరవ్యవస్థిత । భేదాభేద । ప్రభంజన । సంహారసమయ సంవృద్ధితాకార సంపన్న । విశ్వవ్యాపక । సకలవనస్పతిసంభూత। చందనాశోక చంపక కదంబ పున్నాగ మల్లికా కుంద మందార కురువక సంధ్యావర్త పాటలీ పంకజ క్రముక కర్ణికార ద్రోణ ఏలా లవంగ కర్పూరాగరు వకుళ వాసంతిక బంధూక బంధుర గంధవహ శైత్యమాంద్య సౌరభ్యప్రభూత సుఖసంస్పర్శన। హరిణవాహన। పీతవర్ణ । పీతాంబరధర । పీతచ్ఛత్ర ధ్వజ పతాకాశోభిత । అంకుశహస్త । మహాబల । ప్రతీచీనకోణాధీశ్వర । ప్రాణాధినాయక । సవాహన । సశక్తిక సపరివార । ప్రభో ॥ వాయుదేవ ॥

భుజంగలలితరాగం — బలితాళం.

శ్లో॥ దిశవాయుసంచార సంభృత హితాంగః ప్రథితాపహర గుణభరితాదిసంగః । శివభక్తినిత్యసన్నిహితాంతరంగో విదధాతుమే వాయురీప్సితమిహార్థం ॥ వాయుమావాహయామి ॥ వాయవేస్వాహా ॥ ఇమంబలిందదామి ॥ కుబేరధ్యానం॥ శ్లో॥ నమస్సోమాయసౌమ్యాయ చంద్రాయాఽమృతమూర్తయే । శివశేఖరరూఢాయ జగదాహ్లాదకారిణే ॥

చూర్ణిక॥ దేవ। నక్షత్రేశ్వర। అఖిలజగద్రక్షక। అక్షీణమహిమాస్పద। యక్షేశ్వర। పద్మ మహాపద్మ శంఖ మకర కచ్ఛప ముకుంద నీల వరప్రఖ్యాత నవనిధానపరిపాలక। సర్వసస్యవివర్ధక। శర్వరీప్రదీపక। శంకర జటాజూటమకుటమండల మండిత । మహాలంకారనిర్ధూతపాతక । క్షీరసాగరసముద్భూత । అమృతసారోద్ధార । సరసిజలక్ష్మీసహోదర । కందర్పప్రభూత హేతు ప్రభావ । షోడశకళాపరిపూర్ణగాత్ర । అత్రినేత్రసముద్భవ । సకలభువనానందసందోహసంపాదిత సాంద్రచంద్రికా పరిశోభిత । రోహిణీ వల్లభ । విరహిజన విరహార్ణవ ప్రవర్ధమాన

నూతనజలప్రభావ । కుముదవనవికాసప్రకాశ సుద్యోతమానభాసుర । నయనానందసుందర । అమృతకిరణ । శ్వేతవర్ణ । శ్వేతాంబరధర । శ్వేతచ్ఛత్రధ్వజపతాకాశోభిత । గదాహస్త । మహాబల । ఉత్తర దేశాధీశ్వర । నక్షత్రాధినాయక । సవాహన । సశక్తిక సపరివార । ప్రభో ॥ చంద్రాపరరూప ॥ కుబేర ॥

కౌశికిరాగం — ఝడక్కరితాళం.

శ్లో॥ నవనిధి తారాశ్రిత నిజగేహః ప్రవిమల శైవ రసాన్విత దేహః । సురరిపుభీకరవర నరవాహో వితరతుశుభమిహాద్వై శ్రవణేశః ॥ కుబేరమావాహయామి ॥ కుబేరాయస్వాహా ॥ ఇమంబలిం దదామి ॥

ఈశానధ్యానం॥ దేవ। ఈశాన। అఖిలజగద్రక్షక । యమనియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధ్యానధారణ సమాధిప్రకారాష్టాంగ యోగనిరత । అణిమాద్యష్టైశ్వర్యాధీశ్వర । నిరతిశయ నిజభక్తి తాత్పర్య శుద్ధిబుద్ధప్రభావ । నిత్యానంద సద్భక్తజన మన స్సరోజ విహరణప్రముదిత రాజమరాళలీలావిరాజిత । శ్రీమత్పరమేశ్వరాలబ్ధ వరప్రసాద । సమాధిసుస్థిత మహా మహిమోన్నతప్రభావ । వినమిత బుధజనసంభావన । వృషభేంద్రవాహన । శశిరవికిరణవికీర్ణశోభా పరిశోభిత । జటాకోటీరభాసభాసురదేహ । సజ్జనాధార । దురితహరణ కారణనామధేయ । భస్మోద్ధూళితనిర్మలగాత్ర । లలాటనేత్ర । కపాల శూల పరశు ఖట్వాంగాంకిత చారుతరహస్తచతుష్టయవిశిష్ట ప్రభావ । ధవళవర్ణ । ధవళాంబరధర । ధవళధ్వజపతాకాశోభిత । శూలహస్త। మహాబల । ఉదీచీనకోణాధీశ్వర । విద్యాధినాయక । సవాహన । సశక్తిక సపరివార । ప్రభో ॥ ఈశాన ॥

మలహారిరాగం — వృషభతాళం.

శ్లో॥ ఈశానః కాలగళో మహితో దేవ నిజాంగ సమానః । పాలిత భక్తజనప్రకరో రక్షతుమాం వృషయానః॥ ఈశానమావాహయామి ॥ ఈశానాయస్వాహా ॥ ఇమంబలిందదామి ॥ సూర్యధ్యానం॥

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణే విరించాయ శివరూపాయ మధ్యమే । విష్ణురూపాయ సాయాహ్నే భాస్కరాయ మహాద్యుతే ॥

చూర్ణిక ॥ దేవ । దివాకర। నిఖిలజగదధిపతిప్రకాశస్వరూప। తరుపరిణాయ జరాయమాన హేమంతఋతువాయు శిథిలీకృత పలాశ వితాన మహావిటపి పునర్వికాసకరణ పటుతరశతత్రయ సంఖ్యాత హిమకిరణ । అహిమకిరణ । నిఖిలకుట్మవిభూతికిరణ । సరోజనిద్రావ నోదనదక్ష త్రిశతసంఖ్యాకోష్ణకర । పారిశుష్యదోషధి లతావితాన మనోహర నానావిధ జంతునికర సర్వసస్యప్రాణాసంవర్ధనవికాసరంజన పటుతరచతుశ్శత ప్రమితామృతకిరణ । అష్టగ్రహపరివేష్టిత । తారా గ్రహణ । వక్రాదిరహితగమన । అవక్రాదిదోషశమన । ప్రథిత వృష్టికరకిరణ । రక్తవర్ణ । రక్తాంబరధర। రక్తధ్వజపతాకాశోభిత। పద్మహస్త । మహాబల । వ్యోమాధీశ్వర ।¦ సవాహన । సశక్తికసపరి వారప్రభో । సూర్యదేవ ॥

వరాటతాళం — ఆటతాళం.

శ్లో॥ దీపితలోకత్రయ నిజదీప్తిః స్థాపితజాడ్య తమోమయ గుప్తిః । ప్రాపితశైవరహస్య పదాప్తిః వ్యాపితసుద్వాదశశితదీప్తిః ॥ సూర్యమావాహయామి ॥ సూర్యాయస్వాహా॥ ఇమం బలిందదామి॥ సరస్వతీధ్యానం ॥ శ్లో॥ వందే సరస్వతీం దేవీం బ్రహ్మానందాబ్ధిచంద్రి కాం । నిఖిలాదమవిజ్ఞానరూపా మిష్టార్థసిద్ధిదాం ॥

చూర్ణిక ॥ దేవి । సరస్వతి । నిత్యకల్యాణనిలయని । అఖిల విద్యాస్వరూపిణి । విశుద్ధసట్ఫికాక్షమాలా కమండలపుస్తకధారిణి । వేదాగమశాస్త్రవిస్తార వ్యాఖ్యాత్రి । హంసవాహనవతి । నాదస్వ రూపిణి । నిర్మలాంగి । నిత్యానందప్రబోధిని ॥ ఆధారస్వాధిష్ఠాన మణిపూరకానాహత విశుద్ధకాగ్నేయనామ ప్రఖ్యాత షట్చక్రసం చారాగ్రి పంచాత్మస్వరూపిణి । ఆధారాధేయస్వరూపిణి । సమస్త వాగ్రమణీయ కరరూపిణి । శుక్లవర్ణవతి । శుక్లవస్త్రోత్తరీయధారిణి। శుక్లధ్వజపతాకాశోభిని । అఖిలవిద్యాధినాయకి । సరస్వతి ॥

భాషామంజరీరాగం — లబ్ధవర్ణతాళం.

శ్లో॥ శాఖాభిన్నాన్యాయ సుగద్యా శార్దూలాద్యావృత్త నివేద్యా । వైఖర్యాద్యామనుష్యవేద్యా భాషాదేవీవాచందిశతు ॥ సరస్వతీమావాహయామి ॥ సరస్వత్యైస్వాహా ॥ ఇమంబలిందదామి ॥

దుర్గాధ్యానం ॥ శ్లో॥ ప్రపద్యేశరణం దుర్గాం ప్రపన్నార్తి ప్రభంజనీం । సముద్భూత మమాందేవీం విష్ణురుద్రమయీంశుభాం॥

చూర్ణిక ॥ దేవి । దుర్గేశ్వరి । అఖిలదుర్గాదిరక్షిణి । మహిషాసురమర్దని । సింహవాహిని । శుంభనిశుంభాది రాక్షససంహారిణి । శంఖచక్రధనుర్బాణ ఖడ్గఖేటకాసి ముసలతోమరముసుండిభిండివాల కణుకు పినాకక్షురికాంకుశపాశాది నానావిధాయుధాంకిత ద్వాత్రింశద్భుజవిలాసిని । అనవరతముద్గోల్లాసిని । నిరతనిరతిశయ మదోల్లాసిని । సకలసౌందర్య విభ్రాజితదివ్యాంగి ॥ దుర్గి ॥

ఆహిరిరాగం — జంపెతాళం.

శ్లో॥ సైరిభహారిణి సామవినోదిని వీణావాదిని దారితవైరిణి । చారువిభూషిణి సారవిలోకిని భూరియశస్విని-పాలయవిశ్వం ॥ దుర్గామావాహయామి ॥ దుర్గాయైస్వాహా ॥ ఇమం బలిందదామి ॥

క్షేత్రపాలకధ్యానం ॥ శ్లో॥ నమః క్షేత్రాధిపతయే భూతగ్రామానుమోదినే । విశ్వేశపదభక్తాయ కింకిణీభూషితాంఘ్రయే ॥

చూర్ణిక ॥ దేవ । క్షేత్రపాలక । చతుష్షష్టియోగినీ చక్రమధ్యస్థిత । మాతృకామండల పరివేష్టిత । మహామహిమోన్నత । పరమానందస్వరూప । నానాఘోషిత భేతాళ జంఘుజంఘులోపమ । సముద్రఘోష వాయుఘోష అసలాభ్రఘోష ప్రమర్దన । అఘోరసుదంష్ట్రనామాష్ట భైరవకులాధీశ్వర । అసితాగరు సంమిళిత గంధవిలిప్తచంద్రికానిభాంగవిభాసిత । ఉన్మత్తభీషణకపోల । సంహారాఖ్యాధినాయక । దిగంబరాకార । డమరు త్రిశూల ఖడ్గ కపాలహస్త । ఘోరదంష్ట్రికరాళవదన । త్రినేత్రనానాభరణ నిత్యానందనిలయ । సమస్తదేశాధీశ్వర । సవాహన । సశక్తికసపరివారప్రభో । క్షేత్రపాలక ॥

కాంభోజరాగం — భైరవతాళం, చర్చతాళంవా.

శ్లో॥ సభైరవగణః ప్రలంబమకుటః కపాలడమరు త్రిశూలపరిఘైః । కృతారివిజయః కుపాలనపరః సువృత్తయనః ప్రపాలయతునః ॥ క్షేత్రపాలకమావాహయామి॥ క్షేత్రపాలకాయస్వాహా॥ ఇమంబలిందదామి॥

చూర్ణిక॥ అఖిల జగ దుత్పత్తి స్థితి లయ హేతు సకలసురాసుర

మకుట మణికిరణాభిమిశ్రిత పాద మహాదేవ సద్యోజాత వామదేవా ఘోర తత్పురు షేశానహృదయకర శిఖాకవచనేత్రాఖ్యాతోరుగర్భా ద్యంగస్వరూప దేవగణాః । అనంతేశ సూక్ష్మేశ శివోత్తమ ఏకనేత్ర ఏకరుద్ర త్రిమూర్తిః శ్రీకంఠ శిఖండ్యాద్యాఖ్యాతో విశ్వేశ్వరావరగణాః। ఉపానందీశ చండీశ మహాకాళీ వృషభ గణేశ భృంగీశ మహాసేన ఖ్యాతా గణేశ్వరావరణ గణాః । ఇంద్రా ఉగ్ని యమ నిర్‌ఋతి వరుణ వాయు కుబే రేశాన బ్రహ్మానంతఖ్యాతా లోకేశ్వరావరణ గణాః । వజ్ర శక్తి దండ ఖడ్గ పాశాంకుశ త్రిశూల పద్మ చక్రా ఖ్యాతా అస్త్రావరగణాః । శ్రీనంది నందినాథ వీరక వీరభద్ర పుష్ప దంత దంష్ట్రాభరణ ఉగ్రాభరణ దండపాణి చండీశ్వర దారుణిక వికర్ణ జయకర్ణ జనుకర్ణ ఘంటాకర్ణ శూలకర్ణేత్యాది అష్టాదశప్రమథగణాః। ఇంద్రాది త్రయస్త్రింశత్కోటిగణాః । బ్రాహ్మ్యాదిమాతృగణాః । శ్వేతాది గురుగణాః । వసిష్ఠాది ఋషిగణాః । ప్రభవాది సంవత్సర గణాః। చైత్రాది మాసగణాః। ప్రతిపదాది తిథిగణాః। ఆదిత్యవారాది వారగణాః । అశ్విన్యాది నక్షత్రగణాః । సూర్యాది గ్రహగణాః । తిథి వార యోగ కరణగణాః । భాగీరథ్యాది సార్ధత్రికోటి తీర్థగణాః । హిమవంతాది పర్వతగణాః । క్షీరసముద్రాది సాగరగణాః । సర్వే భక్తగణాః । శ్రుతిస్మృతీతిహాసాది అష్టాదశపురాణగణాః। అనంతాది ఫణిగణాః। సర్వే దానవగణాః। సాంగ సాయుధ సశక్తిక సపరివారాః॥ శ్లో॥ దేవాశ్చఋషయశ్చైవ పితరోదైత్యదానవాః । యక్షాశ్చరాక్ష సాశ్చైవ నాగ భూత పిశాచకాః ॥ కిన్న రాప్సరస శ్చైవ మరుతో మాతర స్తథా । శుభదృష్టిగణాశ్చైవ రోహిణీగణఏవచ ॥ కుమార గణకూష్మాండ నక్షత్రారాశయ స్తథా । అష్టాదశగణాహ్యేతే ఆగ చ్ఛంతుమహోత్సవే॥ అంతరాళగతాస్సర్వే అంతరిక్షనివాసినః। సర్వే సుప్రీతమనసా ఆగచ్ఛంతు మహోత్సవే ॥ తిష్ఠంతు దేవతాహ్వానం యావచ్చోత్సవాంతికం ॥ శివోత్సవవిధేర్యాయం నిత్యం దేవ గణైస్సహ । స్వేచ్ఛయాతుసమాగత్య సదారక్షంతుదేహినః ॥ సర్వే దేవాః । అత్రాగత్యతిష్ఠంతు ॥ యుష్మానావాహయామి ॥ సర్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహా ॥ ఇమంబలిందదామి ॥

అథ కుండాదిబలి రుచ్యతే.

అథ కుండబలిః॥ శ్లో॥ రుద్రమాతృగణేశేభ్యో యక్షా గుహ్యాశ్చ రాక్షసాః । అసురాశ్చతథానాగా నక్షత్రారాశిసంజ్ఞకాః॥ విశ్వాశ్చ క్షేత్రపాలాశ్చ [illegible] తథా । భూతమాతృగణారుద్ర క్షేత్రపాలాదికాః క్రమాత్ ॥ విష్ణు బ్రహ్మేంద్ర లోకేశా కుండేతిష్ఠంతు సర్వదా ॥ కుండస్థిత రుద్రాదిదేవతాః । ఇమంబలిందదామి ॥

ఆలయబలిః॥ శ్లో॥ సూర్యో విఘ్నేశ్వర శ్చైవ మాతరః పద్మసంభవః । బ్రాహ్మీస్కందశ్చ దుర్గాచ విష్ణు భైరవఏవచ ॥ ఆలయస్థిత సూర్యాదిదేవతాః ॥ ఇమంబలిందదామి ॥

పీఠబలిః॥ శ్లో॥ క్షుంకీచకుముదీచైవ విద్యామాయావిభీషణీ। కలుషీ ఘోషిణీచైవ విద్యామీచ యథాక్రమం ॥ ఓంకారాది నమోంతేచ బలిపీఠ దేవతాః। సంపూజ్యగంధపుష్పాద్యై ర్బలిపీఠేబలింక్షిపేత్ ॥ పీఠస్థ కుంవాదిదేవతా ఇమంబలిందదామి ॥ శ్లో॥ అఘోషీచ సుఘోషీచ యస్యాదేవిసురాంగణే । గ్రామమధ్యే బలిందద్యాత్ బలిపీఠేచ దేవతాః। అఘోష్యాదిదేవతాః ॥ ఇమం గ్రామబలిందదామి ॥

శ్లో॥ [illegible] దశభాగకృత్వా దశస్థానేతు శంకరం । నవమం చంద్ర [illegible] అష్టమం [illegible]చ్యతే । సప్తమంచార్క మిత్యుక్తం షష్ఠమం [illegible] । పంచమం భైరవంప్రోక్తం చతుర్థంతు వినాయకం। త్రిభాగం షణ్ముఖంచైవ ద్విభాగం శక్తిరుచ్యతే । ఏకభాగ [illegible] స్థానలక్షణమ్ ॥

[illegible] స్థానమును పదిభాగములుచేయగా నాయాభాగము లాయా [illegible] చెప్పబడెను. అది యెట్లనగా పదియవభాగము రుద్ర [illegible], [illegible] భాగము చంద్రసంబంధ మైనదిగాను, ఎనిమిదవ [illegible] సంబంధమైనదిగాను, [illegible]వభాగము సూర్యసంబంధమైనదిగాను, ఆరవ [illegible] సంబంధమైనదిగాను, అయిదవభాగము కాలభైరవ సంబంధ [illegible] వినాయకుని సంబంధమైనదిగాను, మూడవభాగము [illegible] సంబంధమైనదిగాను, రెండవభాగము శక్తిసంబంధమైనదిగాను, ఒక [illegible] సంబంధమైనదిగాను ఇట్లు పదిస్థానములు పదిదేవతలసంబంధ [illegible] శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పియున్నారు.

కారణాగమ పాణిగ్రహణ ప్రయోగవిధిః.

అథ తృతీయదివసే వివాహ ముచ్యతే । సుముహూర్తార్థం । దంపత్యోః అనుకూలేఽహని వధూవరౌ మంగళస్నానం కృత్వా । పుణ్యాహం వాచయిత్వా । గీత వాద్యాదిభిః పుణ్యాంగనాభిస్సహ శాకునాదిమంత్రాన్ వాచయతి । అనుహవమితి శాకునాదిమంత్రాన్ వాచయన్ । వివాహాగారమేత్య । పాదౌ ప్రక్షాళ్య । ఆచమ్య ప్రాణా నాయమ్య । దేశకాలౌ సంకీర్త్య । లోకసంరక్షణార్థం । ధర్మప్రజా సంపత్త్యర్థంచ స్త్రియముద్వహే॥ ఇతిసంకల్ప్య ॥ తతః కంకణయజ్ఞోప వీతానిచ ధారయిత్వా । విశ్వేత్తా తేసవనేషు । ఇతి మంత్రేణ వరస్య దక్షిణకరే । బృహత్సామఇతి, తత్పురుషఇతి మంత్రాభ్యాం వధ్వా వామకరేచ కంకణం బధ్నీయాత్ । పూర్వం వరస్య తతో వధ్వాః । మదర్థంకన్యాం వృణీధ్వమితి చతురోవరాన్ ప్రేషయేత్॥ మం॥ప్రసు గ్మంతాధియసానస్య సక్షణివరేభిరితి ద్వాభ్యాం మంత్రాభ్యాం బ్రాహ్మణానను మంత్రయతే ॥ చతుర్దశభువనాధీశ్వరాయ । సకలసురాసుర మునిగణ సేవిత పాదారవింద యుగళాయ । శ్రీ మల్లేశ్వర నామ్నే వరాయ యావల్లీలావిహారార్థం । చతుర్దశభువనాధీశ్వరీం । అయోని సంభవాం । పార్వతీనామ్నీం కన్యాం । పర్వతపుత్రీం । వృణీమహే ఇతి । బ్రాహ్మణాబ్రూయుః । కన్యాం దాస్యామీతి దాతా బ్రూ యాత్ । తతోబ్రాహ్మణాః వరసమీపం గచ్ఛేయుః । తతో మధు పర్కం కుర్యాత్ । దాతా ప్రాణానాయమ్య । ఆగతమిమం వరం మధుపర్కేణ పూజయిష్యే । ఉదగగ్రం కూర్చం దద్యాత్ । తతో రాష్ట్రభృద స్యాచార్యా సందీమాత్వద్యోషం। ఇత్యుదకమభిమంత్ర్య। పూర్వం దక్షిణంపాదందత్వా। ప్రక్షాళయితారందాతారముపస్పృశ్య। వరో మయిమహఇతి యజుషాత్మానం ప్రత్యభిమృశేత్ । ఉపర్యుద దకం కూర్చాభ్యాంపరిగృహ్య । అర్హణీయా ఆపఇత్యుక్త్వా। ఆమాగ న్నిత్యభిమంత్ర్య। అంజలావేకదేశ ఆనీయమానే । విరాజోదోహోసీ త్యభిమంత్రియతే । శుభికేశిరఆరోహఇతి స్రజశ్శిరసినిధాయ । అత్ర లీలావిహారార్థం వధూవరయోః । యామాహర జ్జమదగ్నిరితి ముఖే

ఘాపికంబధ్వా। దేవీదేవా పూర్ణతండులోపరినిక్షిప్య। తయోః క్రమేణ వివాహవిధింకుర్యాత్॥ అథ కన్యాదానం ॥ గోత్రప్రవరంచ వాచ యేత్ । చిదానంద నిరాకార పరవాసుదేవ గోత్రోద్భవస్య విష్ణోర్నప్త్రీం । చిదానంద నిరాకార పరవాసుదేవగోత్రోద్భవస్య బ్రహ్మణః పౌత్రీం । చిదానంద నిరాకార పరవాసుదేవగోత్రోద్భవస్య హిమవతః పుత్రీం । చిదానంద నిరాకార పరవాసుదేవగోత్రోద్భవాం పార్వతీనామ్నీంకన్యాం ॥ పరానంద చిదాకార పరశివగోత్రోద్భవస్య సదాశివశర్మణోనప్త్రే। పరానంద చిదాకార పరశివగోత్రోద్భవస్య మహేశ్వరశర్మణః పౌత్రాయ । పరానంద చిదాకార పరశివగోత్రోద్భవస్య ఈశ్వరశర్మణః పుత్రాయ । పరానంద చిదాకార పరశివగోత్రోద్భవాయ చంద్రశేఖరనామ్నే వరాయ ॥ ఆదౌ కన్యాదానాంగత్వేన అభ్యుదయార్థం। దాతా ప్రాఙ్ముఖోభూత్వా। ప్రాణానాయమ్య । దేశ కాలౌ సంకీర్త్య । మహాసంకల్పం పఠేత్ ॥

అథ మహాసంకల్పః.

అస్య శ్రీ మహాదేవస్య । భగవత స్సచ్చిదానందవిగ్రహస్య । పరబ్రహ్మణః । సకలజగదుపాదానభూత విరాడ్రూపాధిష్ఠిత సదసద్రూపాత్మక ప్రపంచ బాహ్యాభ్యంతర నిత్య నిరతిశయానందకందళితే । శ్రీశైలశిఖరాగ్రసింహాసనమధ్యాసీనస్య । రాజధానీసహస్రేషు ముఖ్యతమే । కనక రజత వజ్ర వైడూర్య గోమేధిక మరకత స్ఫటికాది దివ్యరత్నైః పరిష్కృతే। శ్రీవేంకటాచల హేమకూటాచల హరిద్రాచలరామేశ్వరాది తీర్థరాజపరివృతే । త్రిపురాంతక సిద్ధవట్ట ఆలంపురీ మహేశ్వరాఖ్య చతుర్ద్వారోపశోభితే। ఏలేశ్వర స్కంద సోమేశ్వర ప్రసూనాచల సంగమేశ్వర ఉపద్వారసమాకీర్ణ ప్రతిద్వారాధిష్ఠిత వీరమహేశ్వరాచార కుంభినికుంభాది ద్వారపాలకోపశోభితే। సనకసనందన సనత్కుమార సనత్సుజాత కపిలాది దివ్యయోగిబృందాధ్యాసితే । భృగ్వత్రి వామదేవ పరాశర వ్యాసాఽగస్త్య గౌతమ వసిష్ఠ కశ్యప భరద్వాజ పర్వత నారద వాలఖిల్యాదిముని తపోవనసమాలంకృతే। సకల

నదీసంగత గంగోత్తుంగ తరంగ మంగళమహాశ్వంగోప శృంగారితే। బ్రహ్మ విష్ణ్వాది దేవతాయతనోపశోభితే। సాలంకాయన భీమేశ్వర జంబుకేశ్వర అహోబలదివ్యమల్లికార్జున బ్రహ్మేశ్వర సిద్ధేశ్వరాదిదివ్య స్థానోపశోభితే। లావుకవరాహ భీమ శంఖ చంద్రసూర్యభైరవమల్లికామృతరసాయన మహానంది విభూతి దివ్యపుష్కరిణ్యాది సహస్రతీర్థపరివృతే। చతుర్ద్వారే వృషభ ఖేచర పన్నగ నారసింహాఖిలసారసిద్ధి సమన్వితే। భాస్వత్త్రిణేంధన పాషాణ వాలుకాద్యాది జ్యోతిఃప్రకాశితే। శిలాదిస్వరూప శివాంగ దేవాంకితే। త్రిపురభ్రమరాంబ మహాయోగస్థలే యోగపీఠస్థ దాక్షాయణీ పరివృతే। కదళీవనవిరాజితే। పురుహూతానిల యమ యాతుధాన వరుణ వాయు కుబేర ఈశానాద్యష్టలోకపాల పరివృతే। సకల సురాసుర కిన్నర కింపురుష గరుడ గంధర్వగణాధ్యాసితే। త్రింశద్యోజనవిస్తీర్ణస్య శ్రీశైలస్య। యథోచిత ప్రదేశే। శ్రీ మల్లికార్జున భ్రమరాంబా త్రిపురాంతక నీలకంఠ దివ్యలింగసన్నిధౌ। బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాఖ్యగిరి రుద్రగిరిత్రయమధ్యే। గోవలయాకార కూర్మపీఠ పర్యంతం। అస్యాః పాతాళగంగాయాః పూర్వవాహిన్యాః పశ్చిమకూలే షట్కోణ మధ్యే। శంఖతీర్థ చక్రతీర్థ నారసింహతీర్థ సరస్వతీతీర్థ భాగవతీతీర్థ నవనదీసంగమే। కూర్మాధిష్ఠిత ఆధారశక్తి అనంతశక్తి సహిత శేషాహిపర్వతాష్టదిగ్గజోపరి ప్రతిష్ఠితస్య। కమఠ కర్కోటక పాఠీన దుందుభి మండూక తిమి తిమింగలాది ఘోర జలచరాదిసంపాదిత వేణువీణాక్వణన ప్రబంధ మధురగీతవిస్తార బిల్వకశృంగారవన కరవీర వనకర్ణికారవనాది బహువిధ దివ్యవనానాం। భృగు పాతాళాది స్థానానాం। ఉదయతాళ నక్షత్రతాళ సూర్యతాళ చంద్రతాళాది స్థానానాం। శ్రీశైల శిఖర శాఖాదీనాం। సాధకజన ప్రచ్ఛన్నశల్య సౌవర్ణసంధాన సంజీవన్యాది దివ్యౌషధీనాం। నారసింహబిల నాడికాబిల కర్ణికాబిల చేదికాబిల పాతాళబిల భైరవబిల ఖేచరబిల వృషభబిలాది సప్తబిలానాం। కల్పతరు కామధేను చింతామణి స్పర్శవేది హేమరజతతృణకాష్ఠ జ్యోతి

సిద్ధరసాదీనాం । శతకోటి దివ్యలింగ అష్టకోటి ఆకాశలింగ కోటిలింగ స్వయంభులింగానాం । అర్ధనారీ భ్రమరాంబా పరమేశ్వరాది దశకోటి మహాకోటి శక్తిస్థానానాం । అరుణోదయ తపనోదయ సంగమ మధ్యాహ్న సాయంకాల అర్ధరాత్ర షట్కాల శివపూజాపరాణాం । శాకాహార ఫలాహార కుచ్ఛ్రోపవాస మాసోపవాస వర్షోపవాస పక్షోపవాస ఫలాదీనాం। నందీశ్వర భృంగీశ్వర వీరభద్రేశ్వర చండీశ్వర అష్టదిక్పాలక శ్రీగిరిసన్నిధానే । శ్రీమత్పర్వత పూర్వద్వార త్రిపురాంతక దక్షిణద్వార జ్యోతిస్సిద్ధవటి పశ్చిమద్వార అలంపురీ బాలబ్రహ్మేశ్వర ఉత్తరద్వార మాహేశ్వర ద్వారోపద్వారాణాం । నిషధ హేమకూట వింధ్యాచలానాం దక్షిణదిగ్భాగే । మలయాచలస్యోత్తరదిగ్భాగే। బ్రహ్మగిరి విష్ణుగిరి రుద్రగిరిత్రయమధ్యే। కువలయపుణ్యక్షేత్రే। అస్మిన్వర్తమానే । చిదానంద చిదాకార పరవాసుదేవ గోత్రోద్భవస్య విష్ణోర్నప్త్రీం । చిదానంద చిదాకార పరవాసుదేవగోత్రోద్భవస్య బ్రహ్మణః పౌత్రీం । చిదానంద చిదాకార పరవాసుదేవ గోత్రోద్భవస్య హిమవత్పుత్రీం । చిదానంద చిదాకార పరవాసుదేవగోత్రోద్భవాం పార్వతీనామ్నీం కన్యాం । నిరావరణ పరానంద పరశివగోత్రోద్భవస్య సదాశివశర్మణో నప్త్రే। నిరావరణ పరానంద పరశివగోత్రోద్భవస్య మహేశ్వరశర్మణః పౌత్రాయ । నిరావరణ పరానంద పరశివగోత్రోద్భవస్య ఈశ్వరశర్మణః పుత్రాయ । నిరావరణ పరానంద పరశివగోత్రోద్భవాయ చంద్రశేఖరనామ్నే వరాయ ॥ గంగావాలుకాభి స్సప్తఋషిమండలపర్యంతం । కృతరాశేర్వర్షసహస్రావసానే । ఏకైకవాలుకాపకర్షక్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్షణసమ్మిత కాలే । శాశ్వతశివలోకే నివాస సిద్ధ్యర్థం కన్యాదాన మహం కరిష్యే ॥ శ్లో॥ కన్యాం కనక సంపన్నాం కనకాభరణైర్యుతాం । దాస్యామిశంభవేతుభ్యం శివలోకజిగీషయా॥

కన్యా మమాగ్రతోభూయా త్కన్యామే దేవి పార్శ్వతః । కన్యామే సర్వతోభూయా త్త్వద్దానంమోక్షమాప్నుయాత్ ॥ విశ్వంభర స్సర్వ భూతా స్సాక్షిణ్య స్సర్వదేవతాః । గౌరీంకన్యాంప్రదాస్యామి పితౄ ణాంతారణాయచ ॥ ఇత్యనేన శైవగాయత్ర్యాచ । వరాయ వధూం దదామీత్యుక్త్వా । ఉదకపూర్వకందద్యాత్ । కన్యాహస్తం గృహీ త్వా ॥ దేవస్యత్వా ఇతి మంత్రముచ్చరన్ । ప్రతిగృహ్ణీయాత్ । శాకునాదిసూక్తైః । అఘాహావమితి । మంగళాష్టకై స్తాళాదిసుగీతై ర్నానావాద్యైశ్చ దేవస్య దేవీం దర్శయిత్వా । పరిత్వాగిర్వణోగిర ఇతిమంత్రేణ నూతనవస్త్రం వధూమాచ్ఛాద్య । మాంగళ్యతంతు నానేన ఇతి పురుహూతమంత్రేణచ మంగళసూత్రంబధ్వా। తతః ॥

సుముహూర్తకాలపఠన చూర్ణిక.

స్వస్త్యష్టాశీతిసహస్రాణాం ద్విజగురుదైవత్యానాం। ఇంద్రవైశ్వా నర దండధర యక్షో గణేశ్వర నదీనాయక జగత్ప్రాణ యక్షాధిప సోమశేఖర యాతుధానాది లోకపాలకానాం । యమనియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధ్యానధారణ సమా ధ్యష్టాంగయోగనిర తానాం । వసిష్ఠ వాలఖిల్య విశ్వామిత్ర దక్ష కాత్యాయన కౌండిన్య గౌతమ కశ్యప భరద్వాజ పర్వత నారదముని తపోవన సమాలంకృ తానాం । అఖిలజగ దుదయానందకందళ శంబరాంతక యక్ష దీక్షా దక్ష క్షోణీ భగవతోవినాయకస్య । అస్య ప్రసాదేన శోభనదినస్య । సుతిథిం। సువారం। సునక్షత్రం। సుచంద్రతారాబలం । లగ్నహోర ద్రేక్కాణ నవాంశ ద్వాదశాంశ త్రింశదంశకానాం । నిరంతరమను కూలం శుభఏకాదశస్థానఫల వరదా ... స్సుప్రసన్నా స్సుముహూర్తా వరదాభవంతు ॥ మం॥ ధ్రువంతేరాజా వరుణో ధ్రువందేవో బృహ స్పతిః। ధ్రువంత ఇంద్రశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం ధారయతాం । ...ధ్రు వంభవంతు ॥ శ్లో॥ హేనీలకంఠ కరుణాకర శూలపాణి సర్వేశ శాశ్వత సదాశివచంద్రమౌళి। సారంగహస్తహర బాలహుతాశనేత్ర వందా మహేత్రిపురసంహార దేవవంద్య॥శ్లో॥వందేశంభుముమాపతింసురగురుం

వందేజగత్కారణం। వందేపన్నగభూషణం మృగధరం వందే పశూ
నాంపతిం । వందే సూర్యశశాంక వహ్నినయనం వందే ముకుంద
ప్రియం । వందే భక్తజనాశ్రయంచ వరదం వందే శివంశంకరం ॥
హేగౌరీశ ధరాధరోఘనురభూ ద్విష్ణుశ్శరోభూత్తవ । హేశంభో తవ
ధారుణీరథయతే అశ్వాశ్శ్రుతీస్సంస్థితాః । స్మృత్యాద్యాస్తుతయేహి
పద్మజశిరః పాణ్యంతరేసంస్థితః । కూర్మాహిగ్రహణం కరోషిభుజగా
ధీశం ధరాభూషణః ॥ మం॥ బ్రహ్మదేవానాంపదవీః కవీనామృషిర్వి
ప్రాణాం మహిషోమృగాణాం । శ్యేనోగృధ్రాణాగ్ స్వధితిర్వనానాగ్ం
సోమః పవిత్రమత్యేతిరేభన్ ॥ బ్రహ్మాణ మావాహయామి ॥ మం॥
ఆప్యాయస్వసమేతుతే విశ్వతస్సోమవృష్ణి యం భవావాజస్యసంగధే॥
క్షీరం । దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం...దధి ॥ గాయత్రియా... గోమూ
త్రం । తత్సవితుర్వరేణ్యం... ప్రచోదయాత్ ॥ గంధద్వారా మితి
గోమయం । గంధద్వారాందురాధర్షాం... శ్రియం ॥ శుక్రమసీత్యా
జ్యం । శుక్రమసిజ్యోతిరసి...రశ్మిభిః ॥ మధువాతాఋతాయత మం
త్రేణ మధు । తాశర్కరా అభవన్నితిమంత్రేణశర్కరా ॥ కాండా
త్కాండా దితిద్వాభ్యాం దూర్వామాదాయ ॥ కాండాత్కాండా
త్ప్రరోహంతీ...హవిషావయం ॥ అశ్వక్రాంతే రథక్రాంతే విష్ణు
క్రాంతే వసుంధరా । శిరసాధారయిష్యామి రక్షస్వమాంపదేపదే ॥
భూమిర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ । ఉద్ధృతాసివరాహేణ కృష్ణేనశత
బాహునా । మృత్తికేదేహిమేపుష్టిం॥ మంగళసూత్రంబధ్వా॥ మంగ
ళాచార ప్రాప్తంకుర్యాత్ తస్యాయం ప్రయోగః ॥ వరస్స్వాంజలి
నాస్వపయసావధ్వాం జలాద్విరుపస్తీర్య । ద్విస్తండులానోప్య । ద్విరభి
ఘారయతి ॥ తతోవరాంజలా హస్తాభ్యా । మేవం తండులపయో
భ్యా మేవంకృత్వా । పరిస్థాప్య । సోదకంకలశమాదాయ । బ్రాహ్మ
ణైస్సహ । కపిలాగ్ం స్మారయంతు । దక్షిణాస్సంతు । బహుదేయం
చాస్తు। దంపత్యోర్లగ్నసనక్షత్రేసగ్రహేచసదైవతే ససోమేనేత్యుక్త్వా॥
ప్రజాపతి స్త్రియాంయశః... ప్రజామే కామస్సమృధ్యతాం ॥ ఇత్యు
క్త్వా శిరసితండులాన్నిక్షిపేత్ ॥ ఏవం మంత్రసహితం త్రివారం

తూష్ణీం చతుర్థవారంచనిక్షిపేత్ ॥ శ్లో॥ పంచసౌగంధికోపేతం తాం
బూలంచనివేదయేత్ । కర్పూరవీటికాన్యస్య నీరాజనమథాచరేత్ ॥
మం॥ ధ్రువాద్యౌ ధ్రువాపృథ్వీ... ఇతిమంత్రేణ బ్రహ్మగ్రంథింకృ
త్వా ॥ తతో శివభక్తజనానాం బ్రాహ్మణానాం । దక్షిణతాంబూ
లాది సత్కారం కుర్యాత్ ॥ ఇతి కారణాగమతంత్రే పాణిగ్రహణ
విధి స్సమాప్తః ॥

(కారణాగమే) అంకురార్పణమ్.

అథ అంకురార్పణవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః। శుచౌదేశే గోమ
యేనానులిప్య । రంగవల్యాదిభిరలంకృత్య । అక్షతైర్వికీర్య । అద్భి
స్సంప్రోక్ష్య । అష్టపాలికావా । సౌవర్ణరజితతామ్ర మృణ్మయాన్వి
తావా । ఘటికావా । శరావాన్వితావా । షోడశషోడశవా । అష్టౌ
అష్టౌవా। చతస్రశ్చతస్రోవా । యథాశక్తివా గృహీత్వా । సోమ
కుంభం సంపూజ్య । సోమప్రతిమాం । కర్పూరస్ఫటికావదాతాం ।
పూర్ణేందుబింబాననాం । ముక్తాదామోపరిశోభితాం । తమోవిద్రా
విణీం । కుముదపదాంకితవస్త్రాం । నీలాలకాం । సాంకస్థితరోహిణీం ।
సుధాభ్యవసితాం । సౌవర్ణప్రతిమాం । సోమకుంభేనిధాయ। తత్కుం
భం యాగమంటపేనిధాయ । అనంతరం మృత్తికానయనం కార్యం॥

అత్రాదౌ లింగాది ప్రమాణమ్.

శ్లో॥ లింగత్రిభాగం త్రిగుణైకపీఠం పీఠత్రిభాగం త్రిగుణైక
గర్భం । గర్భత్రిభాగం త్రిగుణైక భిత్తిర్భిత్తి త్రిభాగంప్రాసాద
మానం ॥

తా॥ లింగప్రమాణమునకుమూడురెట్లు పీఠము, పీఠమునకు మూడురెట్లుగర్భము
గర్భమునకు మూడురెట్లు గోడలయెత్తు, గోడలయెత్తుకు మూడురెట్లు ఆలయము
యెత్తుగానుండవలయును.

శ్లో॥ భిత్తిమధ్యే ప్రకర్తవ్యం షడ్హస్తం పంచమేవవా । కర్తృ
హస్తప్రమాణేన నిర్మితం శిల్పినావరం ॥ అంతరాళప్రమాణంతు ఏవ
మేవవిధీయతే ॥

తా॥ మఱియు యజమానుని హస్తసంబంధమగు కొలతప్రకారముగా ఆరు హస్తములుగాని ఆయిదుహస్తములుగాని ప్రమాణముగా నుండునట్లుగా కట్టవలయును ఇది గర్భాలయప్రమాణము. అంతరాలయముకూడ అదేప్రకారముగానే యుండవలయును. ఇట్లుశిల్పిశాస్త్రసమ్మతమైనది యని శిల్పశాస్త్రవేత్తలు చెప్పిరి.

ముఖమంటప లక్షణమ్.

శ్లో॥ ముఖమంటపవిస్తారం గర్భద్విగుణముచ్యతే। గర్భేగోముఖంలింగాత్సోమసూత్రం సమాచరేత్ ॥

తా॥ ముఖమంటపము గర్భాలయ ప్రమాణముకంటె రెట్టింపుగా నుండవలెను మఱియు గర్భాలయములో లింగమువద్దనుండి యుత్తరదిక్కుగా గోడబయటవరకు సోమసూత్రముంచవలయును. బయటగోడ ముఖాకారముగా నుండవలయును.

ధ్వజ ప్రమాణక్రమః.

శ్లో॥ ఏకవింశతిహస్తంవా సప్తదశత్రయోదశ। ధ్వజస్తంభస్య విస్తారం ప్రమాణంచ విధీయతే ॥

తా॥ ఇరువదియొక్క చేతులుగాని పదియేడు చేతులుగాని పదమూఁడుచేతులుగాని ధ్వజస్తంభ ముండవలయునని ప్రమాణము చెప్పిరి.

వాహనక్రమః.

శ్లో॥ ఏకాహ్నె ఉత్సవాద్యంతాం సర్వసంస్కారమాచరేత్। నందీశ్వరం సమారుహ్య సర్వసంస్కారమాచరేత్ ॥ త్ర్యాహ్నిక వాహనక్రమః ॥ వృషభం స్యందనంకృత్వా శ్వేతసైంధవవాహనం। త్ర్యాహ్నికవిధానేన వాహనాని ప్రకల్పయేత్ ॥

తా॥ ఒక్కరోజుననే ఉత్సవాది సంస్కారములన్నియు సమాప్తిచేసేయెడల నందీశ్వరవాహనము నెక్కించి స్వామికి సమస్తసంస్కారములు పూర్తి చేయవలయును. మూఁడుదినములు దీక్షనేర్పరచుకొన్నయెడల వృషభవాహనము రథము తెల్లగుఱ్ఱపువాహనములతోటి సర్వసంస్కారములు పూర్తిచేయవలయును.

పంచాహ్నిక వాహనక్రమః.

శ్లో॥ హంసమయూరంవృషభం శతాంగంచ తురంగమం। ఏతేషాం పంచరాత్రంతు వాహనక్రమమాచరేత్ ॥

తా॥ ఆయిదుదినములు దీక్ష నేర్పఱచుకొనినయెడల హంసవాహనము, నెమలి వాహనము, వృషభవాహనము, రథము, సవారి ఈవాహనములతో పంచాహ్నికకృత్యములు జరుపుకొనవలయును.

సప్తాహ్నిక క్రమః.

శ్లో॥ మయూరం హంసశార్దూలం గజేంద్రం నందికేశ్వరం । శతాంగం శ్వేతతురగం సప్తాహ్నే వాహనక్రమః ॥

తా॥ నెమలి, హంస, పెద్దపులి, ఏనుగు, నందికేశ్వరుఁడు, రథము, తెల్లగుఱ్ఱము ఈయేడు వాహనములతోఁటి సప్తాహ్నికకృత్యములు గావించుకొనవలయును.

నవాహ్నిక క్రమః.

శ్లో॥ మరాళం శిఖిశార్దూలం రావణం రాజితాచలం । ఐరావణంచ నందీశం స్యందనంచ హయోత్తమం ॥ ఏతేషాం వాహనారూఢం నవాహ్నికవిధిక్రియా ॥

తా॥ హంస, నెమలి, పెద్దపులి, రావణాసురుఁడు, వెండిపర్వతము, ఐరావతము నందీశ్వరుడు, రథము, తెల్లగుఱ్ఱము, ఈ తొమ్మిదివాహనములతోఁటి నవాహ్నికదీక్ష సంబంధమగు కృత్యములు జరుపవలయును.

ఏకాదశాహ్నిక వాహనక్రమః.

శ్లో॥ పీఠం మయూరంసింహంచ శార్దూలం రావణంతథా । శతాంగం వృషభంచైవ గజం కైలాసముచ్యతే । మరాళంచైవ శ్వేతాశ్వం ఏకాదశదినక్రమాత్ ॥

తా॥ పీఠము, నెమలి, సింహము, పెద్దపులి, రావణాసురుడు, రథము, వృషభము, ఏనుగు, కైలాసపర్వతము, హంస, తెల్లగుఱ్ఱము ఈయాకారములుగల వాహనములతోఁటి పదకొండుదినముల సంబంధమగు కృత్యములను జరుపవలయును.

త్రయోదశాహ్నిక వాహనక్రమః.

శ్లో॥ పీఠం హంసం మయూరంచ సింహవ్యాఘ్రదశాననం । శుకంచస్యందనంకృత్వా నందీశంగజవాహనం ॥ కైలాసేంద్రవిమానంచ హయారూఢం త్రయోదశ ॥

తా॥ పీఠము, హంస, నెమలి, సింహము, పెద్దపులి, రావణాసురుఁడు, చిలుక, రథము, నంది, ఏనుగు, కైలాసము, మేఘము, తెల్లగుఱ్ఱము, ఈ యాకారములుగల వాహనములను త్రయోదశాహ్నికదీక్షలో నుపయోగించవలయునని చెప్పిరి.

పక్షాహ్నిక వాహనక్రమః.

శ్లో॥ ఆదిత్యబింబం ప్రథమం ద్వితీయం చంద్రమండలం। మయూరంచ తృతీయంచ మరాళంచ చతుర్దినే॥ శుకంచ పంచమం కృత్వా షష్ఠమం రావణం తథా। ఐరావణం సప్తమంచ అష్టమం కేసరీం తథా॥ నవమం వ్యాఘ్రసంయుక్తం దశమం మేఘవాహనం। ఏకాదశంచ వృషభం ద్వాదశం గజవాహనం॥ త్రయోదశం స్యందనంచ కైలాసంచ చతుర్దశం। తురంగం పంచదశ్యాంతే వాహనాని ప్రకల్పయేత్॥ వాహనేషుచ సర్వేషు వృషేంద్రశ్చ ప్రశస్యతే॥ ఇతి శైవ ప్రతిష్ఠాతంత్రే వాహనఖండస్సమాప్తః॥

తా॥ సూర్యబింబము. చంద్రబింబము, నెమలి, హంస, చిలుక, రావణాసురుడు, ఐరావతము, సింహము, పెద్దపులి, మేఘము, వృషభము, ఏనుగు, రథము, కైలాసము, తెల్లగుఱ్ఱము, ఈ యాకారములుగల 15 వాహనములతోను పంచదశాహ్నికదీక్షకు సంబంధించిన కృత్యములను జరుపవలయును.

ఇట్లు వాహనములనుగురించి చెప్పబడెను.

శ్లో॥ తూపాంతంవా గళాంతంవా వృషస్థంవా సమంతతః। త్రితలస్యసమంవాపి గోపురస్యసమంతతః। తత్త్రివళ్యాంతికంవాపి దండాయామం విధీయతే। పీఠగోపురయోర్మధ్యే పంచభాగం కృతం తథా। చత్వారిభాగముత్సృజ్య ధ్వజస్థానం విధీయతే॥

తా॥ దండపరిమాణమును జెప్పుచున్నాడు. అదియెట్లనగా, తూపికవఱకుగాని గళమువఱకుగాని లేక నందియుండునట్టి చుట్టుప్రదేశ ప్రమాణముగాని గోపురము యొక్క చుట్టుప్రమాణముగాని. లేక దాని మూడుఅంతర్వ్యాలవఱకుగాని. యుండు కొలతప్రమాణము దండమని చెప్పబడును. మఱియు పీఠమువద్దనుండి గోపురము వఱకు నుండు మధ్యప్రదేశమును అయిదుభాగములు చేయఁగా నందులో నాలుగు భాగములను విడిచి ఐదవభాగమును గోపురసమీపమున ధ్వజస్థానముగా జెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ షట్కోణం విలిఖేద్యంత్రం ముఖే ప్రాకారమేవవా। పృష్ఠేమన్మథబీజంచ చతుష్కోణేషు తారకం॥ అష్టపత్రంచాష్టవర్ణం కూర్మచక్రం విధీయతే॥

తా॥ ఆరుకోణములుగల యంత్రమును ముఖము ప్రాకారము నుండునట్లు లిఖించి పృష్ఠభాగమునందు మస్తకబీజమును, నాలుగుకోణములయందు తారకబీజములను, ఎనిమిదిరేకులుగల కూర్మాకారచక్రమును లిఖించి స్థాపనజేయవలయును.

శ్లో॥ బీజంప్రాణంచ శక్తించ దృష్టివశ్యాదికంతథా । గాయత్రీయంత్రమంత్రాశ్చ ప్రాణస్థాపనమేవచ॥ దిక్పాలభూతబీజాని యంత్రస్యాంగానివై దశ ॥

తా॥ బీజము, ప్రాణము, శక్తి, దృష్టి, వశ్యము, గాయత్రీయంత్రము, మంత్రము, ప్రాణప్రతిష్ఠ, దిక్పాలబీజములు, భూతబీజములు అని యంత్రమునకు పదిఅంగములుగా జెప్పంబడెను.

శ్లో॥ మంత్రబీజం శిరోభాగే ఆగ్నేయే ప్రాణబీజకం। శక్తిబీజ మధోలిఖ్య దృష్టిబీజంతు పార్శ్వకే॥ ఈశాన్యేవశ్యబీజంచ వాయవ్యే భూతపంచకం । యంత్రేమంత్రించ గాయత్రీ చతుష్కోణేషు సంలిఖేత్ ॥ ప్రాణప్రతిష్ఠాం నైఋత్యాం ప్రాదక్షిణ్యేన సంస్థితమ్ ॥

తా॥ ఆయంత్రమునందు శిరోభాగములో మంత్రబీజమును, ఆగ్నేయభాగమునందు ప్రాణబీజమును, క్రిందప్రదేశమందు శక్తిబీజమును, ఇరుప్రక్కలను దృష్టిబీజమును ఈశాన్యభాగమునందు వశ్యబీజమును; వాయువ్యభాగమునందు పంచభూతబీజములను నాలుగుకోణములయందు గాయత్రీమంత్రమును లిఖించవలయును.

శ్లో॥ గర్భార్ధం దశధాకృత్వా దశస్థానేషు శంకరం। నవమంతు అజస్థానం అష్టమం విష్ణురుచ్యతే । సప్తమంచార్కసంస్థానం షష్టమంతు సరస్వతి ॥ పంచమం భైరవంప్రోక్తం చతుర్థంతు వినాయకం। త్రిభాగం షణ్ముఖంచైవ ద్విభాగం శక్తిరుచ్యతే । ఏకభాగ మనంతస్య ఇత్యుక్తం స్థానలక్షణం ॥

తా॥ గర్భస్థానమును పదిభాగములుచేయగా పదియవభాగము శంకరస్థానమనియు, తొమ్మిదవభాగము బ్రహ్మస్థానమనియు, ఎనిమిదవభాగము విష్ణుస్థానమనియు, ఏడవభాగము సూర్యస్థానమనియు, ఆరవభాగము సరస్వతీస్థానమనియు, అయిదవభాగము భైరవస్థానమనియు, నాల్గవభాగము వినాయకస్థానమనియు, మూడవభాగము షణ్ముఖస్థానమనియు, రెండవభాగము శక్తిస్థానమనియు, ఒకటవభాగము శేషునిస్థానమనియు నిట్లు స్థానములు పదివిధములుగా జెప్పంబడెను.

శ్లో॥ ఏకద్వితిత్రయంచైవ ఏకద్వితిత్రయంతథా। మూర్తిస్థాన విశేషేణ ధ్వజస్థానం విధీయతే ॥ పీఠగోపురయోర్మధ్యే పీఠాగ్రేచ వృషాగ్రకే । నందిగోపురయోర్మధ్యే ధ్వజస్థానం విధీయతే ॥

తా॥ ఒకటి రెండు మూడు మొదలగు సంఖ్యలప్రకారముగా నుండు మూర్తుల లెక్కప్రకారము ఒకటవది, రెండవది, మూడవది అనేభాగముల స్థానములో ధ్వజ ముండవలయుననిరి. మఱియు పీఠము గోపురములమధ్యనుగాని పీఠమునకు నగ్రభాగ మందుగాని నందికి నగ్రభాగమునందుగాని నంది గోపురములనడుమనుగాని ధ్వజముండ వలయునని చెప్పిరి.

పద్యము॥ తాలయుగ్మమైన తగు మేఖలము నందు తాల పంచకంబు దానిపొడవు । దండ శిరముమించి తగునేప్పిదండంబు కన్నులారు శిరము రెండునమరు ॥

శ్లో॥ శిఖరంశిరమిత్యాహ గర్భగేహం గళాంతకం। మంటపం కుక్షియుగ్మంచ ప్రాకారం జానుజంఘయోః ॥ గోపురం పాదయుగ్మంచ సజీవం ధ్వజముచ్యతే ॥

తా॥ ధ్వజమును జీవసహితమగు దేవతనుగా జెప్పిరి. అదియెట్లనగా, శిఖరము శిరస్సుగాను, గర్భాలయము కంఠముగాను, అంతరాలయము హృదయముగాను, ముఖ మంటపము కుక్షిగాను, ప్రాకారము మోకాళ్ళు పిక్కలుగాను, గోపురము రెండు పాదములుగాను చెప్పిరి.

శ్లో॥ ఆద్యేచైవేష్టకాదానే లింగస్థాపనకర్మణి । కలశస్థాపనే చైవ ప్రోక్షణెబాలముద్రితే । మంటపే నృత్యరంగేచ సభాసత్రాగ్ర మందిరే । వాస్తుహోమం ప్రకర్తవ్యం సర్వద్రవ్యవిశుద్ధయే ॥ ఉక్త ప్రకారేణ వాస్తుపూజాం కుర్యాత్ ॥

తా॥ ఆలయము కట్టబోవునపుడును, ఇటుకలను తీయునపుడును, లింగస్థాపన జేయునపుడును, కలశస్థాపనజేయునపుడును, సంప్రోక్షణజేయునపుడును, బాలస్థాన మును సాధించునపుడును, మంటపము నృత్యరంగస్థానము నిర్మాణముజేయునపుడును, సభామంటపము కట్టునపుడును, సమస్తవస్తువుల పరిశుద్ధినిమిత్తము వాస్తుహోమము జేయవలయునని యున్నదికావున వాస్తుశాస్త్రములో జెప్పినప్రకారము వాస్తు పూజ హోమము మొదలగునవి యథావిధిగా జరుపవలయును.

వెనుక అంకురార్పణవిధానమును జెప్పుచు మంటప ఆలయ ధ్వజాదిలక్షణము లను గురించి ప్రసక్తివలన చెప్పియున్నాడు కాబట్టి యిప్పుడు తిరిగి ఆప్రయోగములు వ్రాయబడవు.

కూర్చ లక్షణము.

శ్లో॥ కూర్చంతు త్రివిధం ప్రోక్తం ఉత్తమం మధ్యమాధమం। నవభిస్సప్తభిర్దర్భైః పంచభిర్గ్రంథిరంగుళం॥

తా॥ ఉత్తమమనియు, మధ్యమమనియు, అధమమనియు కూర్చ మూడువిధము లనిరి. అదియెట్లనగా, తొమ్మిది దర్భలతో కట్టబడినది యుత్తమము. యేడుదర్భలతో కట్టబడినది మధ్యమము. అయిదుదర్భలతో కట్టబడినది అధమము. మఱియు ముడి ఒక అంగుళముండవలెను.

శ్లో॥ దక్షిణావర్తనంగ్రంథి తస్యాగ్రం చతురంగుళం। తన్మూలం ద్వాదశాంగుళ్యం త్రివిధం కూర్చలక్షణం॥

తా॥ ముడి దక్షిణావర్తముగాను కూర్చయొక్క అగ్రములు నాలుగు అంగుళములును మొదలు పండ్రెండు అంగుళములును నుండవలయుననిరి. ఇట్లు మూడు విధములు చెప్పిరి,

శ్లో॥ ద్వాత్రింశ ముత్తమంప్రోక్తం తథా షోడశమధ్యమం। అధమం నవదర్భైశ్చ త్రివిధం కూర్చలక్షణం॥

తా॥ ముప్పదిరెండు దర్భలుగల కూర్చ యుత్తమమనియు పదియారుదర్భలు గల కూర్చ మధ్యమమనియు తొమ్మిదిదర్భలుగల కూర్చ అధమమనియు మఱికొందరు చెప్పిరి.

శ్లో॥ చతురంగుళమగ్రంతు గ్రంథిరేకాంగుళంభవేత్। తన్మూలం ద్వాదశాంగుళ్యం త్రివిధం కూర్చలక్షణం॥

తా॥ అగ్రములు నాలుగంగుళములును ముడి యొకయంగుళమును మూలము పండ్రెండంగుళములు నుండవలయునని మఱికొందరు చెప్పిరి.

శ్లో॥ మూలస్థూలం భవేన్నారీ అగ్రస్థూలం నపుంసకం। మూలాగ్రంతు సమంప్రోక్తం పుంసదర్భాః ప్రకీర్తితాః॥

తా॥ మొదలు లావుగావున్న దర్భలు స్త్రీజాతియనియు, చివళ్ళు లావుగావున్న దర్భలు నపుంసకజాతియనియు, మొదలు చివర సమానమగు లావుకలవి పురుషజాతి యనియు నిట్లు దర్భలనుగురించి చెప్పిరి.

శాంతిః.

మంత్రం॥ పృథివీశాన్తా సాగ్నినాశాన్తా సామేశాన్తా శుచిగ్ం శమయతు। అన్తరిక్షగ్ం శాన్తం తద్వాయునాశాన్తం। తన్మేశాన్తగ్ంశుచగ్ం శమయతు। ద్యౌశ్శాన్తా సాదిత్యేనశాన్తా సామేశాన్తా శుభగ్ం శమయతు। పృథివీశాన్తి రన్తరిక్షగ్ంశాన్తి ర్ద్యౌశ్శాన్తిర్దిశశ్శాన్తి రవాన్తరదిశాశ్శాన్తి రగ్నిశ్శాన్తి ర్వాయుశ్శాన్తి రాదిత్యశ్శాన్తి శ్చంద్రమాశ్శాన్తి నక్షత్రాణిశ్శాన్తి రాపశ్శాన్తి రోషధయశ్శాన్తి ర్వనస్పతయశ్శాన్తి ర్గౌశ్శాన్తి రజాశ్శాన్తి రశ్వశ్శాన్తిః పురుషశ్శాన్తి ర్బ్రహ్మశ్శాన్తిర్బ్రాహ్మణశ్శాన్తిశ్శాన్తి రేవశ్శాన్తిశ్శాన్తిర్మేఅస్తుశాన్తిః॥ తయాహగ్ంశాన్త్యా సర్వశాన్త్యామహ్యం ద్విపదే చతుష్పదేచ శాన్తింకరోమి శాన్తిర్మే అస్తుశాన్తిః॥ ఏహ శ్రీశ్చ హ్రీశ్చ ధృతిశ్చ తపోమేధాప్రతిష్ఠా శ్రద్ధాసత్యం ధర్మశ్చైతాని మోత్తిష్ఠంతుమామాగ్ం శ్రీశ్చ హ్రీశ్చ ధృతిశ్చతపోమేధాప్రతిష్ఠా శ్రద్ధాసత్యం ధర్మశ్చైతానిమామాహాసిషుః॥ ఉదాయుషా స్వాయుషో దోషధీనాగ్ం రసేనోత్పర్జన్యస్య శుష్మేణోదస్థామమృతాగ్ం అను। తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరతు। పశ్యేమశరదశ్శతం జీవే మశరదశ్శతం నందామ శరదశ్శతం మోదామ శరదశ్శతం భవామ శరదశ్శతం శృణవామ శరదశ్శతం ప్రబ్రవామ శరదశ్శతమజీతాస్స్యామ శరదశ్శతం జ్యోక్చసూర్యందృశే యఉదగా న్మహతోర్ణవా ద్విభ్రాజమాన స్సరిరస్య మధ్యాత్సమావృషభోలోహితాక్షస్సూర్యో విపశ్చిన్మనసాపునాతు॥

మంత్రం॥ కయానశ్చిత్ర ఆభువదూతీసదా వృధస్సఖా। కయాశచిష్ఠయావృత॥ అష్టావష్టావన్యేషు ధిష్ణియేషూపతధా త్యష్టాశఫాః పశవః పశూనేవావరుంధే। షణ్మార్జాలీయేషడ్వా ఋతవఋతవః ఖలువై దేవాః పితరఋతూనేవదేవాన్ పితౄన్ ప్రీణాతి॥

శివాలయే సంప్రోక్షణక్రమః.

శ్లో॥ శునకై ర్నకులై శ్చైవ ఖరసూకరవానరైః। రుతుస్త్రీభిశ్చచోరైశ్చ ప్రేతకర్మకపాతకైః॥ గర్భగేహం ప్రవిష్టేన లింగం

స్పృష్ట్వాచకౌతుకం । తద్గ్రామవాసినాంనృణాం స్థానభ్రష్టంనసంశయః । మూర్తింహైమంతతః కృత్వా కళాన్యాసాదికంచరేత్ ॥

యుష్మద్గోత్రం వర్ధతాం । స్వస్తివర్ధతాం గోత్రం । అస్యగోత్రం వర్ధతామితి సర్వేవదేయుః ॥

తా॥ కుక్కలు, ముంగిసలు, గాడిదలు, పందులు, కోతులు, రజస్వలాస్త్రీలు, దొంగలు, ప్రేతకర్మచేయువారు, వర్ణసంకరులు, పాపాత్ములు మొదలగువారు గర్భాలయములోనికి వెళ్ళినను లింగమును తాకినను ఆగ్రామములో నుండువారికి స్థానభ్రష్టముకలుగును కాబట్టి బంగారపు శివాకారప్రతిమను జేయించి కళాన్యాసము మొదలగు సంప్రోక్షణవిధానమును జేయించవలయును.

శ్లో॥ అచంచల మహాస్థానే పూర్వసంజ్ఞాం సమాచరేత్ । మూర్తింకృత్వాతు ఆచార్యో ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥

తా॥ స్థిరరూపమగు దివ్యక్షేత్రములయందును ఈవిధముగానే జరిగినయెడల పూర్వముచెప్పినవిధానముగానే బంగారప్రతిమను సంప్రోక్షణాదిక్రియలను ఆచార్యుఁడు చేయవలయునని చెప్పిరి.

శ్లో॥ ప్రాకారాలయమధ్యేతు ఛండాలో యదిగచ్ఛతి । మూర్తిం హైమంతతః కృత్వా కళాన్యాసం విధీయతే ॥

తా॥ఆలయప్రాకారములోనికి పంచముడు వెళ్ళినయెడల బంగారపు ప్రతిమను జేయించి కళాన్యాసాది సంప్రోక్షణక్రియలను జేయవలెను.

శ్లో॥ దీక్షామధ్యేయదాచార్యో ఆశౌచంనైవధీయతే । భవేద్యది ప్రమాదస్తు ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ॥

తా॥ ఆచార్యుఁడు ఉత్సవదీక్షలోనుండగా ఆశౌచము మొదలగునవి వచ్చినను పట్టనవసరములేదు. అట్లు తెలియక నవలంబించినయెడల ప్రాయశ్చిత్తము జేసికొనవలయును.

శ్లో॥ ఉత్సవే యానకాలేతు ఘంటాభేర్యాది వాద్యకం। పతంతియది తత్రైవ సంమార్జనక్రియాంచరేత్ ॥

తా॥ ఉత్సవసమయములో స్వామి వాహనాదికమునెక్కి గ్రామములో ఊరేగింపు జరుగుచుండెడి సమయములో ఘంటభేరి మొదలగు వాద్యములు నేవియైనను జారిపడిపోయినయెడల నక్కడనే ప్రోక్షణజలముచేప్రోక్షించవలయును.

శ్లో॥ శివస్య కేశవస్యైవ ఏకరాత్రే మహోత్సవే । అన్యోన్య దర్శనంకృత్వా పునస్సంప్రోక్షణంకురు ॥

తా॥ ఒక్కదినమునందు శివునకును విష్ణువునకును ఉత్సవముజరిగినపుడు ఒకరి దర్శనము మరియొకస్వామికి కలిగినపుడు సంప్రోక్షణజేయవలయును.

శ్లో॥ ధ్వజపటంతుభిన్నంస్యా చ్చోరైశ్చ గ్రహణంయది । తద్గ్రామవాసినాంన్యాణాం స్థానభ్రష్టం నసంశయః॥ మూర్తింహైమం తతఃకృత్వా పునస్సంధానమాచరేత్ ॥

తా॥ ధ్వజమునకు కట్టినవస్త్రము చిరిగిపోయినను లేక దొంగలు ఎత్తుకపోయినను ఆగ్రామమునందుండువారలకు కీడుగాన తిరిగి బంగారపుప్రతిమను జేయించి సంప్రోక్షణాది క్రియలను జరిపి తిరిగి ధ్వజ పటమును కట్టవలయును.

మంత్రం ॥ ఆనోనియుద్భిశ్శతినీభిరధ్వరగ్ం సహస్రణీభిరుపయాహియజ్ఞం । వాయో అస్మిన్‌హవిషిమాదయధ్వం యూయంపాత స్వస్తిభిస్సదానః ॥

శ్లో॥ రుద్రశ్చపాదశ్చండీశో యద్గ్రామేఉత్సవంచరేత్ । తద్గ్రామేఅశుభంప్రోక్తం తతస్తస్య నకారయేత్ ॥

తా॥ ఈశ్వరునియొక్క పాదస్వరూపుడగు చండీశ్వరునికి ప్రత్యేకముగా నుత్సవము జరిపినయెడల ఆగ్రామవాసులకు శ్రేయస్సు కలుగదు కాబట్టి చండీశ్వరునిగురించి ప్రత్యేకముగా నుత్సవము జరుపకూడదు.

మృగయాయాత్రలక్షణం.

శ్లో॥ ధాతస్సంప్రవక్ష్యామి మృగయాత్రస్యలక్షణం । ధనుర్ధరాస్తదా కేచిత్కేచి త్ఖడ్గధరాస్తథా ॥ కేచిదశ్వసమారూఢాః కేచిద్వారణవాహనాః । మహోజినైస్సమాయుక్తాః కేచిద్యుద్ధముఖార్భటాః ॥

తా॥ విష్ణుమూర్తి బ్రహ్మదేవునితో మృగయాయాత్రనుగురించిచెప్పుచున్నాడు అదియెట్లనగా, ధనుస్సును ధరించినవారు కొందరు, ఖడ్గమును ధరించినవారుకొందరు, గుఱ్ఱము నెక్కినవారుకొందరు, ఏనుగునెక్కినవారుకొందరు, యుద్ధమునుజేయుటకు ఆర్భాటమును జేయువారు మరికొందరు.

శ్లో॥ ఏవంవిధైర్భటైర్యుక్తో గీతవాద్యసమన్వితః। చాపసాయక చక్రాసి గదాకుంతాది సాధనః ॥ భటాంగేనాశ్వమారుహ్య ప్రతస్థే చంద్రశేఖరః ॥

తా॥ ఈప్రకారమగు ననేక యుద్ధభటులతోను గీతవాద్యాది ధ్వనులతోను గూడుకొని ధనుస్సు బాణము చక్రము కత్తి గద కుంతము మొదలగు యుద్ధసాధనములను ధరించి యీశ్వరుడు గుఱ్ఱమునెక్కి వేటాడుటకు నడవికి వెళ్ళెను.

శ్లో॥ మందారచూత పనసా వకుళా శోకచంపకైః। రుద్రాక్ష నారికేళైశ్చ చందనాది భిరావృతం ॥ చమరీమయూరసారంగ సింహ శార్దూలవారణైః । గండభేరుండ శరభ కస్తూర్యాది భిరావృతం । అంగీరసాత్రిమైత్రేయ గౌతమాది భిరావృతం । ఏవం విధం మహో ద్యానందినాంతే ప్రివివేశహ ॥

తా॥ ఆవన మెటువంటిదనగా మందారము, మామిడి, పనస, పొగడ, అశోకము, చంపకము, రుద్రాక్ష, కొబ్బరి, మంచిగంధము, మొదలగు చెట్లతోటిన్నీ, చమరీమృగములు, నెమళ్ళు, లేళ్ళు, సింహములు, పెద్దపులులు, ఏనుగులు, గండభేరుండములు, శరభములు, కస్తూరీమృగములు, మొదలగు ననేకజంతువులతోటిన్నీ, అంగీరసుడు, అత్రి, మైత్రేయుడు. గౌతముడు మొదలగు మునీశ్వరులతోటిన్నీ గూడియుండెడివనమునకు సాయంకాలసమయంబున యీశ్వరుఁడు వెళ్ళెను.

శ్లో॥ తస్మిన్ ఖేటకసంచార సువర్ణమణిమంటపే। పార్వత్యా సహాసర్వజ్ఞో రత్నసింహాసనేస్థితః ॥

తా॥ ఆయడవిలో వేటాడినపిమ్మట నలసటదీర్చుకొనుటకు నుపయోగకరమగు బంగారురత్నము మొదలగువానితో నిర్మింపబడిన యొకమంటపముకలదు. ఆరత్నసింహాసనమునందు సర్వజ్ఞుండగు సాంబమూర్తి పార్వతీదేవితోకూడ సుఖాసీనుండై యుండెను.

శ్లో॥ వధూసమేతం దేవేశం దదర్శుపరమర్షయః ॥ వేదవాగ్భి స్తువంతశ్చ పరిపప్రచ్ఛురాగతం ॥

తా॥ ఇట్లు భార్యతోగూడ వచ్చియున్నట్టి సాంబమూర్తిని మహామునులందరు దర్శించి వేదవాక్కులతో స్తోత్రముజేసి యీవిధముగా తమవిషయములనుగురించి చెప్పుకొనుచున్నారు.

శ్లో॥ నిరంతరాయమస్మాకం తపసాకర్తుమీశ్వర । తస్మాద్విఘ్నకరానూనందైత్యాః కృతమృగాదయః । వనాంతిభూమాతిష్ఠంతి మదోన్మత్తసమన్వితాః । తేషాంప్రహారణంకృత్వా భవద్భిర్గమ్యతాంపునః ॥

తా॥ ఓ యీశ్వరుడా! మేము విఘ్నములేకుండా తపస్సు జేసుకొనవలయునంటే దుర్మార్గులగు రాక్షసులు మదోన్మత్తులై సింహము శార్దూలము శరభము మొదలగు క్రూరమృగముల స్వరూపమును ధరించి యీయడవియందు సంచరించుచు మమ్ములనుబాధించుచున్నారు, కాబట్టి అట్టి క్రూరమృగములను సంహరించి మీరువెళ్ళవలయునని మునీశ్వరులు ప్రార్థించిరి.

శ్లో॥ ఏవంవిజ్ఞాపనంశ్రుత్వా ఋషిభిఃకత్రుమాదయాత్ । తతో తేనభటాంగేన చాశ్వమారుహ్య శంకరః ॥ చండీశ్వరం పురస్కృత్య జగామవిపినాంతరం ॥

తా॥ ఇట్లు మునీశ్వరులు చెప్పికొనిన తమకష్టమును సాంబమూర్తి శ్రద్ధతో విన్నవాడై గుఱ్ఱమునెక్కి భటులతోటిన్నీ చండీశ్వరునితోటిన్ని గూడి మహారణ్యములోనికి వెళ్ళెను.

శ్లో॥ ఏవంచచారగిరిగహ్వారకాననాంతే దృష్ట్వాసురాన్వికృతఘోరమృగాఘరూపాౕ । కోపాన్వితశ్చ ఘనసాయకపావకేనహాత్వా మహోజ్వాల కురంగమవామహాస్తః ॥

తా॥ ఇట్లు ఆసాంబమూర్తి అడవిలోను పర్వతగుహలలోను వెతకి ఘోరమృగస్వరూపములను ధరించియున్నట్టి రాక్షసులనుజూచి విశేషకోపముగలవాడై తీవ్రమగు బాణములను ప్రయోగించి మృగస్వరూపులగు రాక్షసులను సంహరించెను.

శ్లో॥ చామరాదీౕ సమాదాయ పరివారజనైస్సహ । వేగేన పునరాగత్య మంటపం ప్రవివేశహ ॥

తా॥ అనంతరము వింజామరము మొదలగువాటిని పట్టుకొని సేవించుచుండెడి పరివారజనముతోగూడికొని తిరిగిపూర్వమునివసించియున్నట్టి మంటపమునకువచ్చెను.

శ్లో॥ తత్రతరుషిభిః పూజ్యమానో ఉపచారై ర్యథాక్రమం । సుఖస్థితః పురోనాట్యం గణికాభిర్మహోత్సవం ॥ కారయామాసబహుభిర్వేష్టితైఃకరదీపకైః ॥

తా॥ ఇట్లు కౄరమృగములను సంహరించివచ్చియున్నట్టి సాంబమూర్తిని మునీశ్వరులందరు వచ్చి బహువిధములుగా పూజించిరి. ఇట్లు సుఖాసీనుఁడై పరివార జనము కొగడాలను ధరించి సేవించియుండఁగా కాలక్షేపణనిమిత్తము అప్సరస్త్రీలచే నాట్యము గానము మొదలగు మహోత్సవములను జరిపించెను.

శ్లో॥ తతోహిగిరిజానాథం వంచనం కర్తుమిచ్ఛతీ। ఆగతా పురమార్గేణ వినోదాక్లిష్టమానసా॥ ఆహూయచ మహోభృత్యాన్ వదతీపర్వతాత్మజా॥

తా॥ అనంతరము పార్వతీదేవి పెనిమిటిని పరిహాసముగా మోసపుచ్చవలయు నను తలంపుతో కొందరిని భటులనుపిలిచి తిరిగి పట్టణములోనికి వచ్చుచు వారితో నిట్లు చెప్పెను.

శ్లో॥ శైవద్రవ్యాపహరణం కుర్వన్నపిపునఃపునః। మహోత్సవ ప్రభావేన నిశ్చలస్త్రినయనశ్శివః। ఇత్యుక్త్వా తాననుజ్ఞాప్య సఖీజన సమావృతా। పురోవేగాద్గిరేః కన్యా ప్రవివేశస్వమందిరం॥

తా॥ ఓభృత్యులారా! సాంబమూర్తివారు అప్సరస్త్రీ నాట్యాది మహోత్సవ మును జూచుచు శివసంబంధమగు వస్తువులను దొంగలు అపహరించినప్పటికిని యెంతమాత్రము ఆవిషయమును తలవక మహానిశ్చలమనస్సుతో నున్నాడు. ఈవిషయము ఆయనతో చెప్పవలయును. అని భటులతో పార్వతిచెప్పి తనచెలికత్తెలతోగూడ త్వరగా తనయింటికి వెళ్ళెను.

శ్లో॥ ప్రచ్ఛన్నరూపైశ్చ మహోబలైశ్చ మాయాసమర్థోరు బహుప్రభావైః। దేవస్యవస్త్రాభరణాని సర్వాణ్యాకృష్య చౌర్యేణ హృతంభలేన॥

తా॥ విశేషబలముకలవారును, మాయచేననేకవిధముల వర్తించునట్టి సామర్థ్యముకలవారును కపటస్వరూపులగు దొంగలు ఈశ్వరునియొక్క వస్త్రములు ఆభరణములు మొదలగు సమస్తవస్తువులును కపటస్వభావముచే నపహరించిరి. అని భృత్యులు చెప్పిరి.

శ్లో॥ ధ్వజాప్సరోగణానాంచ గజవాజిరథానిచ। కరదీపాని సర్వాణి చోరైశ్చాపహృతం క్రమాత్॥ చోరైశ్చహృతద్రవ్యాణి శ్రుత్వా విస్మితమానసః। నందీశ్వరంసమాహూయతు చోక్త్వాపృత్తాం

తమతశ్రితు। మందిరేచ పురేమార్గే కాననేగిరిగహ్వరే। దృష్ట్వా చోరాన్ ప్రబధ్నీయా దానీయాన్మమసన్నిధిం॥

తా॥ ధ్వజసంబంధమైనవియు అప్సరస్త్రీల సంబంధమైనవియు సమస్తధనాదులను శివసంబంధమగు సమస్తధనాదులను గుఱ్ఱములు ఏనుగులు రథములు కొగడాలు మొదలగు సమస్తవస్తువులును దొంగలచే నపహరింపబడెను. కాబట్టి పట్టణములలోను పల్లెలలోను అడవులలోను పర్వతగుహాలలోను సమస్తదిక్కులందున వెదకి ఆదొంగలను నావద్దకు తీసుకునిరావలయునని నందీశ్వరునితో చండీశ్వరుడు చెప్పెను.

శ్లో॥ ఏవంచండీశ్వరాయాజ్ఞాం తథామానంసమాశ్రితః।తతో గౌర్యాకృతంసర్వ మిదంతూష్ణీం బభూవసః॥

తా॥ ఇట్లు చండీశ్వరుని ఆజ్ఞనుతీసుకుని నందీశ్వరుఁడు వెళ్ళెను. ఇదియంతయు పార్వతీదేవి యీశ్వరుని మోసపుచ్చుటకు చేసినపని యని తానెరిగియు తెలియని వానివలె నూరకుండెను.

శ్లో॥ దూరంగత్వా ప్రియత్నేస దృష్ట్వా చండీశ్వరస్తథా। సంగృహ్యా పునరాగత్య శివస్యపురతస్థితాః॥

తా॥ అనంతరము చండీశ్వర నందీశ్వర మొదలగువారందరును విశేషప్రయత్నముచే సమస్తదిక్కులను వెతకి దొంగలను సాంబమూర్తివద్దకు తీసుకుని వచ్చిరి.

శ్లో॥ సచచాపధరాన్ క్రూరాన్ ఖడ్గతోమరసాయకాన్। కృష్ణవర్ణాన్ మహాభీమాన్ దదర్శపరమేశ్వరః॥

తా॥ ధనుర్బాణములను ధరించినవారును ఖడ్గము తోమరము కత్తులు మొదలగు ఆయుధములు కలవారును నల్లనివర్ణము కలవారును క్రూరులును భయంకరాకారము కలవారునగు ఆదొంగలను సాంబమూర్తిచూచెను.

శ్లో॥ మహాదేవ ముఖందృష్ట్వాభీతాస్తేతస్కరాస్తథా। సచ కృపాన్వితోభూత్వా తానువాచమహేశ్వరః॥

తా॥ అనంతరము సాంబమూర్తిని చూడగానే ఆదొంగలు భయపడిరి. అప్పుడాసాంబమూర్తియు వారియందు దయగలవాడై ఆదొంగలతో నిట్లుమాట్లాడెను.

శ్లో॥ కస్త్వంచోరమహాధీర కస్య దేవస్య సేవకః। మాతాకోవా పితాకోవా కేషుదేశేషుసంతతిః॥

తా॥ ఓదొంగలారా! మీరు విశేషధైర్యముతో నున్నారు, మీతల్లియెవరు, మీతండ్రియెవరు మీప్రభు వెవరు, మీరెక్కడపుట్టితిరి. అని యడిగెను.

తేఊచుః ॥ శ్లో॥ మాతాచగిరిజాదేవీ పితాదేవోమహేశ్వరః । బాంధవాశివభక్తాశ్చ స్వదేశం భువనత్రయం ॥ దేవదేవమహాదేవ సర్వేశాచ్యుతశంకర । కల్యాణాచలకోదండ శర్వాణీసేవకావయం ॥

తా॥ అప్పుడు దొంగలుచెప్పుచున్నారు. ఓమహాప్రభూ ఈశ్వర! మాకు తల్లి పార్వతీదేవి, తండ్రి మహేశ్వరుఁడు. శివభక్తులందరును మాకు బంధువులు. మూఁడు లోకములును మాకునివాసస్థలము. మేము పార్వతీదేవియొక్క నౌకరులము. అని దొంగలుచెప్పిరి.

శ్లో॥ హేకస్మారభూషణాన్ వస్త్రాన్ హస్త్యశ్వరథసైనికాన్ । గణికాధ్వజవాద్యాంశ్చ కింహృతంవదతస్కర ॥

తా॥ ఓదుర్మార్గుఁడా! నీవు శివభక్తుడవుగా చెప్పుచుంటివి. అయినయెడల ఆభరణములు వస్త్రములుఅప్సరసస్త్రీలురథములుఏనుగులు గుఱ్ఱములు పదాతులుమొదలగు వానినన్నిటిని యెందులకు నపహరించితివో చెప్పుమని సాంబమూర్తియడిగెను,

శ్లో॥ శివసర్వేశలోకేశ భక్తాభీప్సితదాయక । ఉమానియోగ మార్గేణ చాస్మాభిఃకృతమీదృశం ॥ అస్మాకమపరాధోస్తి రక్షరక్ష పురాంతక । తవద్రవ్యాణిసర్వాణి గృహ్యతాంజగదీశ్వర ॥

తా॥ అప్పుడు దొంగలుచెప్పుచున్నారు. సమస్తలోకములకును సమస్తదేవతలకును ప్రభువైనవాడవును భక్తులుకోరిన సమస్తకోరికల నిచ్చువాడవునగు ఓసాంబమూర్తీ! యీదుర్మార్గపుపని పార్వతీదేవిచేయవలయునని చెప్పగా చేసితిమి. కాఁబట్టి మేముచేసిన అపరాధము క్షమించి మమ్ములను రక్షింపవలయును. మీసంబంధమగు మేము దొంగిలించిన సమస్తవస్తువులను యిచ్చెదము.

శ్లో॥ హేకాలకంఠ కరుణాకర శూలపాణి విశ్వేశ్వరాశ్రిత సదాశివచంద్రమౌళే । సారంగహస్త రవిసోమహుతాశనేత్ర వందామహే మదనసంహార వేదవేద్య ॥

తా॥ ఓకాలకంఠ, కరుణాకర, శూలపాణి, విశ్వేశ్వర, ఆశ్రితపారిజాత, సదాశివ, చంద్రమౌళి, సారంగహస్త, రవిసోమహుతాశనేత్ర, మదనసంహార, వేదవేద్య అని యీవిధముగా సంబోధనచేసి ప్రార్థించి నమస్కరించిరి.

శ్లో॥ ఇత్యేతేన స్తవేనేశం స్తుత్వాసౌతస్కరస్థితః । చోరోప్య చంచలంప్రీత్యా గచ్ఛగచ్ఛేతిసోబ్రవీత్ ॥

తా॥ ఇట్లు దొంగలు సాంబమూర్తిని స్తోత్రముజేసి యూరకుండిరి. ఆసాంబ మూర్తియు ఆదొంగలయందు విశేషదయకలవాడై మీకుభయమేమియు లేదు.మీస్థానముకు వెళ్లుడని చెప్పెను.

శ్లో॥ తురంగోత్తమమారుహ్య ప్రవేశాత్మగృహంశివః।మృగయాజన్యచోరత్వం దేవ్యాసంచోదనాత్కృతం ॥ శృణోతిపరయా భక్త్యాకామాన్ సర్వానవాప్నుయాత్ ॥

తా॥ అనంతరము సాంబమూర్తి గుఱ్ఱము నెక్కి తనస్థానమునకు నేగెను. కాబట్టి సాంబమూర్తి మృగయాయాత్రకు వెళ్ళినసమయములో పరిహాసముచే పార్వతీదేవిచే జేయించబడిన యీచోరసంమంధమగు వృత్తాంతము నెవరు భక్తితో వినెదరో వారు కోరిన సమస్తకోరికలను పొందగలరని బ్రహ్మతో విష్ణుమూర్తిచెప్పెను.

ఈవిధముగా చెప్పబడియున్నది కాబట్టి దానికి ననుగుణముగా నేయిప్పుడు ఉత్సవము పూర్తికాగానే చివరకు దొంగలు దోపిడియనే వేడుకకూడ దేవాలయములలో జరిగించుట ఆచారమైయున్నది.

శివతత్వ నామావళిః.

ఓం తస్య నిర్మలనిరయవ అనాదిభక్తాయనమః । ఓం తస్య హృదయమధ్యమ జంగమాయనమః । ఓం తస్య మకుటాచ్ఛాన్య లింగాయనమః । ఓం తస్మాన్మూలచితేనమః । తస్యాభిన్నభవబిందు చిత్కళాయనమః । ఓం ఆదిశక్తయేనమః । ఓం అమూర్తసద్వాఖ్యాయనమః । ఓం జ్ఞానశక్తయేనమః । ఓం కృతసాధ్యాఖ్యాయనమః । ఓం క్రియాశక్తి ఆదిశక్తయేనమః । ఓం అమూర్తసాధ్యాఖ్యాయనమః । ఓం మూర్తసాధ్యాఖ్యాయనమః । ఓం జ్ఞానశక్తయేనమః । ఓం కృతపాదాఖ్యాయనమః । ఓం క్రియాశక్తయేనమః । ఓం కర్మపాదాఖ్యాయనమః । ఓం ఆత్మశోధితరణాయనమః । ఓం జ్ఞానతత్వాయనమః । ఓం జ్ఞానతత్వాధిపతయే జ్వాలాలింగవపుర్ధరాయనమః । ఓం మనస్తత్వాయనమః । ఓం మనస్తత్వాధిపతయే దక్షిణామూర్తయేనమః । ఓం బుద్ధితత్వాయనమః । ఓం బుద్ధితత్వాధిపతయే సుబ్రా

ప్రహాయనమః । ఓం చిత్తతత్వాయనమః । ఓం చిత్తతత్వాధిపతయే ఏకపాదాయనమః । ఓం అహంకారతత్వాయనమః । ఓం అహంకార తత్వాధిపతయే సోమస్కందాయనమః । ఓం సమానతత్వాయనమః। ఓం సమానతత్వాధిపతయే విఘ్నప్రసాదకాయనమః । ఓం ధ్యాన తత్వాయనమః । ఓం వ్యానతత్వాయనమః । ఓం వ్యానతత్వాధిప తయే చక్రప్రసాదకాయనమః । ఓం ఉదానతత్వాయనమః । ఓం ఉదానతత్వాధిపతయే విషహృతయేనమః । ఓం అపానతత్వాయన మః । ఓం అపానతత్వాధిపతయే ఛందోనుగ్రహకారిణేనమః । ఓం ప్రాణతత్వాయనమః। ఓం ప్రాణతత్వాధిపతయేకంకాళధారిణేనమః । ఓం శ్రోత్రతత్వాయనమః । ఓం శ్రోత్రతత్వాధిపతయే కిరాతరూప రుద్రాయనమః । ఓం త్వక్తత్వాయనమః । ఓం త్వక్తత్వాధిపతయే అర్ధనారీశ్వరాయనమః । ఓం చక్షుస్తత్వాయనమః । ఓంచక్షుస్త త్వాధిపతయే శివేశ్వరాయనమః । ఓం జిహ్వాతత్వాయనమః । ఓం జిహ్వాతత్వాధిపతయే వీరభద్రాయనమః । ఓం నాసాతత్వాయనమః। ఓం నాసాతత్వాధిపతయే విధ్వంసినేనమః । ఓం శబ్దతత్వాయనమః। ఓం శబ్దతత్వాధిపతయే జలహరాయనమః। ఓం స్పర్శతత్వాయనమః। ఓం స్పర్శతత్వాధిపతయే త్రిపురాంతకాయనమః । ఓం రూపతత్వా యనమః। ఓం రూపతత్వాధిపతయే యమాంతకాయనమః । ఓం రస తత్వాయనమః । ఓం రసతత్వాధిపతయే కామహరాయనమః । ఓం గంధతత్వాయనమః । ఓం గంధతత్వాధిపతయే భిక్షాశినేనమః । ఓం వాక్తత్వాయనమః । ఓం వాక్తత్వాధిపతయే గిరిజాసక్తాయనమః । ఓం పాణితత్వాయనమః । ఓం పాణితత్వాధిపతయే తాండవేశ్వా యనమః । ఓం పాదతత్వాయనమః । ఓం పాదతత్వాధిపతయే వృష భారూఢాయనమః । ఓంపాయుతత్వాయనమః । ఓం పాయుతత్వాధి పతయే ఉమామహేశ్వరాయనమః । ఓం ఉపస్థతత్వాయనమః । ఓం ఉపస్థతత్వాధిపతయే చంద్రశేఖరాయనమః । ఓం ప్రకాశతత్వాయ నమః । ఓం ప్రకాశతత్వాధిపతయే తేజోరూపాయనమః । ఓం ఆకాశ తత్వాయనమః । ఓం ఆకాశతత్వాధిపతయే భీమాయనమః । ఓం

వాయుతత్వాయనమః । ఓం వాయుతత్వాధిపతయే ఉగ్రాయనమః ।
ఓం వహ్నితత్వాయనమః । ఓం వహ్నితత్వాధిపతయే రుద్రాయన
మః । ఓం జలతత్వాయనమః । ఓం జలతత్వాధిపతయే భవాయన
మః । ఓం పృథివీతత్వాయనమః । ఓం పృథివీతత్వాధిపతయే శర్వా
యనమః ॥

ఏవం అష్టోత్తర శివతత్వనామావళ్యా శివం సంపూజ్య తత్తత్స్థా
నేషు శివస్వరూపం ధ్యాయేత్ ॥

ఉచ్చాటన మంత్రం.

శివం స్వహృదయ కమలకర్ణికాయాం నిక్షిప్య వామదక్షిణ
మధ్యస్థానస్థిత ఇడాపింగళసుషుమ్నా నాడీత్రయస్వరూప భూత చం
ద్రార్క వహ్నినాడీభిర్వేద్యం విభుం సదాశివం పరాశక్తియుతం
నిశ్చలాంతఃకరణేన నిరంతరమనుధ్యాయేత్ ॥ శ్రీగణాధిపతయేనమః॥
ఓం నమో భగవతే । ఓం నమో మళయాళభగవతే । తాడి
తాడంబరి । రణవీరకాళి । రక్షోభక్షణి । మాంసభక్షణి। మధుభక్షణి।
వదవదవదవద । వరశక్తికాటుకి । జ్వాలకాటుకి । మొలకాటుకి। గర్భ
కాటుకి । స్ఫటికాటుకి । మర్కకాటుకి । శ్మశానకాటుకి । వైరాగ్య
కాటుకి । సర్వదశకాటుకి । గ్రహబంధు । బంధయామి । బుధనావే ।
గురించి । సురించి । దడుపటి । వారు । ఉచ్చాటయఉచ్చాటయ।ఆక
ర్షయ ఆకర్షయ । స్తంభయ స్తంభయ । ఒలలల । లులులులు । ఇది
మాగురువుపాదమాన । రుద్రుడుఆన । వీరభద్రుడుఆన । భేతాళుని
ఆన । వీరభద్రాయస్వాహా । సంపుటు । యంయం। రంరం । అముక
గోత్రస్య । అముకనామధేయస్య। యంయం। రంరం। ఖేంఖేం। మాం
రక్షరక్ష । మమశత్రూన్ భక్షయభక్షయస్వాహా । (దినిశనచూర్ణం
కలిపి బొమ్మచేసేది) పుచ్చచెట్టు । మల్లెచెట్టు। పిటుకాలవేరు । దిన్నె
చూర్ణం । బొమ్మకుకల్పిచేసేది ॥ ఓంకాళికే । ముఘాభేదినీ । తినిశె
శంబరు । షడిశేశాయి । మొటిఫిరిజాయి। గోసాయి। శిరోపాహాయి।
సంధానం సంధానం కురు ॥

ము	త్రై	లం	మ్మ
త్రై	ము	మ్మ	లం
లం	మ్మ	ము	త్రై
మ్మ	లం	త్రై	ము

ఓం హ్రీం శితపీం । దెస్ఫోటకం వినాశయ । శత్రూన్ భేదయభేదయ । గ్రహాన్ స్తంభయ । సకల కృత్రిమాన్ నాశయ । ఓం హ్రీం శితపి శీతలసే స్వాహా ॥

అతిఘోరనారసింహ . వెండిరేకుమీఁదవ్రాసేది. గ్రహములు వదలును. జ్వరముకట్టును,

జ్వాల	జ్వాల	జ్వాల	జ్వాల
ఘ్రీం	ఘ్రీం	ఘ్రీం	ఘ్రీం

ఓం యం రం లం వం శం షం సం హం శం షం హసః ॥

యంత్రదేవతా ఇహప్రాణ । యంత్రిదేవతాయాం జేకాస్థితః ప్రాణేంద్రియ। వాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్ర మాంస రుధిర మేదోస్థిత్వక్పాణిపాదపాయూపస్థబుద్ధి అహంకారచిత్త రాగాదయః । ఆయాంతు సుఖంచిరంతిష్ఠంతుస్వాహా ॥ ఈయంత్రం రక్షరేకునందు వ్రాసి ప్రాణప్రతిష్ఠచేసి ధూపదీపనైవేద్యములు సమర్పించి పిమ్మట కట్టితే గ్రహంపోవును. రోగంకుదురును.

ముఖాగార లక్షణము.

శ్లో॥ ప్రాసాదస్యాగ్రతోవాపి ప్రాచ్యాంయామేచవారుణే। సౌమ్యదేశేశికేవాపి పావకేవా ప్రకల్పయేత్ ॥ నవహస్తప్రమాణేన మంటపంచతురశ్రకం । శల్యదోషనివృత్త్యర్థం ప్రకుర్యాత్పూర్వవత్క్రియాం ॥ మంటపాభ్యంతరంసర్వ మేకాశీతిపదంకురు । మధ్యేనవపదంబ్రాహ్మ్యం దైవికం షోడశంబహిః ॥ చతుర్వింశతిసంఖ్యాకం తద్బహిర్మానుషంపదం। ద్వాత్రింశత్పదసంఖ్యాకంపైశాచాఖ్యపదం స్మృతం ॥ మధ్యేబ్రహ్మపదేవేదీ దైవికే మంగళాష్టకం। మానుషేచ పదేహోమంపైశాచేతోరణంభవేత్॥ పక్వాభిర్వాప్యపక్వాభిరిష్టికాభి

ర్ధృఢాతథా । కర్తవ్యావేదికా శ్రేష్ఠా తదభావేమృదాపివా॥ దర్పణో దరసంకాశా నిమ్నోన్నతవివర్జితా ॥

తా॥ దేవాలయమునకు ముందుభాగమునందు ముఖాగారమంటపము గట్టవలెను లేదా ఆలయము ఏముఖముగా కట్టినప్పటికిని తూర్పు దక్షిణము పడమర ఉత్తరము ఈదిక్కులయందుగాని, ఈశాన్యము ఆగ్నేయము ఈదిక్కులయందుగాని కట్టవలెను. ఆమంటపము ఎటుజూచినను తొమ్మిదిహస్తముల ప్రమాణముగాను, చతురసముగాను కట్టవలెను. మరియు శల్యములు మొదలగు దోషములు లేకుండునట్లుగా త్రవ్వి బాగుచేసి పూర్వము చెప్పినట్లుగనే శుద్ధినిమిత్తము వాస్తుహోమాదిక్రియలను చేయవలయును. మంటపములోపల అంతయు 81 అడుగులుండవలెను. అందులో మధ్య భాగమునందు ఎటుచూచినను 3 అడుగులు ప్రమాణముగలిగి చతురము 9 అడుగులుగాను చతురశ్రముగా బ్రహ్మపదమను స్థానమేర్పరచవలెను. దానిచుట్టు 16 అడుగులు ప్రమాణముకలిగి దైవికస్థాన మేర్పరచవలెను. దానిచుట్టు 24 అడుగులు ప్రమాణము కలిగి మానుషస్థానమనునది యేర్పరచవలెను. దానిచుట్టు 32 అడుగులప్రమాణముతో పైశాచస్థాన మేర్పరచవలెను. మరియు నడుమనేర్పరచిన బ్రహ్మస్థానమందు వేదికను నిర్మించవలెను, తర్వాతనుండు దైవికస్థానములో మంగళాష్టకము నిర్మించవలెను. తర్వాతనుండు మానుషస్థానములో హోమకుండము నేర్పరచవలెను. తర్వాతనుండు పైశాచస్థానములో తోరణము కట్టవలెను. మరియు వేదికను కాల్చినయిటుకలతో గాని పచ్చియిటుకలతోగాని యెత్తుపల్లము లేకుండ అద్దమువలెనే సమానముగానుండునట్లుకట్టవలెను.

అథ స్తంభలక్షణమ్.

శ్లో॥ స్తంభాశ్చ షోడశదృఢాశ్చత్వారస్తేషుమధ్యగాః। సారదారుభవాదేవి పంచహస్తోచ్ఛ్రితాసమాః ॥

తా॥ ఆమంటపమునకు 16 స్తంభములుండవలెను అందులో నడుమ 4 స్తంభములును వాటిచుట్టు 12 స్తంభములును నిర్మించవలెను. ఆ స్తంభములు బాగాసారవంతమగునట్లుగాను 5 హస్తములు యెత్తు యుండునట్లుగాను హెచ్చుతగ్గులులేక సమానముగానుండవలయును.

అథ తోరణ లక్షణమ్.

శ్లో॥ అశ్వత్థోదుంబరప్లక్ష వటశాఖాకృతానిచ । మంటపస్య ప్రతిదిశం ద్వారాణ్యేతానికల్పయేత్ ॥ అవకాప్రసత్వచస్సార్ద్రా దం

దాస్స్యుస్తోరణేశుభాః । శాన్తిభూతిబలారోగ్య పూర్వాద్యానామతః క్రమాత్ ॥ శూలేనచిహ్నితాః కార్యా ద్వారశాఖాశ్చమస్తకే । దశతాళసమాయామ స్తోరణానాంసమీరితః ॥ ఆయామార్ధేనవిస్తారః కథితశ్శిఖివాహన ॥

తా॥ రావి మేడి జువ్వి మఱ్ఱి మొదలగు శాఖలతో మంటపమునకు నాలుగు దిశలయందును ద్వారముల నేర్పరచవలెను. ఆశాఖలు వంకరలేకుండునట్లుగాను చర్మ ముకలవిగను, పచ్చివిగను ఉండునట్లుచూచి యోగ్యమగు ద్వారశాఖలను పెట్టవలెను ఆద్వారశాఖలకు రెండింటిపైనను పైగానుండెడి ఉత్తరద్వారశాఖయందును శూలా కారముగా జెక్కించవలెను నిలువుగానుండెడి ద్వారశాఖలు 10 జానలు పొడవును అడ్డముగానుండెడి పైద్వారశాఖయు దిగువద్వారశాఖయు నిలువుద్వారశాఖాప్రమాణ ములో సగముపొడవుండవలెను. మఱియు శాంతి భూతి బల ఆరోగ్య అను నాలుగు నామములు తూర్పు మొదలగు నాలుగుద్వారములకు నున్నవని శివుడు కుమారస్వామి తో చెప్పెను.

దిగ్ధ్వజలక్షణమ్.

శ్లో॥ మంటపస్యబహిర్దండై ర్దశహస్తాయతైస్సహ । పూర్వాద్యష్టహరిత్స్వష్టౌ ధ్వజాన్సంస్థాపయేత్క్రమాత్ ॥ మాతంగబస్త మహిష సింహమత్స్యైణవాజినః । వృషభంహంసగరుడౌ ధ్వజనుర్ధ్వ క్రమాల్లిఖేత్ ॥ నారికేళదళై ర్నైవ తాలపూగదళేనవా । ఊర్ధ్వమా చ్ఛాదదయేన్మంత్రీ నీరంధ్రింతుసలక్షణం ॥

తా॥ ఎనిమిదిదిక్కులయందు నెనిమిదిధ్వజములు మంటపముచుట్టు నుండవల యునని యున్నది కాబట్టి 10 హస్తములు పొడవుగానుండెడి 8 ధ్వజములు నెనిమిది దిక్కులయందు నుంచవలెను. మఱియు ఏనుగు, మేక, మహిషము, సింహము, మత్స్యము, లేడి, గుఱ్ఱము, ఎద్దు, హంస, గరుడము, ఈ జంతువుల యాకారములు ధ్వజపటములలో లిఖించి పూర్వాదిదిక్కులయందు ధ్వజములనుంచవలెను. ఆమంటప మునకును పరిభాగమందు కొబ్బరియాకులతోగాని తాటియాకులతోగాని దట్టముగా కప్పి శోభస్కరముగా నుండునట్లు చేయవలెను.

మంటపాలంకారః.

శ్లో॥ చూతపల్లవమాలాఢ్యం వితానైరుపశోభితం । విచిత్ర వస్త్రసంఛన్నంతుల్యస్తంభవిభూషితం । సఫలైఃకదళీస్తంభైః క్రము

కైర్నారికేళకైః । ఫలైర్నానావిధైర్భోజ్యైర్దర్పణైశ్చామరైరపి ॥ భూషితం మంటపంకుర్యాద్దర్భ పుష్పసముజ్జ్వలం ॥

తా॥ మంటపము నలంకరించువిధమెట్లనగా, మామిడిచిగుళ్ళ తోరణములు, చాందినీలు, విచిత్రములగు వస్త్రములు, సమానమగు స్తంభములు, పండ్లతోగూడిన అరటిచెట్లు, పోకచెట్లు, కొబ్బరియాకులు, అనేకవిధములగు పండ్లు,భక్ష్యభోజ్యాదులు, అద్దములు, వింజామరములు మొదలగు వస్తువులతో నెక్కడెక్కడ ఏవిధముగా నలంకరింపవలెనో ఆవిధముగా మంటపమును అలంకరింపవలెను.

కుండలక్షణం.

శ్లో॥ నవకుండవిధానేతు దిక్షుకుండాష్టకేకృతే । నవమంకారయేత్కుండం పూర్వేశానదిగంతరే ॥ పురందరేశయోర్మధ్యే వృత్తం వాచతురశ్రకం । అష్టాస్వాశాసుకుండాని రమ్యాకారాణ్యనుక్రమాత్ ॥ చతురశ్రం యోనిమర్ధ చంద్రంత్ర్యంశంసువర్తులం । షడశ్రింపంకజాకార మష్టాశ్రింతానినామతః॥ ఆచార్య కుండంమధ్యేస్యాద్గౌరీపతిమహేంద్రయోః ॥

తా॥ హోమమును జేయుటకు కుండములుండవలయును. అందునిమిత్తము 9 కుండముల వేర్పరచెడివిధానములో నెనిమిదిదిక్కులయందు నెనిమిది కుండములును, తూర్పు ఈశాన్యదిక్కుల నడుమ నొకకుండమును రమ్యముగా నుండునట్లు చేయవలయును. ఆకుండములేవిధముగా నుండవలయుననగా, నాలుగుకోణములుకలది,యోని ఆకారము, అర్ధచంద్రాకారము మూడుఅంచులుకలది, గుండ్రమైనది, ఆరుఅంచులు కలది, పద్మాకారముకలది, ఎనిమిదిఅంచులుకలది. ఇట్లు ఎనిమిదివిధములుగానుండు కుండముల నెనిమిదిదిక్కులందు తీయవలెను. ఆచార్యకుండమును ఈశాన్యము తూర్పు దిక్కులనడుమను గుండ్రముగగాని నాలుగుకోణములు కలదిగగాని తీయవలయును.

చతురశ్ర కుండలక్షణం.

శ్లో॥ సమంతాత్కుండమేతత్స్యా చ్చతురశ్రిం శుభావహం। చతుర్వింశత్యంగులాఢ్యం మేఖలత్రితయాన్వితం ॥

తా॥ చతురశ్రకుండమనగా నాలుగుపలకలుగా నిరువదినాలుగు అంగుళములు లోతుచూచిన నుండునట్లుగను మూడుమేఖలములుండునట్లును నిర్మింపవలయును.

యోనికుండలక్షణమ్.

శ్లో॥ చతురశ్రీకృతం క్షేత్రం పంచధావిభజేత్సుధీః । న్యసేత్పురస్తాదేకాంశం కోణార్ధార్ధప్రమాణతః। భ్రామయేత్కోణమానేన తథాన్యదపిమంత్రవిత్। సూత్రయుగ్మంతతోదద్యాత్కుండంయోనినిభంభవేత్ ॥

తా॥ సమచతురముగా చతురశ్రకుండముండును కాబట్టి దానిని అయిదుభాగములుచేసి మధ్యగానుండు భాగముచివర రెండుసూత్రములనుంచి యాసూత్రముల రెండుచివరలను పైగానుండు నయిదుభాగముల నిరుప్రక్కలనుండు కోణములపర్యంతము పట్టగ యోనిఆకారముగనుండును. అట్టియాకారముగా త్రవ్వబడినది యోని కుండమనఁబడును.

అర్ధచంద్రకుండమ్.

శ్లో॥ నవధావిభజేత్క్షేత్రం చతురశ్రంసమం తథా । దక్షిణే చోత్తరేచాంశం ఏకైకంతు పరిత్యజేత్ ॥ సప్తాంశ మధ్యసూత్రేణ భ్రమణాదర్ధచంద్రకమ్ ॥

తా॥ చతురశ్రకుండమునకు నేర్పరచియుండెడి ప్రదేశమును 9 భాగములు చేయగా నిరుప్రక్కలనుండు రెండుభాగములను విడిచివేయగ మిగిలినది 7 భాగములు. ఆభాగములమధ్యను దిగువసూత్రముబట్టి దానిని 7 భాగముల నిరుప్రక్కల పైగానుండు కోణములవరకు త్రిప్పగా నర్ధచంద్రాకారముగనుండును. ఆవిధముగ త్రవ్వబడినది అర్ధచంద్రాకారకుండము.

త్ర్యశ్రకుండమ్.

శ్లో॥ చతుర్ధా విభజేత్క్షేత్రం న్యసేదుభయపార్శ్వయోః । ఏకైకమంశం తన్మానా దగ్రతో లాంచయేత్తతః । తత్రసూత్రత్రయంకుర్యాత్ త్ర్యశ్రకుండముదాహృతమ్ ॥

తా॥ చతురశ్రకుండప్రదేశమును నాలుగుభాగములుచేసి పైగా నిరుప్రక్కల కోణములవద్దను సూత్రములనుపట్టి ఆరెండుసూత్రములను దిగువప్రదేశమున మధ్యప్రదేశమునకు కలిపి పట్టుగా మూడుపలకలుగనుండును, ఆవిధముగా త్రవ్వబడినది త్ర్యశ్రకుండము.

వృత్తకుండమ్.

శ్లో॥ అష్టాదశాంశకే క్షేత్రే బహిరంశం న్యసేద్బుధః । భ్రామయేత్తేనమానేన వృత్తకుండమనుత్తమమ్ ॥

తా॥ చతురశ్రకుండప్రదేశమును 18 భాగములుచేసి దానిమధ్యముగ సూత్రమునుపట్టి బహిరంశమునందు సూత్రమును త్రిప్పుచురాగా వృత్తాకారముగ నుండును. అట్టియాకారముగ త్రవ్వబడినకుండము వృత్తకుండము.

షడశ్రకుండమ్.

శ్లో॥ అష్టధావిభజేత్ క్షేత్రం మధ్యసూత్రస్య పార్శ్వయోః । భాగంన్యసేదేకమేకం మానేనానేనమధ్యతః ॥ కుర్యాత్పార్శ్వయుగే మత్స్య చతుష్కంశాస్త్రవిత్తమః । సూత్రషట్కం తతో దద్యాత్ షడశ్రంకుండముత్తమమ్ ॥

తా॥ కుండప్రదేశము నెనిమిదిభాగములుచేసి నడుమసూత్రము యొక్క రెండుప్రక్కలను ఒక్కొక్కభాగమునుంచి మధ్యప్రదేశమునకు రెండుప్రక్కలను ఇటురెండు అటురెండు నాలుగు మత్స్యాకారములనుగీచి ఆరుసూత్రముల నారుకోణములకు పట్టగా షడశ్రముగనుండును ఆవిధముగ నుండునది షడశ్రకుండము.

పద్మకుండమ్.

శ్లో॥ వృత్తానికర్ణికాదీనాం బహిస్త్రీణి ప్రకల్పయేత్ । పద్మకుండమితిఖ్యాతం పశ్యతాంసుమనోహరమ్ ॥

తా॥ కర్ణిక మొదలగువాట్లకు వెలుపలను మూడువృత్తములు గీచినయెడల దానిని పద్మకుండమని చెప్పిరి.

అన్యః॥ శ్లో॥ చతుర్భాగకృతంక్షేత్రం ఏకైకాంశంన్యసేత్తతః । క్షేత్రార్థం తేనమానేన మత్స్యంకృత్వా విచక్షణః ॥ తన్మధ్యమాచ్చతుర్దిక్షు చతుష్పత్రంతు వర్తులే । సరోజకుండమేవంతు కల్పయేచ్ఛాస్త్రకోవిదః ॥

తా॥ పద్మకుండమునుగురించి మరియొకరు చెప్పిన దేమనగా, నాలుగుభాగములుగ క్షేత్రములను విభజించి క్షేత్రార్థభాగమును ఒక్కొక్క అంశముచొప్పన హెచ్చుగనుంచుకొనుచు అట్టి ప్రమాణముగానే మత్స్యాకారముగగీచి దాని మధ్య

ప్రదేశమునుండి నాలుగుదిక్కులను నాలుగుపత్రములను వర్తులముగగీచిన పద్మాకార మగును. అట్టి యాకారముగ నుండునది పద్మకుండమని మరియొకరు చెప్పిరి.

అష్టాశ్రికుండమ్.

శ్లో॥ శృణుష్వష్టాశ్రకుండంవై క్షేత్రే గాయత్రిభాజితే । తదేకాంశంబహిర్న్యస్య పరితశ్చతురశ్రకం ॥ కర్ణార్ధసూత్రమానేన కోణాత్కోణంతు లాంఛయేత్ । చతుర్దిక్ష్వష్టకోణాఖ్యం కుండంకుర్యాత్సులక్షణమ్ ॥

తా॥ అష్టాశ్రకుండ మెట్లనగా, క్షేత్రమును మూడుభాగములుచేసి దానిలో నొక అంశమును వెలుపలనుంచి దానిచుట్టు చతురశ్రముగగీచి చెవియొక్క ప్రమాణములో సగముప్రమాణముగనుండు సూత్రమును నాలుగువైపులను పట్టిన అష్టకోణముగనుండు కుండమగును.

శ్లో॥ మానహీనే మహావ్యాధి రధికే శత్రువర్ధనం । భగ్నేచైవ త్వనావృష్టి స్ఫుటితే సస్యనాశనమ్ ॥

తా॥ ఈప్రకారము కుండములకు ప్రమాణము చెప్పఁబడియున్నది. ఈచెప్పఁబడినప్రమాణముకంటె తక్కువగానుండినయెడల గొప్పవ్యాధికలుగును. హెచ్చుగానుండినయెడల శత్రువులవల్ల బాధకలుగును. ఆకుండము చెడిపోయినయెడల అనావృష్టిదోషము సంభవించును. బ్రద్దలైపోయినయెడల సస్యనాశనము కలుగును.

అంగుళలక్షణమ్.

శ్లో॥ మాత్రాంగులేనకర్తవ్య మన్యేనైవనకారయేత్ । కర్తుర్దక్షిణహస్తస్య మధ్యమాంగుళిపర్వణః ॥ తన్మధ్య దైర్ఘ్యమానేన మాత్రాంగులముదాహృతమ్ ॥

తా॥ కొలతయొక్కప్రమాణ మెట్లనగా, మాత్రాంగుళ ప్రమాణముచేతనే కొలవవలయును. మఱియొకవిధముగ కొలవకూడదు. మాత్రాంగులమనగా యజమానునియొక్క కుడిచేతి నడిమిప్రేలియొక్క మూఁడుపర్వములలో మధ్యపర్వము ఎంతపొడవుండునో ఆపొడవు ప్రమాణము మాత్రాంగుళమని చెప్పఁబడును.

మేఖలాలక్షణమ్.

శ్లో॥ కుండం త్రిమేఖలోపేత మేకమేఖలమేవవా । త్రిమేఖలోర్ధ్వమానంతు శ్రుత్యగ్న్యశ్వినికాంగులైః ॥ యదాకారానికుండాని తదాకారాణికారయేత్ ॥

తా॥ ఈచెప్పబడిన హోమకుండములకు మూఁడు మేఖలములుగాని లేదా యొకమేఖలముగాని యుండవలయును. మూఁడు మేఖలముల నేర్పరచినయెడల దిగువమేఖలము నాలుగంగుళములు, మధ్యమేఖలము మూఁడంగుళములు, పైమేఖలము రెండంగుళములు వెడల్పుగనుండవలెను. కుండము లేయాకారముగనుండిన మేఖలములుకూడ అట్టియాకారముగానే యుండవలయును.

యోనిలక్షణమ్.

శ్లో॥ అగ్న్యంగులంతువిస్తారం దైర్ఘ్యంభూతాంగులంభవేత్ । క్రమేణకృశతాయోనిః కార్యాపిప్పలపత్రవత్ ॥

తా॥ మూడంగుళములు పైభాగమున వెడల్పుగనుండి అయిదంగుళములు పొడవుగనుండి క్రమముగ చివరకు వెడల్పు తగ్గిపోయిరావియాకువలెనే చివర సన్నముగానుండునట్లు చేయుట యోనియాకారమగును.

కుండనాభిలక్షణమ్.

శ్లో॥ పద్మాకారం తదానాభిం కుర్యాత్కుండస్యమధ్యమే । ద్విభాగందళమానంస్యా దేకభాగంతుకర్ణికా ॥ యోనౌయోని ర్న కర్తవ్యా పద్మేనాభిం నకారయేత్ । సుధాపక్వేష్టికాభిర్వా మృదా కుండం ప్రకల్పయేత్ ॥

తా॥ కుండములో మధ్యభాగమందు పద్మాకారముగ నాభి నేర్పరచవలయును అప్పుడు రెండుభాగములు పద్మరేకులయాకారముగను, ఒకభాగము మధ్యనుండు కర్ణికగనుండవలయును. యోనియందు యోనియాకార ముండకూడదు. పద్మాకారములో నాభియాకారముండకూడదు. ఇట్టికుండముల నేర్పరచినప్పుడు సున్నముతోను కాల్చిన యిటుకలతోను కట్టవలయును. అది సాధ్యముకానియెడల మట్టితోనైనను కట్టవలయును.

శ్లో॥ మేఖలారహితేశోకో వ్యాధికే విత్తసంక్షయః । భార్యా... ..ం కుండేయోన్యావినాకృతే । అపత్యధ్వంసనంప్రోక్తం ..న్ ॥

...చకుండినయెడల దుఃఖముసంభవించును.
... యోన్యాకారమేర్పరచకున్న

నాశసంప్రోక్త
..ండం యత్కుండవర్జిల..

యెడల భార్యానాశనము సంభవించును. కుండమునకు కంఠాకార మేర్పరచకున్న యెడల సంతాననాశనము కలుగును.

ఏకహస్తప్రమాణ కుండలక్షణమ్.

శ్లో॥ త్రింశ్యంగులసమంఖాతం మేఖలాస్యాన్నవాంగులా। ఖాతా ద్బాహ్యాంగుళంకంఠం తద్బాహ్యామేఖలాత్రియమ్ ॥

తా॥ ఒకహస్త ప్రమాణముగల కుండవిధాన మెట్లనగా, 30 అంగుళములు లోతున్నూ 9 అంగుళములు మేఖలముల వెడల్పున్నూ యుండవలయును. గొయ్యికి వెలుపలగా నొకయంగుళ ప్రమాణము వెడల్పుతో కంఠాకారము నేర్పరచవలయును. ఆకంఠమునకు వెలుపలభాగమందు మూఁడు మేఖలముల నేర్పరచవలయును.

ఉత్సవశబ్దార్థః.

శ్లో॥ సవఇత్యుచ్యతేదుఃఖ ముధృతస్ససహోశివే। యస్మాత్తస్మా దుత్సవోవై షడ్విధస్సమహోత్సవః ॥ పైత్రికో ద్వాదశాహస్స్యా న్నవాహస్సౌఖ్యఉచ్యతే । సప్తాహశ్శ్రీకరఃప్రోక్తః పంచాహఃపార్థివ స్స్మృతః । సాత్వికస్తుత్ర్యహఃప్రోక్త శ్శైకాహశ్శైవనామకః ॥

తా॥ ఉత్సవశబ్దమునుగురించి విమర్శించిచెప్పుచున్నాఁడు. ఉత్-సవః- అని ఉత్సవశబ్దమునకు పదచ్ఛేదము. సవః అనగా దుఃఖము, అట్టిదుఃఖము ఉధృతః నివారింపబడును. అని పదార్థముగాన, శివునివల్ల నివారింపబడును కాఁబట్టిఉత్సవమని చెప్పఁబడును. అట్టి యుత్సవ మారువిధములుగనున్నది. 12 దినములుకలది పైత్రి కోత్సవము, 9 దినములు సౌఖ్యోత్సవము, 7 దినములు శ్రీకరోత్సవము, 5 దినములు పార్థివోత్సవము, 3 దినములు సాత్వికోత్సవము, 1 దినము శైవోత్సవము. ఇట్లు ఆయా దినముల సంఖ్యప్రకారము 6 విధములగు యుత్సవముల నామములు చెప్పఁబడినవి.

తీర్థనక్షత్ర నిర్ణయః.

శ్లో॥ ఆర్ద్రర్క్షే,బేరనక్షత్రే గ్రామర్క్షేమాసభేవరే । నృపకర్త్రో ర్జన్మభేచ త్వయనేవిషువాదికే ॥ సంక్రాన్తౌగ్రహణేచైవ రాజరాష్ట్ర శుభావహే। అన్యేపుణ్యదినేచైవ మహాతీర్థంప్రశస్యతే ॥

తా॥ ఉత్సవము తీర్థమనియు చెప్పబడును కాఁబట్టి అట్టితీర్థము జరుపుటకు యింక మఱికొన్ని సమయములును కలవు. అవియేవనఁగా, ఆర్ద్రనక్షత్రము, ఆలయ

నక్షత్రము, గ్రామనక్షత్రము, మాసనక్షత్రము, రాజుయొక్క నక్షత్రము, యజమానుని జన్మనక్షత్రము ఇవివచ్చినప్పుడును. ఆయనములు, విషువత్పుణ్యకాలములు, సంక్రాంతులు, గ్రహణములు, రాజులకుగాని రాష్ట్రమునకుగాని శుభములు సంభవించునప్పుడు మరి యితరములగు ఏపుణ్యదినములు సంభవించినప్పుడైనను ఉత్సవము జరుపుకొనవచ్చును.

ఉత్సవ త్రివిధః.

శ్లో॥ ఉత్సవస్త్రివిధ స్తేషాం లక్షణంవక్ష్యతేధునా । ధ్వజమారోపయిత్వాదౌ భేరీం రాత్రౌతుతాడయేత్ ॥ కృత్వాంకురార్పణం పశ్చా ద్ధ్వజారోహణపూర్వకః । ఆదౌ భేరీంతాడయిత్వా ధ్వజమారోపయేత్తతః ॥ అంకురార్పణమంతేతు సోభేరీపూర్వకోత్సవః । కృత్వాంకురార్పణంపూర్వం తతోభేరీంతుతాడయేత్ ॥ ధ్వజమారోపయే త్పశ్చా దంకురార్పణపూర్వకః ॥

తా॥ ఉత్సవము మూఁడువిధములుగ నున్నదని చెప్పఁబడెను కాఁబట్టి వాటి లక్షణము చెప్పెదను. అది యెట్లనగా, ముందు ధ్వజముయెత్తి పిమ్మటను రాత్రి భేరిని వాయించవలయును. అనంతరము అంకురార్పణచేయుట. ఇది ధ్వజారోహణపూర్వకోత్సవము. ముందుగా భేరీనివాయించుట, తర్వాత ధ్వజమెత్తుట, అనంతరమంకురార్పణచేయుట, ఇది భేరీపూర్వకోత్సవము. ముందుగా నంకురార్పణజేయుట, అనంతరము భేరీనివాయించుట, పిమ్మట ధ్వజమెత్తుట, ఇది ధ్వజారోహణపూర్వకోత్సవము. ఇట్లు యుత్సవము మూఁడువిధములుగ జెప్పఁబడెను.

సౌఖ్యోత్సవయానక్రమః.

శ్లో॥ ప్రథమే సింహయానం స్యా ద్ద్వితీయే చంద్రమండలం । శేషయానంతృతీయేతు తురీయే పుష్పమంటపం ॥ పంచమే వృషభం షష్ఠే రాత్రౌ హస్త్యుత్సవంచరేత్ । సప్తమేహ్నిరథం రాత్రౌ శిలాదతనయంవరం ॥ అష్టమేదివసేశ్వాంవై నవమేహంసయానకం । దశమే దివసేరాత్రౌ శిబికాయాంమహోత్సవమ్ ॥ ప్రకుర్యాత్పరయాభక్త్యా నానావిభవవిస్తృతైః। వాహనానామలాభేతు భద్రపీఠేసమాచరేత్ ॥

తా॥ సౌఖ్యోత్సవమునందు వాహనము లేవిధముగననగా, మొదటిదినమందు సింహవాహనము, రెండవదినమందు చంద్రమండలవాహనము, మూఁడవదినమందు ఆదిశేషవాహనము, నాల్గవదినమందు పుష్పమంటపవాహనము, అయిదవదినమందు వృషభ

వాహనను, ఆఱవదినమందు గజవాహనము, ఏడవదినమందు రథము, లేక కైలాసవాహనమైనను, ఎనిమిదవదినమందు అశ్వవాహనము, తొమ్మిదవదినమందు హంసవాహనము, పదియవదినమందు మేనాసవారి. ఇట్లు పదిదినములయందును పైన చెప్పబడిన పదివాహనములమీద స్వామి నెక్కించి మహావైభవముతోను విశేషమగు భక్తితోను రాత్రులయందు నూరేగింపు జరిగింపవలయును. ఈచెప్పబడినవాహనములు సంభవించని యెడల భద్రపీఠము నెక్కించి యూరేగింపు చేయవలయును. భద్రపీఠమనగా చల్లాచప్రమని యిప్పుడు అందరు చెప్పుచుందురు.

నవదినాది దేవతారాత్రయః.

శ్లో॥ గాంధర్వరాత్రఃప్రథమే ద్వితీయేభూతరాత్రకం। స్కందరాత్రిం తృతీయేస్యా దృషిరాత్రం తురీయకే॥ పంచమే నాగరాత్రిం స్యాత్షష్ఠే చంద్రమసంతథా। సప్తమే వైష్ణవంరాత్ర మష్టమేబ్జజరాత్రకం॥ నవమే శివరాత్రంస్యా దిత్యేతేదైవరాత్రయః॥

తా॥ ఇట్లు యుత్సవము జరుగునప్పుడు తొమ్మిదిరాత్రులకు నామము లేవిధముగ ననగా, గాంధర్వరాత్రి, భూతరాత్రి, స్కందరాత్రి, ఋషిరాత్రి, నాగరాత్రి, చంద్రరాత్రి, వైష్ణవరాత్రి, బ్రహ్మరాత్రి, శివరాత్రి. ఇట్లు మొదటిదినము మొదలు తొమ్మిదవదినమువరకు క్రమముగ దేవతాసంబంధమగు రాత్రులుగ చెప్పబడెను.

నవరాత్రపాధిపానాం బలిప్రదాన విధిః.

శ్లో॥ లడ్డుకంకృసరాన్నంచ కదళీగుణమిశ్రితం। ప్రథమేహాని దాతవ్యం గాంధర్వంమంత్రిముచ్చరన్॥

తా॥ తొమ్మిదిదినములకు నధిపతులైన దేవతలకు బలిప్రదానముచేయుటయెట్లనగా, లడ్డులు పులగము అరటిపండ్లు, బెల్లము. ఈపదార్థములను గంధర్వదేవతాసంబంధమగు మంత్రమునుజదువుచు మొదటిదినమునందు బలిప్రదానము జేయవలయును

శ్లో॥ ముద్గాన్నం గుడసంయుక్తం మధు క్షీర ఘృతాన్వితం। ద్వితీయేహానిదాతవ్యం భూతమంత్రమనుస్మరన్॥

తా॥ పెసరపప్పు కలిపి వండినయన్నమును బెల్లముకలిపియు, తేనె పాలు నెయ్యి మొదలగువానిని కలిపిన యన్నమును భూతసంబంధమగు మంత్రమును జదువుచు రెండవదినమునందు బలిప్రదానము జేయవలయును.

శ్లో॥ పాయసాన్నం ఘృతంచైవ కదళీగుడసంయుతం। తృతీయేహానిదాతవ్యం స్కందమంత్రమనుస్మరన్॥

తా॥ నెయ్యి అరటిపండ్లు బెల్లము మొదలగువానితోను పరమాన్నముతోను కుమారస్వామి సంబంధమగు మంత్రమును జదువుచు మూడవదినమందు బలిప్రదానము చేయవలయును.

శ్లో॥ ఘృతేనాన్విత శుద్ధాన్నం బృహతీఫలమేవచ । చతుర్థే హానిదాతవ్యం ఋషిమంత్రమనుస్మరన్ ॥

తా॥ నాల్గవదినమునందు నెయ్యికలిపిన యన్నమును వాకుడుకాయలను ఋషి సంబంధమగు మంత్రమును చదువుచు బలిప్రదానమును జేయవలయును.

శ్లో॥ మాషపిష్టాజ్యమధుభి ర్మిశ్రితంశుద్ధమోదనం । పంచమే హానిదాతవ్యం నాగమంత్రమనుస్మరన్ ॥

తా॥ మినపపిండియు నెయ్యి తేనెతోకలిపిన యన్నమును సర్పసంబంధమైన మంత్రమును జదువుచు అయిదవరోజున బలిప్రదానము జేయవలెను.

శ్లో॥ శుద్ధాన్నందధిసంయుక్తం గుడఖండసమన్వితం । షష్ఠమే హానిదాతవ్యం చంద్రమంత్రమనుస్మరన్ ॥

తా॥ పెరుగుతోకలిపిన యన్నమును చెరకుగడ ముక్కలును చంద్రసంబంధమగు మంత్రమును జదువుచు నారవదినమునందు బలిప్రదానము జేయవలయును.

శ్లో॥ శుద్ధాన్నం నారికేళంచ క్షీర సర్పిర్విమిశ్రితం । సప్తమే హానిదాతవ్యం విష్ణుమంత్రమనుస్మరన్ ॥

తా॥ కొబ్బరికాయలు పాలు నెయ్యి కలిపినయన్నమును విష్ణుసంబంధమగు మంత్రమును జదువుచు నేడవదినమునందు బలిప్రదానము జేయవలెను.

శ్లో॥ గుడాన్నంబృహతీపిష్టం దధిక్షీరవిమిశ్రితం । అష్టమేహాని దాతవ్యం బ్రహ్మమంత్రమనుస్మరన్ ॥

తా॥ బెల్లముకలిపిన యన్నమును పెరుగు పాలుతో కలిపిన వాకుడుపిండియును బ్రహ్మసంబంధమగు మంత్రమును జదువుచు నెనిమిదవదినమునందు బలిప్రదానము జేయవలెను.

శ్లో॥ శుద్ధాన్నందధిసంయుక్త మేలానాగరసంయుతం। నవమే హానిదాతవ్యం శివమంత్రమనుస్మరన్ ॥

తా॥ పెరుగుకలిపిన యన్నమును ఏలకులు శొంఠి మొదలగు వస్తువులుకలిపిన యన్నమును శివసంబంధమగు మంత్రమును జదువుచు తొమ్మిదవదినమునందు బలిప్రదానము జేయవలయును.

శ్లో॥ దినదేవావాహనంస్యా దేవముక్తవిధానతః । బలిదానం ప్రకుర్యాచ్చ ప్రత్యహం దేశిక స్తథా ॥

తా॥ ఈప్రకారమాచార్యుఁడు ప్రతిదినమునందును ఆయాదినములకు నధిపతులుగా జెప్పఁబడిన దేవతలను ఆవాహనముజేసి బలిప్రదానము జేయుచుండవలెను.

శ్లో॥ బ్రహ్మాదీశానపర్యంతం లోకపాలబలింక్షిపేత్ । ఆరంభంతుక్రియాద్రాత్రౌ సమాప్తదివసేతథా । ప్రకుర్యాద్బలి మేకైకం తత్తన్మంత్రమనుస్మరన్ ॥

తా॥ ఇట్లు ప్రారంభించుట రాత్రియందే చేయవలయును. ఆప్రకారముగానే సమాప్తిచేయుటయు రాత్రియందేచేయవలయును. ఇట్లు ఆయాదినములయందు నాయా దేవతలకు నాయామంత్రములను జెప్పుచు నొక్కొక్క బలిప్రదానము చేయవలయును.

శ్లో॥ గంధర్వాద్విష్ణురాత్ర్యంత శ్శీకరస్యోత్సవస్మృతః । గంధర్వాన్నాగరాత్ర్యంతః పార్థివస్యోత్సవోభవేత్ ॥ గంధర్వాద్గుహారాత్ర్యంత స్సాత్వికస్యోతవస్మృతః ॥

తా॥ గంధర్వరాత్రి మొదలు విష్ణురాత్రివఱకు అనఁగా మొదటిదినము మొదలేడవదినముపర్యంతము జేయఁబడు యుత్సవము శ్రీకరోత్సవమని చెప్పఁబడును. గంధర్వరాత్రిమొదలు నాగరాత్రిపర్యంతము అనఁగా మొదటిదినము మొదలు అయిదవదినము పర్యంతము చేయబడెడి యుత్సవము పార్థివోత్సవమని చెప్పఁబడును. గంధర్వరాత్రిమొదలు స్కందరాత్రిపర్యంతము అనఁగా మొదటిదినము మొదలు మూఁడవదినమువరకు జేయబడు యుత్సవముసాత్వికోత్సవమని చెప్పఁబడును.

అంకురపాలికాదీనాం లక్షణమ్.

శ్లో॥ పాలికాఘటికాశ్చేతి శరావాశ్చత్రిధాస్మృతాః। వక్ష్యామిలక్షణంతేషాం శృణుష్వ కమలాసన ॥

తా॥ అంకురపాలికలు మొదలగువానియొక్క లక్షణములను జెప్పుచున్నాడు. ఓ బ్రహ్మ ! పాలికలు, ఘటికలు, శరావములు అని మూఁడువిధములుగా నంకురములు వేయుటకు పాత్రలు చెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ హేమరాజితతామ్రైర్వా మృణ్మయా వా ప్రకల్పయేత్ ।
మాత్రాంగుళప్రమాణేన కర్తవ్యాః పాలికాదయః ॥

తా॥ బంగారు వెండి రాగి యీలోహములలో తనశక్తికొలది పాలికలు మొదలగునవి చేయించవలయును. అంతను శక్తిలేనియెడల మట్టితోనైనను చేయించవలయును, మాత్రాంగుళ ప్రమాణముగానే పాలికాదులు చేయవలెను. మాత్రాంగుళ ప్రమాణము వెనుక చెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ మన్వంగులైః ప్రకుర్యాచ్చ పాలికాముఖవిస్తృతం । ఏకైకాంగులహీనంస్యాన్మధ్యమస్యాధమస్యచ ॥ విస్తారేణసమోత్సేధం తదర్ధంపాదవిస్తరం । విస్తారరసభాగైకం పరితశ్చోష్ఠమాచరేత్ ॥ విస్తారస్యత్రిభాగైకం వర్తితంబిలమీరితం । విస్తారయుగభాగైకం దండవిస్తారమాచరేత్ ॥ పాలికాలక్షణంప్రోక్తం ఘటికాలక్షణంశ్రుణు॥

తా॥ పాలికలయొక్క ముఖము వెడల్పు 14 అంగుళము లుండవలయును. 13 అంగుళముల వెడల్పు మధ్యమము, 12 అంగుళముల వెడల్పు హీనము. ముఖము వెడల్పు యెంతయుండునో యెత్తుకూడ అంతయుండవలయును. లేదా దానిలోసగము గాని నాల్గవవంతుగాని యుండవచ్చును. వెడల్పులో ఆరవవంతుగాని ఒకఅంగుళము చుట్టుఅంచు యుండవలెను. విస్తారములో మూడవవంతు గుండ్రనిబిలముండవలెను, విస్తారములో రెండవవంతు దండముయొక్క విస్తారపరిమితి యుండవలెను. ఇట్లుపాలికలయొక్క లక్షణము చెప్పఁబడెను. ఇకను ఘటికలయొక్క లక్షణము చెప్పెదను.

ఘటికాలక్షణమ్.

శ్లో॥ ఘటికాఃపంచవక్త్రాస్స్యుస్తన్మధ్యేకలశాకృతిః । షడంగుళంచవిస్తీర్ణ మేతాసాంమధ్యమంముఖం ॥ ఘటికాలక్షణంప్రోక్తం శరావాణామథశ్రుణు । ద్వాదశాంగుళముత్సేధం విస్తారంతుదశాంగుళం ॥

తా॥ అయిదుముఖములుగను వాటిమధ్య కలశాకారముగను ఉండునవి ఘటికలని చెప్పఁబడును. వీటిముఖవిస్తీర్ణము ఆరంగుళము లుండవలయును. ఇట్లు ఘటికలయొక్క లక్షణము చెప్పబడినది. ఇకశరావముల లక్షణమెట్లనగా, 12 అంగుళముల యెత్తును 10 అంగుళముల వెడల్పుకలవి శరావములని చెప్పఁబడును.

ధ్వజస్థాననిర్ణయః.

శ్లో॥ పీఠగోపురయోర్మధ్యే పీఠాగ్రే వావృషాగ్రకే । మహామర్యాదమధ్యేచ విజానీయాద్ధ్వజస్థలం ॥

తా॥ పీఠము గోపురముల మధ్యగాని పీఠమునకు ముందుగాని నందీశ్వరునకు ముందుగాని స్వామికి నెదురుగానుండెడి విశాలస్థలములో ధ్వజముంచుటకు తగిన స్థలమని చెప్పిరి.

ధ్వజదండలక్షణమ్.

శ్లో॥ వక్రంభిన్నంచసుషిరం క్రిమికీటాదిసంయుతం । ఇత్యాది దోషసంయుక్తం ధ్వజదండం పరిత్యజేత్ ॥

తా॥ వంకరగానుండునదియు బ్రద్దలైనదియు రంధ్రములు కలదియు పురుగులు మొదలగువానిచే వ్యాపించియుండునదియు ఈ మొదలగు దోషములు కలది ధ్వజమునకు పనికిరాదు.

శ్లో॥ సుదృఢంసత్వచంసాంద్రం స్నిగ్ధంనవమృజుంవరం । చందనంక్రముకంసాలం బిల్వంవైణవఖాదిరే ॥ మధూకపనసాశోక పాదపేషు సముద్భవం। దండంసంగ్రాహయేద్ధీమాన్ ధ్వజార్థంగిరిజాత్మజ॥

తా॥ ఓ కుమారస్వామీ! ధృఢముగానుండునదియు, చర్మముకలదియు, చిక్కగానుండునదియు, మృదువైనదియు, వంకరలేక తిన్నగానుండునదియు, నూతనమైనదియు ధ్వజము నేర్పరచవలయును. మఱియు మంచిగంధము పోక యేపి మారేడు గను ధ్వజము నేర్పరచవల వెదురు చంద్ర ఇప్ప పనస అశోకము మొదలగు కొయ్యలతో ధ్వజము నేర్పరచవలయును. ఉత్తుస్థలపర్యంతముగాని స్థూప్యమువరకుగాని గళమువరకుగాని శిఖరాంతమ్ముగాని యెంతపొడవుండునో అంతపొడవుగల ధ్వజమునుసలక్షణమైనదిగా చూచి స్థాపనజేయవలయును.

వృషపటలక్షణమ్.

శ్లో॥ సప్తాష్టనవహస్తోచ్చం భూతభాగైకవిస్తృతం। తత్పటంపంచధాభజ్య మధ్యభాగే వృషంలిఖేత్ ॥

తా॥ ఏడుగాని యెనిమిదిగాని తొమ్మిదిగాని హస్తములపొడవును అయిదు హస్తముల వెడల్పునుగల పటమును అయిదుభాగములుగ విభజించి నడిమిభాగమందు వృషభాకారముగ ధ్వజపటమందు లిఖించవలయును.

శ్లో॥ వృషభం రక్తవర్ణేన వాలంపీతేన లేఖయేత్ । శృంగద్వయం శోత్రియుగం రక్తవర్ణేన బుద్ధిమాన్ ॥ అక్షియుగ్మం శ్వేతనీలవర్ణాభ్యాం విలిఖేత్ క్రమాత్ । ఖురాంశ్చ రక్తవర్ణేన మస్తకో ర్ధ్వతలస్సుధీః ॥ ఛత్రధ్వజం చామరేద్వే చోల్లిఖేచ్ఛిల్పకోవిదః ॥

తా॥ ఆవృషభాకారము లిఖించుట యెట్లనగా, వృషభము నెఱ్ఱరంగుతోను, తోకను పచ్చరంగుతోను, రెండుకొమ్ములను రెండుచెవులను యెఱ్ఱరంగుతోను, రెండు నేత్రములను తెల్లరంగుతోను, నేత్రములలోపాపను నల్లరంగుతోను, డెక్కలను శిరస్సును యెఱ్ఱరంగుతోను ఇట్లు వృషభాకారమును లిఖించి దానివద్ద రెండు ఛత్రాకారములను రెండు చామరాకారములను గూడ లిఖించవలెను.

శ్లో॥ నానాలంకారసంయుక్తం కింకిణీమాలయావృతః । పద్మపీఠే స్థితం పుష్ట్యై శయానం శాంతయేతథా ॥ సంలిఖేత్పటమధ్యేతు వృషభంలక్షణాన్వితం ॥

తా॥ ఇట్లు వృభము ననేక అలంకారములతో గూడినదానినిగాను చిరిఘంటల దండకలదిగాను భద్రపీఠమునందుండి పుష్టిగానున్నట్లుగను శాంతస్వభావముతో శయనించియున్నట్లుగాను ఇట్లు సమస్తలక్షణములు కలదానినిగ పటమునందు నిపుణుఁడగు శిల్పివిశేఖరి లిఖించవలెను.

తత్పటలక్షణమ్.

శ్లో॥ దేవాంగంచిత్రక్షౌమంవా గ్రిహేత్కార్పాసికంతథా । స్నిగ్ధంసులక్షణంరమ్యం నీలరోమాదివర్జితం ॥

తా॥ శుభ్రమగు పట్టువస్త్రముగాని దృఢమైన నూలువస్త్రముగాని మృదువుగాను మనోహరముగను నల్లని వెంట్రుకలు మొదలగునవి లేనిదిగను జూచి సంపాదించి వృషభాకారమును లిఖించవలెను.

పవిత్రలక్షణమ్.

శ్లో॥ నవపంచత్రిభిర్దర్భైః పవిత్రంకారయేత్సుధీః। సల్లక్షణంతు వక్ష్యేహం గ్రంథిరేకాంగులోభవేత్ ॥ చతురంగులమగ్రంస్యా ద్వాలయంద్వ్యంగులంమతం । దర్భద్వయేనవాకార్యం తప్తచామీకరేణవా ॥ ప్రదక్షిణాన్విత గ్రంధిర్నామికాయాం నియోజరేత్ ॥

తా॥ పవిత్రలక్షణ మెట్లనగా, తొమ్మిదిగాని అయిదుగాని మూడుగానిదర్భలతో పవిత్రమును కట్టవలయును. ఆపవిత్ర మెట్టిలక్షణము కలిగియుండవలయుననగా, ముడి యొకఅంగుళము, చివళ్ళు నాలుగంగుళములు, రెండంగుళములు వలయుముండవలయును. శక్తియున్నయెడల వన్నెకలిగియుండెడి బంగారముతో జేయించవచ్చును లేక. రెండుదర్భలతోనైనను ముడి ప్రదక్షిణముగ నుండునట్లు పవిత్రమునుకట్టి కుడిచేతి అనామికవ్రేలికి పెట్టుకొనవలయును.

పరిస్తరణలక్షణమ్.

శ్లో॥ ధర్మకాశ సమాయుక్తం గ్రంధిఃపశ్చాంగులోభవేత్ ।
వేదాంగులంభవేదగ్రం షట్ త్రింశదంగులాయతం ॥

తా॥ పరిస్తరణలక్షణ మెట్లనగా, రెల్లుగాని విశ్వామిత్రమనెడి దర్భలనుగాని తెచ్చి రెండంగుళములు ముడియును, ముడితర్వాత నాలుగంగుళములు అగ్రములుండవలయును. వాటిపొడవు ముప్పదియారంగుళములుండవలెను.

ప్రోక్షణపాత్రలక్షణమ్.

శ్లో॥ బాణాంగులంతువిస్తారముత్సేధంతుగుణాంగుళం ।

తా॥ అయిదంగుళముల పొడవును మూడంగుళముల యెత్తును కలుగునట్లు ప్రోక్షణపాత్ర యుండవలయును.

ప్రణీతాపాత్రలక్షణమ్.

శ్లో॥ సార్ధభూతాంగులంతారం సార్ధాంగులసముచ్ఛ్రయం ।

తా॥ ప్రణీతాపాత్ర అయిదంగుళములన్నర పొడవును అంగుళమున్నర యెత్తును కలదిగా నుండవలెను.

ఆజ్యపాత్రలక్షణమ్.

శ్లో॥ వేదాంగుల సముత్సేధం విస్తారంతుషడంగులం ।

తా॥ నాలుగంగుళముల యెత్తును ఆరంగుళముల పొడవును ఆజ్యపాత్రను యుండవలెను.

చరుపాత్రలక్షణమ్.

శ్లో॥ ధర్మాంగులప్రమాణేన విస్తారముదరస్యతు । వస్వాంగులం తదుత్సేధం కంఠమేకాంగులంభవేత్ ॥

తా॥ మధ్యమపదరప్రదేశవిస్తారము 9 అంగుళములును 8 అంగుళముల యెత్తును 1 అంగుళము కంఠప్రదేశప్రమాణమును చరుపాత్రకుండవలయునని చెప్పిరి.

శ్లో॥ చతుర్వింశతిదర్భైశ్చ జ్ఞానఖండం ప్రకల్పయేత్। ఉత్సేధంతాలమానేన కారయేత్త్రిణిబంధవత్ ॥

తా॥ ఇరువదినాలుగు దర్భలతో జ్ఞానఖండ మేర్పరచవలయును. దాని కొక యంగుళ మెత్తును మూఁడుముళ్ళు నుండవలయును.

లంబకూర్చలక్షణమ్.

శ్లో॥ ఏకవింశతిసంఖ్యాకై ర్దర్భైఃకూర్చం ప్రకల్పయేత్। గ్రంధిరేకాంగులఃప్రోక్త శ్చాయామో మూర్తిమానతః ॥ గ్రంధిస్తుదక్షిణావర్తః కూర్చాగ్రం చతురంగులమ్ ॥

తా॥ 21 దర్భలచే కూర్చనుకట్టవలయును. దానికి ముడియొకయంగుళము, పొడవు మూఁడంగుళములుండవలయును. ముడి దక్షిణావర్తముగా కూర్చకు చివళ్ళు నాలుగంగుళము లుండవలయును.

విష్టరలక్షణమ్.

శ్లో॥ నవకాశసమాయుక్త ముత్సేధం ద్వాదశాంగుళం। సవ్యమార్గేణఘటితం గ్రంధిర్వ్యేమాంగులోభవేత్ ॥

తా॥ 12 అంగుళములాయామమును సవ్యమార్గముగా నిర్మింపబడిన ముడియు నొకయంగుళముండునట్లుగను నూతనముగ దెచ్చిన రెల్లుతో కట్టవలయును.

కూర్చలక్షణమ్.

శ్లో॥ నవదర్భాన్వితంకూర్చ ముత్తమంచేతికీర్తితం। మధ్యమం సప్తసంఖ్యాక మధమం భూతసంయుతం ॥ దక్షిణావర్తకగ్రంధిః కూర్చాగ్రం చతురంగులం। గ్రంధిమూలాత్సమారభ్య రుద్రధర్మగ్రహేయుతం ॥

తా॥ 9 దర్భలతో కట్టబడిన కూర్చ యుత్తమము. 7 దర్భలతో కట్టబడినకూర్చ మధ్యమము, 5 దర్భలతో కట్టబడిన కూర్చ అధమము. ముడి దక్షిణావర్తముగను కూర్చాగ్రములు 4 అంగుళములుండవలెను. దానిపొడవు పదకొండుగాని పదిగాని తొమ్మిదిగాని అంగుళములు ముడివద్దనుండి యుండవలెను,

దర్భాణాం లక్షణమ్.

శ్లో॥ కుశాః కాశా యవా దూర్వా విశ్వామిత్రశ్చ బల్బజాః । గోధూమా వ్రీహయో మౌంజ్యా పుండరీకా స్తథా దశ ॥

తా॥ కుశ, రెల్లు, యవ, గరికె, విశ్వామిత్రము, మొదగ, గోధూమము, వ్రీహి, మౌంజి, పుండరీకము అని పదివిధములగు దర్భలుకలవని విద్వాంసులు చెప్పిరి.

శ్లో॥ ఛిన్నాగ్రంతు తృణంప్రోక్తమవిచ్ఛిన్నం పవిత్రకం। కుశః ప్రాదేశమాత్రస్స్యాద్దర్భ స్తద్విగుణాన్వితః॥ బర్హి స్త్రిగుణ ప్రోక్త స్తతోర్ధ్వంతృణముచ్యతే ॥

తా॥ అగ్రములు ఛిన్నమైనయడల గడ్డి అని చెప్పఁబడును. కొనలు అగ్రములు ఛిన్నము కాకుండానుండినయెడల పవిత్రమైనవని చెపఁబడెను. జానెడు పొడవు అవి కుశలనియు, దానికి రెట్టింపుగానుండు నవిదర్భలనియు మూఁడుజానలుండునవి బర్హిస్సులనియు చెప్పబడును. అంతకుప్రమాణము నతిక్రమించియున్నవి గడ్డితో సమానము.

శ్లో॥ స్త్రీపుంనపుంసకాశ్చేతి కుశభేదాస్త్రిధాస్మృతాః । మృదుశ్యామాచజాయేతి జాయాకర్మసుయోజయేత్ ॥ ఉమత్వైక సమాయుక్తాః పుందర్భాశ్చేతికీర్తితాః । పుంస్క్రియాయాంను పుంలింగా యోజయేచ్చసుధీజనః॥ నపుంసకకుశాశ్చేతి స్మృతాః సోమలక్షితాః॥

తా॥ స్త్రీదర్భలనియు పురుషదర్భలనియు నపుంసకదర్భలనియు మూఁడువిధములుగ జెప్పబడినవి. మృదువుగను నల్లగను నున్నవి స్త్రీదర్భలు అవి స్త్రీప్రధానకార్యములకు నుపయోగింపవలయును. కొంచెము పక్షములుకలవి పురుషదర్భలు అవి పురుషప్రధానమైన క్రియలకు నుపయోగించవలయును. మృదువులుకానివి నపుంసకదర్భలు.

శ్లో॥ మూలస్థూలా భవేన్నారీ చాగ్రస్థూలం [illegible] । మూలమగ్రంసమంచేతి పుర్షాదర్భస్యలక్షణం । విచ్ఛిన్నాగ్రా ఛిన్నాగ్రా స్తగ్రాహ్యాస్సర్వకర్మసు ॥

తా॥ మరియు మొదలు లావుగనున్నవి స్త్రీదర్భలనియు చివర లావుగనున్నవి [illegible] అవి నపుంసకదర్భలనియు మొదలు చివర సమానలావుగనున్నవి [illegible]

కొందరు చెప్పిరి. చివళ్ళు తునిగిపోయినవియు చీల్చబడినవియు నేకర్మలయందు నుపయోగింపఁగూడదు.

సమిల్లక్షణమ్.

శ్లో॥ వస్వంగులసమాయామా కనిష్ఠాంగులినాహకా । పాదేన పాదసంయుక్తా చాగ్రేణాగ్రసమాయుతా ॥ అవక్రాచావ్రణాస్నిగ్ధా శుష్కాచైవశుభప్రదా॥ సమిధాంలక్షణంప్రోక్తమేవమిధ్మస్యలక్షణం॥

తా॥ సమిధలు యెనిమిదంగుళములు పొడవుండవలెను. ఆయంగుళప్రమాణము చిటికెనవ్రేలి సంబంధమైనదిగాని అనామికవ్రేలి సంబంధమైనదిగాని ప్రమాణము చెప్పబడినది ఆసమిధలనుంచునపుడు మొదలుతో మొదలును అగ్రముతో నగ్రమును కలుసుకొనునట్లు యుంచవలయును. మఱియు వంకరలేనివియు ముడులులేనివియు మృదువుగానున్నవియు ఎండినవియు నుపయోగించవలయును. ఇట్లు సమిధలలక్షణము చెప్పఁబడినది. ఇధ్మమునకు నుపయోగించెడి సమిధలుకూడ యిట్టి లక్షణము కలవియే యుండవలెను.

పరిధిలక్షణమ్.

శ్లో॥ ఆయామః పరిధీనాంచ ద్వాదశాంగుళఈరితః । మధ్యాంగుళపరీణాహ స్త్వవక్రోనిర్వ్రణస్సమః ॥

తా॥ పరిధులకు పండ్రెండంగులములు పొడవుండవలయును ఆయంగుళప్రమాణము నడిమివ్రేలిసంబంధమైనది. మరియు వంకరలేనివియు ముడులులేనివియు సమానముగానుండునవియు పరిధికినుపయోగింపవలయును.

హోమద్రవ్యప్రమాణమ్.

శ్లో॥ కర్షప్రమాణమాజ్యంస్యాన్మధుక్షీరంచతత్సమం। తండులానాంశుక్తిమాత్రం పాయసంప్రసృతైస్సమం ॥

తా॥ ఇరువదిచిన్నముల యెత్తుగల ఆజ్యము ఒక్కొక్క పర్యాయము హోమము చేయునపుడు ఉంచుచుండవలయును. అనఁగా నవరసుయెత్తుగలది. తేనెతోటి పాలతోటి హోమముజేయునపుడును అదేప్రమాణముగనే యుంచవలయును. బియ్యము హోమముజేయునపుడు ముత్యపుచిప్ప పట్టినన్ని బియ్యము హోమమును చేయవలెను. పాయసము హోమముజేయునపుడు చారెడుప్రమాణముగ హోమముజేయవలయును.

శ్లో॥ కర్షమాత్రాణిభక్ష్యాణి లాజాముష్టిమితానిచ। అన్నం గ్రాససమంగ్రాహ్యం శాకం గ్రాసార్ధమాత్రికం॥

తా॥ భక్ష్యములను హోమముజేయునపుడు కర్షప్రమాణము, పేలాలను పిడికెడు ప్రమాణముగా నుంచవలయును. అన్నమును హోమముజేయునపుడు ఒక్కొక్క ముద్దచొప్పున హోమము జేయవలయును. కూరలను హోమముజేయునపుడు ఒక ముద్దలోసగము ప్రమాణముగా నుంచవలయును.

శ్లో॥ మూలానాంతు త్రిభాగంస్యా త్కందానామష్టమాంశకః। ఇక్షోఃపర్వప్రమాణంస్యా దంగులద్వితయంలతా॥

తా॥ వేళ్ళుహోమముజేయునప్పుడు మూడవవంతుగాను, దుంపలను హోమముజేయునపుడెనిమిదవవంతుగాను,చెరకును హోమముజేయునపుడు కణుపుకణుపు నడుముగానుండు ప్రమాణముగను,తీగెలను రెండంగుళముల ప్రమాణముగను హోమము చేయవలయును.

శ్లో॥ వ్రీహయోముష్టిమానాస్స్యుర్ముద్గామాషాయవాస్తథా। లవణం శుక్తిమాత్రంచ మరీచా ఏకవింశతిః॥

తా॥ వ్రీహులు పెసలు మినుములు యవలు హోమముజేయునపుడు పిడికెడు ప్రమాణముగనే యుంచవలయును. ఉప్పు ముత్యపుచిప్పపట్టినంత యుంచవలయును. మిరియములు ఒక్కొక్కపర్యాయమునకు ఇరువదియొకటి చొప్పున యుంచుచుండవలయును.

శ్లో॥ ఏకంస్యా త్పత్రపుష్పంచ తథా పాకాదికల్పయేత్। మాతులుంగం చతుఃఖండం పనసందశధాకృతం॥

తా॥ ఆకులను పుష్పములను హోమముజేయునపుడు ఒక్కొక్కటిచొప్పున యుంచవలయును. మరియునితరములగు వస్తువులను అదేప్రకారముగా నుంచవలయును. మాదీఫలమును కాయలో నాల్గవవంతుగాను పనసఫలమును పదియవవంతుగాను హోమముజేయవలెను.

శ్లో॥ అష్టధానారికేళంచ చతుర్ధాకదళీఫలం। త్రిధాకృతం ఫలంబైల్వం కపిత్థంఖండితంద్విధా॥

తా॥ కొబ్బరికాయను హోమముజేయునపుడు యెనిమిదవవంతుగను అరటిపండును నాల్గవవంతుగను మారేడుకాయను మూడవవంతుగను వెలగపండునుసగముసగముగను హోమముచేయవలయును.

శ్లో॥ తిలసక్తుకణాదీనాం మృగీముద్రప్రమాణతః । చంద్రశ్రీఖండకస్తూరీ కుంకుమాగరుకర్దమాః॥ హరిమంథసమాః ప్రోక్తా గుగ్గులుర్బదరోపమః ॥

తా॥ నువ్వులు పిండి కణములు హోమము జేయునపుడు లేడిశరీరమునందుండు ముద్రప్రమాణముగ నుంచవలయును. కర్పూరము మంచిగంధము కస్తూరి కుంకుమము అగరు మొదలగునవి శనగగింజంత ప్రమాణముగ నుంచవలయును. గుగ్గిలము రేగుపండు ప్రమాణముగ నుంచవలయును.

శ్లో॥ ప్రాదేశమాత్రాస్సమిధః క్షోద్రవాముష్టిసంమితాః । యేషాం కేషాంచిదన్యేషాం ద్రవ్యాణామప్యసంభవే ॥ సర్వత్రాజ్యముపాదేయ మేవంజ్ఞాత్వాసుధీర్హ్వవేత్ ॥

తా॥ సమిధలు ప్రాదేశమాత్రముగ నుండవలయును. అట్లు హోమముజేయునపుడు పిడికెడు చొప్పున యుంచవలయును. ఇట్లు ఆయా వస్తువులు వాటికి చెప్పిన ప్రమాణముచొప్పున హోమముజేయవలయును. ఈచెప్పబడిన వస్తువులలో నేవస్తువు దొరకకపోయినను దానికిగాను నెయ్యితోనే హోమముజేయవలయును.

స్రుక్స్రువ లక్షణమ్.

శ్లో॥ స్రుక్స్రువౌఖదిరేణైవ శమ్యావైకంకతేనవా । అథవా యాజ్ఞికైర్వృక్షైః కర్తవ్యౌలక్షణాన్వితౌ ॥

తా॥ స్రుక్కు స్రువము చండ్రతోగాని యేపితోగాని లేక యజ్ఞమునకు నుపయోగింపఁబడెడి యేవృక్షములతోనైనను సలక్షణముగ జేయవలెను.

శ్లో॥ సంగృహ్య మధ్యసారంతు ద్విధాకృత్వా తరుంపునః । తత్పార్శ్వేబిలమాఖ్యాత మసకృన్నిర్వ్రణందృఢం ॥

తా॥ వంకరలేనిదియు ముడులులేనిదియు దృఢమైనచెట్టును తెచ్చి రెండుభాగములుగజేసి చేవగలిగియుండెడి మధ్యప్రదేశమును తీసికొని పార్శ్వమందు బిలముంచవలయును.

శ్లో॥ ద్వాత్రింశ దంగులాయామ స్సప్తాంగుల సువిస్తృతం । తద్ఘనంతుచతుర్మాత్ర మేవంపాదంచతత్రవై ॥

తా॥ ముప్పదిరెండంగుళములు పొడవును యేడంగుళములు వైశాల్యము నాలుగంగుళములు యెత్తును ఇట్లు పాదముగా చేయవలయును.

శ్లో॥ మధ్యేసూత్రం ప్రసార్యాదౌ ముఖాయామం షడంగుళం । అగ్రభాగం త్రిభాగైకం ముఖవిస్తారముచ్యతే ॥

తా॥ నడుమను సూత్రమును పట్టి ముఖప్రదేశమును ఆరంగుళము లుండునట్లును దానిలో మూడవవంతు అగ్రభాగమందు ముఖముయొక్క వైశాల్యముండునట్లుగను చేయవలయును.

శ్లో॥ యవత్రయప్రమాణేన పట్టికాముఖపార్శ్వయోః । యవమానేననిమ్నంస్యా న్ముఖంసర్వమశేషకం ॥

తా॥ మూడుయవలు ప్రమాణముగ ముఖప్రదేశముయొక్క రెండుప్రక్కలను పట్టిక నేర్పరచవలయును. ముఖభాగమునందంతటను యవప్రమాణముగ లోతుగా నుండవలయును.

శ్లో॥ పఞ్చాంగులంగళాయామో విస్తారస్తుశరాంగుళః । సప్తాంగులాయుతావేదీ విస్తార స్తత్సమోభవేత్ ॥

తా॥ పదిహేను అంగుళములు పొడవును అయిదంగుళముల వైశాల్యము గళప్రదేశమునకుండవలయును. అందులో ఏడంగుళముల ఆయామము ఏడంగుళముల వైశాల్యముండునట్లు వేదిక నొకటి యేర్పరచవలయును.

శ్లో॥ బిలంసువృత్తంమధ్యేతు చాంగులద్వయమానతః । తద్విస్తారసమంగర్తం సువృత్తంబిలముచ్యతే ॥

తా॥ దానిలో మధ్యభాగమందు రెండంగుళములాయామముగలిగి అంతియే లోతుగా నుండెడి గుండ్రని బిలమొకటి యేర్పరచవలయును.

శ్లో॥ పట్టికాబిలబాహ్యేతు యవమాన ఘనాన్వితం । తద్బాహ్యేష్టదళంపత్రం యవనిమ్నంవిచిత్రితం ॥

తా॥ బిలముయొక్క వెలుపల యవప్రమాణ మెత్తుగానుండునట్లు పలకగా చెక్కవలయును. దానికి వెలుపల అష్టదళములు గలదియు యవప్రమాణము లోతుగా నుండు పత్రమును నిర్మించవలెను.

శ్లో॥ వేదికాయాస్తుపరితః పట్టికాత్రియవాఘనః। బిలాదూర్ధ్వ ముఖాత్ఖాత్వా కనిష్ఠాంగులమానతః ॥ తారేణవాథతామ్రేణ నాళం కృత్వాతుయోజయేత్ ॥

తా॥ బిలమునకు ఊర్ధ్వభాగమందు చిటికెనవ్రేలు ప్రమాణముపొడుగుగా గొయ్యిగా చెక్కవలయును. వేదికయొక్క చుట్టును మూఁడుయవలు ప్రమాణమెత్తుగానుండునట్లు పలకనిర్మించవలెను. వెండితోగాని రాగితోగాని యొకతీగెను చేయించి బిలముయొక్క ముఖభాగమున చుట్టించవలెను.

శ్లో॥ షడంగుళప్రమాణేన పద్మాకారంతుగండికా । గండికైకాంగులావృత్తా తన్నాహశ్చాబ్ధిమాత్రికః ॥

తా॥ రెండంగుళములప్రమాణముగను పద్మాకారముగను రచింపవలెను. దానికి నొకసందు నొకయంగుళప్రమాణముగ గుండ్రనగా నుండవలయును. దానిలో నాల్గవ వంతు బొద్దుయుండునట్లుగ నిర్మించవలెను.

శ్లో॥ రవ్యంగులస్తు దండోచ్చ స్తస్యార్ధో నాహముచ్యతే । తన్మూలే కలశాగార మంగులద్వయమానతః ॥

తా॥ ఆరంగుళములు దండాయామము దానిలోసగము నాహముండవలయును. దానికి మొదటిప్రదేశమున రెండంగుళముల ప్రమాణముగాకలశాకారమేర్పరచవలెను.

శ్లో॥ ధర్మాంగులస్తునాహస్స్యా త్తస్యాధస్తాచ్చపాదయుక్ । వేదికాయా స్త్వధఃపద్మం పృష్టాకారం సకర్ణికం ॥ గజోష్ట్రపృష్టసదృశ మాస్యంపృష్ఠాకృతింభవేత్ ॥

తా॥ ఆనాహము తొమ్మిదంగుళముల ప్రమాణమునుదిగువభాగమున పాదాకారముగ నుండవలయును. వేదికయొక్క దిగువభాగమందు పృష్ఠాకారముగ కర్ణికతో గూడి యున్నట్టి పద్మమును నిర్మించవలెను. ఏనుగుయొక్క ముఖసదృశమగు ముఖము, లొట్టిపిట్టయొక్క వీపుతో సమానమగు పృష్ఠము రచింపవలయును.

శ్లో॥ ఏవంసంగ్రాహ్యతచ్ఛేషం పరిత్యజ్యదృఢంయథా। ఏవం స్రుగ్లక్షణం ప్రోక్తం స్రువలక్షణముచ్యతే ॥

తా॥ ఈప్రకారము చెప్పినట్లు యధావిధిగా చేయవలయును మిగిలినభాగము విడువవలయును. ఇట్లు స్రుక్కుయొక్క లక్షణమును జెప్పి యికముందు స్రువముయొక్క లక్షణమును జెప్పుచున్నాఁడు.

శ్లో॥ ద్వావింశదంగులాయామో దండనాహో రసాంగులః । మూలాద్గ్రీవాంతరంయావ త్త్ర్యంగులోగ్రీవనాహకః ॥

తా॥ యిరువదిరెండంగుళముల దండప్రమాణము. దానికి చుట్టుకొలత ఆరంగుళములు. మొదటినుండి గళప్రదేశమువరకు నుండవలయును. గ్రీవముయొక్క చుట్టుకొలత మూడంగుళములు.

శ్లో॥ మూలవచ్చాగ్రనాహస్యా ద్వేబిలంనాసికాకృతి । బిలమానమధోవక్ష్యే కర్షార్థేనప్రపూరితం ॥ పుష్కరాధః ప్రకర్తవ్యా గండికాద్వియవోన్నతా ॥

తా॥ మూలమునకుండునట్లుగనే అగ్రభాగమున చుట్టుకొలత యుండవలయును. దానికి నాసికాకారముగ రెండుబిలములుండవలయును. ఆబిల ప్రమాణమెట్లనగా,కర్షములో సగభాగము నెయ్యినిండియుండునంత ప్రమాణముగనుండవలెను. దిగువప్రదేశమున పద్మాకారము రెండుయవలు యెత్తుగ నుండు ప్రమాణమున పలకగాను చెక్కవలెను.

ముఖాగారే కలశస్థాపన స్థాననిర్ణయః.

శ్లో॥ పూర్వద్వారోత్తరేకుంభే నందీశాన్యద్వికుంభయోః । కుంభత్రయేషు తద్యామ్యే శక్రంకాళంరవింయజేత్ ॥

తా॥ ముఖాగారమంటపములో నేయేదిక్కున నెన్నికలశలుంచవలసినది యేయే దేవతల నావాహనజేయవలసినది జెప్పుచున్నాడు. తూర్పుద్వారమున నుత్తరభాగమందు రెండుకలశములుంచి నందీశ్వరుని శాంతిని ఆవాహనజేయవలెను. ఆద్వారమునకు దక్షిణభాగమందు మూడుకలశములుంచి యింద్రుని కాళిని సూర్యుని ఆవాహనజేయవలెను.

శ్లో॥ అగ్నించానలదిగ్భాగే కుంభే సమ్యక్ప్రపూజయేత్ ॥ యామ్యస్య పూర్వదిగ్భాగే భృంగివిద్యే ద్వికుంభయోః ॥ తత్పశ్చాద్యమవిఘ్నేశౌ కుంభయుగ్మేసమర్చయేత్ ॥

తా॥ ఆగ్నేయదిక్కున నొక్క కలశముంచి యగ్నిహోత్రు నావాహనము జేయవలెను. దక్షిణదిక్కునందు తూర్పుభాగములో రెండుకలశములుంచి భృంగిని విద్యను ఆవాహనము చేయవలెను. పడమటభాగమున రెండుకలశములుంచి యముని విఘ్నేశ్వరుని ఆవాహనజేయవలెను.

శ్లో॥ త్రిషుకుంభేషునైరుత్యాం విధిర్కోణపకేశవాః । ప్రతీచ్యాదక్షిణేభాగే వృషభంచనివృత్తికం ॥ తస్యోత్తరత్రికుంభేషు స్కందోమావరుణాన్యజేత్ ॥

తా॥ నైరుతిదిక్కున మూడుకలశములనుంచి బ్రహ్మను నైరుతిని విష్ణుని ఆవాహనజేయవలెను. పడమటదిక్కునందు దక్షిణవైపున రెండుకలశములుంచి వృషభమును నివృత్తిని వాటికినుత్తరభాగమందు మూడుకలశములుంచి కుమారస్వామి పార్వతి వరుణదేవతల నావాహనజేయవలెను.

శ్లో॥ వాయవ్యాం వాయువిఘ్నేశౌ కుంభయుగ్మే ప్రపూజయేత్ । ఉదీచ్యాః పశ్చిమేభాగే కుంభయుగ్మేయజేత్సుధీః ॥ గౌరీం ప్రతిష్ఠాం తత్పూర్వే కుంభయోశ్శశిచండికౌ ॥

తా॥ వాయవ్యదిక్కున రెండుకలశములుంచి వాయుదేవుని విఘ్నేశ్వరుని ఉత్తరదిక్కున పడమటిభాగములో రెండుకలశములుంచి గౌరీదేవి ప్రతిష్ఠను వాటికి తూర్పుభాగమందు రెండుకలశములుంచి చంద్రుని చండీశ్వరుని ఆవాహనజేయవలెను.

శ్లో॥ ఐశాన్యేత్రిషుకుంభేషు గురుమీశం విధింయజేత్ । వాస్తుపంనిర్‌ృతింవిష్ణుం ద్విపదేతు ప్రపూజయేత్ ॥ తథాచవరుణస్కందౌ శ్రియంచద్విపదేయజేత్ । గురుమీశంవిధించైవ ద్విపదేతు ప్రపూజయేత్ ॥ అన్యేషాం సర్వదేవానాం తత్తత్ స్థానేషు పూజయేత్ ॥

తా॥ ఈశాన్యదిక్కునమూడుకలశములుంచి బృహస్పతిని ఈశానుని బ్రహ్మను ఆవాహనచేయవలెను. వాస్తుపురుషుని నిర్‌రుతిని విష్ణుని రెండుస్థానములయందును వరుణుని కుమారస్వామిని లక్ష్మిని రెండుస్థానములయందును గురువుని ఈశానుని బ్రహ్మను రెండుస్థానములయందును యితరములగుదేవతలందరిని ఆయాస్థానములయందు నావాహనజేసి పూజింపవలెను.

అవశిష్టయాగోపయుక్తార్ఘ్యపాద్యాది పాత్రలక్షణాని శైవాగమసారే ద్రష్టవ్యం ॥

తా॥ ఈ చెప్పబడిన వస్తువులకంటె మిగిలిన యజ్ఞమునకు నుపయోగింపబడునట్టి అర్ఘ్యపాద్యాది పాత్రలయొక్క లక్షణములు శైవాగమసారమనెడి గ్రంథమందు జూచిన తెలియబడును.

అవ॥ అష్టమంగళదశాయుధ శిబికా స్యందనాది లక్షణాని తథాగ్నిభేద జిహ్వాభేదాది సర్వలక్షణానిచ శైవాగమసారోత్తరభాగ ప్రతిష్ఠాంగపటలే ద్రష్టవ్యం ?

తా॥ అష్టమంగళములు, దశాయుధములు, సవారి రథము మొదలగువాని లక్షణములు అగ్నిహోత్రభేదములు అగ్నిజిహ్వాభేదములు మొదలగు సమస్తవిషయములు శైవాగమసారమనే గ్రంథములో నుత్తరభాగమందు చెప్పఁబడిన ప్రతిష్ఠావిషయాధ్యాయములో చూచిన తెలియబడును.

ఉత్సవాంగ ప్రాయశ్చిత్తవిధిః.

శ్లో॥ అతఃపరంమహాసేన ప్రాయశ్చిత్తంతుచోత్సవే । పూర్వముత్సవకర్మార్థ మర్పితేష్వంకురేష్వను ॥ ॥ తిర్యగ్గతేషురక్తేషు స్పృష్టేష్వధికృతైర్వినా । మూషికాద్యైశ్ఛదష్టేషు పంచార్ణమయుతం జపేత్ ॥

తా॥ ఓకుమారస్వామీ! ఇకముందు నుత్సవమునిమిత్తము చేయబడుచుండుక్రియలలో నేదైనను లోపము సంభవించినయెడల వాటికి జేయవలసిన ప్రాయశ్చిత్తములను జెప్పుచున్నానని యీశ్వరుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. అదియెట్లనఁగా ఉత్సవముచేయుటకుముందు నంకురార్పణ చేయుదురుగాన ఆమొలవేసిన యంకురములు అడ్డముగా మొలచినను యెట్టినివిగానుండినను ముట్టుకొనతగనివారు ముట్టుకొనినను యెలుకలు మొదలగు వానిచే కొరకబడినను పదివేలు పంచార్ణమంత్రమును జరిపించవలయును.

శ్లో॥ పునఃకృత్వాంకురారోపం జుహుయా దస్త్రమంత్రతః । పాలికాదాచచతాక్రిక వల్మీకాది సముద్భవే ॥ పరిత్యక్త్వాన్యపాత్రేషు బీజావాపం సమాచరేత్ । శాంతిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్యాపనుత్తయే ॥

తా॥ అస్త్రమంత్రముతో హోమముజేసి తిరిగి అంకురార్పణజేయవలయును. పాలికలయందు కుక్కగొడుగులు పుట్టలు మొదలగునవి ఉద్భవించినయెడల ఆదోషపరిహారముకొఱకు శాంతిహోమముజేసి ఆపాత్రలను విసర్జించి వేరొకపాత్రలయందు తిరిగి అంకురార్పణ జేయవలెను.

శ్లో॥ పాత్రాణాంపాలికాదీనాం లక్షణాదివిహీనకే । జపేచ్ఛివగాయత్రీ మష్టోత్తరశతంగురుః ॥

తా॥ పాలికలు మొదలగువానికి లక్షణములు శాస్త్రప్రకారము లేనియెడల ఆచార్యుఁడు నూటయెనిమిదివర్యాయము శివగాయత్రీమంత్రమును జపించవలయును

శ్లో॥ కరస్థేదేశికాదీనాం నష్టేకౌతుకసూత్రకే। పునస్సూన్తాంతరంబధ్వా శివా స్త్రేణశతంహువేత్ ॥

తా॥ మంగళసూత్రము ఆచార్యుడు మొదలగువారు యెవరిచేతులయందైన నుంచుకొనఁగా, భ్రమప్రమాదములచే జారిపడిపోయినయెడల నూరుపర్యాయములు శివాస్త్రమంత్రముచే హోమముచేసి తిరిగి మరియొక మంగళసూత్రమును చేయించి కట్టవలయును.

శ్లో॥ మహోత్సవాద్యుత్సవేషు బద్ధేప్రతిసరేగురౌ। మూర్తిపేచతథాభూతే మధ్యేప్యాశౌచసంభవే ॥ కర్మానంతరమాశౌచం శావంవాసూతకంతువా । శావస్యసంభవేస్నానం కర్మమధ్యే సమాచరేత్ ॥

తా॥ ఉత్సవములు మొదలగునవి చేయునపుడు ఆచార్యుఁడు కంకణముకట్టుకొని కార్యతంత్రము నడుపుచుండగా అస్పృశ్యతగలిగినను ఆశౌచము సంభవించినను కర్మానంతమే యాశౌచము పట్టవలయుననిరి. మఱియు కర్మమధ్యను శావాశౌచము వచ్చినప్పుడు స్నానముచేయవలయునని చెప్పిరి.

శ్లో॥ కర్మమధ్యేపివాశౌచం భవేదాత్మన్యతేమృతే। లబ్ధ్వాగురోరభ్యనుజ్ఞాం తదాన్యోదేశికోత్తమః ॥ దేవంసంస్నాప్యశాంత్యర్థం జుహుయాన్మూలవిద్యయా। తతస్సమాపయేత్కర్మ శేషంశ్రద్ధాసమన్వితః ॥

తా॥ కర్మనుజేయించుచుండగా నొకానొకఋత్విక్కునకు ఆశౌచము తననికుటుంబసంబంధమైనది వచ్చినయెడల మరియొకయాజ్ఞికుని నియమించి వానివల్ల ననుజ్ఞతీసుకుని వెళ్ళవలయును. అనంతరము నియమింపబడిన యాజ్ఞికుడు శ్రద్ధతోకూడినవాఁడై శాంతికొరకు మూలమంత్రముతో హోమముజేసి మిగిలిన కర్మనంతయు పూర్తిచేయవలయునని చెప్పిరి.

శ్లో॥ దండయష్టాపటేరజ్జౌ ప్రమాణరహితేయది । జుహుయాద్వృషగాయత్ర్యా చాష్టోత్తరశతాహుతీః ॥

తా॥ ధ్వజమునకు కట్టెడి దండము పటము త్రాడు మొదలగునవి వాటివాటికి చెప్పఁబడిన ప్రమాణముగా లేనియెడల వృషభగాయత్రీమంత్రముతో నూటయెనిమిది శాంతులు హోమము చేయవలయును.

శ్లో॥ ఛిన్నేభిన్నేగ్నినాదగ్ధే శాంతిహోమంసమాచరేత్ । ప్రాగ్వదన్యంసమారోప్యం సహస్రం ప్రజపేన్మనుం ॥

తా॥ మరియు దండము పటము త్రాడు మొదలగునవి తెగిపోయినను బద్దలయినను అగ్నిచే తగలబడినను శాంతిహోమముజేసి తిరిగి పూర్వమువలెనే నూతనమగు మరియొకదాని నారోపణజేసి మూలమంత్రమును వేయిపర్యాయములు జపింపవలెను.

శ్లో॥ మూర్తిహోమం ప్రకుర్వీత భేరీతాడనలోపనే । పునస్తత్తాడనంకుర్యా దుద్రాధ్యాయం జపేద్గురుః ॥

తా॥ భేరీవాయించుట మరచిపోయినయెడల విగ్రహమునుగురించి హోమము జేసి యాచార్యుడు రుద్రాధ్యాయమును జపింపవలయును.

శ్లో॥ ద్వారావరణరథ్యాసు బలిదానవిహీనకే। శాంతిహోమం ప్రకుర్వీత బలిదానం పునశ్చరేత్ ॥

తా॥ ద్వారము ఆవరణవీధులు వీటియందు బలిప్రదానముచేయనియెడల శాంతిహోమమును జేసి తిరిగి బలిప్రదానము చేయవలయును.

శ్లో॥ యాగగేహస్య దేవస్య పూజాలోపే ప్రమాదతః । శాంతిహోమపురస్కంతు యజేద్విగుణవస్తుభిః ॥

తా॥ యజ్ఞశాలకు దేవాలయమునకు పూజాలోపముకలిగినయెడల శాంతిహోమమునుజేసి పూర్వముచేయుచుండెడి వస్తువులకంటె రెండురెట్లు వస్తువులతోటి పూజ చేయవలయును.

శ్లో॥ ప్రమాదాదుత్సవాగ్నేస్తు నాశేజాతేశిఖిధ్వజ । అగ్నిం పునఃప్రతిష్ఠాప్య శివమావాహ్యపూర్వవత్ ॥ శాంతిహోమం మూర్తిహోమం కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనం ॥

తా॥ ఉత్సవనిమిత్తము ప్రతిష్ఠింపఁబడినఅగ్నిహోత్రము ప్రమాదవశమున నశించినయెడల తిరిగి అగ్నిప్రతిష్ఠాపనజేసి పూర్వమువలెనే శివునిఆవాహనజేసి శాంతిహోమము మూర్తిసమ్మతమగుహోమమునుచేసి బ్రాహ్మణసమారాధన చేయవలయును.

శ్లో॥ ప్రతిరాత్రింబలిద్రవ్య వ్యత్యాసేస్త్రశతంజపేత్ । సంప్రాప్తమంజసాతస్మిన్ కాలేదద్యాద్బలింగురుః ॥

తా॥ బలిప్రదానము చేయునట్టి పదార్థము నిత్యము ఒక్కవిధముగానే యుండవలయును. లేక నిత్యము వస్తువులు మారుచుండినయెడల అస్త్రమంత్రమును నూరు

పర్యాయములు జపము చేయవలయును. మరియు నెంతవరకు పదార్థము సంభవించునో ఆపదార్థము నే సకాలములో నాచార్యుఁడు బలిప్రదానము చేయవలెను.

శ్లో॥ వాహనాద్వాపియానాద్వా బింబేతుపతితేయది । స్నపనంవిధివత్కుర్యా దష్టోత్తరశతైర్ఘటైః ॥ తన్మూర్తింయానమారోప్య పునరుత్సవమాచరేత్ ॥

తా॥ గజవాహనము మొదలగువానియందుగాని సవారియందుగాని విగ్రహము నుంచి యూరేగింపు జరుపుచుండగా విగ్రహము జారిక్రిందపడినయెడల నూటయెనిమిది ఘటముల నీళ్ళతో శాస్త్రప్రకారము స్నానముచేయించి తిరిగియావిగ్రహమును వాహనమునందుంచి యూరేగింపు జరపవలెను.

శ్లో॥ దేవస్యోత్సవకాలేతు దీపస్యపతనేసతి । ఛత్రచామరపూర్వాణాం పతనేతుశతంజపేత్ ॥ అఘోరాస్త్రంతథావహ్ని దాహేచాష్టోత్తరంశతం ॥

తా॥ ఉత్సవసమయములో దీపము ఛత్రము చామరము మొదలగునవి యేవి పడిపోయినను అగ్నిహోత్రముచే దహింపబడినను అఘోరాస్త్రమంత్రము నూరుపర్యాయములు జపముచేయవలయును.

శ్లో॥ శివస్యోత్సవకాలేతు గ్రామేమరణసంభవే । తతోగ్రామంతుసంప్రోక్ష్య శాంతిహోమంసమాచరేత్ ॥

తా॥ శివునియుత్సవసమయములో గ్రామములో నెవనికైనను మరణము సంభవించినయెడల శవమును తీసుకొనివెళ్ళి పిమ్మట గ్రామమునకు సంప్రోక్షణజేసి శాంతిహోమముచేయవలయును.

శ్లో॥ తథాచోత్సవకాలేతు గ్రామాదావహ్నిదాహతః । దూషితేపంచగవ్యైస్తు ప్రోక్ష్యగ్రామాదికంగుహ॥ సమాచవేదుత్సవంచ దేవదేవస్యశూలినః । బలిదానంచకుర్వీత ద్వీదినాదిదినంతువా ॥

తా॥ దేవదేవుండగు శివుని యుత్సవసమయములో గ్రామము మొదలగునవి యేవి దహింపఁబడి చెడిపోయినను ఆచెడిపోయినవాటిని పంచగవ్యములతో సంప్రోక్షణజేసి రెండుదినములనుంచి జరుపుచుండెడిబలులనుగాని, ఒకదినమునుండి జరుపుచుండెడి బలులనుగాని తిరిగి చేయవలయును.

శ్లో॥ భగవత్పార్వతీజానే రుత్సవేవిఘ్నితేసతి। తత్తద్దోషాను సారేణ ప్రాయశ్చిత్తపురస్సరం॥ అతిక్రాన్తోత్సవాత్కుర్యాద్బలిదానానిచక్రమాత్ ॥

తా॥ భగవంతుఁడగు సాంబమూర్తియొక్క యుత్సవమునకు అప్పుడప్పుడు ఏవియైనను విఘ్నములు కలిగినప్పుడు ఆయావిఘ్నానుసారముగా కలిగిన దోషములకు శాంతినిమిత్తమై ఆయాప్రాయశ్చిత్తములనుజేసి గడచిన దినసంబంధమగు బలిప్రదానములనుజేసి అతిక్రాంత దినసంబంధమైన యుత్సవములను జేయవలయును.

శ్లో॥ స్యందనస్యోత్సవేకాలే చక్రభేదేక్షభేదనే। రజ్జుచ్ఛేదేపివాహన్యం సంయోజ్యచయథాపురం॥ శాంతిహోమంతుయాత్రాంతే కుర్యాద్దోషాపనుత్తయే ॥

తా॥ రథముయొక్క చక్రముగాని యిరుసుగాని రథమునకుకట్టిన త్రాడుగాని రథోత్సవముజేయుసమయములో భంగమైనయెడల మరియొకదానినిగూర్చి రథోత్సవముజేసి తిరిగి గుడివద్దకు వచ్చినపిమ్మట ఆదోషము పోవునిమిత్తము శాంతిహోమమును చేయవలయును.

శ్లో॥ రథాద్దేవస్యపతనే శిబికాయాంవృషేతువా। పునర్దేవం సమారోప్య నీత్వాతద్దేవమందిరం ॥ పంచవింశతికుంభైశ్చ స్నపనం సమ్యగాచరేత్ । సరథస్యసబింబస్య పతనేపూర్వవచ్చరేత్ ॥

తా॥ రథమునుండి స్వామివిగ్రహము పడిపోయినయెడల తిరిగి ఆవిగ్రహమును సవారిలోగాని వృషభవాహనమందుగాని యుంచి గుడివద్దకు తీసికొనివచ్చి యిరువదియైదు కడవల నీళ్ళతో యథావిధిగా స్నానముచేయించవలయును. విగ్రహసహితముగా రథము పడిపోయినను పూర్వమువలెనే చేయవలయును.

శ్లో॥ రథచక్రాదిఘాతైస్తు మనుష్యమరణేసతి। శవంబహిర్వినిష్కాస్య తద్భువంప్రోక్ష్యదేశికః ॥ వాస్తుహోమంచస్నపనం కారయేదుక్తమార్గతః ॥

తా॥ రథచక్రము మొదలగువానియొక్క దెబ్బలుతగిలి మనుష్యులెవరయినను మరణించినయెడల శవమును బయటికి తీసుకొనివెళ్ళి యాప్రదేశమందు ప్రోక్షణజేసి యాచార్యుఁడు శాస్త్రోక్తప్రకారముగా శాంతిహోమము సంప్రోక్షణాదులను జరిగించవలయును.

శ్లో॥ రథోత్సవస్యకాలేతు తద్గ్రామేయత్రకుత్రవా । విప్రాదీనాంచమరణే తచ్ఛవంగ్రామతోబహిః ॥ నిష్కాస్యవాస్తువీథీస్తు పంచగవ్యేన మార్జయేత్ । గ్రామప్రదక్షిణం నీత్వా యాత్రాంతే స్నపనం చరేత్ ॥

తా॥ రథోత్సవసమయములో నాగ్రామములో నెక్కడయినను బ్రాహ్మణులు మొదలగువారిలో నెవరుమరణించినను ఆశవమును బయటకు తీసుకొని వెళ్ళినపిమ్మట వాసీథులయందు వాస్తుమంత్రములతో పంచగవ్యములను ప్రోక్షించి గ్రామప్రదక్షిణముగా రథోత్సవము గావించి తిరిగి గుడివద్దకువచ్చి యథావిధిగా సంప్రోక్షణాది క్రియలను గావించవలయును.

శ్లో॥ మృగయాత్రోత్సవేస్కంద తథాచూర్ణోత్సవేసతి। లుప్తే కుర్యాచ్ఛాంతిహోమం తత్తద్దోషాపనుత్తయే॥

తా॥ మృగయాయాత్రోత్సవము చూర్ణోత్సవము మొదలగువానికి లోపము కలిగినయెడల ఆయాదోషములు పోవునిమిత్తము శాంతిహోమమునుజరిగించవలయును.

శ్లో॥ శాన్తిహోమంప్రకుర్యాచ్చ తీర్థకాలవిపర్యయే। తీర్థయాత్రాప్రకర్తవ్యా సూర్యస్యాస్తమయాత్పురా ॥ పూర్వభాగేరజన్యాం వా కుర్యాచ్ఛాస్త్రోక్తమార్గతః ॥

తా॥ తీర్థయాత్రాకాలమునకు విపరీతము జరిగినయెడల అనఁగా శాస్త్రసమ్మతకాలములో జరగనియెడల శాంతిహోమమును జేయవలయును. ఆకాలమెట్లనగా సూర్యాస్తమయమునకు లోపుగాగాని లేక రాత్రిలో పూర్వయామమందుగాని శాస్త్రములో జెప్పినప్రకారము తీర్థయాత్రోత్సవము గావించవలయును.

శ్లో॥ కుంభప్రోక్షణలోపేతు జపేత్పంచాక్షరంశతం। ఆచార్యదక్షిణాహీనేనిష్ఫలంస్యాత్తదుత్సవః॥తచ్ఛాంత్యైశివసావిత్రీం ప్రజపేదయుతం గురుః । ప్రణమ్యదణ్డవద్భూమౌ యజమానఃప్రసన్నధీః ॥ సంతోషంకారయేద్ధీమాన్ గురోర్హేమాంగులీయకైః । ద్విగుణాందక్షిణాందద్యాత్తేనశాన్తిర్భవిష్యతి ॥

తా॥ అనంతర మాలయమునకు వచ్చినపిమ్మట కలశోదకములచే సంమార్జన చేయనియెడల నూరుపర్యాయములు పంచాక్షరీమంత్రమునుజపించవలయును. ఉత్సవానంతర మాచార్యునకు దక్షిణ నివ్వకపోయినయెడల ఆయుత్సవము నిష్ఫలముగాన

ఆచార్యుఁడు తచ్ఛాంతికొరకు శివగాయత్రీమంత్రమును పదివేలపర్యాయములు జపించుకొనవలయును. అటుపిమ్మట యజమానుడు పశ్చాత్తాపముతోఁగూడిన మనస్సుకలవాఁడై ఆచార్యునకు సాష్టాంగదండప్రణామము లాచరించి ప్రార్థించి బంగారుకంకణము లుంగరములు రెట్టింపుగా దక్షిణలు మొదలగునవి గురువునకు సమర్పించి సంతోషపెట్టినయెడల ఆదోషమునకు శాంతికలుగును.

శ్లో॥ ద్విజభోజనలోపేపి హ్యేవం శాన్తిం సమాచరేత్ ।
మహోత్సవాన్తరేవాస్తుం నకదాచిదతిక్రమేత్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణభోజనము లోపముజేసినను యీప్రకారముగానే శాంతిని జరుపవలయును. ఈయుత్సవసమయములో నప్పుడప్పుడు చేయవలసిన వాస్తుహోమాదిక్రియలను శాస్త్రోక్తకాలము నతిక్రమించకుండా జేయవలయును.

శ్లో॥ మృగయాయాం తీర్థమహే నదోషోవాన్త్వతిక్రమః ।
ఏతౌవినాబహిర్గచ్ఛే ద్యదిశాంతిం ప్రకల్పయేత్ ॥ పంచవింశతి కుంభైశ్చ స్నాపయే త్పరమేశ్వరం । తద్దోషశాన్తిర్భవతి సర్వం విధివదాచరేత్ ॥

తా॥ మృగయాయాత్రోత్సవమందును తీర్థయాత్రోత్సవమందును వాస్తుహోమాది క్రియలను సకాలములో నతిక్రమించి జేసినప్పటికిని దోషము లేదు. ఈరెండు విషయములకంటె మిగిలినకార్యములయందు శాంతినిజరుపవలయును. అదియెట్లనగా ఇరువదియైదు కుంభముల జలముతో పరమేశ్వరుని స్నానముజేయించవలయును. ఈప్రకారముజేసిన శాంతియగును. ఇట్లు శాస్త్రములో జెప్పినప్రకారము శాంతివిధులను యథావిధిగా జరిగింపవలయును.

నారికేళలక్షణమ్ యోగజాగమే ఉత్తరభాగే.

శ్లో॥ అథవక్ష్యేసమాసేన నారికేళస్యలక్షణం ॥ నాతిస్థూలం నాతికృశం సుపక్వంసలిలాన్వితం ॥ నిర్వక్రంవర్తులం శుద్ధం నిస్త్వక్దుర్గంధవర్జితం । అభగ్నంచశిఖోపేత మవ్రణంనాతికోమలం ॥

తా॥ ఇకను సంక్షేపముగా కొబ్బరికాయయొక్క లక్షణమును జెప్పుచున్నాడు. ఎటువంటికాయ నుపయోగింపవలయుననఁగా, ఎక్కువలావుగాను మిక్కిలిచిన్నదిగా నుండఁకూడదు. బాగాపండినదియు, లోపలజలమున్నదియు, వంకరలేనిదియు, గుండ్రని

నగాపున్నదియు, శుద్ధమైనదియు, దుర్వాసనలేనిదియు, బ్రద్దలుకానిదియు, జుట్టుతో గూడినదియు, బొడిపెలులేనిదియు, మిక్కిలి లేతగానుండనిదియు నయిన కాయను సంపాదించి స్వామినివేదన కుపయోగింపవలయును.

శ్లో॥ శిఖామూలేగృహీత్వాథ క్షాళయేదస్త్రవారిణా। దేవస్యాగ్నేయకోణస్థ పాషాణేతాడయేద్గురుః ॥

తా॥ దానిని కొట్టుట యెట్లనగా, కొబ్బరికాయయొక్క జుట్టుపుచ్చుకొని అస్త్రమంత్రమును జపవుచు నీళ్ళతోకడిగి దేవునకు ఆగ్నేయభాగమందుండెడి రాతిమీద ఆచార్యుఁడు బ్రద్దలుకొట్టవలయును.

శ్లో॥ ప్రాదేశమాత్రముద్ధృత్య తాడయేన్నారికేళకం। ఏకేనైవప్రహారేణ ద్విధాదళనముత్తమం ॥

తా॥ అదికొట్టుట యెట్లనగా, ఒకజానెడుయెత్తు పైగా యెత్తికొట్టవలయును. ఒకదెబ్బకు రెండుచెక్కలుగ పగులుట యుత్తమము.

శ్లో॥ గుణాంశఊర్ధ్వభాగస్స్యా దధోభాగఃకరాంశకః। ఏవంచేద్ధనధాన్యాది సమృద్ధి రితి కీర్తితా ॥

తా॥ ఆచెక్కలు పగులుటలో కాయలో మూఁడవవంతు జుట్టుయున్నట్టి పైచెక్కలోను మిగిలిన రెండువంతులు అడుగుచెక్కలోను వుండునట్లు పగిలినయెడల ధనధాన్యాద్యైశ్వర్యములు సంపత్తి కలుగునని చెప్పిరి.

శ్లో॥ తాడితేనారికేళేతు బహూనిశకలానిచేత్ । స్త్రీణాంచ పురుషాణాంచ కలహస్స్యాత్పరస్పరం ॥

తా॥ కొబ్బరికాయను బ్రద్దలుకొట్టినప్పుడు అనేకముక్కలుగా పగిలినయెడల స్త్రీలకు పురుషులకు పరస్పరము కలహముసంభవించుననిరి.

శ్లో॥ విస్ఫోటనంశిఖాస్థానే కర్తృనాశోభవిష్యతి । సమభాగాయదితథా స్త్రీణాంగర్భోవినశ్యతి ॥

తా॥ జుట్టుసమీపములో పగిలినయెడల కర్తకుహానికలుగును. రెండుచెక్కలు సమానముగా పగిలినయెడల భార్యకు గర్భము చెడిపోవుననిరి.

శ్లో॥ బహుధాస్స్ఫుటితేతస్మిన్ ధనధాన్యాదినాశనం । వక్రేసతిమహాక్షామః దీర్ఘప్రహారణాద్భయం ॥

తా॥ ఆకాయ అనేక చెక్కలుగ బ్రద్దలైనయెడల ధనధాన్యాదినాశనము కలుగునని. వంకరగాపగిలిన దుర్భిక్షము, పొడవుగాపగిలిన భయముకలుగుననిరి.

శ్లో॥ జలహీనేవర్షహాని ర్మహామారీప్రకోపనం। దుర్గంధః కర్తృనాశస్యా త్ప్రజానాం రుగ్భయం భవేత్ ॥ తద్దోష శమనార్థంతు మూలమంత్రంశతంజపేత్ । పునశ్శుద్ధం ఫలంగ్రాహ్యాం యథావిధి నివేదయేత్ ॥

తా॥ కాయలో నీళ్ళులేకుండినయెడల వర్షము కురియకపోవుట మారీస్ఫోటకాదులును సంభవించును. కొబ్బరి దుర్వాసనగనున్నయెడల కర్తకు హానియు ప్రజలకు రోగాదిభయములు కలుగును. కాబట్టి అటువంటి దోషములు పోవునిమిత్తము మూలమంత్రమును నూరుపర్యాయములు జపించి తిరిగి మంచికాయనుతెచ్చి బ్రద్దలుకొట్టి యథావిధిగ స్వామికి నివేదనచేయవలయునని చెప్పిరి.

శ్లో॥ నివేదనేజలంత్యాజ్య మభిషేకేఫలంతథా। ఏకస్మిన్నద్వయంగ్రాహ్యం దేశికేనశుభార్థినా ॥ రాజ్ఞోరాష్ట్రస్యవృద్ధ్యర్థ మేవం కుర్యాద్గురుర్గణః ॥

తా॥ కాయ నుకొట్టినపిమ్మట నివేదనచేయునపుడు జలముండకూడదు. అభిషేకము జేయునపుడు ఫలముపయోగింపకూడదు. ఒక్కవిషయములో రెండుక్రియలను జేయకూడదనియున్నది కాబట్టి అభిషేకనిమిత్తము జలమును నివేదననిమిత్తము కొబ్బరిని ప్రత్యేకముగానే యుపయోగింపవలయుననిరి.

ఇత్యుత్తరయోగజే నారికేళలక్షణంనామైకోనవింశతిపటలః ॥

భూ శు ద్ధి క్ర మః .

శ్లో॥ పృథ్వీత్వయా ధృతాలోకా దేవత్వం విష్ణునాధృతా। త్వంచధారయ మాం దేవి పవిత్రం కురుశాసనమ్॥ అపసర్పంతు యేభూతాః యేభూతాభూమిసంస్థితాః। యేభూతావిఘ్నకర్తారో తేనశ్యంతి గుర్వాజ్ఞయా॥ అపక్రామంతు భూతాద్యా స్సర్వేతాభూమిభారకాః। సర్వేషా మవిరోధేన బ్రహ్మకర్మసమారభేత్ ॥

తతః ప్రణవసహితాగ్ని బీజేవ అస్త్రమంత్రేణ జల మభిమంత్ర్య, భువంసంప్రోక్ష్య, మూలమంత్ర ముచ్చార్య, దివందృష్ట్వా, విఘ్నానుచ్చార్య, అస్త్రమంత్రసహిత తాళద్వయంకృత్వా, దేవతాయాస్తు యాపూజా సాపూజాభవత్వామపి, తదభేదాత్తతస్సర్వేచాను